

ידי השלחן

סיכום בלשון בהיר ומתומצת על סדר השלחן ערוך,
מסוגיות הגמרא והראשונים עד לפסק ההלכה

הלכות נדה

מותאם לבחינות הרבנות הראשית

נסדר ונערך בעזרת החונן לאדם דעת על ידי

ידידיה אושרי

פעיה"ק כרמיאל תובב"א

הכולל המרכזי קרן אורה

שנת "התיצבו וראו את ישועת ה'" (תשפ"ו)

ניתן להשיג סיכומים על הלכות:

שבת, תפילה ברכות, עירובין, מועדים, נידה, איסור והיתר,
אבלות, מצוות התלויות בארץ, מקוואות, חופה וקידושין.

ברית מילה לשמה

המוהל הרב ידידיה אושרי

0504181108

עפ"י הנחיות הרבנות הראשית לישראל ומשרד הבריאות

מהדורה זו הינה מהדורה ראשונה,

אודה לכל מי שיוכל לשלוח הערות והארות למייל המעודכן למטה

כל זכויות ההדפסה, העתקה או צילום הטקסט, שמורות למחבר

כתובת המחבר: כרמיאל, רחוב נחל סער 19/8

להזמנות הספר 053-3868652 \ 050-4181108

הערות והארות יש לשלוח לכתובת המחבר הרשומה לעיל,

או בדואר אלקטרוני: didiosher@gmail.com

זכרון לפניך בשחק לעד בספר יוחק

זכרון אבינו מוריננו ורבינו עטרת ראשנו שר התורה ועמוד
ההוראה, פאר הדור והדרו, אשר כל בית ישראל הולכים
לאורו, והחזיר עטרה ליושנה להעמיד מורשת יהדות
ספרד על תילה, ולקרב לבם של רבבות אלפי ישראל
לאביהם שבשמים בתורתו המאירה ובפסקיו הבהירים,
והרביץ תורה ברבים לאלפים ולרבבות במסירות נפש

הראשל"צ ונשיא מועצת חכמי התורה

מרן

רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל

זצוקללה"ה

אשר ספר זה הוא אחד מתוך אלפי ספרים שנכתבו בדורינו
הנובעים מכחו וכח זכותו תגן עלינו ועל כל בית
ישראל אמן.

כס"ד, י"ב אדר א' תשע"ט, 4-780/ע"ט

דברי ברכה

הובאו לפני חלק מגליונות הספר **"ידי השלחן"** סיכומים על הלכות איסור והיתר, מקורות דינים בתלמוד ובראשונים, הרמב"ם וש"ע, שכתב וערך הרב היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, עמו עוז ותושיה, משנתו ערוכה וברורה, מזכה הרבים, תהלתו בקהל חסידים, יראת ה' היא אוצרו, שמן תורק שמו, כבוד שם תפארתו, כה"ר **ידידיה אושרי שליט"א**.

אכן דבר נאה ויאה עשה הרב המחבר, ויעיל לחזרה ולשינון סיכומי ההלכות מקורות הדינים בש"ס, עם דעות הפוסקים הראשונים, ודעת הרמב"ם במקורו, ודברי מן הש"ע, ודעות האחרונים, והכל עשה בבהירות בסדר נאה ונכון, בטוב טעם ודעת, דבר דבור על אופניו, תפוחי זהב במשכיות כסף, ובעזה"י יהיה זה לתועלת לבני התורה הלומדים ומשננים הלכות אלו, ולפעלא טבא אמינא, איישר חיליה לאורייתא.

ואמנם על בני התורה ואברכי הישיבות לשקוד על דלתות מרן הב"י משחר נעוריהם, אחר ידיעת הש"ס והראשונים בהבנה ישרה, ולא להסתפק בלימוד הש"ע עם כאר היטב.

וכן כתב הסמ"ע בהקדמתו לחושן משפט, שכוונת מרן השלחן ערוך היתה שלא יפסקו דין מהשלחן ערוך מבלי ללמוד תחלה מקור הדין וטעמו ונימוקו בטור ובבית יוסף, ובזמנינו רבים חושבים עצמם כאילו הם מדור דעה ומצפצפים ופוסקים מתוך דברי השלחן ערוך, והם מחריכי עמנו, הפרו ברית עזבו חק, וגורמים רעה לנפשם. ע"כ. והובא ביד מלאכי (מלי השלחן ערוך אות א').

וז"ל המהרש"א סוטה (כב.): ובדורות הללו אותם שמורים הלכה מתוך הש"ע, והרי הם אינם יודעים טעם הענין של כל דבר, אם לא ידקדקו מתחלה בדבר מתוך התלמוד [והראשונים], שהוא שימוש תלמידי חכמים, טעות נופלת בהוראותיהם, והרי הן בכלל מבלי עולם, ויש לגעור בהם. ע"כ. אלא צריכים לדקדק בידיעת מקורות ההלכה בתלמוד ובפוסקים, שהוא שימוש תלמידי חכמים. וכמבואר בתשובת מרן הבית יוסף, שכל דיין הפוסק מתוך שלחן ערוך לבד, ואין ספר בית יוסף לפניו, בודאי שישגה בהוראותיו, ולכן אשרי אדם השומע לשקוד על דלתות מזוזות פתחי הבית יוסף, אשר בלעדיו לא ירים איש את ידו ואת רגלו לדרוך בנתיבות ההוראה. ועל ידי ההתמדה בלימוד הבית יוסף ילמד אדם דרכו הישרה של מרן שיהיה עמו עוז ותושיה, לפסוק גם בהלכות החמורות, ושלא כדרך המלקטים אחרי הקוצרים, שמסתפקים בעיון שטחי בשלחן ערוך ובספרי האחרונים, מבלי לעיין היטב במקור הדברים בבית יוסף.

וכיו"ב כתב בשו"ת שבות יעקב ח"ג (סימן צח), שהמורים הלכה על פי ספרי הקיצורים מבלי לעיין במקור הלכה, באים לידי טעות בהוראה. וכתב, עוד, שאין דעתו נוחה באלו ספרי ליקוטים של אחרונים, כמו לחם הפנים, וגן נטע, ובאר היטב, כי לא הטיבו אשר דיברו שהם רק כמעתיקים מספר אל ספר, לבדוק בחורים וסדקים כל מקום שימצאו איזה חומרא, מציאה היא בידם להעתיקם, ואל תסמוך עליהם כלל, ובעלי ליקוטים אלו לאו דסמכא אינן, כי אין בידם הכרע להכריע מדעת עצמן, או מדעת הפוסקים הלכה כמאן, וכ"ש להקל אין שומעין להם, ולא נאה

להם חיבורים כאלה, אם לא שהם מפורסמים למומחין שהומחו רבים עליהם, כמו בעל פנים חדשות, וכנה"ג, ולקט הקמח, ע"כ.

גם הגאון ר' יצחק מזיא בשו"ת יפה נוף (כשונות שבסוף הספר סימן ד) כתב, נשאלתי אם יש להורות אחר שלחן ערוך דמהר"ם מאיסרליש ז"ל, מאחר שקיבץ כל החומרות מכל הבתראים, וכל מנהגי המדינות והארצות שלנו כאשר נמצא בהקדמתו. תשובה: אומר אני דבודאי הגאון ז"ל מעלתו אין לה ערך ושיעור, ומאן יהיב לן מעפריה. ושלחנו ערוך בכל מיני מטעמים וכו', וכל תלמיד חכם שלמד ספר ארבעה טורים עם הבית יוסף, ויודע מקור ושורש כל דין ואיסור מהיכן נודע ומתפשט על שורשו ומתכונתו וכו' הש"ע הלז הוא לו לעטרת תפארת להקל על המעיין וכו' והרבה תועיל לחכמים וכו' אבל הרבה תלמידים שאינם יודעים שורש ומקור מהדינים או ההוראות ומורים מתוך השלחן ערוך, אומר אני עליו כל המורה מהשלחן ערוך, אל יהי בכלל ברוך, כי אינו מבין שום דבר על שורשו, ויבא לאסור את המותר ולהתיר את האסור. עכ"ל. ואח"כ הביא תשובת הרא"ש הנ"ל וכתב דכל מה שכתב הרא"ש על הפוסקים מתוך ספר הרמב"ם, הוא הדין והוא הטעם למורים מתוך הש"ע שמתירים האיסור. עכ"ל.

וכתב בשו"ת שבט הלוי בחלק ב' סימן נז, כי הגאון החזון איש היה לומד בנעוריו הרבה בספר הבית יוסף, והיו חבריו מלעיגים עליו, שיהיה מלמד תינוקות, ולבסוף נעשה מה שנעשה, וכל גדולי הדור משכימים לפתחו, וכל זה לא בא לו אלא מכח לימוד הבית יוסף.

וכן כתב מרן עצמו בתשובת בית יוסף באבן העזר, כי כל דיין שפוסק מתוך השלחן ערוך ואין ספק בית יוסף לפניו, בודאי שישגה בהוראה.

וכן כתב בתוס' יום טוב בהקדמתו לספר לחם חמודות, ועל כיוצא בזה אמרו חז"ל: כל תורה שאין לה בית אב אינה תורה. [ירושלמי ר"פ ר"א דמילה]. גם בספר ויקרא אברהם (דף קכ. אות עט) הביא דברי המהרש"א הנ"ל. ע"ש. ועיין בתשובת הרא"ש (ככל ל"א סימן ט') והביאו מרן הב"י בהקדמת הכסף משנה. ע"ש. ומדבריו נלמד להש"ע, כמ"ש הסמ"ע. והרב דבר משה בחלק ג' (בחלק ח"מ סימן י"ב דף ס ע"ד) כתב, דמרן כ"מ בהקדמתו אמר על ספר שלחן ערוך שלא לסמוך בלי ראות הדברים במקומם. ע"כ. וכתב בשדי חמד חלק ו' (סימן יג) דכוונתו דממ"ש בהקדמתו בשם הרא"ש על הרמב"ם יש ללמוד על הש"ע, וכדברי הרב הסמ"ע.

והגאון מהר"ר שמואל קיינובר בעל תפארת שמואל, כותב בתשובתו שבספר נחלת שבעה (סימן ג') אל הרב המחבר נחלת שבעה, מה שחידש כת"ר בזה דברי שגגה הם, כי שם אל לבו רק דברי האחרונים הט"ז והש"ך, וכנראה שאין ספר בית יוסף תחת ידו, ואני לא כן עמדי, כי עד שאנו מגרמי גרמי באחרונים, ניכול בישראל שמנה אפתורא דדהבה דהש"ס והראשונים הרי"ף הרמב"ם והרא"ש שהם יתד שהכל תלוי בו. ויש למעלת כת"ר למכור ספרי האחרונים ולקנות ד' טורים עם הבית יוסף. [והביא דברי תשובת הבית יוסף, אבן העזר הנ"ל]. וזה כעין מה שכתב הרא"ש בתשובה (ככל לא דין ט') לגבי המורים הוראות מתוך דברי הרמב"ם ואינם בקיאים בגמרא ובמקורות ההלכה, בודאי שהם טועים לאסור את המותר ולהתיר את האסור. ע"ש. ועיין עוד בשו"ת שואל ומשיב קמא (חלק ב' סימן יד),

ובמשכנות הרועים (מערכת ח' אות נט), ובשלחן ערוך הגאון רבי זלמן (הלכות תלמוד תורה פרק ב' ס"א). וראה עוד בשו"ת יביע אומר חלק א' (בהקדמה).

ומכל מקום כיום שגדולי האחרונים כתבו פסקי הלכה על סדר השלחן ערוך, במקורות וטעמים, אם הוא נחפז להורות הלכה, יכול לסמוך על פסקי מרן בשלחן ערוך בלי עיון תחלה בבית יוסף, כשמעיין בדברי האחרונים החונים על השלחן ערוך. וכן ספר הלכה שחיברו תלמיד חכם מובהק דפקיע שמה, ניתן לסמוך על הוראותיו גם מבלי לעיין בדברי הבית יוסף, [במה שכתב בפירוש, ולא על ידי דמיון מילתא למילתא], ויכול לסמוך על המחבר שהוא שעיין בשרשי הסוגיא בטור ובבית יוסף ובאחרונים. ובלכד שהמחבר פקיע שמה, שימש תלמידי חכמים בעלי הוראה, והוכר בגדולתו גם אצל גדולי התורה, וגדולי הדור הם שסמכו על הוראותיו. ומיהו בומנינו לא ניתן להסתמך על הסכמות שכתבו גדולי התורה, שאין זה אלא עדות על האדם, לעודדו להגדיל תורה ולהאדירה, אבל אין כאן עדות שהמסכימים עברו על כל הספר מתחלתו ועד סופו בעיון ובדקדוק. ולכן אין לחשוב שכוונת המסכימים להסכים עם המחבר בכל ההלכות שחידש, שבדרך כלל אין החכם המסכים עובר על כל הספר ליתן דעתו על ההלכות המובאות בספר אם הם אליבא דהלכתא או לא. ובעבר היו ההסכמות באות בעיקר על ענין השגת גבול שלא להדפיס ספר שלא ברשות המוציאים לאור. כי על פי ההלכה מחבר ספר שכתב תשובות בהלכה או בעניני אגדה וכל כיו"ב יש לו זכויות בספר, ורשאי למכור את הספר על דעת שלא ידפיסו ממנו בלי רשותו, דהוי תנאי שבממון דתנאו קיים.

ועל בני התורה ואברכי הישיבות לשקוד ולחפש היטב גם בספרי האחרונים ואחרוני האחרונים, אשר הם לנו לעינים, ויהיה זריז ונשכר לדפוק על דלתות ספריהם הקדושים, כי הם רבותינו המראים לנו את הדרך הישרה בנתיבות ההוראה, ותשועה ברוב יועץ. ואז סמוך לכם בטוח בה' שלא יכשלו בהוראותיהם. ושומע לנו ישכון בטח.

וברכתי להרה"ג המחבר שליט"א שיהי רצון ויפוצו מעיינותיו חוצה, להגדיל תורה ולהאדירה, בבריאות גופא ונהורא מעליא, באורך ימים ושנות חיים, בטוב ובנעימים.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא הרבנות הראשית לישראל

הרב שלמה משה עמאר הראשון לציון הרב הראשי לירושלים

Shlomo Moshe Amar

Rishon Lezion
Chief Rabbi Of Jerusalem

שלמה משה עמאר

הראשון לציון
הרב ראשי לירושלים

בעה"ת ש, י"ד אייר התשע"ט

אגרת ברכה

הובאו לפני גליונות מהספר החשוב "ידי השולחן" אשר ערך וחיבר הרב ידידיה אושרי שליט"א אשר עשה בטוב טעם ודעת סיכומים על הלכות איסור והיתר, וגם זאת עשה לטובה שהביא מקורות הדינים מהתלמוד והראשונים.

וראיתי שמלאכה גדולה עשה מתוך עמלה של תורה, ותועלתו רבה, להאיר עיני הת"ח בדבר ה' זו הלכה.

ואין עיתותי בידי לעיין בדברים, אך נסמכתי על ידידי ומחותני כב' הראש"ל הרב הראשי לישראל הגאון ר' יצחק יוסף שליט"א שכתב לו באורך עם הערות והארות, ועל זה אני סומך. כי מלבד בירורי הענינים שעלו בספרו בבהירות ובבקיאות, עוד הטיב לעשות הכל בשפה ברורה ונעימה, תורה יוצאת הינומא, תורת ה' תמימה, בדעת ובחמה כיד ה' הטובה עליו. ובזכות עמלה של תורה נזכה לראות עין בעין בשוב ה' שבות עמו ונחלתו בישועה וברחמים בב"א.

המצפה לישועת ה' ברחמים

שלמה משה עמאר
הראשון לציון
הרב הראשי לירושלים

הרבנות - כרמיאל

ערב חג השבועות תשפ"ו

מכתב ברכה

שמחתי לשמוע כי אחד מן החבורה ההוגה בתורה תדיר בבית מדרשינו הרה"ג הרב ידידיה אושרי שליט"א עומד להוציא לאור מהדורה מתוקנת ומורחבת בסוגיות חדשות של ספרו הבהיר "ידי השולחן".

ספריו הקודמים של הרב לא ללמד על עצמם יצאו אלא ללמד על הכלל. שמשנתו ברורה וסדורה.

חלק ניכר מהצלחתו של הלומד לשמר את אשר למד נעוץ בשאלה עד כמה הלומד הבין היטב את מה שלמד. כל כמה שהבהירות תגדל כך יגדל משך זמן הזכרון.

המאפיין של חיבורו של הרב הוא הבהירות והסדר. הליטוש בהגדרות והקיטלוג הנכון של כל ענין וענין.

הרה"ג הרב ידידיה אושרי שליט"א ידיו רב לו גם בתורה שבעל פה. פיו מפיק מרגליות ובאישיותו המיוחדת סלל מסילות ללבם של רבים וטובים מהם בני תורה מובהקים ומהם אנשים שזכו לפגוש לראשונה במאור התורה.

ביד רמה הוא מנווט את בית המדרש 'משכן חי' בכרמיאל – מנחיל תורה לציבור ומכוון תלמידי חכמים בעבודת ה' יתברך. ידיו רב לו גם בטיפוחם של צעירי הצאן בני הישיבות הקדושות.

הקב"ה יעזור לרב היקר בהפצת מעיינותיו חוצה מתוך שפע של ברכה ואושר.

המברך באהבה ובחיבה

אברהם צבי מרגלית

רב העיר כרמיאל

בית ההוראה "היכל שמואל"
בראשות הרב יוסף יוניוב שליט"א

ג' תמוז תשפ"ו

אגרת ברכה

ראה ראיתי את סדרת הספרים הבהירים "ידי השלחן" שחיבר ידיד נפשי היקר

הרה"ג ידידיה אושרי שליט"א

הספר טובב על סיכום נפלא ביותר של דברי הטור בית יוסף והשו"ע ונושא כליו ראשונים ואחרונים, עברתי בין בתריו וראיתי שדבריו נכונים וטובים, ויש בהם טעם לשבח, והוא ערוך בטיב טעם ודעת בשפה ברורה ונעימה דבר דבור על אופניו בסגנון קל וצח, אשר כל הרואה אותו בעודו בכפו יבלענו, ספר זה מיוחד ללימוד וחזרה לאברכים הרוצים לקבל הסמכה ברבנות והוא מיועד לחזרה ושינון, ורבים שלמדו בו הצליחו מאוד במבחנים וזכו לקבל הסמכת חכמים

המחבר למד ושימש אצלנו בבית ההוראה זמן רב, וברוך ה' איתמחי גברא להורות לרבים בהלכה, וכן בהלכות טהרה ומראות, וכן למד אצלנו את אימנות המילה, ועשה זאת באופן היותר ראוי, והוסמך כאחד המוהלים המובהקים

ובידעו ומכירו קאמינא שעמל בתורה ויר"ש היא אוצרו, והנני לברך את המחבר בבריאות איתנה ונהורא מעליא אורך ימים ושנים בטוב ובנעימים להמשיך ולחבר חיבורים טובים ומעילים לעם ישראל, ויזכה להגדיל תורה ולא תצא תקלה תחת ידו

אמן

כעתירת מוקירו יוסף יוניוב

הרב זבדיה כהן
ראש אבות בתי הדין תל אביב יפו

ב"ה כ"ו אדר א' תשע"ט

המלצה

באתי בשורות אלו לברך את כבוד הרב הגאון, מעוז ומגדול, פה מפיק מרגליות הרב ידידיה אושרי שליט"א מבחירי בית המדרש לרבנים "אורות התורה" בעיר אפרת ת"ו, אשר שוקד על ברכי התורה והיראה מזה שנים ורבות ועלה ונתעלה לגאון ולתפארת. וברוך ה' ראה ברכה בעמלו וזכה לחבר ספר חשוב בהלכה וקרא לו "ידי השולחן" אשר כשמו כן הוא ידיים מפוארות לשולחן ערוך יורה דעה, ובו סיכום בהיר ומתומצת על סדר השולחן ערוך מסוגיות הגמרא והראשונים ועד לפסק ההלכה. והכל ערוך בבהירות ובשפה ברורה ובנעימה למען יוכל הלומד להבין להשכיל לשמוע ללמוד וללמד. לא נצרכה אלא לברכה שיזכה המחבר להגדיל תורה ולהאדירה ויפוצו מעיינותיו חוצה בבריאות איתנה ונהורא מעליא אמן.

בכבוד רב
זיוף כס
זבדיה כהן
ראב"ד תל אביב יפו

הקדמה

אודה ה' מאוד בפי ובתוך רבים אהללנו, אשר זיכני וקיימני עד לרגע זה, וביותר על אשר זיכני וקרבני להיות מן העולים והזוכים לישב באהלה של תורה ולהגות בדברי חכמתו. ומקטנותי זכיתי ללמוד בישיבות קדושות, בעיר הקודש ירושלים תובב"א, מתחילה בישיבת 'יקירי ירושלים' בראשות הרב יהודה כהן שליט"א, ואחר כך בישיבת 'אור לציון' בראשות הרב אליהו אבא שאול זצוק"ל בנו יחידו של מרן האור לציון זצוק"ל.

וזיכני ה' לישב באהלה של תורה בכולל, כתחילה בעיר ביתר עלית, בכולל בראשות הרב שלמה ידידיה הכהן שור שליט"א, ואחר כך בעיר כרמיאל בכולל בראשות מורנו הרב אברהם צבי מרגלית שליט"א.

תוך כדי לומדי בכולל הלכות אורח חיים ויורה דעה, עלה בליכי לכתוב סיכום הסוגיות מדברי הראשונים המובאים בב"י, עד לפסק מרן השלחן ערוך והרמ"א עם נושאי כליהם. שיהא הכל מסודר וערוך מה מקור הדין בגמרא לכל דין, והיאך משתלשת משם ההלכה לשלחן ערוך, ומה הוסיפו או חלקו הרמ"א ושאר הפוסקים. על מנת שיהיה זה לתועלת ועזר לאברכים הלומדים החפצים בכלי עזר לסדר ההלכות, ואף לקובעי העיתים לעיתים, למען יוכלו לסדר כל הסוגיות וההלכות לעיין ולראות כל ענין לאשורו.

ספר זה מיועד גם ללומדים לבחינות הרבנות, ומובא בו כל תוכן הבחינות בצורה בהירה מסודרת ויפה. לא חפצתי להוסיף בו את ההכרעות למעשה של אחרוני זמנינו מכמה סיבות, האחת מפני שייעודו של ספר זה הוא להביא בפני הלומד את החומר הנצרך לחזרה ומותאם למבחני הרבנות, וההוספה של הפוסקים עלולה לסרבול את הלומד. השנית מפני שההכרעות הם רבות וישנה כמות גדולה של גדולי האחרונים, שאם נרצה להוסיף אותה נצטרך כמה כרכים, ולהכריע מי מהאחרונים יותר חשוב ונצרך אינו תפקידנו, לכן עשינו המלאכה עד חציה, ואידך זיל גמור.

בואו שעריו בתודה

לרבנותי אשר אילפוני חכמה ודעת וזכיתי ליצוק מים על ידיהם. מתחילה בלומדי בתלמוד תורה ולאחר מכן בישיבה קטנה 'יקירי ירושלים', ובישיבה הגדולה 'אור לציון'. למו"ר הגאון הר' יוסף יוניוב שליט"א, המאלפני בינה ודעת לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ולימדני אומנות המילה כראוי, וענייני טהרה ומראות, לקיים דברי התורה הלכה למעשה בעצה ובתבונה. למו"ר מאז לומדי בעיר הקודש ביתר עלית, ראש הכולל הרב שלמה הכהן שור שליט"א. למו"ר מרא דאתרא דעיר הקודש כרמיאל וראש מוסדות קרן אורה, הרב אברהם צבי מרגלית שזכיתי להיות מחובשי ספסלי בית מדרשו בשנים האחרונות.

להורי היקרים, אמי מרת גאולה תחי' לאורך ימים טובים בבריאות הגוף והנפש. לכבוד מעלת חמי היקר הרה"ג גולן טויטו שליט"א ולחמותי היקרה מרת אודל תחי'. לרעייתי היקרה מנב"ת אשר לילה כיום תאיר כחשיכה כאורה, למען אשר אוכל לישב באהלה של תורה ולשקוד על דלותיה, ולרוב מסירותה והשגחתה בכל צרכי הבית וטיפול הילדים אשר חנן אותנו ה', זכיתי להגיע עד הלום. 'תנו לה מפרי ידיה ויהללו בשערים מעשיה', ותהי משכורתה שלמה מעם ה' ויזכנו לרוות נחת מכל יוצאי חלצנו, בבריאות איתנה ונהורא מעליא, ונזכה יחד להנהיג את ביתנו בדרך ה', ולזכות את הרבים בהפצת התורה ודרכיה אמן.

ועיני לשמיא נטלית: 'יהי רצון מלפניך ה' אלקי ואלקי אבותי, שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל חלילה בדבר הלכה, וישמחו בי חברי, ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם. ויהי רצון מלפניך ה' אלוקי ואלוקי אבותי שתאיר עיני במאור תורתך הקדושה תורת חיים, ותצילני מכל מכשול וטעות, הן בדיני איסור והיתר, הן בדיני ממונות, הן בהוראה הן בלימוד. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, ומה ששגיתי כבר העמידני על האמת, כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה'.

ידידיה אושרי ע"ה ס"ט

תוכן עניינים

תוכן עניינים מורחב בסוף הספר

סימן קפג - אישה שרואה טיפת דם צריכה לישב ז' נקיים.....	א
סימן קפד - שצריך לפרוש מן האשה עונה קודם לוסתה.....	ה
סימן קפה - דין אישה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני.....	טז
סימן קפו - דיני בדיקת אישה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש.....	כא
סימן קפז - דיני אישה הרואה דם מחמת תשמיש.....	כו
סימן קפח - דיני מראות הדם.....	נב
סימן קפט - דין אישה שיש לה וסת ושאין לה וסת.....	סא
סימן קצ - דיני כתמים ובדיקת האשה.....	צ
סימן קצא - אישה שמצאה דם בהשתנה.....	קלד
סימן קצב - דיני כלה הנכנסת לחופה.....	קמ
סימן קצג - דין דם בתולים.....	קמט
סימן קצד - דיני יולדת ומפלת.....	קנג
סימן קצה - דברים האסורים בזמן נדותה.....	קסו
סימן קצז - דיני לבישת הליבון ובדיקתה.....	קעז
סימן קצז - דין שלא תטבול האשה ביום.....	קצא
סימן קצח - דיני טבילה וחציצתה.....	ר
סימן קצט - שצריכה האשה לבדוק בית הסתרים ודיני חפיפה בשבת וחול.....	רלו
סימן ר - אימתי תעשה ברכת הטבילה.....	רמו

סימן קפג – אישה שרואה טיפת דם צריכה לישב ז' נקיים

סעיף א

אשה שיצא דם ממקורה, בין באונס בין ברצון, טמאה, והוא שתרגיש ביציאתו. ומיהו משתרגיש בו שנעקר ממקומו ויצא, טמאה אף על פי שלא יצא לחוץ, ואפילו לא ראתה אלא טיפת דם כחרדל, יושבת עליו שבעה נקיים. הגה: כאשר יתבאר משפטן לקמן סימן קל"ו. ואין חיובו בין פנויה לנשואה לעניין איסור נדה (ריב"ש סימן תכ"ב / תכ"ה / מביאו ב"י), כי כל הבא על הגדה חייב כרת.

דיני הרואה דם מדאורייתא ומדרבנן

תנאים לטומאת אשה:

(א) אשה הרואה דם טמאה שבעת ימים בין שפסקה ובין ששפעה רק שתפסוק בטהרה קודם טבילתה, שנאמר "ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה שבעת ימים תהא בנדתה".

(ב) דווקא מהמקור שנאמר "והיא גילתה את מקור דמיה".

(ג) דווקא דם אדום שנאמר "ויראו מואב את המים אדומים כדם", וריבו שיש ד' צבעים בדם שנאמר "והיא גילתה את מקור דמיה" וטהרה ממקור דמיה, והם ככקן כרכום, כמימי אדמה, כיין מזוג, ואדום.

(ד) ודווקא בהרגשה שנאמר "בבשרה" עד שתרגיש בבשרה. ואפילו שיצא לבית החיצון טמאה מריבוי דבשר בשרה. ואפילו באונס כגון שקפצה או שראתה חיה ועוף המתעסקים זה עם זה, שנאמר "כי יזוב זוב דמה" מכל מקום.

זמן טבילה מהתורה:

טבילת הנדה בזמנה בלילה, משנה (יומא ו. פסחים ז:): "כל חייבי טבילות טבילתן ביום נדה ויולדת טבילתן בלילה". ופירש רש"י מדכתיב "שבעת ימים תהא בנדתה" שבעת ימים שלמים.

חישוב ימי נדה וזבה

ימים שלאחר מכן נקראים ימי זיבה שאם תראה בהם פעם אחת תהא זבה קטנה ותהא שומרת יום כנגד יום, אם לא ראתה יכולה לטבול למחרת בבקר רק שתשמור עצמה מלראות שוב, ואם ראתה ממתנת עוד יום שבו גם כן תהא שומרת יום כנגד יום, אם לא תראה דינה כלעיל ואם תראה דינה שממתנת ז' נקיים ובסופם טובלת בבוקר ו'היא זבה גדולה.

והם י"א ימים לר' אלעזר בן עזריה הלכה למשה מסיני ולר' עקיבא מפסוקים, ונקט הבית יוסף הלכה למשה מסיני, נחלקו באופן החישוב:

- » **רמב"ם** שמונים מפעם ראשונה שראתה ז' ימי נדה ולאחר מכן מתחילים ימי זיבה וחוזר חלילה, עד שתפסיק לידה או עד שתשנה ווסתה שמונה מהשניה.
- » **רש"י והרמב"ן** ביארו שלאחר שכלו ימי זיבתה לא חוזרת לימי זיבה אלא עד שתראה שוב ותעשה נדה ויעברו ז' ימים, ואז יחולו שוב י"א ימי זיבה.

נפקא מינה, כשנעשתה זבה גדולה ועד ששלמה ז' נקיים עברו ימים רבים וחוזרה וראתה ג' ימים ימים רצופים, לרש"י דינה כזבה שאינה צריכה ז' נקיים, ולרמב"ם אם חל בימי זיבתה צריך ז' נקיים. ועוד אם ראתה פעם א' בימים שהם ימי זיבתה לפי חשבון הרמב"ם דינה כזבה קטנה וסגי ביום א', אך לרש"י צריכה ז' ימים.

זמן הטבילה:

טבילת הזבה מדאורייתא היא ביום השביעי בבוקר מהנץ ובדיעבד לאחר עלות השחר מקצת היום ככולו. ברייתא (יומא פח.) "הזב והזבה וטמא מת טבילתן ביום הכיפורים". אך בלילה שלא היה עדין יום כלל לא מועיל וטמאים בבעילתן וחייבים קרבן.

איסור חכמים לטבול ביום:

בריתא נדה (זו:) "ואחר תטהר אמר ר' שמעון אחר מעשה תטהר אבל אסרו חכמים לעשות כן שמא תבוא לידי ספק".

» **רש"י ותוספות** אסרו אפילו לטבול שמא תבוא לשמש ותראה ונמצא למפרע שהייתה טמאה.

» **רי"ף והרמב"ם** אסורה רק לשמש ומותרת לטבול.

» **הטור** כאן כתב שאסורה רק לשמש ולקמן קצ"ז כתב שלא לטבול אפילו. **ביארו** או שסבר כרש"י ונקט כאן רק דין דאורייתא ואסר לשמש מדאורייתא מסברא, או שסבר כהרי"ף ואף שמר' שמעון אין לאסור לטבול מכל מקום אסרנו אנו מסברא ולא הוי גזירה לגזירה משום חומר כרת.

ראתה יום י"א של ימי זיבה:

ראתה ביום י"א בלבד לבית שמאי אסורה לשמש בלילה דאורייתא וביום מדרבנן שצריך שימור אף ביום י"א, לבית הלל אסורה לשמש בלילה מדרבנן וביום רק נקרא גרגרן שמא יבוא לשמש אף כשראתה קודם יום י"א, ואמר ר' ששת (שם נד.) "זאת אומרת גרגרן אסור", הרמב"ם פסק כבית הלל וגרגרן אסור, הטור ציין שלא בעי שימור או משום שסבר שגרגרן מותר, או שסבר שאסור ולא חשש לפרש משום שאין נפקא מינה.

ראתה יום י' של ימי זיבה:

ראתה ביום י' מחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש, לר"י עשירי כתשיעי לריש לקיש עשירי כי"א והלכה כר' יוחנן דבעי שימור. ועוד דבהאי גוונא שראתה י' ויש אומרים תיבעי נמי שימור כי"ב מן התורה, כיוון דאתי מכוח י'.

הדין בזמנינו

שלב ראשון:

בזמנינו יושבת על כל דם ז' נקיים. בגמרא נדה (יט.) "התקין רבי בשדות ראתה יום אחד תשב ששה והוא שנים תשב ששה והן שלוש תשב ז' נקיים", כיוון שלא היו בקיאות אם היא בימי נידותה או בימי זיבותה חששו בכל ראיותיה שמא הם בימי נדה ושמא הם בימי זיבה, ולכן אם רואה יום אחד צריך ז' כולל יום הראיה שמא היא בימי נידות, וצריך שיהיו נקיים שמא ראייתה הראשונה הייתה בסוף ימי זיבות ומה שרואה עכשיו הוא בימי נדה וצריך עכשיו ז' ימים כולל אותו יום, כשרואה ב' ימים הוא אותו חשש, וכשרואה ג' ימים צריך ז' נקיים חוץ מיום שראתה שמא התחילה לראות בימי זיבה והוא זבה גדולה, אך עדיין כשראתה יום אחד או ב' ימים, אינה צריך לשמור ז' נקיים אלא רק ו'.

שלב שני:

עוד החמירו לטמא כל מראה דם אדום כמבואר (שם כ:): "ר' יוחנן ור' זירא ועולא לא חזו דמא", ומשום הכי צריכה למנות תמיד ז' נקיים שמא כל מה שראתה מתחילת ראייתה הוא דם טהור ורק היום האחרון הוא הטמא, ומכל מקום עדיין סגי שתשב בראתה פעם א' שתשב ששה נקיים והוא.

שלב שלישי:

חומרת בנות ישראל (שם יט.) "אמר ר' זירא בנות ישראל החמירו על עצמם שאפילו רואת טיפת דם כחרדל יושבות עליה ז' נקיים", שאף אם ראתה יום אחד תצטרך ז' נקיים חוץ מיום הראיה. וקיבלוה כל ישראל כהלכה פסוקה ולא רק כמנהג.

ביאר הר"ן שהוא על מנת לתת שיעור קבוע להמתנה בכל הראיות שיהיו ז' נקיים.

הביא הר"ן **יש שפירשו** חומרת בנות ישראל, פעמים שתראה ב' ימים וא' בבין השמשות ותחשוב שלא היו זה אלא ב' ימים, ודחה דבריהם אם כן מדוע בראיה אחת יושבת ז' נקיים.

הרבותא בטיפה כחרדל:

כתבו הראשונים אפילו שאין לומר שיצא מעט בג' ימים לבית החיצון, ודחו דברי האומרים משום שהוא מועט או משום שמראה חרדל אינו מטמא שזה אינו נכון.

גרסת הטור:

כתב הבית יוסף לשון הטור משובשת שהזכיר בתחילה רק לטמא כל מראה דם אדום, ולבסוף כתב שהחמירו לעולם ז' נקיים משום רבי, ואינו נכון שהרי מדברי רבי עדין אינה צריכה תמיד ז' ימים, ועוד שלא מובן לדבריו מה הוסיף ר' זירא. הט"ז (סק"א) שינה הגירסא, וציין שהטעם הוא שמא יבואו לטעות בזבה גדולה שתמתין רק ו' נקיים אטו ראתה פעם אחת או ב' פעמים.

כתמים בחומרת בנות ישראל:

נחלקו האם הם בכלל החומרא:

- » **ר' ירוחם והרמב"ם** שכתמים אינם בכלל חומרא של בנות ישראל, ומשום כן הרואה כתם שאין מה לחוש בו שבא ג' ימים יושבת ששה והוא ולא ז'.
- » **רמב"ן ורשב"א** סברו שכן הוא בכלל חומרת בנות ישראל, והלכה כדברי הרמב"ן והרשב"א (לקמן ר"ס ק"צ).

כתב הרמב"ם טעות על הממתינות ז' ימים קודם שמתחילות ז' נקיים.

איסור נדה בפנויות:

כתב הריב"ש איסור נדה הוא אף בפנויה אך פנויות אינם טובלות שלא יבואו לעבור איסור על ידה כשיסתלק ממנה איסור נדה החמור.

דיני הרגשות

הובאו כמה הרגשות בראשונים:

- » **רמב"ם** הזכיר הרגשת זעזוע.
- » **מהרא"י** הביא עוד פתיחת פתיחת המקור.
- » **שו"ת האחרונים** הזכירו זיבת דבר לח.
- » **החתם סופר** סבר זיבת דבר לח אינה הרגשה.

מציאת דם אחר תשמיש בדיקה והשתנה:

כשמצאה לאחר תשמיש או בדיקת עומק או מי רגלים נמי הוי ספק דאורייתא שמא הרגישה דם ותלתה אותו בהם (פת"ש סק"א).

יציאה מבית החיצון לחוץ:

כתב הברית אברהם, נטמאת רק ביציאה לבית החיצון ולא ביציאה לחוץ ונפקא מינה רק כשנעקר שלא כדרכו ויצא לבית החיצון שטהורה, לא נטמאת אם יוצא לחוץ כדרכה.

סימן קפד – שצריך לפרוש מן האשה עונה קודם לוסתה

סעיף א

רוב הנשים יש להם וסתות (פי' זמן קבוע אורח כנשים) לראות בזמן ידוע, כגון מעשרים לעשרים יום או משלשים לשלשים יום, וכל אשה שיש לה וסת קבוע, בא עליה שלא בשעת וסתה ואינה צריכה בדיקה לפני תשמיש (רמב"ם) הגה: גם אין לה להחמיר לדקוק ענמה, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש, שלא יהא לבו נוקפו ופורק (טור ומרדכי ריש הלכות נדה וכו' הפוסקים). אבל שלא בשעת תשמיש, כל המרבה לבדוק הרי זו משובחת.

בדיקות בשעת תשמיש ובסתם

במשנה נדה (יג.) "כל היד המרבה לבדוק בנשים הרי זו משובחת", ובגמרא (שם יב.) "בעי ר' זירא מר' יהודה אישה מהו שתבדוק עצמה לבעלה, אמר ליה לא תבדוק, ותבדוק ומה בכך, שמא ליבו נוקפו", ויאמר שהרגישה בשעת תשמיש שאם לא הרגישה לא הייתה בודקת. נמצא שיש סתירה אם צריך לבדוק או לאו:

- » הגהות מימוניות קודם תשמיש תבדוק ורק לאחר מכן לא תבדוק.
- » תוספות כלל לא תבדוק בשעת תשמיש ורק שלא בשעת תשמיש תבדוק, וכן פסק השלחן ערוך.

בדיקה אחר תשמיש:

- » רמב"ם חייבת בדיקה לאחר תשמיש אף כשיש לה וסת.
- » שאר הראשונים אינה חייבת בדיקה.

אשה שאין לה וסת בתוך ל' יום ראשונים לראייתה:

- אשה שאין לה וסת, מבואר לקמן סימן קפ"ו סעיף ב' יש שהצריכו בדיקה קודם כל תשמיש, נחלקו מה דין שלושים יום הראשונים לאחר ראייתה:
- » ש"ך (סק"א) הואיל וסתם וסת הוא ל' יום, אותם ל' יום הראשונים דינם כיש לה וסת, ואין צריכה לחשוש להם.
- » כרתי ופלתי באין לה וסת קבוע צריכה בדיקה אף תוך ל' יום (פת"ש סק"א).

סעיף ב

בשעת וסתה, צריך לפרוש ממנה עונה אחת, ולא משאר קריבות אלא מתשמיש (המטה) בלבד. אם הוא ביום, פורש ממנה אותו היום כולו אפילו אם הוסת בסופו, ומותר מיד בלילה שלאחריו, וכן אם הוא בתחלתו, פורש כל היום ומותר כל הלילה שלפניו. וכן הדין אם הוא בלילה, פורש כל הלילה ומותר ביום שלפניו ולאחריו, בין שקבעה וסת

בג"פ או בפעם אחת. הגה: וכל זה לא מיירי אלא צוסת התלוי בימים אצל לא צוסת התלוי בשינוי הגוף (ב"י בשם הראב"ד⁷), ועיין לקמן סימן קפ"ט. ואשה שמסנית וסחה להקדים ב' או ג' ימים או לאחר, כשמגיע זמן וסחה צריך לכרוש ממנה ב' או ג' ימים קודם או אחריו (הגהות מיימוני פ"ח דהלכות איסורי ביאה). וע"ל סי' קפ"ט.

דיני פרישת האשה

מקור לדין פרישה:

משנה נדה (סג): "רבי יוסי אומר אף ימים ושעות וסתות, הייתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה אינה אסורה אלא עם הנץ החמה, רבי יהודה אומר כל היום שלה".

מבואר מחלוקת ברואה בסוף הלילה סמוך לנץ, לר' יוסי אסורה רק בשעה שרגילה לראות, לר' יהודה אסורה כל הלילה ומכל מקום מותרת ביום (והרשב"א גרס כל הלילה שלה ומיירי שרואה בסוף הלילה).

האם פרישה דאורייתא או דרבנן:

דין הפרישה כתבו הראשונים שהוא מדרבנן, והפוסק 'והזרתם' שהביאה הגמרא הוא אסמכתא, אך **ספר התרומה** כתב שהוא מדאורייתא, וכתב בית יוסף אפשר שגם הוא מתכון לדרבנן. בפתחי תשובה הביא מחלוקת:

» **נודע ביהודה** עצם הפרישה באשה שיש לה וסת היא דאורייתא, שמא מחמת חימום התשמיש תראה, ומה שאמרו דרבנן הוא לענין הזמן שעבר ולא ראתה, שיש לה חזקת טהרה כנגד חזקת אורח זמנו בא.

» **החתם סופר** כתב לחלק, מתחילת העונה עד שעת הוסת אסורה מדרבנן, ומשעת הוסת עד סוף העונה אסורה מדאורייתא דאורח בזמנו בא (פת"ש סק"ג).

טעם הפרישה הוא שמא תראה דאורח בזמנו בא, ועוד שעל ידי התשמיש ממהר לבוא (פת"ש סק"ג).

עברו ושמשו ביום הפרישה:

כתב השערי דורא שצריכים כפרה (פת"ש ב').

להקל בפרישה או בהמתנת הימים שקודם ההפסק בחשש עיגון:

כתב התפארת למשה אישה שרואה כל י"ד יום למשך ז' ימים משמשת בליל פרישתה, הואיל ווסתות דרבנן. וכל שכן שאינה צריך להחמיר כהאור זרוע עונה נוספת. ועוד יכולה להקל למנות רק לאחר ג' ימים מתחילת ראייתה בלא המתנה כיוון שהוא מגזירה. ובמקום שיכולה לחוש להמתין כראוי אך לא תוכל להחמיר כהאור זרוע טוב שתבטל חומרת האור זרוע שלא הוזכרה בשלחן ערוך.

עוד כתב החתם סופר באשה שרואה בזמנים תכופים אינה צריכה לפרוש עונה נוספת כהאור זרוע, ואינה צריכה להמתין יותר מג' עונות על מנת לפסוק אם ראתה לאחר טבילה קודם ששמשה, כיוון שחמורות אלו הם מכוח לא פלוג לא החמירו בהם כעצם האיסור (פת"ש סק"ד).

שיעור זמן הפרישה

פרישה עונה לפני עונה הסמוכה:

- » **אור זרוע** צריכה לפרוש אף עונה שקודם לכן. ביאר הש"ך (סק"ז) דווקא באשה שאינה רואה בשעה קבועה צריכה לחשוש לעונה הסמוכה, אך באשה הרואה בשעות קבועות חוששת רק לאותה עונה.
- » **ב"ח** ראוי להחמיר כמוהו.
- » **הטור שלחן ערוך וט"ז** פסקו אינה אסורה אלא עונה שהפרישה היא מדרבנן (ט"ז סק"ב).

אורך עונת הפרישה:

- » **אביאסף ב"ח וז"ך** (סק"ז) פסקו שצריך לפרוש עונה של יומי תמוז וניסן שהיא י"ב שעות, וסמך דבריהם הוא ממה (שם סה:): שנותנים לתינוקת שראתה ועודה בבית אביה עונה שהיא י"ב שעות. **נקודות הכסף** ביאר שמשלימה את העונה להיות י"ב שעות על ידי הוספה מתחילתו וסופו.
- » **ט"ז** (סק"ב) הקשה, אם יהיו י"ב שעות יצא שדין הפרישה בעונה הוא רק ביומי ניסן ותשרי. וביאר החילוק מתינוקת, שם העניין תלוי בסברא עד אימתי תלינן מה שאין כן הכא שהיא גזירה.
- » **שלחן ערוך פסק**, לעולם ממתנת עונה כזמנה.

ממה צריכה לפרוש

- » **רשב"א טור וכן פסק שלחן ערוך** פורשת מתשמיש בלבד כיוון שהוא מדרבנן.
- » **תרומת הדשן** אסורה אף בשאר ריצוי ורק במזיגת כוס וכדו' מותרת.
- » **ב"ח** המחמיר תבוא עליו ברכה.
- » **ט"ז** (סק"ג) לרא"ש שהחמיר באבל ברצוי שמא יבוא לתשמיש הכי נמי אסור מחשש.

ימים הסמוכים לראיה

דברי רמ"א באשה שמשנית וסתה:

- כתב הרמ"א** כאן ובדרכי משה בשם המימוניות, אישה שמשנית וסתה יום או ימים צריכה לפרוש כל אותם ימים. נחלקו בבאיורו:
- » **נודע ביהודה** כפשוטו, ולכן הצריך אישה שרואה תדיר ומתקשה למנות ז' נקיים, שכל ימיה נחשבים כיום וסתה ותצטרך בדיקה כל יום כמה פעמים.

» **חוות דעת** ביאר, ימים שהיו וסתה קבוע ושינתה וסתה לראות לפנייהם אך עדין רואה בהם דם כהמשך וסת עדין נחשבים ימי וסתה. כגון קבועה לג' ושינתה ג' פעמים לראות ב' וג', ושוב שינתה לראות א' ב' וג' שחוששת לכל הימים, אך בנדון הנודע ביהודה אינה חוששת אלא לוסתותיה (פת"ש סק"ח).

פרישה לאשה שרגילה בוסת הגוף

הראב"ד דייק ממשנה לעיל "ר' יוסי אומר אף שעות וימים וסתות", משמע שבא להוסיף על וסת הגוף שהיא לכולי עלמא אסורה רק בימים ושעות.

וכן כתב רמ"א אשה שיש לה וסת הגוף אינה חוששת אם לא ראתה אותם אפילו אם קבועה לראותם בימים מסוימים.

סעיף ג

במה דברים אמורים, בגדולה, אבל בקטנה שלא הגיעה לימי הנעורים, ולא הביאה סימנים, אין צריך לפרוש סמוך לוסתה כל זמן שלא קבעתו ג' פעמים. והוא הדין לזקנה שנסתלקו דמיה.

דין פרישה בקטנה

כתב הרשב"א על קטנה והוסיף הבית יוסף זקנה משום חזקת מסולקות דמים. ומספיק או כשלא הגיע לי"ב שנים שאז מחשיבים הסימנים כשומא בעלמא, ובין אם הגיעה לי"ב בלא סימנים. ולא פורשת אפילו בשעת וסתה ממש (ט"ז סק"ו).

ראתה ג' פעמים אך לא קבעה עדין

» **ט"ז** (לקמן קפ"ט סקמ"ג) כתב שבזה חוששת כיוון שהוחזקה לראות.
» **נקודות הכסף** (שם) כתב שלא חוששת אלא אם כן קבעה וסת.

סעיף ד

אם רגילה לראות בהנץ החמה, ולא קים לן שפיר אי קודם הנץ החמה או אחריו, אינה אסורה אלא ביום.

מסופקת אימתי ראתה

אם רגילה לראות בהנץ החמה, ולא קים לן שפיר אי קודם הנץ החמה או אחריו, נחלקו:
» **רוב הראשונים** כיוון שוסתות דרבנן היקלו לאסור רק ביום שהוא ודאי מימי נדתה, וכן פסק שלחן ערוך.

- » הראב"ד ביש אומרים שטמאה בב' העונות.
 » ב"ח ראוי להחמיר.
 יום לעניין וסת הוא רק מהנץ עד השקיעה (פת"ש סק"י).

סעיף ה

אם רגילה לראות ראייה מקודם הנץ החמה עד אחר הנץ החמה, אסורה בלילה וביום כשיעור הנמשך בו.

ראיה הנמשכת על פני ב' עונות

משנה נדה (גס): "רבי יוסי אומר אף ימים ושעות וסתות, הייתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה אינה אסורה אלא עם הנץ החמה, רבי יהודה אומר כל היום שלה".

כתבו הראב"ד רא"ש וטור ג' דעות:

- » יש אומרים אסרו ב' עונות דהא לר' יוסי שאסר רק בשעת הוסת אסורה ביום ובלילה, ואם כן לר' יהודה שמחמיר תיאסר ב' עונות.
 » ראב"ד רא"ש טור וכן פסק שלחן ערוך אסורה בלילה, וביום רק שיעור שנמשך הוסת, במשנה מדובר כשראתה אף מעט מהיום ובכל זאת מותרת ביום.
 » יש אומרים אינה אסורה כלל ביום דאזלינן בתר תחילת הראיה שהיא עיקר הוסת.
 כתב ש"ך יש להחמיר את דעת האור זרוע, עונה קודם. ביאר הפתחי תשובה (סקי"א) שדיבר שאין לה שעה קבועה לתחילת ראייתה.

סעיף ו

אם וסת נמשך ב' או ג' ימים, ששופעת או מזלפת, אינה צריכה לפרוש אלא עונה הראשונה של הוסת, וכיוון שעברה עונה ולא ראתה, מותרת.

וסת הנמשך על כמה ימים

נחלקו מה דין אשה שרגילה לראות כמה ימים:

- » ראב"ד ורמב"ן חוששת לכל ימיה ואף קובעת בהם וסת.
 » רא"ש אין חוששת אלא לתחילת ראיותיה, והוכיח מנדה (יא.) מחלוקת ריש לקיש ור"י על קביעות וסת בימי נדתה, הקשה לר"י שאמר קובעת מהא דתנן נדה אינה בודקת, ומהא דלריש לקיש נחא, משמע שאין צריך לבדוק בימי נדתה לידע אם ראתה על מנת לפרוש. הרשב"א הוכיח ממשנה במחלוקת ר' יוסי ור"י, וגרס שרואה בסוף הלילה אף על פי שרואה מעט מן היום אינה אסורה אלא עונה אחת.

להלכה:

פסק שלחן ערוך כרא"ש.

החילוק בין ראייה ארוכה לראייה קצרה:

מה שמבואר לעיל סעיף ה' שצריכה לפרוש כל משך הוסת:

» ב"ח בסעיף ה' מדובר שרואה ראייה מרובה מסוף הנץ עד תחילת הוסת וכאן מזלפת.

» פרישה דווקא אם ההמשך הוא מועט שייך לומר ששייך לאותה וסת, אך המשך מרובה דמים הוא דאתוספו בה.

כתב הפתחי תשובה (סקי"ב) ימים שממשכת לראות בהם אף אין קובעת בהם וסת, ואם פסקה בין לבין קובעת.

סעיף ז

אם הגיע וסתה בימי עיבורה, משהוכר עוברת, או בימי מניקתה שהם כ"ד חדשים משנולד הולד, אפילו מת הולד, אין צריך לפרוש סמוך לוסתה, ואפילו בתוך וסתה מותרת בלא בדיקה (וע"ל סוף סימן קפ"ט).

מעוברת והייתה במחבא

בגמרא נדה (ט.) בסוגיא דמעוברת ומניקה דיין שעתן, "בעי ההוא סבא מר' יוחנן במעוברת הגיע שעת וסתה ולא בדקה מהו", ומסיק מהא דתנן הייתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה דמסולקת טהורה. ולמד הטור דהוא הדין למניקה.

שיעור כ"ד חודש הוא מחלוקת חכמים ור' מאיר אם דווקא כשמניקה משום דם נעשה חלב או משום איבריה מתפרקין ואין נפשה חוזרת עד כ"ד חודש, והלכה כחכמים.

» הרשב"א כתב מיד כשהוכר עוברת הויא מסולקת.

» הרא"ש כתב שמותרת רק שיעברו ג' חודשים.

חודש העיבור:

בשנה מעוברת נחלקו האם מונים את החודש בפני עצמו או שנבלע והעיקר שיעברו שנתיים:

» הכרתי ופלתי סבר שעולה.

» ש"ך סבר דווקא שנתיים.

סעיף ח

הייתה נחבית במחבא מפני פחד, והגיע שעת וסתה, אינה חוששת לו. הגה: ויש אומרים דווקא אם עבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה, טהורה בלא בדיקה. אבל לכתחלה צריכה בדיקה.

הייתה נחבית במחבא

משנה נדה (לט.) "ר' מאיר אומר אם הייתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדקה, הרי זו טהורה מפני שחרדה מסלקת את הדמים".

משמע מהגמרא, מסולקת בזמן שהיא במחבא, שלכתחילה צריך לבדוק, ומשמע שאשה שאינה מסולקת ואינה במחבא שלא בדקה טמאה בדיעבד.

כתב הרא"ש אשה שאינה מסולקת ואינה במחבא שלא בדקה, אינה טמאה, שר' מאיר סבר וסתות דרבנן.

הייתה במחבא והגיע וסתה האם צריכה בדיקה:

נחלקו הראשונים, שהרי בגמרא משמע רק בדיעבד שלא בדקה לא נטמאה:

- » רשב"א ושלחן ערוך כתבו שאף לכתחילה לא צריך לבדוק, והלשון היא לא מדוקדקת.
- » טור ורמ"א צריכה לכתחילה לבדוק. ביאר הבית יוסף כיוון שלא כולם לא רואות, והט"ז (סקי"א) כתב חוששים שמא יצא הפחד מליבה.

סעיף ט

שאר נשים צריכות בדיקה כשיגיע הוסת. עבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה, טהורה בלא בדיקה. ויש אומרים שאסורה עד שתבדוק, אם יש לה וסת קבוע, או שהוא יום ל' אף על פי שאינו קבוע.

עבר שעת וסתה ולא ראתה

בגמרא נדה (טז.) "אשה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה ולא ראתה ר' אלעזר ור' מאיר אומרים טמאה נדה, ר' יהושוע ורבנן אומרים תיבדק". עוד שם "אשה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה ולבסוף בדקה, רב אמר אם מצאה טמאה אם מצאה טהורה טהורה, ושמאל אמר אפילו בדקה ומצאה טהורה טמאה שאורח בזמנו בא". כתבו כל הראשונים הלכה כר' יהושוע רבנן ורב, וטעמם משום דוסתות דרבנן, הלכך בעבר וסתה ולא בדקה טהורה.

עבר וסתה ולא בדקה האם צריכה לבדוק

לכולי עלמא אינה טמאה, נחלקו האם צריכה בדיקה:

- » ר"ן בשם הרי"ף ורמב"ם ושלחן ערוך בסתם שלא צריכה בדיקה.
- » רשב"א הטור ושלחן ערוך ביש אומרים צריכה בדיקה אף כשעבר ולא בדקה, כיוון שרוב פעמים אורח בזמנו בא. ואף זה הוא רק בוסת קבוע או בוסת שאינו קבוע בעונה בינונית, אך וסת שאינו קבוע כגון יום החודש והפלגה בין אם הוא תוך ל' בין לאחר ל', אינה צריכה לבדוק אחריו אך צריכה לפרוש בו.

עד מתי מועילה בדיקה:

- » רא"ם וב"ח רק כשיעור וסת סמוך לוסתה.
- » שאר הפוסקים סברו שמועיל אף ביותר משיעור וסת.

הט"ז (סקי"ג) הקשה אשה שיש לה וסת בכל מקרה צריך בדיקה קודם תשמיש, ותירץ שכאן מדובר ביש לה וסת בדרך כלל ורק השתא שינתה פעם א' דינה לחוש לוסת זה כדין וסת שאינו קבוע.

בדקה ונאבד העד או הטילה מי רגלים בשעת וסתה:

כתב פתחי תשובה (סקי"ח) בשם החוות דעת בדקה בשעת הוסת ונאבד העד או הטילה מי רגלים טמאה, שכל מה שטהורה הוא משום שלא הרגישה בשעת הוסת ובכהאי גוונא שמא נתעלמה ההרגשה מחמת דברים אלו.

עקירת וקביעת וסתות בעונת וסתה:

כתב הפתחי תשובה (שם) בשם החוות דעת אם לא בדקה ולא ראתה בשעת הוסת אינו נחשב שעקרתו רק בבדקה ולא ראתה, מכוח חזקה שוסתות אמרינן שראתה בלא הרגשה. ואם ראתה לדוגמא ב' פעמים בראש חודש ובפעם השלישית לא בדקה ולא ראתה ושוב חזרה וראתה בראש חודש:

- » החוות דעת כתב שמצטרפים הראיות.
- » פתחי תשובה פקפק בזה.

וסת הגוף הקבועה:

כתב הפתחי תשובה (סקכ"א) בוסת הגוף בין קבועה בין אינה קבועה, שדרך לראות על ידי זה כגון פיהוק ועייטוש צריכה לחוש להם ולבדוק לכולי עלמא.

סעיף י

הרועה לצאת לדרך צריך לפקוד אשתו אפילו סמוך לוסתה. הגה: ואפילו בתשמיש שרי ומכל מקום המחמיר שלא לפקדה רק בדברי ראי' תבוא עליו כרכה. וכבר נתבאר דכל מיני קורבה ואהבה שרי, מלבד תשמיש. ואם הולך לדבר מלווה אין צריך לפקוד אשתו. ויש אומרים אם אדם רוצה לילך לדרך, ואשתו נדה ונתבטל תוך עונה אחת, צריך להמתין.

פקידה ביוצא לדרך

בגמרא יבמות (סב): "אמר ר' יהושע בן לוי חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך שנאמר וידעת כי שלום אהלך".

- » רשב"א ראב"ד וכן פסק השלחן ערוך חייב לפקדה בתשמיש אף בעונה הסמוכה לוסתה, משום דוסתות דרבנן ובדבר מצווה לא גזור.
- » ר"ת יפקוד רק בדברי ריצוי ולא חיישינן שמא יבוא עליה.

» הסמ"ג והרמ"א יש להתיר והמחמיר תבוא עליו ברכה. ביאר מהרש"ל שמחמיר כלל לא לצאת אלא ממתין שתהיה מותרת לגמרי.

ביאור דעת רמ"א לעניין פקידה ביוצא לדרך:

ש"ך (סקכ"ו) הקשה סתירה בדברי הרמ"א, באורח חיים לא הזכיר שראוי להחמיר, והעלה כהשלחן ערוך, ואף אין להחמיר כיוון שהוא דבר מצווה.

החתם סופר ביאר שהפרישה היא מדאורייתא ומשום הכי אסר לפקוד ביוצא לדרך או בליל טבילה, ואף בצירוף שיהיה ליל טבילה בליל יציאה לדרך, אסר, ומכל מקום יכולה להקל בזה מחומרות האור זרוע והאביאסף (פת"ש סקכ"ב).

יציאה לדבר מצווה:

עוד כתב סמ"ג היוצא לדבר מצווה אין צריך לפקוד את אשתו, שמא יהיה טרוד בפקידה ויבטל מן המצווה.

ליל טבילה שחל בזמן פרישה:

אשה שחל ליל טבילתה משום ראייה או כתם סמוך לוסתה:

» **כנסת יחזקאל** מותרת לשמש כיוון שהוא צורך מצווה, אפילו בטבילה משום ראית כתם שיש לחוש שמא תראה עכשיו שהרי עדין לא ראתה וסת.

» **גבעת שאול והנודע ביהודה** כתב שאין לה לשמש אפילו כראתה וסת ממש. עוד אסר הנודע ביהודה אף בכלה שזמן וסתה חל בליל טבילתה. אך לטבול מותר ויהא שרי בכל מיני קורבה חוץ מתשמיש (פת"ש שם).

שיעור הדרך שיוצא:

כתב התשובה מאהבה שהוא י"ב מיל (פת"ש סקכ"ד).

המתנה לליל טבילה

כתב הרמ"א אם ליל טבילתה הוא פחות מעונה סמוך ליציאתו לדרך חייב להמתין, ומקורו הוא מהנמוקי יוסף ביבמות (סב:). וכתב הכרתי ופילתי שאם הוא גם ליל וסתה לא ימתין. עוד כתב החתם סופר שלא תיסע אישה ללא רשות בעלה בליל טבילה אף לדבר מצווה (פת"ש סקכ"ד-כ"ה).

סעיף יא

אשה שיש לה וסת לימים לבד, והגיע שעת וסתה, אסור לבא עליה עד שישאלנה. ואם אין לה וסת, יום ל' לראייתה הוי כהגיע שעת וסתה. ואם שהתה אחר הוסת שיעור שתספור ותטבול, יבא עליה לא ואין צריך לשאול.

היתר ביאה כשעבר זמן וסתה

נדה (טו.) משנה "כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן הבאין מן הדרך נשיהן להן בחזקת טהרה". ובגמרא שם, "למה ליה למתני הבאין מן הדרך סד"א הני מילי היכא דאיתיה במתא דרמיא אנפשה וכדקה אבל היכא דליתא במתא דלא רמיא אנפשה לא קא משמע לן. אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה. אמר רב הונא ל"ש אלא שלא הגיע שעת וסתה אבל הגיע שעת וסתה אסורה קסבר וסתות דאורייתא, רבה בר בר חנה אמר אפילו הגיע שעת וסתה נמי מותרת קסבר וסתות דרבנן". ועוד (שם ע"ב) "אמר ר' יוחנן כל אישה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה".

» **וכתב הרשב"א וכן פסק השלחן ערוך**, אם כן כל אישה בחזקת טהרה קודם וסתה הקבוע או קודם עונה בינונית כדברי ריש לקיש, ולאחר וסתה הלכה כרבה בר בר חנה דוסתות דרבנן, והגיע עת וסתה דקאמר הוא כשיחשב ימים שראויה לטבול משעת וסתה או עונה בינונית באי לה וסת וכדברי ר' יוחנן.

» **הרמב"ם** היקל טפי דאף ביש לה וסת אם הניחה בחזקת טהורה בא עליה משום דוסתות דרבנן. דפירש הרמב"ם דמשנה מיירי ביש לה וסת, וריש לקיש אתי לאסור רק את יום וסתה ממש, ור' יוחנן שאמר מחשב ימי וסתה ובא עליה סבר וסתות דאורייתא ואין הלכה כמותו.

שוכבת אצלו בשעת וסתה:

הגיע שעת וסתה אפילו שוכבת אצלו צריך לשואלה (חוות דעת פת"ש סקכ"ז).

סעיף יב

היה לה וסת לימים ולוסת מוסתות הגוף כגון קפיצה וכיוצא בה, כיוון שהוסת תלוי במעשה אימור לא קפצה ולא ראתה, אבל חוששת לעונה בינונית שהיא ל' יום.

היה לה וסת לימים ולוסת מוסתות הגוף

בגמרא לעיל "רב אשי מתני הכי אמר רב הונא לא שנו אלא שאין לה וסת לימים אלא יש לה וסת לימים ולקפיצות כיוון דבמעשה תליא מילתא אימא לא קפיץ ולא חזאי אבל יש לה וסת לימים אסורה לשמש קסבר וסתות דאורייתא". ואם ר' הונא דסבר וסתות דאורייתא אמר הכי כל שכן לנו.

» **השלחן ערוך** שהוא אף אם באים לה בימים קבועים ומשמע שהוא בכל וסתות הגוף.
 » **ש"ך** סבר שאם הוא וסת כגון פיהוק שלא בא על ידי מעשה שלה יש לחוש לו בכל מקרה, והסתפק אולי אף השלחן ערוך סבר כך.

הכרתי ופלתי ביאר בשלחן ערוך שכונתו רק על ידי מעשים שלה. החוות דעת כתב שלא מיירי שקבעה לה הפיהוק אלא ראתה אותו שלא ברציפות.

כתב הרשב"א שחוששת לעונה בינונית אף שלא הייתה רואה אלא פעם בל"ה, ובזה חמור וסת קפיצות מאשה שיש לה וסת קבוע שאין חוששים לעונה בינונית.

סימן קפה – דין אישה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני

סעיף א

האשה שהיא בחזקת טמאה, אסור לו לבא עליה עד שתאמר לו טבלתי. הגה: ומאחר שעברו ימים שאפשר לה למנות ולטבול, נאמנת. אפילו רואה בגדים מלוכלכים בדם, נאמנת לומר, בשוק טבחים עברתי, או נתעסקתי בצפור וכדומה לזה.

הניחה בחזקת טמאה

משנה נדה (יב). "הבאים מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה הניחה בחזקת טמאה טמאה עד שתאמר לו טהורה אני". הטעם משום שהיא ודאי טמאה וספק אם טבלה. והמקור שנאמנת הוא ממה שכתב "עד שתאמר לו טהורה אני", וכן מוכח מכתובות (עב). בדין ומשמשתו נדה דמקשי אם אמרה לו טהורה היא לסמוך עליה. הטעם ממה שנאמר "וספרה לה" משמע שיש לה נאמנות על טהרתה. וצריך הבעל לחשב אם הגיוני שעברו ימי טומאתה.

הוסיף הט"ז (סק"א) שאף אם דרכה לראות ו' וטבלה השתא לפי חשבון ה' נאמנת. וכן הש"ך (סק"א) דאף במסופק אם עברו ימיה נאמנת. כתב החוות דעת דשכבה אצלו לא מספיק וצריכה לומר לו שטבלה בפירוש (פת"ש סק"א).

מקור דברי הרמ"א, הנמוקי יוסף שכתב כן מסברא דקרא ד"וספרה לה".

אשה החשודה על איסור נדה

כתב החוות דעת אם זנתה בנדתה עדין נאמנת (משמע קודם שנשאת), ואם הכשילה את בעלה פעם אינה נאמנת בשעת וסתה לומר לו שטבלה, ולומר טבלתי או טהורה אני שלא בשעת וסתה נאמנת, ובימות החורף אף לומר טבלתי אינה נאמנת, והסתפק אם נאמנת במקום שצריכה לשלם לטבילתה אם נאמנת.

סעיף ב

ואם הוחזקה נדה בשכנותיה, שראוה לובשת בגדים המיוחדים לימי נדותה, חשיבה כודאי טמאה.

הוחזקה נדה בשכנותיה

משנה כתובות (עב): "אלו יוצאות שלא בכתובה, ומשמשתו נדה", ובגמרא שם "היכי דמי אי דידע בה נפרוש אי דלא ידע נסמוך עילוה וכו'", לא צריכא דאמרה ליה פלוני חכם טיהר לי את הדם ואזל שייליה ואשתכח שיקרא. ואיבעית אימא כדרכ יהודה דאמר רב יהודה הוחזקה נדה

בשכינותיה בעלה לוקה עליה משום נדה". ופירש רש"י כגון שלבשה בגדים המיוחדים לימי נדותה. אי נמי שאמרה שהתיר לה החכם ונמצאת שקרנית. ועיין סעיף ג' בדיני אמתלא בהחזקה נדה.

סעיף ג

אמרה לבעלה טמאה אני, ואחר כך אמרה טהורה אני, אינה נאמנת (אם הוא לאחר כדי דבור, ב"י בשם רבינו ירוחם). ואם נתנה אמתלא לדבריה, כגון שאומרת שלא אמרה לו כן, תחלה אלא מפני שלא היה בה כח לסבול תשמיש, או טענה אחרת כיוצא בזה, נאמנת. הגה: ומכל מקום מי שרוצה להחמיר על עצמו, שלא להאמין לה, מדת חסידות הוא (ב"י). אבל מדינא נאמנת, אפילו בשתיקה אחר כך רק שהיא בזה ושוכנת אלל בעלה והוא יודע ומכיר שמה שאמרה תחלה טמאה אני, עשתה מחמת קטטה שהיה לו עמה, וכדומה לזה. אבל אם ראוה לובשת בגדים המיוחדים לימי נדותה, ואחר כך אמרה: טהורה אני, אף על פי שנתנה אמתלא לדבריה, אינה נאמנת (אמרה: פלוני חכם טהר לי כתם, והחכם אומר שהיא משקרת, החכם נאמן, וטמאה היא, ב"י בשם הרמב"ם ורבינו ירוחם).

אמתלא

במשנה כתובות (כב.) "האשה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני אינה נאמנת". ושם בגמרא "בעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני מהו, אמר ליה אף בזו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת. תנא מיניה ארבעים זימנן ואפילו הכי לא עבד שמואל עובדא כנפשיה".

כתבו הראשונים הלכה כרב, והרי"ף שהביא דברי שמואל הוא לומר שהמחמיר כדבריו אינה חומרא של שטות היא.

אמלתא מועילה ושאיינה מועילה:

בירושלמי מובא מעשה עם אשתו של שמואל והאמתלא שנתנה הוא שלא היה בה כוח לתשמיש. למדו הראשונים דהוא הדין לשאר אמתלא, לבר ממשטה היתי בכך שלא נאמנת.

פרטי דינים באמתלא:

אמרה טמאה שאינה נאמנת בלא אמתלא, הוא אפילו אמרה לא טבלתי וחזרה ואמרה טבלתי. יותר מל' יום אין מועיל אמתלא, אלא אם הייתה צריכה לכך לפי העניין. נתנה אמתלא שטעתה בחשבון הימים, אם אומרת שצריכה לטבול באותו לילה, אינה נאמנת אימור יצרה תקפה. ואם הוא יום או יומים קודם, נאמנת (פת"ש ה'ח').

החזקה נדה בשכנותיה

החזקה נדה בשכנותיה, על ידי שלבשה בגדי נידות, נחלקו אם מועיל אמתלא:

- » **רמב"ן וכן פסק השלחן ערוך** שלא מועיל לה אמתלא, והוכיחו מסוגיא דכתובות לעיל דאמר ר"י הוחזקה נדה בעלה לוקה עליה.
- » **טור** תמה מדוע לא מועיל אמתלא.

טעם שלא מועיל אמתלא כשהוחזקה בשכנותיה:

נחלקו מה הטעם, ויש בזה נפקא מינה:

- » **רשב"א** אם לא באמת הייתה טמאה לא הייתה עושה מעשה כולי האי. **תורת השלמים** לטעם הרשב"א מועיל אמתלא באמירה לרבים כיוון שהוא לא מעשה גדול.
- » **ט"ז בשם הר" לייב מפראג** (סק"ב), על מה שמכח להחזיק עצמה בטומאה אם לא כולי עלמא ידעו מן האמתלא. **כתב הט"ז** לפי טעם זה לא יועיל אמתלא אף באמירה בפני רבים.

אמתלא להסתיר עיבורה:

- הביא הט"ז** מעשה שאמרה אישה לרבים שטמאה בשביל להסתיר עיבורה וגילתה לבעלה קודם:
- » **רמ"א ושל"ך** (סק"ה) התיר משום שלא היה אפשר לה בעניין אחר.
- » **ט"ז** (סק"ב) מותרת לבעלה משום שגילוי דעתה מבטל האיסור לגמרי.

אמתלא שלא ידעה שהוא דם מכה:

- » **פתחי תשובה** (סק"ג) לפי הש"ך מועיל אמתלא שמצאה מכה לאחר שסבורה שהייתה טמאה, מאחר שלא היה אפשר בעניין אחר.
- » **כרתי ופלתי** סבר שלא מועיל בזה אמתלא.

שכבה אצלו אחר שידוע מהאמתלא:

- כתב רמ"א בשם מהר"י וויל**, כשיודע ודאי את האמתלא נאמנת רק על ידי שכיבה. ביאר הש"ך כל זה רק שלא אמרה לו בפירוש שטמאה היא, אלא רק שחוששת. במקום שאמרה לו בפירוש לא יועיל עד שתאמר לו. ומכל מקום מועילה שכיבה שלא חייב לפרוש ממנה מיד, אלא שואל אותה.

נאמנות החכם לטמא האשה

- בגמרא** כתובות (עב.) לעיל בדין משמשתו נדה היוצאת בלא כתובה, "דאמרה ליה פלוני חכם טיהר לי את הדם ואזל שייליה ואשתכח שיקרא".

נחלקו הראשונים שם איך נמצא ששיקרה:

- » **רמב"ן** החכם אמר שטמא הכתם.
- » **רשב"א** באו עדים שכלל לא הייתה אצל החכם ועמנו היה באותו זמן, אך החכם עצמו לא נאמן.

- כתב הר"ן** לעניין לאוסרה על בעלה לכולי עלמא נאמן החכם, וכל מחלוקתם היא לעניין להפסידה כתובתה. הוסיף הט"ז (סק"ג) אין מועיל לא החכם ולא עד משמו.

סעיף ד

היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד, חייב כרת, שיציאתו הנאה לו כביאתו. כיצד יעשה, נועץ צפרני רגליו בארץ, ושוהה בלא דישה, עד שימות האבר, ופורש באבר מת. הגה: וימלא פחד ורתת על העבירה שצאה לידו. ולא יסמוך עליה, רק יסמוך על רגליו וידיו, שלא יהנה ממנה. ואם פירש ממנה בקשוי ובסוגג, שלא ידע שאסור לפרוש ממנה, יתענה מ' יום, ואין צריך להיות לזופים, רק כל שבוע שני ימים, כגון שני וחמישי, ובליל התענית אסור ביין ובשר. ואם לא יוכל להתענות, יפדה כל יום בממון שיתן לצדקה, כפי ערך ממון שיש לו, כי עשיר יתן יותר קצת מעני, ויש להחמיר בתשובתו. וכל המרבה לשבו, זכות הוא לו. והאשה אינה צריכה כפרה. ואם שמשה שלא בשעת וסתה, ומלאה אחר התשמיש דם, אפילו נמלא על עד שלו, מקרי אונס, אפילו לא בדקה תחלה. ואין צריך כפרה לא הוא ולא היא.

היה משמש ואמרה לו נטמאתי

משנה וגמרא שבועות (יז, יח.) "היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד, חייב מפני שיציאתו הנאה לו כביאתו".

פסק שלחן ערוך, היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד, חייב כרת, שיציאתו הנאה לו כביאתו. כיצד יעשה, נועץ צפרני רגליו בארץ, ושוהה בלא דישה, עד שימות האבר, ופורש באבר מת.

כתב רמ"א, וימלא פחד ורתת על העבירה שבאה לידו. ולא יסמוך עליה, רק יסמוך על רגליו וידיו, שלא יהנה ממנה.

כפרה למשמש עם הנדה

הכפרה לפורש בשוגג כשהייתה נדה:

» **המרדכי** כתב בשם הר"ם או שיתענה ה' חודשים יום בשבוע, ואם לא יתן י"ב פשיטין לצדקה ומותר בבשר ויין.

» **מהרא"י** בשם הר"ם סבר שיתענה ב' ימים בשבוע ואם לא יתן י"ב פשיטין לצדקה ואסור בבשר ויין.

להלכה:

כתב רמ"א, יתענה מ' יום, ואין צריך להיות רצופים, רק כל שבוע שני ימים, כגון שני וחמישי, ובליל התענית אסור ביין ובשר. ואם לא יוכל להתענות, יפדה כל יום בממון שיתן לצדקה, כפי ערך ממון שיש לו, כי עשיר יתן יותר קצת מעני, ויש להחמיר בתשובתו. וכל המרבה לשבו, זכות הוא לו.

כפרה לאשה:

כתב רמ"א האשה לא צריכה כפרה. ביארו האחרונים, רק אם לא היה בשעת וסתה ולא אמרה לו או סייעה לו לפרוש ממנה. ואם כן ג' חילוקים יש, אישה שיש לה וסת בשעת וסתה או בעונה

הסמוכה חייבת גם היא וגם הוא, אין לה וסת, שלא בשעת וסתה ואמרה לו לפרוש חייבים שניהם, בשעת וסתה ולא אמרה לו לפרוש חייב רק הוא, נמצא לאחר מכן שניהם פטורים (פת"ש סקנ"ד).

מתי צריכים כפרה

מצאה אחרי תשמיש אם צריכה כפרה:

אם מצאה לאחר תשמיש דם על הסדין אף אם ודאי שבא הדם בשעת התשמיש אין צריך כפרה מפני שהייתה אנוסה. ולדעת הרמב"ם שהצנועות בודקות קודם תשמיש, צריכה כפרה מפני שלא בדקה.

נתברר למפרע שהייתה נדה:

כגון שמצאה כתם על בגד של היום הקודם אין צריך כפרה כיוון שהיה זה אונס.

הרגישה הרגשת וסת:

ולאחר מכן ראתה על העד, כתב החתם סופר אם קודם ששמשה הרגישה שניהם צריכים כפרה. ואם תוך כדי דינם ככל מציאה (פת"ש סקט"ו).

הרגישה פחד רגעי:

פחדה פחד גדול ושמשה אין צריך כפרה, ואף שפחד מביא לידי ראייה, אם לא ראתה ראייה גדולה אין צריך לחוש.

הכפרה לאשה שלא גילתה לבעלה שפרסה נדה:

הסתפק החתם סופר אם אישה צריכה כפרה כשלא גילתה לבעל שפירסה נדה, שאולי נחשבת אנוסה משום יצרה.

סימן קפו – דיני בדיקת אישה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש

סעיף א

אשה שיש לה וסת קבוע, אינה צריכה בדיקה כלל, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש. ואדרבה, אין לה לבדוק בפני בעלה בשעת תשמיש, כדי שלא יהא לבו נוקפו. והרמב"ם ז"ל מצריך לבדוק אחר תשמיש, היא בעד אחר והוא בעד אחר, ולראות בהם שמא ראתה דם בשעת תשמיש. ולדעתו, הצנועות בודקות עצמן אף קודם תשמיש (וסברא הראשונה היא עיקר, וכן נהגו).

בדיקה קודם ולאחר תשמיש באשה שיש לה וסת

במשנה נדה (יז). "בית שמאי אומרים צריכה ב' עדים על כל תשמיש ותשמיש או תשמש לאור הנר, ובית הלל אומרים דיה ב' עדים כל הלילה". ובגמרא "אמר ר' זירא מדברי כולם נלמד בעל נפש לא יבעול וישנה, אמר רבא בועל וישנה כי תניא החיא לטהרות". הלכה כרבא דבבבא. הוא. עוד בגמרא "בעא מיניה רבי זירא מרב יהודה אשה מהו שתבדוק עצמה לבעלה, אמר ליה לא תבדוק ותבדוק ומה בכך אם כן לבו נוקפו ופורש".

» רוב הראשונים כתבו שאין צריך בדיקה כלל לא קודם תשמיש ולא לאחר תשמיש.
 » הרמב"ם כתב שאף אישה שיש לה וסת צריך בדיקה היא ובעלה לאחר תשמיש והצנועות בודקות אף קודם תשמיש. ומקורו ממשנה, "דרך בנות ישראל משמשות בשני עדים אחד לו ואחד לה, והצנועות מתקנות שלישי לתקן את הבית", והעמיד משנה זו אף כשלא עסוקה בטהרות והחומרא בעסוקה בטהרות היא שחייבת לבדוק לפני כן ולא רק מצד צניעות.
 » המימונית בשם ר' שמחה לעיל דמדין כל היד טוב שתבדוק קודם תשמיש (הובא בב"י לעיל).

להלכה:

פסק שלחן ערוך, אשה שיש לה וסת קבוע, אינה צריכה בדיקה כלל, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש. ואדרבה, אין לה לבדוק בפני בעלה בשעת תשמיש, כדי שלא יהא לבו נוקפו.

סעיף ב

אם אין לה וסת קבוע, שלשה פעמים הראשונים צריכין לבדוק קודם תשמיש ואחר תשמיש, הוא בעד שלו והיא בעד שלה, ואם הוחזקה באותם שלשה פעמים שאינה רואה דם מחמת תשמיש, שוב אינה צריכה בדיקה כלל, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש. ולהרמב"ם והרא"ש, כל זמן שאין לה וסת צריכה היא בדיקה לעולם, קודם תשמיש ואחר תשמיש, והרמב"ם מצריך שגם הבעל יבדוק עצמו אחר תשמיש. אגה: ואין

כריכין לזדוק ענמס אחר כל תשמיש ותשמיש שעושין כלילה אחת, אלא מקנחין ענמן כל הלילה בעד, ולמחר כריכין בדיקה, ואם נמצא דם טמאה. קנחה ענמה בעד, ואזדה, לא תשמש עד שתזדוק ענמה, ואזיל ואין לה וסת.

בדיקה קודם ולאחר תשמיש באשה שיש לה וסת

משנה נדה (יא). "פעמיים צריכה להיות בודקת שחרית ובין השמשות ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה", ובגמרא שם (ע"ב) "אמר ר' יהודה אמר שמואל לא שנו אלא לטהרות אבל לבעלה לא בעיא בדיקה". עוד שם (יב.) "אמר ר' זירא אמר ר' אבא בר ירמיה אישה שאין לה וסת אסורה לשמש", העמידה הגמרא בעסוקה בטהרות אבל אינה עסוקה לא בעיא בדיקה.

עוד בברייתא (שם ע"ב) "אשה שאין לה וסת אסורה לשמש וכו' ויוציא ולא מחזיר עולמית, דברי ר' מאיר. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר, משמשת בשני עדים הן עותה הן תקנוה וכו', אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס. ובמאי אי בעסוקה בטהרות הא אמרה שמואל חדא זימנא, ואי בשאינה עסוקה בטהרות הא אמר כל לבעלה לא בעיא בדיקה, דאמר ר' זירא אמר ר' אבא בר ירמיה אמר שמואל אישה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק ואוקימנא לה בעסוקה בטהרות. מאן דמתני הא לא מתני הא".

» **רש"י ועוד** מאן דמתני הא לא מתני הא, לעולם בעסוקה בטהרות ואף על פי ששנה זאת ר' אבא בשם שמואל, לא שנה זאת ר' יהודה. ואם כן אישה שאין לה וסת, אין צריך בדיקה קודם תשמיש.

אף על גב דר' מאיר ור' חנינא מיירי לבעלה ולא לטהרות כתב הרשב"א ראייה ממה שאסרו (יב.) לבדוק בסמוך שמא ליכו נוקפו ופורש ולא פירש דווקא בשיש לה וסת. וכן מוכח ממשנה (טו.) "כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהם". וכן מהגמרא (יב:) ששאלו את אנשי הבית של ר' הונא ור' פפא אם הם בודקים ואמרו שלא, ולא חילקו בין וסת קבוע ללישנא קמא.

» **עוד ברש"י** לעולם אף בלא עסוקה בטהרות מיירי ר' חנינא והלכה כדבריו, ואף על פי שר' אבא הביא דעת שמואל אחרת, נחלקו אליבא דשמואל.

ודחה פירוש זה שהרי אף ר"י עצמו כתב על דברי המשנה לא שנו אלא לטהרות. כתב ספר התרומה, אף לפירוש השני ברש"י עדין הוא מחלוקת אמוראים ובשל סופרים הלך אחר המיקל.

» **ר' חננאל פירש** כביאור שני של רש"י, ולשיטתו אישה שאין לה וסת צריך בדיקה קודם ולאחר תשמיש. ביאר הר"ן, אף שר' יהודה עצמו אמר על המשנה שהוא רק בעסוקה בטהרות אמוראי נינהו אליבא דר"י.

» **רי"ף וכן פסק השלחן ערוך ג'** פעמים צריך בדיקה היא ובעלה לאחר תשמיש לראות שלא רואה מחמת תשמיש, וזה הפשט משמשת בב' עדים אחד לו ואחד לה, והן תיקוניה והן עיותיה לדעת אם כשרה לשמש או שרואה מחמת תשמיש.

מחלוקת בבאור דעת הרי"ף:

- » **רא"ש** הבין בדעת הרי"ף שפסק כר' חנינא וכביאור ר"ח, אלא שסבר שר' חנינא הצריך רק ג' בדיקות, ובג' פעמים צריכה בדיקה אף קודם תשמיש (וכן הבין הרמב"ן והב"י ועיין בסוף הדיבור). והקשה על דבריו מגמרא מה הקשה "הא אמרה שמואל חדא זימנא", הרי שמואל דיבר רק בבדיקות קודם תשמיש. **ועוד** מה פריך ואי בשאינה עסוקה הא אמר ר' אבא שאינה צריכה, אולי ר' אבא אמר שאין צריך לעולם ור' יהודה אמר רק ג' פעמים. **ועוד** איך ישתנה חיוב הבדיקה של קודם תשמיש לאחר ג' פעמים הרי עדין יש לחוש שמא היא טמאה. **ועוד** למה לא הזכיר ר' חנינא שצריכה בדיקות קודם תשמיש. **וכתב לפי זה**, נראה להקל כפירוש רש"י אלא שלא מלאו ליבו להקל על דברי ר"ח.
- » **ביאר הבית יוסף** בדברי הרי"ף, אם צריך בדיקה אחר תשמיש פשיטא שצריך בדיקה לאחר תשמיש, ומשום הכי הקשה הא אמרה שמואל חדא זימנא. **ועוד** משום הכי לא כתב זאת ר' חנינא בפירוש. **ועל** הקושיה השניה כתב דממה שנקט ר' אבא אינה צריכה בדיקה משמע שלעולם לא צריך בדיקה. **על** הקושיה הג' כתב שהעניין בבדיקה ג' פעמים הוא מחשש שמא יש לה וסת למקרים שבגופה, ובג' פעמים מתברר דבר זה (וביאר שכל הבדיקה של קודם הוא רק בשביל שנדע על הבדיקה שלאחר מכן שלא היה דם קודם ודו"ק).
- » **ראב"ד ודרכי משה** סברו בדברי הרי"ף שלא בעי כלל בדיקה קודם, ולא דיבר על דברי ר' חנינא דלעולם כפירוש רש"י דהלכה כר' חנינא בטהרות לבד. **אלא** שהוא חשש שמא רואה מחמת תשמיש והצריך ג' פעמים לו ולה. ובדברי ר' חנינא ב' עדים הכונה קודם ולאחר תשמיש, והרי"ף נקט את לשון ר' חנינא אך סבר שצריך רק לאחר מכן הוא והיא.
- » **מרדכי** כתב שדעת הרי"ף כר' חננאל.

להלכה:

- » **שלחן ערוך** כדעת הרי"ף, אם אין לה וסת קבוע, שלשה פעמים הראשונים צריכים לבדוק קודם תשמיש ואחר תשמיש, הוא בעד שלו והיא בעד שלה, ואם הוחזקה באותם שלשה פעמים שאינה רואה דם מחמת תשמיש, שוב אינה צריכה בדיקה כלל, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש.
- » **ש"ך** (סק"א) סבר שדעת הרי"ף כרש"י ושאר הראשונים וכן הלכה, ומה שכתב הוא אם ראתה כבר מחמת תשמיש דמשמשת ג' פעמים. ואדרבה אין לה לבדוק כלל שמא ליבו נוקפו.
- » **תורת השלמים** מקום שנהגו להחמיר אין להקל, ומקום שנהגו להקל אין להחמיר (פת"ש סק"ב).

צורת בדיקה בבדיקות ראשונות:

כתב החוות דעת הבדיקה תהיה כשיעור וסת ודי בקינוח, ולא תהיה שוכבת. אם ראתה לאחר בדיקות ג' פעמים שוב אפילו שלא בסמוך, צריך בדיקה ג' פעמים שוב אם אין לה וסת, ופעם אחת אם יש לה וסת (פת"ש סק"ב).

נשים שאינם צריכות בדיקות ראשונות:

אשה שלא ראתה מעולם אין צריכה בדיקה אף לדעת הרי"ף (פת"ש סק"א). מעוברת ומניקה אינם צריכות בדיקה (פת"ש סק"ד).

בדיקה באותו עד כמה פעמים בלילה אחד:

משנה נדה (זו). "בית שמאי אומרים צריכה ב' עדים על כל תשמיש ותשמיש (שמא יטשטש מראהו), או תשמש לאור הנר (תבדוק העד בין תשמיש לתשמיש), בית הלל אומרים דיה בשני עדים כל הלילה". בגמרא "אמר ר' זירא מדברי כולם נלמד בעל נפש לא יבעול וישנה (עד שיבדוק העד), רבא אמר בועל ושונה כי תניא ההיא לטהרות".

מכאן כתב רמ"א, צריכים לבדוק בין בעילה לבעילה אך לא צריכים בעדים שונים, ואם נאבד צריכה עד נוסף במקומו. נחלקו האחרונים האם הרמ"א מיירי רק לרמב"ם שהצריך בדיקה תמיד, או גם על בדיקות הרי"ף בג' ראשונות.

הסתפק התשובה מאהבה אם מועיל לעיין בבוקר גם את הבדיקה שקודם תשמיש, או שאותה צריך לעיין מיד (פת"ש סק"ג).

סעיף ג

אשה שאינה רואה בפחות מ"ד ימים אחר טבילתה, אבל לאחר י"ד ימים אין לה קבע, עד י"ד יום דינה כדין אישה שיש לה וסת.

וסת קבוע למינימום ימים

דין השלחן ערוך כמובא במהרא"י, שאינה צריכה בדיקה למי שמשמש בתוך הי"ד ימים, ואף על פי שהוא מיירי על בדיקת ר"ח, הוא הדין לדעת הרי"ף אינו יכול ואינו צריך לעשות הבדיקות של רואה מחמת תשמיש בימים אלו.

סעיף ד

יש לאדם להניח את אשתו שתבדוק בעד שלו, מתוך שנאמנת על שלה, נאמנת על שלו.

נאמנות האשה על עד שלו

דין השלחן ערוך כמבואר ברמב"ם.

סעיף ה

אם ראתה דם מחמת תשמיש שלש פעמים רצופים, אסורה לשמש לעולם עם אותו בעל, ויתבאר בסימן שאחר זה.

דין רואה מחמת תשמיש המובא בגמרא

בגמרא נדה (יב:) "תנו רבנן אישה שאין לה וסת אסורה לשמש, ואין לה לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ויוציא ולא מחזיר עולמית, דברי ר' מאיר. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר, משמשת בשני עדים הן עוותיה הן תקנה".

מבואר, הן עיוותיה שאם תראה מחמת תשמיש באותם הפעמים תהיה אסורה. וכן פסק שלחן ערוך, אם ראתה דם מחמת תשמיש שלש פעמים רצופים, אסורה לשמש לעולם עם אותו בעל,

כתב הרשב"א דווקא מיד שסיימה לשמש ולא לאחר מכן, ועוד כתב דווקא ג' פעמים רצופים, ועוד כתב שהפסד כתובה הוא רק אם הייתה כך בעת שנשאת דאי לאו הכי נסתחפה שדהו. עוד כתב המרדכי הובא בדרכי משה, אם יש לה וסת נוסף לזמן אחר יוצאת בכתובה, ועוד אף ראתה ג' פעמים יש לה תקנה בבדיקה.

סימן קפז – דיני אישה הרואה דם מחמת תשמיש

סעיף א

אשה שראתה דם מחמת תשמיש מיד, בבדי שתושיט ידה לתחת הכר, או לתחת הכסת, ותיטול עד לבדוק בו, ותקנה עצמה, משמשת ג' פעמים. אם בכל ג' פעמים רצופים ראתה דם (וכל שכן אם מצאה ג' פעמים דם על עד שלו), אסורה לשמש עם בעל זה, אלא תתגרש ותנשא לאחר. נשאת לאחר, וראתה דם מחמת תשמיש ג' פעמים רצופים, אסורה לשמש גם עם אותו בעל, אלא תתגרש ותנשא לשלישי. ואם גם עם השלישי ראתה דם מחמת תשמיש ג' פעמים רצופים, לא תנשא לאחר אלא אסורה לכל עד שתבדוק. הגה: ויש אומרים שאין לנו בקיאות איזה מקרי מחמת תשמיש, כי אין בקיאות בשיעור הנזכר, ולכן כל שרואה ג' פעמים סמוך לתשמיש מקרי לדין מחמת תשמיש, ונאסרה על בעלה. ואלו ג' פעמים לריכוס להיות רצופים, אבל אם לא היו רצופים לא נאסרה על בעלה. ואין חילוק בין אם ראתה ג' פעמים מיד שנסאה, ובין נתקלקלה אחר כך וראתה ג' פעמים. וכל זה לא מיידי אלא בראתה סמוך לתשמיש, אבל אם לא ראתה סמוך לתשמיש, לא נאסרה על בעלה, ומותרת לו לאחר טהרתה תמיד ודינה כמו שאין לה וסת.

דין רואה מחמת תשמיש

בגמרא נדה (סז:) "תנו רבנן הרואה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית, מכאן ואילך לא תשמש עד שתתגרש ותנשא לאחר. ניסת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית, מכאן ואילך לא תשמש עד שתתגרש ותנשא לאחר. ניסת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית, מכאן ואילך לא תשמש עד שתבדוק עצמה וכו'". אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן ותבדוק עצמה בביאה שלישית של בעל הראשון, אמר ליה לפי שאין כל האצבעות שוות. אמר ליה ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי, לפי שאין כל הכחות שוות".

תליה בבתולים:

מרש"י משמע דווקא שאי אפשר לתלות בבתולים, וכתב הרשב"א דווקא רצופים דאי לאו הכי וסת הוא דלית ליה, ודווקא בסמוך מהאי טעמא.

רואה מחמת תשמיש לאחר זמן:

רואה מחמת תשמיש רק לאחר תקופה שנשאת, נחלקו אם צריכה בדיקה:

- » ר"ח וב"ח לא נאסרת, דכל שהיו לה תשמישי היתר לפני כן, מותרת בלא בדיקה.
 - » מרדכי ורמ"א נאסרת (ועיין פת"ש סקמ"ד, שמצד לקולא, מה ששהתה עמו כמה שנים ולא ראתה).
- הוסיף רמ"א, דכל שכן אם מצאה על עד שלו מיד שנאסרת.

שיעור הזמן שנחשבת רואה מחמת תשמיש:

משנה נדה (יד). "נמצא על שלה אותיום טמאין וחייבין בקרבן, נמצא על שלה לאחר זמן טמאין מספק ופטורים מן הקרבן. איזהו אחר זמן כדי שתדע מן המטה ותדיח פניה". ובגמרא "ורמינהי איזהו אחר זמן, פירש ר' אליעזר ברבי צדוק כדי שתושיט ידה תחת הכר או תחת הכסת ותטול עד ותבדוק בו, אמר רב חסדא מאי אחר אחר אחר".

מבואר מדברי ר' חסדא, יש כמה שיעורים, (א) שיעור ראשון: הוא בדיקת חורים וסדקים מיד וזה לא שייך לבדוק, כדאמרין בגמרא (יב:) "משל לשמש ועד וכו'". (ב) שיעור שני: הוא שתושיט ידה לקחת עד ותקנח פניה, שעד שיעור זה ועד בכלל אם ראתה חייבים חטאת. (ג) שיעור שלישי: משיעור של תושיט ידה והלאה, ובמשנה קרי ליה "בכדי שתדע מן המטה" שאינה חייבת קורבן. בקושיא הבינה הגמרא כוונת המשנה "איזהו אחר זמן כדי שתדע מן המטה ותדיח פניה", שעד שיעור זה כולל חייבת חטאת, ובתירוץ מבואר ששיעור זה הוא כבר שיעור של פטור. ר' אשי שם תירץ בעניין אחר.

נחלקו הראשונים:

- » רשב"א דווקא בסמוך, דאי לאו הכי וסת הוא דלית ליה.
- » ספר התרומה סמ"ג סמ"ק מרדכי וטור, בכדי שתדע מן המטה ותקנח עצמה. ביאר הבית יוסף שלמדו שאף שיעור שתדע מהמטה חייבת אשם תלוי וטמאים מספק, וכל שחייבת אשם תלוי דינה כרואה מחמת תשמיש (ומה שבמשנה מטהרים הוא מלאחר שיעור זה). אך השלחן ערוך למד, חיוב אשם תלוי הוא רק בשיעור שתושיט ידה.
- » הראב"ד והשלחן ערוך פסק כדי שתושיט ידה לתחת הכסת ותביא עד.
- » ראב"ד ביש אומרים והביאו רמ"א השתא שאין אנו בקיאים כל שהוא סמוך לביאה מטמאים. הסתפק הש"ך (סק"ז) אם מה שאין אנו בקיאים הוא רק בשביל להוציאה מבעלה, או שהוא גם לאוסרה לכל העולם.

בדקה ולא ראתה ואחר זמן ראתה:

הוסיף הש"ך (סק"א) אם בדקה עצמה מיד ולא ראתה, אף אם לאחר מכן ראתה ואפילו לאחר שיעור מועט, אינה נאסרת.

כתב החוות דעת, גם כשמצאה ג' פעמים לאחר זמן, שאינה נאסרת משום רואה מחמת תשמיש, מכל מקום אסורה לשמש מכאן ואילך ב' תשמישים באותו הלילה, משום עונה הסמוכה לו (פת"ש סק"ט).

טעם ההיתר להמתין ג' פעמים בג' בעלים

הטעם שמותר ג' בעלים:

כתב סמ"ג, מה שאינה נאסרת להינשא אחר בעל ראשון, מפני שאין כל האצבעות שוות, והוי ספק ספיקא, שמא מן הצדדים, ואם תימצי לומר מן המקור, שמא אין אצבעו של זה שווה.

טעם שמותר בעל שלישי ג' פעמים:

ביאר ט"ז, מה שאינה נאסרת לבעל שלישי אחר ביאה אחת, כי אין כל הכוחות שווים. כתב הנודע ביהודה לפי זה אם רואה שפע דם, ודאי אינו מן הצדדים ואסורה. ואפשר דלא מהני שפופרת, ואפשר אפילו ב' פעמים מעט ופעם אחת בשפע גם כן אסורה (פת"ש סק"ו).

כמה פעמים תראה להיחשב רואה מחמת תשמיש**לדעת מי מונים ג' פעמים בג' בעלים:**

נחלקו רבי ורשב"ג, בכמה יש חזקה, לרבי בשתי פעמים לרשב"ג בשלוש, נחלקו כאן שהורו שיכולה לשמש בג' בעלים ג' פעמים לדעת מי נאמר:

» **רש"י ורשב"א** כרשב"ג דסבירא ליה חזקה בתלת, וקיימא לן כוותיה בוסתות דהוו מדרבנן, משום הכי בעינן ג' פעמים בכל בעל וג' בעלים. **כתבו תוספות**, אף רבי סבר בזה שבעינן ג' פעמים בכל בעל, שאין ראייה ראשונה מן המנין, אלא שעדין לדעתו נאסרת בב' בעלים.

» **סמ"ג** חלק עליהם וסבר ג' פעמים בשני בעלים. **ביאר הבית יוסף** סבירא ליה דאין זה בכלל וסתות, ומשום כן פסק כרבי, ואפילו הכי בעינן לכל בעל ג' פעמים, כדעת תוספות שבזה מודה רבי.

להלכה:

פסק השלחן ערוך, דבעינן ג' פעמים בג' בעלים.

האם ראיית פעם ראשונה מהמניין:

לדעת השלחן ערוך דבעי ג' פעמים בג' בעלים, כתב

» **פרישה ט"ז ש"ך כרתי ופלתי וסדרי טהרה** אף הפעם הראשונה מן המנין, והם שלוש פעמים בסך הכל, ואין להקל בזה.

» **תורת השלמים** סבר וכן ביאר דעת השלחן ערוך, הראשונה אינה מן המנין, שהרי לא בדקה, וכמו שכתב הראב"ד (פת"ש סק"ב).

» **חתם סופר** יש להקל בדיעבד כתורת השלמים, במקום שכבר שימשה ג' פעמים עם הראשון וראתה, להחשיבן כמו ב' פעמים, ותוכל לעסוק ברופאים, הואיל ולא הוחזקה תוכל להאמין להם שנתרפאה. ותדחה התשמיש לימים שאינה עלולה לראות בהם, דכל טעדיקי יש לעשות שלא תקלקל עצמה (פת"ש סק"ב וסק"ה).

מניין ראייה ראשונה בזקנה:

זקנה שקוראים לה אמא ואינה חוששת שרואה מחמת תשמיש:

» **נודע ביהודה** (לקמן סעיף י' סק"מ בפת"ש והובא כאן) שאפשר שלא תמנה הראייה הראשונה, אך עדיף לכתחילה שתחמיר.

» **חתם סופר** הנודע ביהודה סמך בזה על הראב"ד, וחלק עליו החתם סופר וסבר שלכתחילה ראייה ראשונה מן המניין. והפתחי תשובה ביאר שהיקל משום שנמצא בפעם הראשונה על עד של הבעל.

ג' ראיות צריכות להיות רצופים

כתב השלחן ערוך בשם הרשב"א ג' פעמים רצופים. ביאר הש"ך בלי תשמיש היתר בינתיים, אבל אין צריך ג' לילות רצופים. כתב החוות דעת ראתה ב' פעמים בשעת תשמיש, ואחר כך בתשמישים אחרים לא בדקה, ושוב בדקה בתשמיש אחר ומצאה, הוי כרצופים. עוד כתב השיבת ציון אמרה ראיתי מחמת תשמיש ג' פעמים, ושוב חקרוה, והתברר שבשניה לא בדקה מיד, אינה אסורה (פת"ש סק"ג).

רואה מחמת תשמיש הוא מדין וסת או חולי

נחלקו מאיזה דין נחשבת רואה, ונפקא מינה למקום שקבעה וסת אחר: » **נודע ביהודה** הוא וסת (כפציצות) שאינו קבוע. לפיכך אם קבעה אחר כך וסת מותרת, דוסת קבוע עוקר את שאינו קבוע, וכגון ראתה בל', ואחר כך ראתה ג' פעמים בכ', נעקר ל'. ואף אם עוד ראתה אחר כך ג' פעמים מחמת תשמיש, תשאל לגדולי הדור, דאפשר דאינה נאסרת כל שיש לה וסת קבוע. » **חוות דעת** רואה מחמת תשמיש הוא חולי שממלאה ונופצת, לפיכך לא מהני מה שתקבע וסת. ובלאו הכי נמי וסת קבוע אינו עוקר את שאינו קבוע. נפקא מינה עוד, לרואה מחמת תשמיש, ושימשה בזמן עיבורה ולא ראתה, דאינה ראייה להתירה (פת"ש סק"א). **עוד מבואר** בפתחי תשובה לקמן (סקט"ו) בשם חוות דעת, דהוא הדין דלא מהני בדיקת שפופרת בימי עיבור והנקה. והסתפק פתחי תשובה דאפשר דעל כל פנים מהני בדיקה בימי עיבור לימי הנקה.

רואה מחמת תשמיש שהתעברה:

» **חוות דעת** רואה מחמת תשמיש אסורה אף אם נתעברה ומניקה (מביאת ההיתר השלישית). » **נודע ביהודה** סבר שמותרת לאחר שהוכר עובר, ומכל מקום אם לא תראה בימי עיבורה אינה עוקרת, ולאחר ימי הנקה חוזרת לאיסורה. ואם תראה גם בימי עיבור והנקה, נאסרת גם בהם, אפילו לא ראתה אלא פעם אחת, לחוש לדעת הט"ז, דאפילו ראתה פעם אחת בימי הנקה חוששת לוסת שאינו קבוע.

ראתה מחמת תשמיש ג' פעמים בעיבור:

כתב החתם סופר ראתה ג' פעמים בעיבור, הויא רואה מחמת תשמיש. **עוד כתב** ב' פעמים לפני שהוכר עוברתה ופעם אחת אחר שהוכר, הויא רואה מחמת תשמיש (פת"ש סק"ה).

האם נאמנת לומר ראיתי מחמת תשמיש :

- » **השיבת ציון** שהקשה, היאך מי שאמרה לבעלה טמאה אני לך נאמנת, ולא חיישינן שמא עיניה נתנה באחר. ותירץ, מילתא דעבידא לאגלויי היא. לפי זה אינה נאמנת אלא אם תראה לבעלה את העד.
- » **הפתחי תשובה** (סק"ג) השיג עליו, שבב' פעמים הראשונות נאמנת שהרי אינה נאסרת. לפיכך רק השלישי צריכה להראות לבעלה.

ראיית כתמים מחמת תשמיש:

א) כתב הפנים מאירות נמצא על כותנתו, אין לחוש שראתה מחמת תשמיש, דאין רואה מחמת תשמיש בכתמים. **ב)** הוסיף הסדרי טהרה, הוא הדין בכתונת שלה אין לחוש. **ג)** כתב חמדת שלמה קינח האבר תכף אחר תשמיש בסדין הבדוק, ומצא כתמים קטנים אדומים, ויש לו כאב בצד ולפעמים נמשך לפניו סמוך לאבר, והיא בדקה בבקר ולא ראתה, ויש לה וסת קבוע, יש לתלות ככתם, ובפרט על פי דברי המרדכי ורמ"א (לקמן סעיף ה') דביש לה וסת תולין במכה, דמאכולת עדיפא ממכה. לפיכך תשמש עוד פעם ויבדקו הוא והיא, וטוב שתטבול ביום שמיני, כי אולי יש לה וסת לטבילת לילה. ויש לבדוק פי האמה דבעל אחר תשמיש ובהשתנה שלאחר תשמיש (פת"ש סק"ד).

ראתה מחמת תשמיש והזקינה:

- » **כתב השבות יעקב** ראתה מחמת תשמיש והזקינה, אסורה.
- » **סדרי טהרה** פקפק בזה.
- כתב השבות יעקב**, זקנה שפסקה מלראות זמן רב, והתחילה לראות מחמת תשמיש, ומרגשת צער וכאב, אין צריך בדיקת שפופרת (פת"ש סק"ו).

תשמיש בימי טוהר לרואה מחמת תשמיש:

- » **סדרי טהרה וכתרי ופלתי** רואה מחמת תשמיש שנתעברה וילדה מותרת לשמש בימי טוהר, ואם לא תראה יש לומר שמותרת, דהא מעין אחד הוא.
- » **הנודע ביהודה** חלק עליהם מימי טהרה לימי טומאה, אינה קובעת ואינה עוקרת. ועוד דבימי הנקה אינה עוקרת.

סעיף ב

כיצד בודקת, נוטלת שפופרת של אבר, ופיה רצוף לתוכה, ונותנת בתוכה מכחול ובראשו מוך, ומכנסת אותו באותו מקום עד מקום שהשמש דש, נמצא דם על ראשו בידוע שהוא מן המקור ואסורה, ואם לאו, בידוע שהוא מן הצרדין ומותרת (ואף בזמן הזה יש לסמוך אבדיקה זו).

דיני הבדיקה לרואה מחמת תשמיש

בגמרא נדה (יט.) "מכאן ואילך לא תשמש עד שתבדוק עצמה. כיצד בודקת את עצמה, מביאה שפופרת ובתוכה מכחול ומוך מונח על ראשו אם נמצא דם על ראש המוך בידוע שמן המקור הוא בא, לא נמצא דם על ראשו בידוע שמן הצדדין הוא בא".

כתב בית יוסף לא התפרש העובי, וקשה שמא אינה עבה כמו האבר, ושמא לא הכניסה בכח, והרי אין כל האצבעות שוות ולא כל הכוחות שווים. וביאר דבבדיקה זו אזלינן לקולא, משום דרוב נשים אין ראות מחמת תשמיש. והמשאת בנימין כתב שיעור השפופרת, תהיה עבה כאבר בינוני (פת"ש סקי"ג).

במה בודקת:

כתב ש"ך (סק"י) בשם משאת בנימין, אבר לאו דווקא, אלא הוא הדין שאר מתכת, ולאפוקי מעץ משום דמסרט. ונראה דהוא הדין ברזל לא. וכתב המימוניות וכן כתב הש"ך, אף על פי שלא נמצא בצדדים מותרת.

צורת הבדיקה:

כתב משאת בנימין, תכניס קודם השפופרת ואז תכניס המכחול עד מקום ששמש דש, ותוציא המכחול ואז השפופרת.

שיעור ההכנסה:

כתב בית יוסף בשם הרמב"ם, תכניס עד מקום שהשמש דש. וכן בדין, שאם לא כן שמא לא מצאה כי היה יותר בפנים. וכן פסק השלחן ערוך.

כתב הש"ך (סק"י) בשם המשאת בנימין, לא צריכה לדחוק עצמה אלא רק מה שנראה לאשה שעד שם הגיע השמש, והאשה נאמנת על זה.

בדיקת שפופרת בזמנינו

- » דעת הראב"ד שאין לסמוך על בדיקה זו היום מפני שאין אנו בקיאים, ואף אם בא הדם מן המקור החמירו בנות ישראל על עצמם אף בטיפה כחרדל (וכן דעת הרמב"ן לעיל בב"י סעיף ט'). כתבו הרשב"א והר"ן בדעתו, בדיעבד אם בדקה מועיל לה.
- » הרא"ש ושאר הפוסקים סומכים על בדיקה זו אף היום, ואין צריך בקיאות מיוחדת בבדיקה זו, ועוד שחומרא דבנות ישראל אינה בדם הבא מן הצדדים.

בדקה ומצאה מה תקנתה

תפיל חררת דם:

אם תפיל חררת דם יש לה תקנה, כמבואר לקמן.

עברה ושמשה:

כתב רמ"א לקמן סעיף י' אם עברה ושמשה ולא ראתה מותרת. נחלקו כמה פעמים:

» ש"ך שם (סקל"ג) אפילו פעם אחת.

» חוות דעת דווקא ג' פעמים.

עוד כתב החוות דעת אם בדקה מיד בבעל ראשון וראתה, ובדקה שוב ולא ראתה, מועיל לה רק לבעל שני (פת"ש סק"ד, סק"ט).

בדקה ונמצאה נקיה וחזרה וראתה מחמת תשמיש

» חוות דעת הפתחי תשובה ומהר"ר צנזור טהורה לעולם, ומה שתראה לאחר מכן תלינן שהוא מן הצדדים.

» סדרי טהרה אסורה.

» נודע ביהודה אם מצאה בצידי השפופרת מותרת אף שממשיכה לראות, ואם לא מצאה בצידי השפופרת אסורה.

שבעה נקיים אל ראייה זו:

נחלקו אם צריך ז' נקיים על אותה ראייה או על דם שמצאה בצידי השפופרת לאחר בדיקה:

» מהר"י הורוביץ אינה צריך שתולים אותו בדם מכה.

» נודע ביהודה הסתפק.

» חוות דעת צריכה לעולם ז' נקיים דלעניין זה לא הקלנו (פת"ש סקט"ו וט"ז).

בדיקה בימי עיבור והנקה:

כתבו החוות דעת והנודע ביהודה, בימי עיבור והנקה, לא מהני בדיקת שפופרת, אלא אם כן מצאה על הצדדים, ומועיל לעיבור או להנקה, הסתפק הפתחי תשובה אם בדיקה בימי עיבור מהני להנקה או לא (פת"ש סק"ח, סקט"ז).

בדיקות נוספות

בדיקה בשפופרת של עץ:

בדקה בשפופרת של עץ בדיעבד מועיל כיוון שמה שתיקנו שפופרת של מתכת הוא לטובתה. ולא יהא לה קולות אם תמצא בצידה, שמא הם מחמת הסירוט (כגון לתלות הדם בחזרה ווראתה לדעת הנודע ביהודה לקמן) (פת"ש סק"י).

בדיקה במכחול לבד:

» כתב האמונת שמואל אפשר לכתחילה לבדוק כך על מנת לראות אם יהא דם רק בצדדים או כלל לא יהא ולסמוך על זה לקולא בלבד.

» תורת השלמים כתב שלכתחילה אין להרבות בבדיקות, ובדיעבד מועיל.

הוסיף החתם סופר שבבדיקה זו תהא חייבת להכניס עד הסוף ולא יהא סגי באומדן דעתה כדכתב הש"ך (פת"ש סק"ז).

בדיקה על ידי מוכין:

כתב הסדרי טהרה לעשות כים ולמלאותו במוכין שיהא צורת איבר ולבדוק על ידו, אם עשתה ומצאה בצדדים מועיל להתירה, ואם לא מצאה כלל לא מועיל שמא לא הכניסתו לעומק משום שהוא רך.

סעיף ג

אם רוצה לבדוק עצמה בעודה תחת הראשון, אחר ששמשה שלש פעמים, הרשות בידה, ומותרת לו. ויש אומרים שאסורה לראשון מתשמיש שלישי ואילך, אפילו בבדיקה. הגה: ויש לסמוך אסנא לאשונה להקל. ואם הרגשה עז וכאב בשעת תשמיש, לכולי עלמא יש לסמוך אצדיקה צעל הראשון.

מתי מועיל הבדיקה

בגמרא נדה (יט.) "אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן ותבדוק עצמה בביאה שלישית של בעל הראשון, אמר ליה לפי שאין כל האצבעות שוות. אמר ליה ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי, לפי שאין כל הכחות שוות".

» **רא"ש ורי"ף בדעת רש"י** והוא הדין ברמב"ם לבעל הראשון אסורה על ידי בדיקה, שכבר הוחזקה זו לרואה מחמת תשמיש, **ועוד** שלא היקלו לסמוך על הבדיקה רק אם אין לה תקנה אחרת, **ומכל מקום** תעשה בדיקה זו כדי שאם תמצא טהורה לא תיאסר אף אם תשוב ותראה אצל השני. כתב ריצב"א אם מרגישה צער וכאב בשעת תשמיש, מותרת בבדיקה לראשון, אף לשיטה זו.

» **חכמי הצרפתים** לא התירו בדיקת שפופרת כשיש לה תקנה להינשא, דהיינו לאחר בעל א' וב'. אבל מותרת בבדיקה לבעל הג', או להינשא לבעל ד'.

» **הבית יוסף בדעת רש"י וכן פסקו שאר הראשונים** אף לראשון מועיל בדיקה, ואין האצבעות שוות הוא טעם למה מותרת לשני ולא חוששים שמא תראה אף בו. **כתב הנודע ביהודה** (בפת"ש סק"ח) כל מה שסמכו אף בבעל ראשון, הוא רק אם מצאה בצדדים, דמוכח שאינו מן המקור.

נמצינו ג' דעות בדברי הראשונים, דעת חכמי הצרפתים הכי פחות סומכים על בדיקה זו, ורק במקום עיגון מהני. דעת הרמב"ם והראשונים ברש"י, סומכים אף לבעל השני לתלות אם תראה בבדיקה שעשתה קודם, אך לא מתירים אותה לראשון.

הטעם שמותרת לשמש עם השני הוא משום ספק ספיקא, שמא הוא מן הצדדים, ושמא בבעל שלישי לא תראה שוב. כתבו הגהות מימוניות, אם מרגישה כאב לכולי עלמא סגי בבדיקה אף בבעל הראשון.

להלכה:

» **פסק שלחן ערוך** בסתם כדעת רוב הראשונים שמותרת לראשון בבדיקה, ודעת רש"י ורמב"ם שאסורה לראשון הביא ביש אומרים. כתב רמ"א, יש לסמוך על דעה ראשונה. וכל שכן אם מרגישה צער וכאב.

» **ש"ך** (סק"ג) אין להורות על בדיקה אחר הבעל הראשון, שהרי לרש"י ורמב"ם לא מהני, ולראב"ד ורמב"ן אין אנו בקיאים בבדיקה. ועוד שאם תמצא תיאסר לכל העולם.

דייק הבית יוסף מהטור שאין לרואה מחמת תשמיש לעמוד עם בעלה בלא בדיקה שמא יבוא עליה.

מצאה בבדיקתה ושוב בדקה ולא מצאה:

כתב החוות דעת למתירים אחר בעל ראשון, אם בדקה אחר בעל ראשון ומצאה ושוב בדקה ולא מצאה מותרת רק לשני.

סעיף ד

אם שמשה סמוך לוסתה, אנו תולין ראייתה משום וסתה ולא חשבינן לה רואה מחמת תשמיש.

שמשה סמוך לוסתה וראתה מחמת תשמיש

בגמרא (שם) בברייתא לעיל מובא, "אם יש לה וסת תולה בוסתה".

נחלקו הראשונים בביאור הגמרא:

- » **רמב"ם וטור** אם שמשה סמוך לוסתה תולה בוסתה ולא שרואה מחמת תשמיש.
- » **רש"י פירש** אם לא רואה מחמת תשמיש אלא לפרקים ואינה קבועה מותרת, וסת אין לה.
- » **מרדכי להבנת הבית יוסף והש"ך** פירש אם יש לה וסת קבוע אינה נחשבת לעולם רואה מחמת תשמיש שתולה שהוא דם טהור. **הדרכי משה** תמה על כך שלא הביא הבית יוסף שדברי המרדכי אינם כאף דעה.
- » **ב"ח בדעת המרדכי** פירש אם יש לה וסת אינה צריכה לדעת שמכתה מוציאה דם.
- » **הר"ז** (פת"ש סקכ"א) פירש אם רואה מחמת תשמיש רק לאחר וסת הגוף בגון שמפקת תולה בוסתה ומותרת שלא בסמוך לוסת הגוף.
- » **הנודע ביהודה** כתב (ריש הסימן סק"א) אם יש לה וסת הינו שקבעה וסת לאחר מכן, תולה בוסתה ומותרת מכאן ולהבא.

» **הרשב"א** (לקמן סעיף י"א) פירש אם רואה שרואה מחמת תשמיש בימים קבועים בחודש, תולה בוסתה, פירוש צריך לפרוש באותם ימים שרואה שקובעת.

להלכה:

פסק שלחן ערוך דברי הרמב"ם, אם שמשה סמוך לוסתה, אנו תולין ראייתה משום וסתה ולא חשבינן לה רואה מחמת תשמיש.

ראייה סמוך לוסת אינה מצטרפת לעוד ראיות:

כתב החוות דעת ראייה כששמשה סמוך לוסתה, אינה נחשבת אף לא לציירוף אם תראה עוד ב' פעמים (פת"ש סקכ"א).

כיצד מצוי תשמיש סמוך לוסת:

לשמש סמוך לוסתה, **לרוב הראשונים** כשיוצא לדרך ומשמש אף בעונה סמוכה לוסתה. נחלקו לדעת ר"ת שהתיר רק ריצוי סמוך לוסתה:

» **הפרישה בדעת ר"ת** מצוי הוא, אם ראייתה תחלת היום דמותר כל הלילה שלפניו, שבזה התיר ר"ת.

» **הש"ך** (סקט"ז) תמה על הדרישה, הרי מה שהתיר ר"ת בעונה זו הוא משום שאין חשש כל כך שתראה מחמת הוסת, ואיך נתלה רואה מחמת תשמיש בוסת כשאין חשש גדול לוסת. משום כך **ביאר** לר"ת דמירי שעברה ושמשה, או שלא סבר דין זה ופירש 'אם יש לה וסת' בעניין אחר. או דמירי בקטנה שראתה ב' פעמים בר"ח שאין צריך לפרוש ממנה עדיין, ובר"ח הג' שמשה וראתה שבזה תולה.

» **פתחי תשובה** (סקכ"א) ביאר, לר"ת כשמותר לה מחמת עיגון לשמש בליל וסתה, כגון שרואה כל י"ד יום.

סעיף ה

אם יש מכה באותו מקום, תולין בדם מכתה. ואם דם מכתה משונה מדם ראייתה, אינה תולה בדם מכתה. הגה: וכל זה באשה שיש לה וסת קבוע, ואז יכולים לתלות שלא בשעת וסתה במכתה, אף על פי שאינה יודעת בודאי שמכתה הוציאה דם. וכן אם אין לה וסת קבוע, והוא ספק אם הדם בא מן המקור או מן הצדדין, תלינן במכה מכה ספק ספיקא, ספק מן הצדדין או מן המקור, ואם תימלי לומר מן המקור, שמא הוא מן המכה. אבל אם ידוע שבא מן המקור, אף על פי שיש לה מכה במקור, אינה תולה במכה, אם אין לה וסת קבוע, אלא אם כן יודעת בודאי שמכתה מוציאה דם. ומכל מקום בשעת וסתה, או מל' יום לל' יום, אינה תולה במכתה, דאם לא כן לא תיטמא לעולם. וכתמים, תולה בה בכל עניין.

תלייה במכה

מבואר לעיל, "אם יש לה מכה באותו מקום תולה במכתה, ואם יש לה וסת תולה בוסתה, ואם היה דם מכתה משונה מדם ראייתה אינה תולה. ונאמנת אישה לומר מכה יש לי במקור שממנה

דם יוצא, דברי רבי, רשב"ג אומר דם מכה הבא מן המקור טמא, ורכותינו העידו על דם המכה הבא מן המקור שהוא טהור. מאי בינייהו, אמר עולא מקור מקומו טמא איכא בינייהו".

באיזה מקומות תהיה המכה:

הב"ח הביאו הש"ך (סק"ז) סבר, אם יודעת ומרגישה שהדם זב מן המקור, צריך שתדע שאף המכה במקור. ביאר החוות דעת בפתחי תשובה (סקכ"ב), אם אינה מרגישה שזב מן המקור, יכולה לתלות הדם בכל מקום.

ראייה בשעת וסתה בבדיקת שפופרת:

ש"ך (סק"ח) כשתולה, אפילו בדקה בשפופרת ומצאה, מותרת.

לפרוש באבר מת:

כתב החתם סופר (פת"ש סקכ"ז) הרואה מחמת תשמיש בשעת וסתה, אף שתולה במכה, ואין צריכה ז' נקיים, יפרוש באבר מת.

דם מכה באיבר פנימי היוצא דרך המקור

כתב הפנים מאירות כשיש מכה באיבר פנימי שיוצא הדם משם לרחם ובסוף יוצא דרך המקור, טהורה. אך אם הוא באיבר פנימי שלא אמור הדם לצאת דרך המקור, טמאה. עוד חידש המהר"ם לובלין שאפילו אם המכה ברחם עצמו, הדם טהור ותולין בו לטהר.

האם צריכה לדעת שמוציאה דם

» **רשב"א ורוב הפוסקים** לעולם תולה במכה אף שלא יודעת שמוציאה דם, ובשלחן ערוך סתם כדבריו.

» **דעת המימוניות בשם ספר התרומה** (מחמיר ביותר) בעינן שתדע שמוציאה דם ושהדם הנופל ממנה (החידוש בתלייה במכה הוא, שאינה חוששת שמה נתערב בו מדם וסתה).

» **המרדכי כתב** 'הכי פירוש, אם יש לה וסת זמן קבוע, שהיא רואה דם, תולה בוסתה, שיכולה לומר זה הדם שהיא רואה טהור. שעדין לא הגיע וסתה, ותולה במכתה שיכולה לומר מכתה הוא, וטהורה. ונאמנת אישה לומר וכו' שממנה יוצא הדם'.

◀ **ב"ח** בדעת המרדכי אם יש לה וסת, תולה במכה כשיודעת שיש מכה אף על פי שאין ידוע אם מוציאה דם. ובאין לה וסת תולה רק במכה שיודעת שמוציאה דם. וכך ביאר את דעת רמ"א, שפסק כדברי המרדכי ויובא לקמן.

◀ **ט"ז** (סק"י) בדעת המרדכי, בעינן תרתי, מכה שמוציאה דם ווסת קבוע. והכונה שאף בשעת הוסת אינה תולה אלא במכה שיודעת שמוציאה דם, **וכן פסק הט"ז** להלכה. והוסיף שלא בעינן שתדע שמוציאה דם בפועל אלא סגי בהרגשת כאב בשעת הבדיקה, וכן אם בזמן שמרגישה כאב מהמכה רואה דם לאחר מכן. והבין שכך פסק השלחן ערוך.

- ◀ **בית יוסף וש"ך** תולה בוסתה הוא ללא קשר למכתה, כלומר, אינה צריכה לדעת שיש לה מכה, אלא מסתמא כשרואה שלא בשעת וסתה, תלינן שהוא דם הצדדים וטהור. ומה שכתב "ותולה במכתה", הוא רק ציון וציטוט מן הברייתא.
- » **מהרא"י** כתב בתשובה, אין ידוע שמוציאה דם לא מהני כמרדכי, ובעינן סימנים שמוציאה דם.
- ◀ **ב"ח וט"ז בדעת מהרא"י** (סק"י), אין לסמוך על מכה לתלות, אלא אם יש לה וסת, ונראה על ידי סימנים שהמכה מוציאה דם, וכך הבין בדעת השלחן ערוך, וכן פסק הוא.
- ◀ **נקודות הכסף בדעת מהרא"י** מדינא סגי במכה שרואה שמוציאה דם על ידי סימנים, אך במקום שאין יודעים אם המכה מוציאה דם, סמך על המרדכי שהתיר ביש לה וסת אף כשאין יודעת אם יש לה מכה, להתיר לכל הפחות כשיודעת שיש מכה ואין יודעת שמוציאה דם. והבאנו לעיל שכך הבין בדעת השלחן ערוך.

להלכה:

- שלחן ערוך** סתם כדברי הרשב"א, אם יש מכה באותו מקום, תולין בדם מכתה. נחלקו בדעתו:
- » **ט"ז** (מובא לקמן) סבר, דעת השלחן ערוך להתיר רק כשיש לה וסת ויודעת שמוציאה דם בסימנים, משום שבסעיף ז' כתב שיש לתלות רק על ידי הרגשת כאב והראשונים שסברו כן הצריכו וסת קבוע (והוא כהמרדכי ומהרא"י להבנת הט"ז).
- » **ש"ך** (נקודות הכסף) כתב, דעת השלחן ערוך דבעינן שתדע שמוציאה דם לפחות על ידי סימנים, אלא דלא בעינן יש לה וסת (והוא כהמרדכי ומהרא"י להבנתו).
- דעת רמ"א** אם יש לה וסת תולה בכל מכה, אם ידוע שמכתה מוציאה דם תולה בכל עניין, אם לא יודעת היכן מכתה אם בצד או במקור תולה מספק ספיקא (דין זה של הספק ספיקא יבואר לקמן), ורק אם אין לה וסת ולא יודעת היכן מכתה ולא יודעת אם מוציאה דם לא תולה.
- » **ב"ח** הבין דסבירא ליה כהמרדכי, שבעלמא בעינן שתדע שמוציאה דם ואם יש לה וסת אין צריך שתדע שמוציאה דם, וכן פסק הב"ח.
- » **ש"ך** (סק"כ) סבירא ליה כמהרא"י, שיש לצרף את המרדכי כשיש לה וסת, אלא שמהרא"י מחמיר ומצרף רק כשיש סימנים שהמכה מוציאה דם, אף שהמרדכי היקל מאוד והתיר אפילו בלי מכה. ורמ"א, סבר שיש לצרף להתיר אם יש לה וסת, כשיש מכה אפילו ללא סימנים שמוציאה דם.
- » **ט"ז** (סק"י) בדברי הרמ"א שסמך על דברי הרשב"א להקל, כי המרדכי ומהרא"י מצריכים וסת וסימנים שהמכה מוציאה דם, והלכה כמותם.

חילוקי רמ"א

יש לה וסת וראתה שלא בשעת וסתה:

אף כשמרגישה שהדם הוא מן המקור, תולה במכה אפילו אינה יודעת שמוציאה דם, כיוון שיש לה וסת ויש לה מכה (לכלי עלמא בהבנתו). **כתב הפתחי תשובה** (סקכ"ה) בשם צלעות הבית, כל

שכן זקנה המסולקת דלא בעינן שתדע שמוציאה דם, שלא כשו"ת פני יהושע. עוד כתב הפתחי תשובה אם אינה רואה עד יום י"ד, ומשם אינו קבוע, בתוך י"ד תולה במכה, אף על פי שאין ידוע שמוציאה דם (וסת חצי קבוע).

אין לה וסת, ומרגישה שהדם מן המקור:

אינה תולה כיוון שלא יודעת אם יש מכה במקום שבו יש הרגשה. ואם מכתה מוציאה דם על ידי סימנים תולה בה, וסברא היא משום שרגלים לדבר שהדם ממכתה. והבאנו לעיל מחלוקת מהיכן למד זאת (ב"ח ט"ז ש"ך).

אין לה וסת, וספק אם הדם מן המקור או מן הצדדים:

תולה במכה אפילו אינה יודעת שמוציאה דם, משום ספק ספיקא, שמא מן הצדדים ואם תימצי לומר מן המקור שמא מן המכה. מקור דבריו הוא דיוק (הביאו בדרכי משה) בלשון הגהות מימוני ומהרא"י, שכתב שצריכה לדעת שמוציאה דם רק אם מרגישה שהדם יוצא מן הרחם (וכן הסכים הנודע ביהודה). כתב החוות דעת בדעת רמ"א דמייירי שלא בהרגשה, אבל ראתה בשעת תשמיש או בבדיקה, דאיכא ספק הרגשה, לא מהני ספק ספיקא, אלא בעינן מכה שיודעת שמוציאה דם. לכן לא תבדוק עצמה (פת"ש סק"ח).

» **הנודע ביהודה** כתב, אם המכה בודאי בצדדים, ואינה מרגשת אם הדם הוא מן המקור או מן הצדדים, אין ספק ספיקא ותולה רק בידעת שמוציאה דם (פת"ש סק"ח). **הפתחי תשובה** (סק"ח) כתב כשהמכה ודאי במקור כן הוי ספק ספיקא, שמא הוא מן הצדדים ושמא מהמכה, ופשוט הוא.

» **בש"ך** (סק"ג) חלק עליו, אדרבה משערי דורא וספר התרומה מוכח, דאפילו אינה יודעת שהוא מן המקור, אינה תולה במכה שאין ידוע אם מוציאה דם. ועוד שאין כאן ספק ספיקא, דהא איכא למימר מיד שמא דם נדה הוא.

הסימנים למכה המוציאה דם

(א) רואה בצד אחד:

מהרא"י, הזכיר רואה דם רק בצד אחד בבדיקת מוך, ומרגישה כאב.

(ב) נשים אחרות:

כתב ט"ז (סק"ב) אם מכה כזו מוציאה דם אצל נשים אחרות, או שבשעת הכאב יוצא דם, או מעט אחריו.

(ג) מרגישה כאב:

כתב הסדרי טהרה כאב בשעת תשמיש, אינה ראייה שיש לה מכה, דכאב אינו כמכה. אבל אם יודעת כבר שיש לה מכה, רק אינה יודעת אם מוציאה דם, אם כשכואב לה יוצא דם, אמרינן דמכתה מוציאה דם משום הכאב (פת"ש סק"ז).

(ד) רופאים גויים:

כתב הבאר היטב אם רופאים גויים אומרים שהדם יוצא ממכה, יש אומרים לסמוך עליהם. וציין החתם סופר דווקא שאומרים שבכלל הטבע יש תופעה כזו, אבל על גוף מסוים אינה נאמנת (פת"ש סק"ל).

(ה) חכמה:

כתב המעיל צדקה נבדקה על ידי חכמה, ואמרה שמצאה אצלה נקב, ואצל אישה אחרת הייתה מוצאת בו דם, מותרת שלא בשעת וסתה. וטוב להחמיר.

תלייה בחולי עורק הזהב

עוד כתב החתם סופר הרואה דם בחולי עורק הזהב גם בשאר מקומות, אינה תולה בו גם דם שרואה באותו מקום. כי אין דרכו להוציא דם לאותו מקום, אלא אם כן נסתתמו יציאותיו האחרות. ואין להאמין בזה לרופא שטוען לתלות בכהאי גוונא, וכנ"ל (ודלא כנודע ביהודה שאסר לגמרי). ואשה שסובלת מעורק הזהב בפי הטבעת שמלכלך כל המקום וצריך לבדוק בעד, יכולה להקל ולקנח תחילה חיצוניות הרחם ולא תביט בעד ותשליכהו, ואחר כך תבדוק בעומק ותטהר עצמה (פת"ש סק"ל).

כשתולה במכה האם צריכה ז' נקיים

בין שתולה משום שיש לה וסת קבוע, ובין שתולה משום שיודעת שמוציאה דם
» ש"ך (סק"כ) אם אינה יודעת שמכתה מוציאה דם, אף שיש לה וסת, היינו לעניין שאינה רואה מחמת תשמיש, אבל צריכה ז' נקיים. כתב החוות דעת הטעם שלרואה מחמת תשמיש תולים ולז' נקיים לא תולים, משום שרואה מחמת תשמיש הוא דרבנן, וטומאת נדה דאורייתא. מכה שיודעת שמוציאה דם, אף ש"ך (סקכ"ג) מודה שתולה בה, גם לעניין ז' נקיים.
» ב"ח ורמ"א אינה צריכה ז' נקיים (כן הוכיח נודע ביהודה שהיא דעת רמ"א, פת"ש סקכ"ו סקכ"ז).

דם שרואה בשעת תשמיש:

» כנסת יחזקאל בדעת הש"ך, הדם שרואה בשעת תשמיש, כשם שתולין לעניין להתירה לבעלה, כך תולין לעניין שאין צריך ז' נקיים משום שאין טהרה לחצאין. ומה שטימא הוא רק בדם שרואה שלא בשעת תשמיש.
» סדרי טהרה חלק וסבר שאפילו דם שרואה בשעת תשמיש צריכה לישב ז' נקיים (פת"ש סקכ"ז).

תלייה בימי טומאה לעניין שבעה נקיים:

הנודע ביהודה (פת"ש סקכ"ח) כתב, מה שתלינו במכה אף לז' נקיים, אם ראתה כן בימי ליבונה (וכל שכן בימי טומאתה), תלוי במחלוקת האחרונים אם אמרינן ספק ספיקא לקולא בחזקת איסור, דאי אמרינן, אפשר שאף לשיטת רמ"א אסור (והעיר הפת"ש, דימי ליבונה אינה בחזקת טומאה דהא כבר

הפסיקה), למעשה הנודע ביהודה החמיר בזה, אך היקל באשה שיש לה וסת שלא בשעת וסתה, ויודעת שמכתה מוציאה דם (הובא בפת"ש סקכ"ט).

תלייה באשה בימי הנקה:

אשה שהיא בימי הנקה חשיבא כאשה שיש לה וסת לעניין זה, אם כבר נטהרה, ותולה במכה המוציאה דם אף כשאין לה וסת כיוון שהיא מסולקת. אבל אם עוד לא נטהרה, אינה תולה, דחזינן נשים הרבה הרואות איזה שבועות אחרי הלידה, וחשובה כמו אישה שאין לה וסת (פת"ש סקכ"ט).

בשעת וסתה או בבינונית:

» **המימוניות סמ"ג וסמ"ק** כתבו שאינה תולה, דאם כן לא תטמא לעולם. הדגיש הש"ך (סקכ"ה) דאינו עניין לרואה מחמת תשמיש, אלא בזה תולה בוסתה, אלא רק לעניין ז' נקיים. אם מרגשת שהדם יוצא מן המכה, תולה, דאין לומר דאם כן לא תטמא לעולם, שהרי תטמא כשלא תרגיש. עוד כתב (סקכ"ו) שאם מרגשת שהדם עתה יוצא מן המכה תולה בו אף בשעת וסתה.

» **הרמב"ם והרשב"א** שטהורה ותולה במכה שחזקת אישה טהורה, והוכיח הרשב"א מברייתא (נדה טו.) דתניא "הרואה דם מחמת מכה אפילו בתוך ימי נדתה טהורה, דברי רשב"ג רבי אומר אם יש לה וסת חוששת לוסתה", וביאר שם דלכולי עלמא טהורה משום דוסתות דרבנן, ורשב"ג סבר שהדם טמא לכל הפחות, ואמר רבי לדבריו אם חושש אתה לוסת ולכן מטמא תחוש לגמרי. ואף על פי שאפילו אינה רואה טמאה עד שתבדוק, הני מילי היכא דאיכא למיקם עלה דמילתא, שאם לא כן, אף אתה אוסרה על בעלה לעולם.

הש"ך (סקכ"ו) דחה ראית הרשב"א, דהתם מיירי שמרגשת שהדם יוצא מן המכה. וכתב דאין ראיה מהרמב"ם שרק העתיק דברי הש"ס, ומה שנפרש בש"ס נפרש בדבריו. ולפיכך הרשב"א יחידאה, ואין לסמוך עליו להלכה.

להלכה:

רמ"א והש"ך (סקכ"ו) פסקו כהמימוניות שבשעת וסתה טמאה וצריך ז' נקיים, ודלא כהרשב"א.

כתב הנודע ביהודה, במקום שאינה יודעת מהיכן יוצא הדם, תולה אף בשעת וסתה, בין בוסת קבוע ובין בעונה בינונית, אלא שבעונה בינונית הוא דווקא אם היא בימי טהרתה (לאפוקי מקום שידועת שיוצא מהמקור וטהורה משום שיש לה וסת קבוע, או משום שידועת שמוציאה דם). שאין לומר סברא דאטו לעולם לא תטמא, שהרי אם תראה בהרגשה טמאה (פת"ש סקכ"ח וסקל"ג).

וכתב החוות דעת שעת וסתה הוא כל העונה שרגילה לראות בה. ועוד כתב אם לא ראתה ביום ל', חוששת בראיה הראשונה שאחר ל' (פת"ש סקל"א-ל"ב).

כשעבר וסתה:

הסדרי טהרה דן מה הדין כשעבר וסתה הקבוע או עונה בינונית, ולא ראתה ולא הרגישה ולא בדקה ואחר כך ראתה, האם צריך לישב ז' נקיים על דם זה או לא. דבמכה שמוציאה דם ודאי

שתולה במכה אף לעניין ז' נקיים לכולי עלמא (בין לש"ך ובין לב"ח ורמ"א), שהרי אפילו בשעת וסתה ממש הייתה יכולה לתלות, אי לאו טעמא דאטו לעולם לא תטמא. אך במכה שאינה מוציאה דם לדעת הב"ח ורמ"א שבעלמא תולה לעניין ז' נקיים, ובשעת וסתה לא תולה יש להסתפק מה הדין בכחאי גוונא שעבר זמן וסתה (פת"ש סקכ"ו).

האם צריך להשוות הדם

בגמרא דלעיל "ואם היה דם מכתה משונה מדם ראייתה, אינה תולה". כלומר, הואיל ושונה, והיא רואה מראה הדומה לדם ראייתה, לא תלינן. בין הדם שרואה תמיד מחמת המכה לבין מה שרואה בשעת התשמיש:

- » **רמב"ן** צריכה להשוות, וכיוון שאין אנו בקיאים במראות דמים אי אפשר להבחין.
- » **טור בשם הרא"ש** התקשה הבית יוסף, שבתחילה כתב שכלל לא צריך להשוות, ובסוף דבריו משמע שצריכה להראות אך אנו בקיאים בראיה כזו, וביאר הדרישה בדברי הטור (הובא בט"ז סק"ט) שלכתחילה לא צריכה להשוות אך אם הדמים בפנינו יש לה להשוות.
- » **בית יוסף והש"ך** (סקי"ט) **בדברי הרא"ש** כתב שאינה צריכה כלל לבדוק, וכן פסק בשלחן ערוך.
- » **הרשב"א** ור' ירוחם כתב שטוב להחמיר.

להלכה:

- » **נודע ביהודה** הא דתלינן דמסתמא דומה לדם מכתה, הוא דווקא ברואה מחמת תשמיש וכיוצא בזה שהיא בחזקת טהורה, אבל אם מוצאת כן בימי טומאתה או ליבונה, לא תלינן.
- » **בברית אברהם וחוות דעת וחתם סופר** חלקו על דבריו במה שכתב דימי ליבונה היא בחזקת טומאה. ומכל מקום דעת החוות דעת דלא תלינן מסתמא בדם מכה אלא ברואה מחמת תשמיש, דאיכא ספק ספיקא, שמא אינו דומה לדם ראייתה, ואם תימצי לומר דומה, דלמא שמש עכרן. ומטעם זה אפילו ז' נקיים נמי לא בעיא, אבל בראיה שלא בשעת תשמיש ל"א מסתמא דומה לדם מכתה.
- » **עוד** כתב הנודע ביהודה אם דחקה מכתה עד שהוציאה ממנה דם, אף על פי שדם מכתה משונה מדם דאייתה, ודם שמוצאת עתה דומה לדם ראייתה ולא לדם מכתה, אפילו הכי אמרינן דם מכה הוא (פת"ש סקכ"ג).

תליית כתמים במכה

לעולם תולה במכה. וכתב הש"ך (סקכ"ז) אפילו בשעת וסתה, ואפילו אין ידוע שמכתה מוציאה דם.

סעיף ו

נאמנת אישה לומר מכה יש לי באותו מקום שהדם יוצא ממנה (וכן אם אומרת ברי לי שאין דם זה בא מן המקור, נאמנת וטהורה).

נאמנות אישה על מכתה

ברייטא נדה (סו.) "נאמנת אשה לומר מכה יש לי במקור שממנה דם יוצא דברי רבי, רשב"ג אומר דם מכה הבא מן המקור טמא, ורבותינו העידו על דם המכה הבא מן המקור שהוא טהור". וכן פסק שלחן ערוך.

האומרת ברי שאין דם זה מן המקור

» כתב רמ"א בשם מהר"י וייל וכן אם אומרת ברי לי שאין דם זה מן המקור נאמנת.
» תורת השלמים ודגול מרכבה פקפקו על זה, ואין להקל אלא בצירוף צד נוסף (פת"ש סקל"ו).

נאמנות אדם אחר לומר שיש מכה:

כתב החתם סופר, אישה שבדקה את בתה לאחר שילדה הבת, והעידה שיש לה פצעים באותו מקום שיוצא מהם דם, נאמנת. מפסוק 'וספרה לה' דלא מיירי רק על האשה לבד. ולא אומרים דווקא אישה נאמנת על עצמה, או שהאם מורה היתרא, משום דיש צדדים להקל, אלא נאמנת, הואיל ובתה בחזקת היתר, ולאחר לידה מצוי שיש מכות (פת"ש סקל"ה).

סעיף ז

אם כל זמן שהיא בודקת בכל החורים והסדקים אינה מוצאה כתמים, כי אם במקום אחד בצדדין, יש לתלות שממכה שבאותו צד בא. וכל שכן אם מרגשת בשעת בדיקה, כשנוגעת בצד המקום ההוא כואב לה קצת, ובשאר חורין וסדקים אינה מרגשת כאב כלל.

רגלים לדבר שיש לה מכה

דין השלחן ערוך, תשובת מהרא"י שאפשר לסמוך שיש מכה אם תמיד בבדיקתה מוצאת דם בצד אחד, וכל שכן אם גם כואב לה שם בכל פעם שבדקת, תולה שממכה שבאותו צד בא הדם, דאם היה מן המקור, לא היה נמצא רק בצד אחד, שהרי המקור נמצא באמצע הפרוזדור, וכן פסק בשלחן ערוך.

לעיל סעיף ה' מבואר, מחלוקת מה דעת השלחן ערוך האם סבר שצריך שתדע שמכתה מוציאה דם או לא.

- » **נודע ביהודה** הובא בפתחי תשובה כאן (סקל"ז), השלחן ערוך הצריך שתדע שמוציאה דם, וזה מה שכתב כאן שסגי בדיעה על ידי בדיקת מוך.
- » **ערוך השולחן** ועוד אחרונים כתבו דעת השלחן ערוך, לא צריך שתדע שמוציאה דם וכאן מדובר שכלל לא יודעת שיש לה מכה.

סעיף ח

אם תרצה להתרפאות, צריך שיהיה קודם שתתחזק. אבל לאחר שתתחזק, יש מסתפקים אם מותר לסמוך על הרפואה לשמש אחר כך. ויש מי שמתיר אם אמר לה רופא ישראל נתרפאת. ואם תראה האשה שפסק דם וסתה וראייתה על ידי הרפואות וניכר שהועיל, יש לסמוך אף על עובד גילולים.

מתי מועיל רפואות ועל ידי איזה רופאים

- » **ספר התרומה סמ"ג סמ"ק וטור** יכולה להתרפאות רק קודם שנתחזקה ג' פעמים, ולאחר שרואה מחמת תשמיש ג' פעמים הסתפקו אם יכולה לסמוך על רפואות אף ברופא יהודי.
- » **הגהות מימוניות בשם ריצב"א** יכולה לסמוך על יהודי מומחה אף לאחר ג' פעמים, והוכיח זאת מירושלמי לגבי קמיע שנאמן אדם לומר קמיע זה מומחה וריפאתי בו ג' פעמים. **עוד כתבו** אף ברופא גוי אם רואה שפסק לה דם וסתה לגמרי, אפשר לסמוך על זה דלא גרע מהפילה חררת דם.

להלכה:

השלחן ערוך הביא את דעת הטור ביש אומרים קמא, ודעת ריצב"א ביש אומרים בתרא. ובאשה שפסק דם וסתה לגמרי, פסק כדברי ריצב"א דאף ברופא גוי מהני.

רופא גוי שהוחזקה רפואתו:

- » **כתב הב"ח** (הובא בש"ך סקכ"ח), אף ברופא גוי אם רואים שריפא אישה קודם שהוחזקה, יכולה אף אישה שהוחזקה לסמוך על רפואתו.
- » **פתחי תשובה והחוות דעת** (סקל"ח) תמהו, איך אפשר לסמוך על חזקה כזו, הרי כל מה שהועיל הוא לרפואת אישה שלא הוחזקה עדיין ברואה מחמת תשמיש.

כתב החתם סופר, אם ריפא גוי אין מועיל זה להוכחה לאשה יהודית דאין ראייה מגופים שלהם לגופים שלנו, שאוכלים שקצים ורמשים.

הרגישה כאב בשעת תשמיש:

הרדב"ז כתב, אם הרגישה כאב בשעת תשמיש בג' פעמים שהוחזקה, מועיל אפילו רופא גוי אם הרגישה כאב באותם תשמישים שבהם החלה לראות.

סעיף ט

הפחידה פתאום ונפל ממנה חררת דם, נתרפאת ומותרת לבעלה. ואם חזרה וראתה מחמת תשמיש, אפילו פעם אחת, בידוע שלא נתרפאת. ובזמן הזה אין מתירין על ידי רפואה זו. ומיהו אין מוציאים אותה מבעלה אחר רפואה זו, עד שתבעל ותחזור לקלוקלה.

הפילה חררת דם

מעשה דרבי נדה (יט.) "ההיא דאתאי לקמיה דרבי אמר ליה לאכדן זיל בעתה, אזל בעתה ונפל ממנה חררת דם, אמר רבי נתרפאה זאת. ההיא אתתא דאתאי לקמיה דמר שמואל אמר ליה לרב דימי בר יוסף זיל בעתה, אזל בעתה ולא נפל ממנה ולא מידי, אמר שמואל זו ממלאה ונופצת היא, וכל הממלאה ונופצת אין לה תקנה".

לסמוך על בדיקת חררת דם:

- » הרמב"ן והראב"ד אין אנו בקיאים לא במפלת חררה ולא בבדיקת שפופרת.
- » שאר הפוסקים השמיטו דין בדיקה זו.
- ◀ הבית יוסף דעתם, שאין לסמוך על בדיקה זו כהראב"ד והרמב"ן.
- ◀ דרכי משה דחה דבריו, אם כן מדוע הזכירו בדיקת שפופרת, וביאר דעתם דאין אנו בקיאים רק בעניין מפלת חררת דם, ועוד כיוון שאפשר להתיר על ידי בדיקת שפופרת לא ניחא להו להתירה בזה.

כתב הראב"ד, אם לא נתגרשה עדיין לכולי עלמא אפשר לסמוך על בדיקה זו להתירה לבעלה, ורק בנתגרשה נחלקו אם יכולה לחזור לבעלה על ידי רפואה זו. כשחזרה וראתה שוב לאחר רפואה זו, כתב הטור מסבירא דחזרת לאיסורה, דאיגלאי מילתא שלא נתרפאת.

להלכה:

השלחן ערוך פסק, אין לסמוך על בדיקה זו להחזירה כשנתגרשה, אך בעודה תחת בעלה אין להוציאה.

בהלה ושפע דם מרובה:

כתב הנודע ביהודה (פת"ש שם) בהלה מעצמה אינה כביעותותא, ושפיעת דם מרובה אינה כהפילה חררה.

סעיף י

הרואה דם בשעת תשמיש, מותרת לשמש פעם שנית כשתטהר. מיהו מיחש חיישינן חדא זימנא אחר ראייתה, כגון ראתה פעם אחת או פעמים כליל של טבילתה, כשתגיע טבילה אחרת (מריכה לפוסק) ליל של טבילתה, ואין צריך לפרוש ליל של טבילה שלישית,

דכל מידי דלא קבעה וסת לא חיישינן אלא חדא זמנא. הגה: ואם ראתה ג' פעמים, כל פעם צביאה ראשונה שאחר טבילתה, אסורה לבעלה כאילו ראתה ג' פעמים רגילים, שהרי אי אפשר לה לטבול ולשמש עמו, שהרי היא רואה כל פעם אחר טבילתה. ואם אירע לה שראתה ג' פעמים צביאה ראשונה שאחר לידתה, או ראתה אחר כל לידה ג' פעמים, וצנתיים לא ראתה, יש שכתבו להקל להחזירה לבעלה, כי תלינן הראייה בחולשתה עדיין מכח לידתה, שהוכח האדדים מכח לידתה, ולכן רואה סמוך ללידה ולא אחר כך, ותלינן בלידה כמו שתלינן במכה. וכל זה אם כבר עברה ושמשה בין לידות הראשונות שהחזקו ציאות של היתר, אחר ציאות של איסור. אבל אם ראתה ג' פעמים רגילים אחר לידה, לא תלינן בלידה, אלא צריכה צדיקה השפופרת. מיהו כל מקום שצריכה צדיקה, אם עברה ושמשה, ולא ראתה, מותרת, דתשמיש זה שלא ראתה בו, עדיף מצדיקה השפופרת כנ"ל.

דיני הוסת ברואה מחמת תשמיש

מחמת מורכבות הסעיף הדברים מבוארים בהרחבה בסדר השתלשלות הדברים אך הרוצה לעיין במרוצה יוכל לראות בסוף הסעיף סיכום הדברים.

שורש המחלוקת בין האחרונים המובאים כאן הוא האם טבילה יכולה לגרום לראיה או לאו, והיוצא מזה הוא כשאשה ראתה פעם אחת אחר טבילה האם חוששת לטבילה הבאה, וכן כשאשה ראתה ג' פעמים בליל טבילה האם אסורה רק בליל טבילתה או שאסורה לעולם.

וסת רואה מחמת תשמיש בליל טבילה:

פסק השלחן ערוך, אשה הרואה פעם אחת בליל טבילה צריך לפרוש ליל טבילה הבא, משמע ממנו שאם תראה כך ג' פעמים תקבע.

» **הט"ז** (סק"ד) ביאר, השלחן ערוך דיבר בראתה בלילה של טבילתה, שבזה אסורה פעם אחת בפעם הבאה שתטבול, משום וסת לאחר טבילה, שמא גרמה לה טבילתה לוסת באותו לילה, והוי וסת הגוף התלויה במעשה. אך אם תראה בלילה השני של טבילתה (וכבר שמשה בלילה הראשון), אינה צריכה לחוש כלל בפעם הראשונה שתטבול, שאין יכולה הטבילה לגרום ראייה ללילה שאחריה אלא רק ללילה הצמוד. ומשמע שאם תראה ג' פעמים בליל טבילה, תקבע וסת ללילות טבילה ותהא מותרת בלילות שלאחר מכן, כדין וסת הקפיצות בימים קבועים.

» **האמונת שמואל סבר**, בסתם לא תולים שגרמה הטבילה לראיה, ולכן במקום שרואה בליל הטבילה שהוא הפעם הראשונה שמשמשת לא תולים שמא ליל הטבילה הוא הגורם לרואה מחמת תשמיש, אלא מחשיבים אותה ככל רואה מחמת תשמיש שמותרת עד ג' פעמים, ותהא מותרת לשמש בליל הטבילה הבא (ובזה הוא לקולא מהט"ז ומהש"ך שאינה צריך לפרוש ליל טבילה הבא). ואם ראתה ג' פעמים בליל טבילתה אסורה לעולם ולא תולים שרגילה לראות רק לאחר טבילה (ובזה הוא לחומרא מהט"ז, דלט"ז אסורה רק בליל טבילתה בכהאי גוונא). **והשלחן ערוך** מדבר, שראתה בלילה השני לטבילתה ושמשה בלילה הראשון, דבזה חוששים שמא הטבילה גורמת לראיה שלאחר ב' ימים, כיוון שלא שייך לומר שהחלה לרואה מחמת תשמיש סתם שהרי שמשה אתמול ולא ראתה, ולכן יותר מסתבר לחשוש שרואה משום הטבילה של אתמול (וסבר כהימיוגית שטבילה יכולה לגרום לראיה אף לאחר ב' ימים).

בדברי השלחן ערוך שינה הגירסא לרואה בלילה שני לאחר טבילתה, ומיירי כששימשה בלילה הראשון ורואה בתשמיש שני שלאחר טבילתה, ובכהאי גוונא צריך לחוש לאחר שתטבול ללילה השני שלאחר שתשמש. כתב החוות דעת שאף לשיטתו הטבילה גורמת לראיה רק עד יום שני לטבילתה.

» **בש"ך** (סק"ל) יש ב' גירסאות:

◀ **חוות דעת** כתב בדעתו שאינה יכולה לקבוע לרואה מחמת תשמיש בגלל טבילה שהרי יש מעט מרחק מהטבילה לתשמיש, ומשמע שייבאר דברי השלחן ערוך כהאמונת שמואל.

◀ **בגירסא אחרונה** שהביא הט"ז לתקן סבר כהט"ז.

» **החוות דעת** סבר כט"ז, וציין מה שעוקרת הוא דווקא אם תשמש בליל טבילתה הבא ולא תראה, שצריך שיעקר הוסת כעין שנקבע (פת"ש סקמ"ג). ונראה שהוא הדין לאמונת שמואל בליל שני לטבילתה.

» **עוד** כתב החוות דעת לדעת הט"ז (ונראה שהוא הדין אף לדעת האמונת שמואל מסברא), דלא חוששים בסתמא לוסת לאחר טבילה אלא רק לוסת לרואה מחמת תשמיש לאחר טבילה.

וסת רואה מחמת תשמיש בתשמיש ראשון:

מובא ברמ"א, אם ראתה ג' פעמים, כל פעם בביאה ראשונה שאחר טבילתה, אסורה לבעלה כאילו ראתה ג' פעמים רצופים.

» **ביאר הט"ז** (סקי"ד), מדובר שראתה ג' פעמים בפעם הראשונה ששימשה מאז שטבלה, ואפילו שעברה ושמשה בשאר ימים ולא ראתה אסורה, שתולים דיש לה וסת לראות בפעם הראשונה שמשמשת אחר טבילתה אף על פי שהייתה הטבילה רחוקה, ואסורה לעולם, כל פעם שתבוא לשמש הוא אחר טבילה.

» **האמונת שמואל** הסכים לט"ז בעיקר הדין, אך לא רצה להעמיד ששימשה בינתיים, דאטו ברשיעי עסקינן, ומשום הכי העמיד ששימשה ג' פעמים באותו לילה וקינחה עצמה ולא בדקה תו"כ ורק למחרת ראתה וג' העדים היו מלוכלכים בדם וזה הכונה שראתה ג' פעמים אחר טבילתה בתשמיש ראשון.

» **לדעת הש"ך להבנת הפתחי תשובה והסדרי טהרה** מדובר דווקא שלא שמשה בהיתר בינתיים אך אם הייתה משמשת הייתה מותרת, כיוון שתולים שהיא ככל רואה מחמת תשמיש ולא תולים בסתמא שהראיה מחמת הטבילה.

» **לדעת הש"ך בגירסא אחרונה** הדין כהט"ז.

בדיקת שפופרת בליל טבילה:

נחלקו האם מועיל בדיקה בשפופרת לרואה בליל טבילה:

» **חוות דעת** לא מועיל בדיקת שפופרת ברואה בבליל טבילה, ואזיל לטעמו שרואה מחמת תשמיש היא משום חולי ורק בזה מועיל בדיקה, אך כאן שיש גם וסת לא מועיל בדיקה.

» שאר האחרונים מועיל, שרואה מחמת תשמיש הוא משום וסת.

כתב עמודי כסף, בעינן הבדיקה דווקא בליל טבילתה, אך אם מוצאת מן הצדדים מהני אף שלא בליל טבילה.

רואה מחמת תשמיש בימים קבועים:

נחלקו האם מותרת בשאר ימים:

» המנחת יעקב היקל בזה שמותרת בשאר הימים אף שלא ראתה בינתיים.

» סדרי טהרה והחזרות דעת החמירו שקבעה לרואה מחמת תשמיש.

קולא בזקנה לעניין הפרישה הראשונה

כתב הנודע ביהודה, יש צד להקל לזקנה שלא תצטרך לפרוש בליל טבילתה, אם היא בעניין שקוראים לה אמא ואינה חוששת, להלכה סיים שיש להחמיר כיוון שהוא בקל.

עוד כתב, לעניין הראיה הראשונה בזקנה כהאי גוונא (הובא לעיל על סעיף א'):

» הנודע ביהודה כתב, אפשר שלא תמנה הראיה הראשונה, אך עדיף לכתחילה שתחמיר.

» החתם סופר ביאר שסמך בזה על הראב"ד, וחלק עליו החתם סופר וסבר שלכתחילה ראה ראשונה מן המנין. והפתחי תשובה ביאר שהיקל משום שנמצא בפעם הראשונה על עד של הבעל).

רואה אחר לידה

בשערי דורא התיר ברואה אחר ג' לידות בצירוף מה שהוחזקה בראיות היתר קודם, שהתיר ר' חננאל לעולם ככהאי גוונא, ושתולים שמחמת הלידה הוכו הצדדים. נחלקו בביאור דבריו:

» ט"ז (סקט"ו) ביאר דהשערי דורא לא התיר אלא רק כשראתה כל פעם ראה אחת, והוו ג' פעמים בג' לידות, והיו תשמישי היתר בין לידה ללידה, שבזה תלינן שהוכו הצדדים ומותרת לאחר לידה שלישית או רביעית ולא אמרינן דקבעה לראות לאחר לידה אלא ראה מחמת מכה היא. אך אם ראתה פעם אחת אחר לידה בג' לידות ולא הוחזקה בביאות היתר בינתיים, או שראתה ג' פעמים אחר לידה אחת אף שעברה ושמשה בין לבין, לא מהני להתירה לאחר לידה רביעית. אם כן יוצא דעת הט"ז בדברי הרמ"א כך, ראתה פעם אחת אחר לידה, אינה חוששת כלל לשמש שוב אף לאחר לידה הבאה. ראתה ג' פעמים בג' לידות, אם היו תשמישי היתר בינתיים מותרת ואם לאו אסורה. ראתה ג' פעמים לאחר כל פעם בג' לידות, אף שהיו תשמישי היתר באמצע קבעה לה וסת לראות אחר לידות.

» ב"ח ביאר, שדיבר כשראתה בג' לידות אחר כל לידה ג' פעמים אך לא היו רצופים אלא היו עם ביאות היתר בינתיים, והעניין הוא להתירה לאחר לידה רביעית לשמש. התקשה הש"ך (סקל"א) למה היה הו"א שהיא אסורה הרי לא היו הביאות באיסור. ועוד כיוון שהיו ביאות

היתר באמצע הרי זו הותרה כבדיקת שפופרת, ואם כן למה היה צריך להעמיד כשלא היו הראיות רצופות.

» **ש"ך** (סקל"א) ביאר כפשטות דברי השערי דורא דמיירי שראתה אחר כל לידה ג' פעמים, ושמשה בכל זה אף שהייתה אסורה משום רואה מחמת תשמיש פעמים נוספות אחר כן ופסקה מלהיות רואה מחמת תשמיש, וכך מעשיה ג' לידות הרי זו מותרת לאחר לידה רביעית מיד ולא חוששת שקבעה לראות אחר לידה, או לאחר לידה שלישית (הובא בדרכי משה) כשכבר ראתה ג' פעמים מחמת תשמיש ובאה לשמש ברביעית (הטעם לכאורה הוא שהוחזקה שמחמת כאב הלידה הרי זו רואה בפעמים הראשונות ללידתה, שהרי כששמשה באיסור בפעם הרביעית לא רואה מחמת תשמיש).

» **האמונת שמואל** ביאר בדומה לש"ך, מדובר שראתה אחר כל לידה ג' פעמים, אלא שהצריך שלא ראתה וסת רגיל בין אותם ג' פעמים אלא רק בשעת התשמיש. מה שאנו מתירים אותה ותולים מחמת כאב לידה, הוא לא משום ששימשה פעם רביעית באיסור, אלא מיירי שבכל ליל טבילה שמשה כמה תשמישים ולא בדקה העדים בינתיים, ובבוקר שבדקה ראתה שהעד של התשמיש הראשון מלוכלך. וכיוון שכך, מוכח שאינה רואה מחמת תשמיש שהרי בשאר תשמישים לא ראתה, ולאוסרה משום קביעות וסת לליל טבילה, דעת האמונת שמואל שאין וסת כזה. אלא ודאי שראתה מחמת חולשת לידה, ולכן מתירים אותה לאחר לידה שלישית בג' פעמים או לאחר לידה רביעית וקא משמע לן דלא אמרינן שהוקבע לה וסת לראות אחר לידה (כך נ"ל החידוש בדבריו).

רואה מחמת תשמיש אחר לידה בימי טוהר:

נחלקו אם יש דין ראייה מחמת תשמיש בימי טוהר:

» **כתב הש"ך** (סקל"ב) הרואה אחר לידה ג' פעמים אינה נאסרת אלא כשהיו כל ראיותיה אחר ל"ג לזכר וס"ו לנקבה, דלא החמירו האידנא בדם טוהר לאוסרה על בעלה.

» **הכרתי ופלתי סבר**, גם ראייה בדם טוהר מצטרף (פת"ש סקמ"ז).

כתב הגודע ביהודה, ראתה מחמת תשמיש ה' פעמים, ב' פעמים בתוך ימי טוהר, פעם אחת מסופקת, ועוד ב' פעמים בודאי בימי טומאה, אינה נאסרת מספק, דרואה מחמת תשמיש דרבנן.

כתב החוות דעת, אם לא ראתה בפעם אחת אחר לידה אלא רק בשניה, לא תלינן שוב בהוכח הצדדים.

ראתה מחמת קרירות המים

אישה שהייתה יראה מן המים, והייתה טובלת ומשמשת ורואה, וחיממו לה המים וטבלה ושימשה ובכל זאת ראתה, כזה מעשה בא לפני החתם סופר, אמר אם יש לה וסת, ושהתה עמו כמה שנים ולא ראתה, לא נאסרה. כיצד תעשה, תטבול מעתה בחמין, ותשמש בליל ב', ויפרוש באבר מת. ואין לה בדיקת שפופרת אלא בליל טבילה ובקרים (פת"ש סקמ"ד).

סעיף יא

אשה שראתה מחמת תשמיש, ולאחר חצי שנה חזרה וראתה מחמת תשמיש, מותרת לבעלה, שהרי לא קבעה בג' וסתות שווים, ולא בדילוג. מיהו חוששת לאחרון פעם אחד, וכשיגיע חצי שנה מיום ראיית דם האחרון, אסורה עונה אחת. ואם קבעה וסת לראיית דם מחמת תשמיש שלש זימני וסת שוה, מותרת לשמש בין וסת לוסת. אך ימי הוסת פורשת עד שיעקר שלש פעמים.

חשש וסת לרואה מחמת תשמיש

כתב בשו"ת הרשב"א תשובה למהר"ם, אישה שראתה מחמת תשמיש, ולאחר חצי שנה ראתה שוב מחמת תשמיש, חוששת לו פעם אחת, בעוד חצי שנה. אבל אינה צריכה לחשוש יותר מפעם אחת, הואיל ולא קבעה בג' פעמים. קבעה בג' פעמים צריכה לעקור בג' פעמים. אבל בין וסת לוסת מותרת לשמש, וכן פסק השולחן ערוך.

כתב הש"ך (סקל"ה) כמו כן חוששת לוסת החודש, שאם ראתה בט"ו בניסן, צריכה לחוש לט"ו אייר. ראתה שוב בט"ו תשרי, חוששת לט"ו חשוון, ולט"ו באייר.

כיצד עוקרת:

» **מדברי הש"ך** נראה שוסת המורכב מימים ותשמיש, בין הפלגה ובין תאריך, נעקר כשיעבור הזמן, אף על פי שלא שימשה.

» **החוות דעת** סבר שנעקר רק אם עברה ושמשה, ומכל מקום אינו נפקא מינה כיוון שאין לה ראייה להפליג ממנה, ורק שבפעם הבאה שתראה צריך לחוש להפלגה עד שיעברו ג' פעמים שלא תראה בהפלגה ביום הראוי (פת"ש, סקמ"ח וסק"ג).

רואה מלילה ג' או ד' אחר תשמיש

כתב החתם סופר אישה הרואה מחמת תשמיש, מלילה ג' או ד' שאחר טבילה, אבל בסמוכים לטבילה אינה רואה, אינה מותרת אלא בלילות הללו, ואחר כך אסורה. וכן האומרת שרואה רק כשמשמש בכח, ואינה רואה כשמשמש בנחת, אין סומכין להתירו לשמש בנחת (פת"ש סקמ"ט).

סעיף יב

הרואה מחמת תשמיש ג' פעמים, אסור להשהותה אף אם אינו רוצה לבא עליה, אלא אם כן רוצה להשהותה על ידי שלישי. לו ולא ילך אצלה, אלא בעדים.

האיסור להשהות רואה מחמת תשמיש

כתב הרשב"א הרואה מחמת תשמיש אסור להשהותה, דלא דמיא לאשתו נדה, דהתם חמירא ליה, מה שאין כן הכא שאחר שתטבול אינה אסורה אלא מדרבנן דוסתות דרבנן. ועוד, שאין לו

פת בסלו. ואם רוצה להשהותה, רשאי על ידי שלישי, ולא ילך אצלה אלא בעדים. ובצלעות הבית מסופק אם הוא הדין לאישה שאינה יכולה להיטהר לבעלה שרי להשהותה, ששמא משום שאיסורה מדאורייתא ליכא למיחש (פת"ש סקנ"א).

וכן פסק השלחן ערוך, הרואה מחמת תשמיש ג' פעמים, אסור להשהותה אף אם אינו רוצה לבא עליה, אלא אם כן רוצה להשהותה על ידי שלישי. לו ולא ילך אצלה, אלא בעדים.

נפרדו אין צריך עדים:

כתב הש"ך (סקל"ו) אם נפרדו זה מזו, אין צריך עדים דחזינן שהתרחקו ולא יבואו לידי קירוב.

לכפות האיש להוציא אשה הרואה מחמת תשמיש:

כתב הש"ך שם אם לא קיים פריה ורביה, כופין אותו להוציא לגרש. **הפתחי תשובה** (סקנ"ב) כתב באבן העזר מבואר שבזמננו לא נהגו לכפות לפריה ורביה.

סעיף יג

הבועל את הבתולה כמה פעמים, וראתה דם מחמת תשמיש, לעולם מחזקינן שהם דם בתולים עד שתשמש פעם אחת ולא תראה דם מחמת תשמיש. ואם אחר כך תראה שלש פעמים מחמת תשמיש, הוחזקה להיות רואה דם מחמת תשמיש. הגה: ואפילו אם לא פסקה לראות פעם א', אם אין לה כער כלל בשעת תשמיש, הרי היא ככל הנשים ולא תלינן דם בתולים. מי שזולא דם ממנו דרך פי אמה, ושמש, האשה תולה בו.

רואה מחמת תשמיש בבתולה

מובא בתוספתא כולן בודקין אותן בשפופרת, חוץ מן הבתולה שדמיה טהורים (הובא בסמ"ג). כתב בית יוסף משמע, מה שדמיה טהורים ותלינן בבתולים, ואינה נאסרת משום רואה מחמת תשמיש, מדובר ברואה ג' פעמים, דאי לאו הכי בדיקת שפופרת מאי בעיא. וראיה מגמרא נדה (יא:), תינוקת שלא הגיע זמנה לראות, בית הלל אומרים נותנים לה עד שתחיה המכה. אמר ר' גידל אמר שמואל, לא שנו אלא שלא פסקה מחמת תשמיש וכו'. ועוד בגמרא (סד:) ראתה בבית אביה, אין לה אלא לילה הא'. ואף על גב שלקמן (סימן קצ"ג) אסרו אפילו ראתה דם בתולים, שמא נתערב בו דם נדה, דווקא לעניין שצריכה ז' נקיים, אבל לעניין רואה מחמת תשמיש אעיקרא דדינא קיימינן. **סיים הבית יוסף**, שחושש להתיר אם לא שיש ידים מוכיחות שהוא דם בתולים, כוונתו שיש לה צער.

להלכה:

- » **שלחן ערוך** וב"ח תולה בבתולים עד שתשמש פעם אחת ולא תראה.
- » **רמ"א**, משאת בנימין **וכן נראה דעת הש"ך** אסורה אלא אם כן מרגשת צער.

כתב החוות דעת לא ראתה בפעם הראשונה, אם אחר כך תראה אסורה, וכן אפילו לא בדקה בראשונה, אם תראה בב' אסורה (פת"ש סקנ"ד).

פסקה לראות דם בתולים ואומרת שלא הייתה ביאה גמורה:

כתב הנודע ביהודה בתולה שרואה מחמת תשמיש, הפסיקה ב' פעמים וחזרה לראות מחמת תשמיש, ואומרת שבב' פעמים ההן, לא הייתה ביאה גמורה, יש להתירה בצירוף קולות אחרות, ולא תשמש אלא בליל ב' של הטבילה.

בתולה שלא פסקה אם צריכה לישב ז' נקיים:

לקמן סימן קצ"ג, מבואר שגזרו על דם בתולים שיטמא. בתולה שלא פסקה מלראות: » **חכם אחד** התיר לבתולה בוגרת שלא פסקה מלראות מביאה א' ואילך, שאין צריך לטבול, דלא גזרו על דם בתולים במילתא דלא שכיח שתראה כל כך הרבה זמן. » **הפנים מאירות** התרעם עליו, דבעינן ז' נקיים. ומכל מקום היקל אחר בדיקת שפופרת, שהוברר שאינו מן המקום והוי ספק דרבנן שמא הוא ממכה ולא מהצדדים (פת"ש סקנ"ג).

נאמנות אישה לתלות ראייה בבתולים

אשה אלמנה שראתה כמה פעמים בביאות ראשונות בלא צער, וטענה שהיא בתולה ובעלה הראשון לא היה לו כוח לשמש, כתב הנודע ביהודה להאמינה כמו שנאמנת במכה ולא תשמש בביאה ראשונה, ואם תראה שוב תהא מותרת רק ביש לה וסת קבוע (פת"ש סקנ"ה).

רואה מחמת תשמיש בבתולים בהרגשה

אם הרגישה פתיחה פתיחת המקור אסורה משום רואה מחמת תשמיש אף אם מצאה מראה טהור אחר כך, דהרגשה סברא דאורייתא. ואף אם הרגישה זיבת דבר לח שהיא הרגשה מדרבנן, אסורה, שתולים שהיה לה הרגשת פתיחה וסברה שהוא שמש. כאן שעל פי דבריה בא אתה לאוסרה, שייך מחלוקת לעיל סעיף א', לשיבת ציון שאמר שהיא מילתא דעבידא לאיגלווי וסמך על ראית העד, כאן לא תהא נאמנת כיוון שאי אפשר לגלות שהיא מרגישה. ולפתחי תשובה שהביא שרק בביאה האחרונה צריך, הוא הדין כאן.

סעיף יד

אשה שיש לה מכות ופצעים שאינה יכולה לטבול, תצא מתחת בעלה, כדי שלא יבטל מפריה ורביה.

אשה העלולה לראייה מחמת תשמיש

דין השלחן ערוך, כמבואר ברשב"ץ.

סימן קפח – דיני מראות הדם

סעיף א

כל מראה אדום, בין אם היא כהה הרבה, או עמוק, טמאים. וכן כל מראה שחור. ואין טהור אלא מראה לבן וכן מראה ירוק, אפילו כמראה השעווה או הזהב, וכל שכן הירוק ככרתי או כעשבים (וכן מראה שקורין בל"א בל"א בכלל ירוק הוא). ואפילו יש בו סמיכות דם והוא עב הרבה, ואפילו הרגישה שנפתח מקורה, ובדקה מיד ומצאה מראות הללו, טהורה. הגה: וכן עיקר. ללא כיס מחמירין לטמאה אם יש בו סמיכות והוא עב (ואם הרגישה שנפתח מקורה, ובדקה מיד ולא מנאסה כלום, ע"ל סימן ק"ז).

מראות טמאים וטהורים

משנה נדה (יט). "חמשה דמים טמאים באשה האדום והשחור וקרן כרכום וכמימי אדמה וכמזוג, בית שמאי אומרים אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי, ובית הלל מטהרים (לתנא קמא תולין, ולבית הלל מטהרים לגמרי), הירוק עקביא בן מהללאל מטמא, וחכמים מטהרין (לתנא קמא תולין, וחכמים מטהרים לגמרי)". ובגמרא "מנלן דאיכא דם טהור באשה דלמא כל דם דאתי מינה טמא, אמר רבי חמא בר יוסף אמר רבי אושעיא, אמר קרא כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דם טהור לדם טמא וכו', וממאי דהני טהורין והני טמאין, אמר רבי אבהו דאמר קרא ויראו מואב את המים אדומים כדם, למימרא דדם אדום הוא אימא אדום ותו לא, אמר ר' אבהו אמר קרא דמיה דמיה הרי כאן ארבעה, והא אנן חמשה תנן אמר רבי חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה".

פסקו הראשונים, מימי תלתן ובשר צלי, הרמב"ן פסק כתנא קמא תולין, הרא"ש פסק כבית הלל. בירוק פסקו הראשונים כחכמים שטהור לגמרי. עוד ביארו תוספות רשב"א ורא"ש, בירוק דידן כולי עלמא מטהרים, לא נחלקו עקביא ור' יוסי אלא בצהוב כחלמון או כמראה זהב.

להלכה:

כיום מטמאים כל מראה אדום כיוון שאין אנו בקיאין, וכדחזינו בנדה (כ): שהיו חכמים כבר בזמנם שלא ראו דם. וכן מראה תלתן ומימי בשר טמאים משום שהם דומים טפי לאדום.

מראה ירוק בין ירוק שלנו ובין צהוב וכן לבן:

» השלחן ערוך מטהר כיוון שאפשר להבחין בהם, ואפילו שיש בהם סמיכות דם והם עבים הרבה.

» מהר"ם מיינ"ץ (פת"ש סק"ב) כתב, יש לאסור אף ירוק בכל עניין.

» של"ה כתב בירוק ככרתי יש להקל, כשעוה או כזהב תלוי אם ראתה בהרגשה טמא, ואם ראתה בלא הרגשה טהור.

» תרומת הדשן הסתפק האם יש להתיר בלבן ובירוק שהוא צהוב.

» הסדרי טהרה כתב דבעל נפש יחמיר לעצמו.

כחול ומראה הערמונים וקפה:

דם כחול הוזכר ברמ"א שטהור.

מראה כצבע קליפת ערמונים וקפה כתב הסדרי טהרה (פת"ש סק"א) שטהור בין בכתם ובין במראה.

סיכום סוגי המראות

אדום, שחור, כקרן כרכום, כמימי אדמה ומזוג: טמאים מדאורייתא.

כמימי תלתן וכמימי בשר צלי: מחלוקת לתנא קמא- תולין, לבית שמאי- טמאים, לבית הלל- טהורים. הרמב"ן- כתנא קמא, רא"ש- כבית הלל. לשלחן ערוך- כיום טמא שאין אנו בקיאים.

שאר אדומים: היום מטמאים.

ירוק ככרתי: לכולי עלמא טהור (בין לעקביא בין לר' יוסי). מהר"ם מינץ- מטמא בכל זה.

ירוק כזהב: לשלחן ערוך- טהור, מהר"ם מינץ- טמא, של"ה- ראתה בהרגשה טמאה, בלא הרגשה טהורה. תרומת הדשן- הסתפק. סדרי טהרה- בעל נפש יחמיר לעצמו.

לבן: לשלחן ערוך- טהור, מהרא"י- הסתפק.

כחול: לכולי עלמא טהור.

חום כערמונים וקפה: טהור לכולי עלמא.

הרגישה פתיחה ובדקה ומצאה מראה טהור

» **התרומת הדשן** טהורה ותולה ההרגשה במראה הטהור, אך אם מצאה מראה סמיך על העד תהיה טמאה מפני הטועים.

» **הבית יוסף והרמ"א** כתבו שטהורה בכל עניין.

רחצה ולאחר כמה שעות ראתה מראה לבן לאחר מכן

» **ב"ח בשם מהר"י מרגלית** כתב להחמיר שדרך הדם להתלבן בכהאי גוונא.

» **ט"ז (סק"א)** סבר טהור לגמרי.

הוראה במראה לח

נחלקו מתי אפשר לראות בו אם הוא טמא או טהור:

» **ב"ח תמתין** עד שיתייבש שמא לאחר מכן ימצא דם בצדדים.

» **ט"ז (שם) ושל"ך (סק"ג)** לא צריכה להמתין.

הוכיח הט"ז ממה שבודקת לפני תשמיש ואין צריכה להמתין בשביל לראותו, **ועוד** בפירוש

תניא נדה (כ:) במעשה רבי, 'לא יאמר חכם אילו היה לח היה ודאי טמא, אלא אמר אין לו

לדיין אלא מה שענינו ראות'. ועוד שם במעשה דרבי שראה מראה בלילה וטימא, ביום טיהר, וחזר וטימא, ומה שחזר לטמא פירש רש"י משום שחשש שמא הראיה בלילה שהייתה בעודו לח היא הראיה הנכונה, חזינן שכל שיותר קרוב הראיה היא יותר נכונה ולא להיפך. ועוד הוכיח מטריפות שלא מחזקין ריעותא היכא שלא מינכרא בהדיא.

» **החכם צבי** הוסיף, אף לכתחילה אם היה מראה טהור ואחר שנתייבש נעשה טמא אזלינן בתר שעת יציאה.

» **השבות יעקב** חלק עליו בזה וסבר שחוזרים ומטמאים ולא חיישינן לזילותא דבי דינא.

כתם שנשתנה בין היום ללילה

כתם שבליילה היה נראה טמא וביום טהור, נחלקו:

» **הגבעת שאול** יש להקל לטהרו, כתב הלבושי שרד אם ביום רואה שמשנתנה מראהו טמא.

» **הסדרי טהרה** כתב, אם בלילה היה נראה ודאי טמא אין להקל (פת"ש סק"א).

רוצה להחמיר על חשבון אשתו

כתב החתם סופר במצאה כתם אדמדם ורוצה הבעל להחמיר על עצמו יכול, ואפילו אם בשעת החתונה לא היה כל כך מחמיר ועכשיו רוצה להחמיר. והוא הדין לכל מדרגה בעבודת ה' ואף על פי שצווחת שמחה הוא לה (פת"ש סק"ב).

הרגישה מראה טהור ובו כתם אדום פחות מגריס

כתב הגבעת שאול שתולה ההרגשה במראה לבן והכתם תולה במאכולת (פת"ש סק"ה).

סעיף ב

נאמנת אישה לומר כזה ראיתי, ואבדתי. אם הוא מראה לבן או ירוק, טהור. אבל אם הביאו לפנינו דם, והחזקנוהו בטמא, או אפילו נסתפקנו אם הוא טמא או טהור, והיא אומרת חכם פלוני טיהר לי כיוצא בזה, אין סומכין עליה.

נאמנות אישה על מראות

ברייטא נדה (כ:), "נאמנת אישה לומר כזה ראיתי ואבדתי. איבעיא להו כזה טיהר איש פלוני חכם מהו, תא שמע נאמנת אישה לומר כזה ראיתי ואבדתי, שאני התם דליתיה לקמה. תא שמע דילתא אייתא דמא לקמיה דרבה בר בר חנה וטמי לה לקמיה דרב יצחק בריה דרב יהודה דכי לה. והיכי עביד הכי, והתניא חכם שטימא אין חברו רשאי לטהר וכו', ואמרינן טמויי הוה מטמי לה כיוון דאמרה ליה דכל יומא מדכי לה כי האי גונא, והאידינא הוא דחש בעיניה, הדר דכי לה. אלמא מהימנא לה, רב יצחק בר יהודה אגמריה סמך".

טעם הנאמנות:

כתב הרשב"א ממה שנאמר 'וספרה לה'. וכשאנו הסתפקנו היא אינה נאמנת כך הם דברי הרשב"א מהעולה ממסקנת הסוגיא הזו. הטעם, כתב הט"ז (סק"ד) לפי שאפשר שיש לה ספק והיא התבלבלה, וכן כיוון שיש ריעותא לפנינו.

לסמוך היא על עצמה או על חברתה

כתב הש"ך (סק"ז) והסדרי טהרה, אם לא הראתה העד אלא ראתה היא בלבד, ויודעת שכעל ידי זה טיהר לה החכם. וכן אם אומרת לה חברתה כזה טיהר לי החכם. ואף על פי שהעד הראשון אצלה, אין לה לסמוך על דעתה (פת"ש סק"ו).

לראות דמי אשתו ולפסוק בטבילתה

כתב הש"ך סק"ז יכול הבעל לראות ולפסוק כתמי אשתו. וכתב החכמת אדם (פת"ש סק"ו) שלא נאמן לפסוק לה בהלכות טבילתה.

סעיף ג

הכניסה שפופרת והוציאה בה דם, טהורה. וכן אם ראתה דם בחתיכה, אפילו היא מבוקעת והדם בבקעים, בעניין שנוגע בבשרה טהורה, כיוון שאין דרך לראות כן. וכן אישה שנעקר מקור שלה, וכמין חתיכות בשר נופלים בבית החיצון, טהורה. הגה: אפילו ראתה דם, כל זמן שהחתיכות צבית החיטון שלה, טהורה, לחליט הדם בחתיכה זו, הואיל וידעה ולאי שנעקר מקורה, ומחמת מכה היא. והוא שהטיל החתיכות במים פושרין, ולא נמוחה, ודווקא חתיכות קטנות דומיא דשפופרת, אבל חתיכה גדולה, טמאה, אפילו לא ראתה כלום, לפי שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, אפילו בנפל שלא נגמרה צורתו.

ראייה בשפופרת

בגמרא נדה (כא:) "בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא הרוואה דם בשפופרת מהו, בבשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת, או דלמא האי בבשרה מיבעי ליה שמטמאה מבפנים כבחוז. אמר ליה בבשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת, דאי בבשרה מיבעי ליה שמטמאה מבפנים כבחוז אם כן נימא קרא בבשר, מאי בבשרה שמע מינה תרתי".

הטעם שטהורה בפשטות הוא משום שלא ראה את בשרה, אך לאחר שרואים שממעטים גם חתיכה, משמע שטהורה משום שאין דרכה לראות כך.

וכן פסק שלחן ערוך, הכניסה שפופרת והוציאה בה דם, טהורה.

ראייה בחתיכה טהורה

בגמרא שם הקשה, לימא שפופרת תנאי, מברייטא "המפלת חתיכה אף על פי שמלאה דם אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה, שרבי אליעזר אומר בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה. ורבנן אמרי אין זה דם נדה אלא דם חתיכה". ומסיק, שנחלקו ברואה בחתיכה דפלאי פלויי, פירוש שיש דם בבקעי החתיכה, אביי העמיד דלכולי עלמא בעינן שתראה כדרכה, אלא שתנא קמא סבר שדרך אישה לראות דם בחתיכה. רבא סבר שנחלקו האם מקור מקומו טמא, אך לכולי עלמא אין דרך כלל לראות בחתיכה.

וכן פסק שלחן ערוך, אם ראתה דם בחתיכה, אפילו היא מבוקעת והדם בבקעים, בעניין שנוגע בבשרה טהורה, כיוון שאין דרך לראות כן.

נחלקו הראשונים בביאור מחלוקת רבנן ור' אליעזר:

» **רש"י** ביאר שורש מחלוקתם בדם שהוא לא דם נדות אלא דם חתיכה, לתנא קמא בבשרה בא למעט רק מקום שהדם לא נוגע בבשר, ולרבנן בא למעט כל דם שהוא לא דם נדה אלא חתיכה, אך דם נדה ממש טמא לכולי עלמא.

» **הרא"ש בשם הר"ש מקוצי** ביאר מחלוקתם בדם שהוא דם נדות אך כיוון שאין דם נדות מגיע בכהאי גוונא נחלקו בזה, לתנא קמא טמא כיוון שבבשרה בא למעט רק מקום שלא רואה את בשרה, ולרבנן טהורה כיוון שבבשרה בא למעט כל מקום שרואה שלא כדרכה.

היתר אשה שנעקר מקורה

על פי פירוש זה ומשום דהלכה כרבנן, התיר הר"ש מקוצי באשה שנעקר מקורה, ששם הדם אינו דם חתיכה שנוצרה ברחם אלא הוא דם נדה כיוון שהוא הרחם עצמו, משום שרואה שלא כדרכה. והצריך הבית יוסף שבדקו החתיכות ולא נימוחו דאם לא כן הוי דם וטמאה.

להלכה:

» **פסק שלחן ערוך** אישה שנעקר מקור שלה, וכמין חתיכות בשר נופלים בבית החיצון, טהורה.

» **רמ"א** התיר אפילו בדם ממש כשנעקר מקורה כיוון שתולים הדם במכה כמו שיבואר לקמן.

» **פתחי תשובה (סק"ז)** כתב על היתר זה, לא ניתן לכל מורה לפסוק בדיו זה אלא רק לגדולי הדור.

דם שיצא בתוך החתיכות:

דם שיצא עם החתיכות לא בתוכם אלא עמהם, באשה שנעקר מקורה:

» **בית יוסף** כתב שטמאה, דדמי למכה שהייתה במקור דלעיל סימן קפ"ז. והביא שמלשון הראשונים לא משמע כן כל כך.

» **הרמ"א** בהגה ובדרכי משה כתב שטהורה שתלינן הדם בחתיכות כדין מכה שידוע שמוציאה דם שאף על פי שידוע שהיא במקור וטהורה.

» **הב"ח** כתב שטהורה רק בתנאי שתבדוק עצמה בשעה שנופל למקור ותראה שלא היה דם מקודם.

» **הט"ז** (סק"ה) כתב כהרמ"א בדין. אך כתב טעם אחר מכיוון שאין אישה טמאה נדה כשרואה בצורה שלא כדרכה לראות אף שהדם שרואה הוא כדרכה, כגון כאן שראתה דם על ידי שנעקר המקור שלה.

רואה החתיכות בשעת וסתה:

ט"ז (שם) וכן משמע מהרמ"א שטהורה. ביאר החוות דעת (פת"ש סק"ח) שהיקל דווקא כשהחתיכה נפלה למקום בשעת וסתה וראתה עמה דם, אך לא כשנפלה קודם שעת וסתה ולאחר מכן בשעת וסתה ראתה דם (פת"ש סק"ח).

ב"ח כתב שטמאה בשעת וסתה, וביאר הש"ך (סק"ח) שדווקא אם יש לה דם בשעת וסתה, אך חתיכות לבד לא יהיו טמאות בשעת וסתה אף לב"ח.

מפלת חתיכה גדולה, פתיחת הקבר

במשנה נדה (כא.) "המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה ר' יהודה אומר בין כך ובין כך טמאה". נחלקו הראשונים:

» **רא"ש** הלכה כר"י.

» **הרמב"ם** פסק הלכה כתנא קמא שטהורה.

הסיק הטור ממה שטיהר הרא"ש באשה שנעקר מקורה וטימא מפלת חתיכה, בחתיכות קטנות אין דין פתיחת הקבר, וכן **פסק השלחן ערוך**.

נפל שלא נגמרה צורתו:

» **הרא"ש** הסיק מגמרא נדה (יט.) שגם בו יוצא דם, שכך פסק רבא שם.

» **השאלות** מבואר במקום שלא נגמרה צורתו אפשר לפתיחת הקבר בלא דם.

כתב סמ"ג אנו שלא בקיאים מתי נגמר צורתו ולד, צריכים להחמיר אם נאמר כהשאלות.

סעיף ד

כל דם היוצא מן האשה, בין לח בין יבש, טמאה. ולא עוד, אלא אפילו יצא ממנה צורת בריה, כמין קליפות או כמין שערות או כמין יבחושים אדומים, טמאה. והוא שיהיו נמוחים בתוך מעת לעת, על ידי ששורים אותם במים פושרים, ויהיו המים פושרים כל משך מעת לעת שהם בתוכו. ושיעור החימום, כמו מים שנשאבו בקיץ מהנהר או מהמעין, ועמדו בבית, שחום הבית מחממתן. וכחימום של אלו כך הוא שיעור פושרים בימות החורף. (וסתם פושרים אינן חמין יותר מחמימות הרוק) (כ"י נש"ס ריטב"א פ' המפלת). ואם הם קשים כל כך, שאינם נמוחים בתוך מעת לעת, טהורה, אפילו הם נמוחים על ידי מיעוץ

שממעבן בצפרניו. (ואס מעען צאפרניו ולא נימוחו, טארה ואין לריך לצדוק ע"י שריה). (המ"מ פ"ה וכו"כ הכ"י בשם הרשב"א).

דם יבש כקליפות ויבחושין

בגמרא נדה (כב.) "בעא מיניה ר' יוסי ברבי חנינא מרבי אלעזר דם יבש מהו וכו', לח ונעשה יבש לא קא מיבעיא לי, כי מיבעיא לי יבש מעיקרא. הא נמי תניתוה המפלת כמין קליפה כמין שערה כמין עפר כמין יבחושין אדומין תטיל למים אם נמוחו טמאה וכו'. אמר ריש לקיש ובפושרין, תניא נמי הכי תטיל למים ובפושרין, רשב"ג אומר ממעכתו ברוק על גבי הצפורן, מאי בינייהו אמר רבינא מעוך על ידי הדחק איכא בינייהו".

מבואר אישה שרואה חתיכות מגופה בצבע אדום צריכה לבדוקם על ידי מיעוך אם הם דם או שהם חתיכות מפצע פנימי, והלכה כתנא קמא. נחלקו הראשונים בביאור מחלוקת תנא קמא ורשב"ג, האם מיעוך מועיל אף לתנא קמא אלא שלא הצריך עד כדי כך, ולסברתו אם נימוח על ידי מיעוך אין זה מוכיח עדין שהוא דם. או שמיעוך לא עוזר לתנא קמא להוכיח:

» הרשב"א והרב המגיד מיעוך מועיל אף לתנא קמא.

» הרשב"א בשם יש אומרים לתנא קמא כלל לא מועיל מיעוך בתור בדיקה.

להלכה:

פסק השלחן ערוך כרשב"א והרב המגיד, אפילו יצא ממנה צורת בריה, כמין קליפות או כמין שערות או כמין יבחושים אדומים, טמאה. והוא שיהיו נמוחים וכו'.

צורת הבדיקה

משך זמן השרייה:

בגמרא נדה (כב.) "התם תנן כמה היא שריתן בפושרין מעת לעת, הכא מאי מי בעינא מעת לעת או לא, שרץ ונבלה דאקושי בעינן מעת לעת, אבל דם דרכיך לא או דלמא לא שנא, תיקו". כתב הרא"ש הולכים לחומרא ומצרכינן מעת לעת.

חום המים:

חום המים צריך להיות פושר כדברי הברייתא וריש לקיש. בגמרא נדה (נז.) "נחלקו דתניא כמה היא שריתן בפושרין יהודה בן נקוסא אומר מעת לעת תחילתו אף על פי שאין סופו, רשב"ג אומר צריכין שיהו פושרין מעת לעת", הלכה כרשב"ג.

אומדן החמימות כתבו הראשונים כמים שאובים (בקץ) או מהנהר מיד, או מהמעין ששהו מעט בבית לאחר שאיבתו. וכשיעור חום המים שותנים באוון לרפואה. כתב הריטב"א השיעור כחום הרוק.

אבדו החתיכות:

- » **בית יעקב** כתב, שמותרת משום ספק ספיקא, שמא לא היו בצבע אדום או שהיו בצבע אדום שאינו טמא, ושמא היו נימוחים על ידי בדיקה.
- » **בסדרי טהרה** כתב דלא חשיב ספק ספיקא, כיוון שהספק הוא אחד אם הוא דם נדה או לא (פת"ש סק"ט).

מראה לובן עיקר ומעט יבחושי

- כשרואה** מעט יבחושי והרוב הוא מראה לבן:
- » **חינוך בית יהודה** שטהורה, ודייק זאת מלשון השלחן ערוך סעיף א' שכתב "ואפילו יש בו סמיכות דם עב הרבה", כל שכן הכא שיש מעט נקודות אדומות, ורק אם יש רוב יבחושי טמאה אף על פי שיש מעט מראה לבן.
- » **השאלת יעב"ץ** חלק עליו ודחה ראיתו, וביאר שכונת השלחן ערוך היא במקום שיש סמיכות לבנה כעין הסמיכות שיש לדם אדום.

סעיף ה

במה דברים אמורים שאם לא נימוחו טהורה, בזמן שהם יבשים גמורים, שאין עמהם דם כלל. אבל אם יש עליהם שום לחלוח דם, טמאה. הגה: והוא הדין אם נתמעכו או נימוחו קצתו, וקצתו לא נימוחו, דטמאה. מיהו נראה לי דאם צדקה ג' פעמים, כל מה שראתה ולא נימוחו כלל, שוב אינה צריכה לבדוק מה שהיא רואה אחר כך, כל כך זה, שהרי הוחזקה שצדקים אלו אינן דם, רק צאים ממכה שצגופה. ודווקא באשה שיש לה וסת, ושלא בשעת וסתה, כמו שנתבאר גבי מכה, לעיל סימן קפ"ז.

חתיכות יבשות שיש עימהם דם

דין השלחן ערוך, כן כתבו הרשב"א ומהרא"י.

החילוק בין ראיית דם בחתיכה לראתה דם עם יבחושי:

לעיל סעיף ג' מובא, ראתה דם בחתיכה, אפילו היא מבוקעת והדם בבקעים, בעניין שנוגע בבשרה טהורה, כיוון שאין דרך לראות כן. **בש"ך** (סקט"ו) ביאר, מה שונה המקרה כאן מהמקרה בסעיף ג' לעיל שתולים לדעת הרמ"א אף דם כיוון שידוע שיש מכה, הואיל ושם ידוע שיש דם שהרי החתיכה עצמה היא פלאי פלויי, אך כאן אין ידוע שהמכה מוציאה דם.

בדקה ג' פעמים ולא נימוחו החתיכות

- » **כתב הרמ"א**, לאחר ג' פעמים שנימוחו שוב אינה צריכה לבדוק, ודווקא באשה שיש לה וסת ודווקא שלא בשעת וסתה.

» **ש"ך** (סקט"ז) הקשה הרי כל הסברא שמטמאים בשעת וסתה הוא משום דאם לא כן לעולם לא תהיה טמאה, והכא תטמא כשרואה דם. והביא לחלוק בשם האפי רברבי שאף בשעת וסתה טהורה.

» **עמודי כסף** (הובא בפת"ש סק"א) כתב שבמקום שבדקה ג' פעמים טהורה אף אם ראתה דם ממש לאחר מכן, ובזה מיושבים דברי הרמ"א מקושיית הש"ך, שכוונתו לאסור בשעת וסתה אם תראה דם שבזה טהורה שלא בשעת וסתה.

סעיף ו

במה דברים אמורים שצריך בדיקה בשרייה, במפלת כמין קליפות ושערות, אבל חתיכת דם, אף על פי שקשה ואינו נימוח, טמאה. ויש אומרים שגם לזה צריך בדיקה בשרייה, אם היא חתיכה קטנה כשיעור שפופרת הקנה דק שבדקים.

מפלת חתיכת דם

נחלקו הראשונים במפלת חתיכת דם שלא בצורת קליפות וכדומה, האם מועיל בדיקה:

» **הראב"ד וכן פסק השלחן ערוך בסתם**, טמאה שכל מה שניתן לסמוך על בדיקה הוא דווקא במקום שהחזות מוכיחה עליו שהוא לא דם.

» **הרז"ה והשלחן ערוך בשם יש אומרים** היקלו שתועיל בדיקה והתעלמו מסברת שאר הראשונים.

הדגיש הרשב"א בדברי הרז"ה כל מה שטיהר הוא דווקא שהיו החתיכות כשפופרת דקה שבדקים דאם לא כן תיפוק ליה אין פתיחת הקבר בלא דם.

סימן קפט – דין אישה שיש לה וסת ושאין לה וסת

סעיף א

כל אישה שאין לה וסת קבוע, חוששת ליום ל' לראייתה, שהוא עונה בינונית לסתם נשים, ואם יש לה וסת קבוע לזמן ידוע מכ' לכ' או מכ"ה לכ"ה, חוששת לזמן הידוע.

דין עונה בינונית ווסת קבוע

עיקר דין פרישה הובא לעיל סימן קפ"ד שהוא סברא, ואסמכתא לכך הוא מ"והזרתם".

דין הפרישה בעונה בינונית מהמשנה "הבאים מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה, אמר ריש לקיש והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה".

מוכח כשעברו ימי עונתה אין להם חזקת טהרה משום חזקה שאמורה לראות בעונתה. ופירש רש"י כמה הם ימי עונתה ל' יום, וביאר הבית יוסף שלמד זאת ממה ששינו בוקנה שמסולקת לאחר ג' עונות שלא ראתה ואמר ריש לקיש משום ר"י הנשיא שהם ל' יום.

עונה בינונית למי שיש לה וסת קבוע:

- » רש"י משמע שאף אישה שיש לה וסת קבוע צריכה לפרוש בעונה בינונית.
- » הר"ן והרשב"א וכן פסק שלחן ערוך אשה שיש לה וסת קבוע אינה חוששת לעונה בינונית.

סעיף ב

ביצד קובעתו, כגון שתראה ד' פעמים, וביניהם ג' זמנים שווין, כגון שראתה היום, ולסוף כתב יום פעם אחרת, ועוד לסוף עשרים יום, ועוד לסוף כתב יום, וזה נקרא וסת ההפלגות. ולכך צריכה ד' ראיות, שראיה ראשונה אינה מן המנין, לפי שאינה בהפלגה. ואפילו קודם שקבעתו שלש פעמים חוששת, שמיד אחר שראתה פעם אחת לסוף כתב חוששת מכאן ואילך כשיגיע כתב, וכן בראיית הימים שהיא לימים ידועים לחדש, מיד אחר שראתה פעם אחת ליום ידוע לחדש, כגון כ"א או כ"ה בו, חוששת לפעם אחרת לזה היום, ואסורה לשמש כל אותה העונה. והוא הדין לשאר מיני וסת שצריכה לחוש להם כן, חוץ מוסת הדילוג, וכמו שיתבאר בסימן זה. ולא אמרו שצריך לקובעם ג' פעמים, אלא לעניין עקירה, שכיוון שקובעתו בשלושה פעמים אינו נעקר בפחות מג' פעמים, שכל זמן שלא עקרתו ג' פעמים צריכה לחוש לו. אבל ליאסר, אפילו בפעם אחת חוששת לו פעם שנייה. ומיהו אף על פי שחוששת לו, נעקר בפעם אחת, אפילו קבעתו ב' פעמים. שאם ראתה ב' ימים ליום ידוע, ובשלישית לא ראתה, אינה חוששת לה עוד.

חשש לוסת שאינו קבוע תיאור וסת הפלגות

דברי השלחן ערוך מבוארים בגמרא.

מקור לכך שצריכה לפרוש אף כשראתה פעם אחת, משנה (נדה סג): "הייתה למודה להיות רואה יום ט"ו ושינתה להיות רואה ליום כתב זה וזה אסורין וכו'".

מקור למה שעוקרת החשש בפעם אחת שלא ראתה, "אמר ר' פפא לא אמרן אלא דקבעתיה תלתא זימני דצריכי תלתא זימני למעקריה אבל תרי זימני בחדא זימנא מיעקר". ובזה אף עונה בינונית נעקרת בפעם אחת.

סעיף ג

אם קבעה וסת לשעות ולא לימים, אינה חוששת אלא שעתה בלבד, והוסת הזה הוא נעקר בשעה אחת, ואפילו בלא בדיקה.

וסת לאחר מקרים

דין השלחן ערוך כאן, מדבר שהייתה רואה מחמת מקרים שלא קשורים לגופה כגון כשעולה מטבילתה. הוכיח הראב"ד שאינה חוששת אלא לשעתה ממחלוקת ר' יהודה ור' יוסי (סג): שנחלקו האם אסורה לשמש כל עונת הוסת או רק בשעה שעלולה לראות. משמע שאם לא היה לה יום קבוע, כלל לא חוששת. וכן ממעשה (סו). באשה שכל עת שהייתה עולה מטבילה הייתה רואה דם, והתירה רבי שתבעל על גבי הנהר.

הטעם שנעקר וסת זה בלא בדיקה בשונה משאר וסת קבוע, כתב החוות דעת כיוון שלא קבוע ליום מסויים דינו כוסת שאינו קבוע.

סעיף ד

עוד יש חילוק בין קבעתו ג' פעמים ללא קבעתו ג' פעמים, שהקבוע אף על פי שעברה עונתה ולא הרגישה, אסורה לשמש עד שתבדוק ותמצא טהורה. ושלא קבעתו ג' פעמים, אם הגיע זמן הוסת ולא בדקה ולא ראתה, כיוון שעברה עונתה, מותרת. ועונה בינונית, שהיא לל' יום, דינה כוסת קבוע.

עבר וסתה ולא בדקה

בוסת קבוע כשעבר וסתה לעיל (סימן קפ"ד סדרי טהרה) הובא מחלוקת ראשונים כשעבר וסתה ולא בדקה, לדעת הרשב"א וסיעתו אינה צריכה בדיקה, לדעת הר"ן צריכה בדיקה.

בשלחן ערוך לעיל הביא דברי הר"ן בסתם והרשב"א ביש אומרים, וקיימא לן הלכה כסתם, אולם כאן פסק כדברי הרשב"א שבוסת קבוע צריכה בדיקה להתיירה. עונה בינונית דינה כוסת קבוע לעניין לשמש בלא בדיקה משום חזקה אורח בזמנו בא.

בט"ז (סק"ה) ובנקודות הכסף הקשו, שהרי אישה שאין לה וסת צריכה בדיקה מכל מקום קודם תשמיש, ואיך שייך לטהרה כאן בלא בדיקה בוסת שאינו קבוע:

» **ט"ז** ביאר אותה אישה יש לה וסת אלא ששינתה עכשיו לראות פעם אחת שלא בשעת וסתה, ועדיין לא עקרה את וסתה הקבוע ומשום הכי אינה חוששת לוסתה האינו קבוע אם לא בדקה קודם.

» **ש"ך** בנקודות הכסף ביאר שכל מה שאשה שאין לה וסת צריכה לבדוק קודם תשמיש, הוא רק במקום שאין לה כלל וסת אך כאן יש לה וסת רק שאינו קבוע.

סעיף ה

פעמים שתהיה ההפלגה שקובעת בהם הוסת, בדילוג. כגון שראתה היום, וראתה שנית לסוף ל', ושלישית לל"א, ורביעית לל"ב, קבעה וסת לדילוג של הפלגות. בין שהרחיקה דילוגה הרבה, בין שלא הרחיקה אלא יום אחד, קבעה וסת לדילוג הישנה. שבכל עניין שתהא משווה ראייתה, קבעה לה וסת.

וסת הפלגה בדילוג

בוסת הדילוג בימי החודש כגון ט"ו ט"ז י"ז, נחלקו רב ושמואל (סד). האם צריכה לראות ג' פעמים או ד' פעמים (עיקר הסוגיא היא בסעיף ז). "איתמר ראתה יום חמשה עשר לחדש זה ויום ט"ז לחדש זה ויום שבעה עשר לחדש זה, רב אמר קבעה לה וסת לדילוג, ושמואל אמר עד שתשלש בדילוג". רב סבר שסגי בג' פעמים כיוון שרואים על ידי ג' ראיות שמדלגת, ושמואל סבר שצריך ג' פעמים שיהיו בדילוג והראשונה לא ממנינא שהרי לא ראתה אותה בדילוג.

נחלקו הראשונים במי הלכה:

- » **ר"ח וראב"ד** פסקו כרב משום דהלכה כרב באיסורים.
- » **רמב"ם ורא"ש** פסקו כשמואל משום דבגמרא אייתי ברייתא כוותיה.
- » **רשב"א ב"ח וט"ז** (סק"ה) סברו להחמיר כשתיהם, שלאחר ג' פעמים תצטרך לבדוק לאחר הוסת, אך תפרוש עדיין בעונות ההפלגה בינונית וחודש.

בשלחן ערוך בסעיף ז', הביא את שמואל בסתם ורב ביש אומרים, ופסק להחמיר כרב. נחלקו בדעתו:

- » **ט"ז** (סק"ח) הבין שנחלק על הרשב"א ופסק כר"ח.
- » **ש"ך** (סק"ט) כוונתו להחמיר כב' הדעות שחוששת כוסת קבוע לעניין שאם עבר צריכה בדיקה, וחוששת כוסת שאינו קבוע להפלגות ולבינונית כל עוד לא ראתה פעם ד'.

להלכה:

פסק השלחן ערוך כאן, למדנו מוסת הדילוג בימים לוסת הדילוג בהפלגה, פעמים שתהיה ההפלגה שקובעת בהם הוסת, בדילוג. כגון שראתה היום, וראתה שנית לסוף ל', ושלישית לל"א, ורביעית לל"ב, קבעה וסת לדילוג של הפלגות.

כתב הט"ז (סק"ו), לדעת שמואל תקבע רק בה' ראיות, ב' פעמים ראשונות הם הכרחיות ורק מראה שלישית רואים אנו שמדלגת בהפלגה.

הפלגות בדילוג יותר מיום אחד:

נחלקו הראשונים כמה שייך להפליג ולקבוע וסת:

» **רשב"א והרב המגיד** לא משנה אם מפליגה דווקא בדילוג של יום אחד או כמה ימים.

» **הרא"ה** סבר דדווקא דילוג של יום אחד מועיל.

להלכה:

פסק שלחן ערוך בין שהרחיקה דילוגה הרבה, בין שלא הרחיקה אלא יום אחד, קבעה וסת לדילוג השווה.

הפלגה בסדר יורד:

» **ש"ך (סק"ט)** הוא הדין אם דלגה למפרע בסדר יורד קבעה וסת זו.

» **כרתי ופלתי** פקפק בזה כיוון שזה היפך טבע האשה.

סעיף ו

כשם שקובעת וסת בהפלגה מימים שווים ושאננם שווים, כך קובעת בימי החדש ובימי השבוע שווים ושאננם שווים. כיצד, ראתה ג' פעמים באחד בשבת או בה' בשבת, או באחד בניסן ובאחד באייר ובאחד בסיון, או בה' בניסן ובה' באייר ובה' בסיון, קבעה לה וסת באחד בשבת או בה' בו, ובאחד בחודש או בה' בו, אף על פי שאחד מלא ואחד חסר, אין מדקדקין בכך.

וסת ימי השבוע

דין השלחן ערוך הוא, שהוסת יכול להקבע כשהוא שווה או בימי החודש או בימי השבוע ואף על פי שאינו שווה בשניהם.

בגמרא נדה (יא). "אמר ר' הונא קפצה וראתה קפצה וראתה קפצה וראתה קבעה לה וסת וכו', היכי דמי אמר ר' אשי, דקפיץ בחד בשבת וחזאי וקפיץ בחד בשבת וחזאי, ובשבת קפצה ולא חזאי, ולחד בשבת חזאי בלא קפיצה". **מבואר** שוסת יכול להיקבע על פי ימי השבוע, וכן פסק שלחן ערוך.

וסת ימי החודש

בגמרא נדה (לט:), מחלוקת ריש לקיש ור"י אם קובעת וסת בימי נדתה, העמידה הגמרא שראתה ג' פעמים בריש ירחא, מבואר שוסת יכול להיקבע על פי ימי החודש, וכן פסק שלחן ערוך.

אין חילוק בין חודשים מלאים או חסרים:

מה שאין אנו חוששים אם היו חודשים מלאים או חסרים, כן הוכיח הרשב"א ממחלוקת רב ושמואל כשראתה ט"ו ט"ז י"ז, ואם היו מקפידים על החודשים שיהיו אותו דבר ומיירי בחודשים מלאים, לא היה נחשב דילוג אלא ראייה מל"ב לל"ב יום, אלא ודאי שראתה בחודשים כסדרן וכיוון שימי החודש הם בדילוג נחשב וסת הדילוג אף על פי שלפי מנין הימים אינו שווה, וכן פסק שלחן ערוך.

כיצד מסתכלים על מניין ימי החודש:

בקביעות החודש אם היא לפי בית דין או לפי הימים של המולד נחלקו הראשונים בזה:

» הרא"ה שמונים לפי ימי המולד.

» הרשב"א סבר שמונים לפי מנין בית דין דשיפורא גרים, והוכיח דבריו מדין בתולה שעד שלא מלאו לה ג' שנים בתוליה חוזרים, ואם מלאו לה שניה וחזרו ועיברו השנה בתוליה חוזרים, כך דרשו מפסוק 'לא אל גומר עלי' (ש"ך סקי"ג).

סעיף ז

כיצד קובעת בימי החדש בדילוג, כגון שראתה בט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ז בסיון, לא קבעה וסת עד שתראה בי"ח בתמוז, שאין ראייה ראשונה מצטרפת, כיוון שאין ההפלגות שוות. ומיהו אם היה לה וסת קודם שהתחילה, ואחר כך שינתה וראתה בדילוג ג' פעמים, קבעה וסת בדילוג. לפי שאף הראשונה בדילוג ראתה אותה, שדילגה מוסת הקבוע לה. ויש אומרים שאף על פי שלא ראתה אלא בט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ז בסיון, קבעה וסת וחוששת לי"ח בתמוז וי"ט באב, וכן לעולם. ויש לחוש לדבריהם ולהחמיר.

וסת ימי החודש בדילוג

נחלקו רב ושמואל (סד.) האם צריכה לראות ג' פעמים או ד' פעמים, "איתמר ראתה יום חמשה עשר לחדש זה ויום ט"ז לחדש זה ויום שבעה עשר לחדש זה, רב אמר קבעה לה וסת לדילוג, ושמואל אמר עד שתשלש בדילוג". רב סבר שמספיק ג' פעמים כיוון שרואים על ידי ג' ראיות שמדלגת, ושמואל סבר שצריך ג' פעמים שיהיו בדילוג והראשונה לא ממנינא שהרי לא ראתה אותה בדילוג.

נחלקו הראשונים כמי הלכה:

- » ר"ח וראב"ד פסקו כרב משום דהלכה כרב באיסורים.
- » רמב"ם ורא"ש פסקו כשמואל משום דבגמרא אייתי ברייתא כוותיה.
- » רשב"א ב"ח וט"ז (סק"ח) סברו להחמיר כשתיהם, שלאחר ג' פעמים תצטרך לבדוק לאחר הוסת, אך תפרוש עדיין בעונות ההפלגה בינונית וחודש.

בשלחן ערוך, הביא את שמואל בסתם ורב ביש אומרים, ופסק להחמיר כרב. נחלקו בדעתו:

- » ט"ז (סק"ח) הביין שנחלק על הרשב"א ופסק כר"ח.
- » ש"ך (סק"ט) כוונתו להחמיר כשתי הדעות שחוששת כוסת קבוע לעניין שאם עבר צריכה בדיקה, וחוששת כוסת שאינו קבוע להפלגות ולבינונית כל עוד לא ראתה פעם ד'.
- כתבו הרא"ש והרשב"א, לרב קובעת דווקא אם ראתה הראיה הראשונה בט"ו, אך אם ראתה אותה בא' לא קובעת.

כמה צריכה לראות כאשר משנה מוסת קבוע

בגמרא (סד.) הקשו על שמואל, "מיתיבי ראתה יום עשרים ואחד בחדש זה יום עשרים ושנים בחדש זה יום עשרים ושלושה בחדש זה קבעה לה וסת סירגה ליום עשרים וארבעה לא קבעה לה וסת תיובתא דשמואל, אמר לך שמואל הכא במאי עסקינן כגון דרגילה למחזי ביום עשרים ושינתה ליום עשרים ואחד".

מכאן פסק השלחן ערוך, בדעת שמואל "ומיהו אם היה לה וסת קודם שהתחילה, ואחר כך שינתה וראתה בדילוג ג' פעמים, קבעה וסת בדילוג. לפי שאף הראשונה בדילוג ראתה אותה, שדילגה מוסת הקבוע לה".

נחלקו המפרשים בביאור דברי השלחן ערוך:

- » הדרישה ביאר שאשה שדילגה מוסת קבוע וראתה ג' פעמים בדילוג, אף שמואל מודה שהרי ראה הראשונה ראתה אותה בדילוג כל שהוא.
- » ט"ז וש"ך (סק"ח וסק"ח) דווקא אם דילגה מוסת הקבוע שהיה לה בתאריך השווה לדילוג, כגון שהיה לה וסת קבוע לי"ד ושינתה לראות ט"ו וט"ז י"ז, וקא משמע לן שאף הראיה הראשונה מצטרפת אף על גב שלא נראה כל כך שהיא שייכת לוסת החדשה אלא נשארה מהוסת הישנה (ואם לדעת רב גם מצטרפת ראה של וסת קבוע עיין לקמן סעיף י"א).

סעיף ח

ראתה ג' פעמים בג' חדשים, בדילוג, וחזרה וראתה באותם דילוגים עצמן, אם נהגה כן ג' פעמים, הרי זה וסת קבוע לדילוג חלילה. כיצד, ראתה ט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ז בסיון, וחזרה חלילה וראתה ט"ו בתמוז וט"ז באב וי"ז באלול, ועוד חזרה וראתה ט"ו

בתשרי ומ"ז בחשוון וי"ז בכסליו, קבעה לה וסת לדילוג חלילה, וחוששת לעולם מ"ז לחודש זה ומ"ז לחודש זה וי"ז לחודש זה.

וסת קבוע לדילוג חלילה

הביאו הראשונים בסוגיא של מחלוקת רב ושמואל את ביאור ר"ח שסבר שמחלוקתם היא במקרה זה ואף על פי שלא פירשו כמותו פסקו את וסת זו, וכן פסק השלחן ערוך, ראתה ג' פעמים בג' חדשים, בדילוג, וחזרה וראתה באותם דילוגים עצמן, אם נהגה כן ג' פעמים, הרי זה וסת קבוע לדילוג חלילה.

נחלקו מה דעת שמואל כאן:

» הפרישה ותורת השלמים (הובא בפת"ש סק"ו) לשמואל בעינן עוד ראייה, ויהיה ד' חודשים ט"ו ט"ז י"ז י"ח, ואז עוד ב' פעמים ג' חודשים, וכן כתבו התוספות בסוגיא שם לפירוש ר"ח.
 » הש"ך (סק"כ) סבר, כל זה הוא לפירוש ר"ח שפירש כך מחלוקת רב ושמואל אך לשאר הראשונים שלא ביארו כן, לא בעינן לשמואל ד' ראיות, משום שנחשב כראתה וסת לימי החודש.

עוד כתב הש"ך (סקכ"א) בשם הראב"ד דהוא הדין בב' פעמים פעמים בב' חודשים, כגון ט"ו ניסן, ט"ז אייר, ט"ו סיון, ט"ז תמוז, וכן באב ואלול, קבעה וסת לימים לדילוג זה.

סעיף ט

ראתה באחד בניסן ובאחד בסיון ובא' באב, קבעה לה וסת לר"ח לדילוגים, אבל ראתה באחד בניסן ובאחד באייר ובאחד בתמוז, ובאחד בסיון לא ראתה, לא קבעה לה וסת.

וסת הדילוג בב' חודשים

דין השולחן ערוך, מבואר בדברי הטור ופשוט הוא על פי המבואר בסעיפים לעיל.

נחלקו האחרונים מהי דעת שמואל בדין זה כשראתה כל אש חודש בב' חודשים:

» דרישה וט"ז (סק"י) סברו שלשמואל תצטרך עוד ראייה בר"ח, ודימו זאת לוסת ההפלגות.
 » ש"ך (סקכ"ב) סבר, במקרה זה נחשב כוסת לימי החודש שבה לא נחלקו רב ושמואל, ומה לי ראתה כל ר"ח או בב' ר"ח.

סעיף י

ראתה מ"ו בניסן ומ"ז באייר וי"ח בסיון, לא קבעה לה וסת, כיוון שסירגה בחודש השלישי ולא ראתה עד י"ח בו.

סירוג בוסת הדילוג

ברייטא נדה (סד.) "ראתה יום עשרים ואחד בחדש זה, יום עשרים ושנים בחדש זה, יום עשרים ושלשה בחדש זה, קבעה לה וסת. סירגה ליום עשרים וארבעה, לא קבעה לה וסת".

וכן פסק השלחן ערוך, ראתה ט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ח בסיון, לא קבעה לה וסת, כיוון שסירגה בחודש השלישי ולא ראתה עד י"ח בו.

ציין הש"ך במקרה שהביא השלחן ערוך בין ט"ו ניסן לט"ז אייר יש ל"ב יום וכן מט"ז אייר לי"ח סיון, ולכן צריכה לשים לב שלא תראה שוב להפלגת ל"ב ותקבע להפלגת ל"ב.

סעיף יא

דילגה פעם אחת או שתים, אינה חוששת לדילוג, אף על פי שחוששת לשאר וסתות בפעם אחת, אינה חוששת לוסת הדילוג, עד שתקבענו.

אין חוששים לוסת הדילוג בפעם ראשונה

דייק הרשב"א מברייטא (שם) "הייתה למודה להיות רואה יום ט"ו ושינתה ליום ששה עשר, זה וזה אסורין. שינתה ליום שבעה עשר, הותר ששה עשר ונאסר חמשה עשר ושבעה עשר. שינתה ליום שמונה עשר, הותרו כולן". מבואר ממה שלא חשש לאסור כששינתה מששה עשר לשבעה עשר את ההפלגה שביניהם, משמע שאין ושים להפלגה עד שתקבענה, וכן פסק השלחן ערוך.

לדעת רב נחלקו האם מצטרפת ראייה ראשונה של וסת קבוע להיחשב כראייה ראשונה:

» פרישה דייק הש"ך מדבריו שיכולה להצטרף לקביעות וסת, כגון למודה בי"ד וראתה ט"ו ט"ז.

» ש"ך (סקכ"ה, וכן משמע בסקכ"ו) סבר שנחשב ראייתה לוסת הקודם ולא מצטרף לראייה.

סעיף יב

וסת הסירוג, ראייה ראשונה מן המניין לדברי הכל, ואף על פי שהרחיקה ראיותיה. אלא שלעניין חשש וסתה בתחלה הוא שווה לדילוג, שאינה חוששת אלא מר"ח לר"ח הסמוך לו. כגון שראתה בר"ח ניסן, חוששת לר"ח אייר, ואם לא ראתה עד ר"ח סיון, חוששת לר"ח תמוז, הסמוך לו, ואם לא ראתה בר"ח תמוז, אינה חוששת לר"ח אב, אף על פי שהם הפלגת ב' חדשים כעין ההפלגה הראשונה. מפני שהפסקת החדש השני ביטלה ראיית הראשון, וראיית החדש השלישי היא התחלת וסת, וחוששת לר"ח הסמוך, ולא יותר.

ראיית וסת הסירוג

כתב הראב"ד וסת הסירוג כשרואה לדוגמא כל ב' ר"ח פעם אחת, קובעת בין לרב בין לשמואל בג' פעמים כדין ימי החודש, ולא נחשב כוסת דילוג. אלא שלא חוששת לו עד שתקבענו כדין וסת הדילוג, והטעם ביאר הראב"ד שכל הפסק ראייה בר"ח הבא מבטל את החשש מראייה הראשונה כדין כל וסת קבוע שעבר.

» **שו"ע** פסק כראב"ד.

» **פרישה** כתב דניסן אינו מן המניין לשמואל.

הטעם שנקרא וסת הסירוג כתב הש"ך (סק"ו) כיוון שדרך נשים רגילות הוא לראות פעם בל' יום.

כתב הש"ך, ראתה ר"ח שבט, אדר, ניסן סיון אב, קבעה לסדור ולא לסירוג, עד שתדלג גם את אלול ותראה בתשרי. ולפי זה כתב החוות דעת, דהוא הדין להפך, אם ראתה ניסן סיון אב תשרי, חשון כסלו, חוששת לסדור, ונעקר הסירוג. וכן ניסן סיון אב אלול תשרי, קבעה לסדור (פת"ש סק"ז).

כתב חוות דעת, דוסת הסירוג אינו נעקר בג' חודשים אלא בו' (פת"ש סק"ז).

חשש לוסת הסירוג:

כתב הראב"ד, לעניין לחשוש לו עד שלא תקבענו, דמי וסת הסירוג לוסת הדילוג, דאינה חוששת. כלומר, דאם ראתה בא' ניסן וא' סיון, חוששת לא' תמוז, ואם לא תראה אינה חוששת לא' אב, ואם ראתה קבעה.

סעיף יג

אין האשה קובעת לה וסת, אפילו ראתה שלשה ר"ח זה אחר זה, אלא אם כן יהיו כולם בעונה אחת, ביום או בלילה. ואם ראתה שלש פעמים ביום, והרביעית בלילה, או שלש פעמים בלילה והרביעית ביום, חוששת ביום ובלילה מפני חשש הוסת הראשון ומפני חשש השני, שהוא האחרון. ואם ראתה פעמים ביום ופעמים בלילה, שלא על הסדר, או שתראה הראשונה ביום, וג' האחרונות בלילה, או הראשונה בלילה והג' אחרונות ביום, או שלש בזה ושלש בזה, חוששת לאחרונה בלבד. הגה: האשה שראתה, חוששת לוסת החדש ולהפלגה, עד שתקבע וסת החדש בג' פעמים, או וסת הפלגה בד' פעמים, או שתעקר א' מהן. כילד, ראתה בא' בניסן וכתב בו, חוששת לאחר באייר, מפני ר"ח ניסן. ראתה באחד באייר או לא ראתה בו, חוששת לט' באייר, שהוא יום כתב מראית יום כתב שראתה. ראתה בט' באייר או לא ראתה, חוששת לעשרים באייר, שמה קבעה לה וסת כתב לחדש, שהרי ראתה עשרים לחדש ניסן. וכן היא חוששת לעולם עד שתקבע וסת א' כדינו, דלא אינה חוששת לשני שלא נקבע, או עד שתקבע מהן נעקר, אז אינה חוששת לו, אף על פי שלא נקבע השני. ואינה חוששת לוסת הדילוגין, עד שתקבענו. כילד, ראתה ט"ו בניסן, חוששת לט"ו באייר. לא ראתה בט"ו באייר, אינה חוששת לט"ו בו. ראתה ט"ז בו, חוששת לט"ז בסיון ואינה חוששת לשבעה עשר בו. ראתה י"ז בו, חוששת לי"ז בתמוז לה ואינה חוששת לי"ח בו. ראתה י"ח בתמוז, קבעה לה וסת דילוגין לימי החודש וחוששת לי"ט באב. וכן דרך זה בהפלגה ודילוגין,

כי אין חלוק ביניהן. רק י"א כי בדילוג חדש, הראייה הראשונה מן המניין, כמו שנתבאר. ראתה ט"ו בניסן והמשיכה ראיתה ד' ימים, וזיוס ט"ז באייר ראתה והמשיכה ראיתה ג' ימים, ובסיון התחילה לראות ז"ז בו, י"א שחוששת לדילוג ולוסת שוה, שהרי שילשה לראות ג' פעמים ז"ז לחדש, ויש אומרים שאין כאן וסת שווה כלל, דהולכין תמיד אחר תחלת הראייה, וכן עיקר.

אם וסת קצרה עוקרת ארוכה

ראתה בא' ניסן ובכ' בו, חוששת לא' אייר. לא ראתה א' אייר, לכולי עלמא חוששת לט' בו. ראתה א' אייר:

» **שלחן ערוך וב"ח** אינה חוששת עוד לט' בו אלא לכ'.

» **רמ"א והט"ז** חוששת לכ'.

» **ש"ך** חוששת ל"ב, ואינה חוששת לכ'.

כתב הטור בשם הרמב"ן, מי שראתה בא' ניסן ובכ' בו, חוששת לא' אייר, ואם לא ראתה בו, חוששת לט' בו. ראתה בט' או לא ראתה, חוששת לכ' אייר.

» **כתב השלחן ערוך** אף על גב דראתה בכ' ניסן, אין א' נעקר, כי אין ראייה עוקרת אלא דווקא אם לא ראתה. **הקשה** בבית יוסף, משמע אילו ראתה בא' אייר אין חוששת לט' בו, והא אכתי לא עבר ט'. **תירץ** מה שאין צריך לחוש לט', מפני שאחר שרואה שוב בא', נראה שעומדת לקבעו, ואמרינן שמה שראתה בכ' ניסן, דמים יתרים הוא דאיתוספו בה.

» **רמ"א** כתב בדרכי משה, דאפילו ראתה בא' אייר צריכה לחוש לט', והא דנקט לא ראתה בו, לרבותא, דאפילו הכי אם ראתה גם בט' אייר, צריכה לחוש לכ' אייר, אף על גב דראתה ב' פעמים בהפלגת עשרים, ולא אמרינן דאגלאי מילתא שרואה להפלגת עשרים. **וכן פסק רמ"א** בהגה, בין ראתה בא' ובין לא ראתה, חוששת לט'.

» **הט"ז** (סקי"ח) הסכים עמו לדינא, ולאז מטעמיה, אלא משום דעל כרחך לא אמרינן מונין מיום שראתה ולא מיום שהייתה ראויה לראות, אלא כשהרחיקה ראיותיה, כגון שהייתה רגילה לראות כל כ', והרחיקה וראתה בל', דחיישינן שמא תראה בכ' יום מיום הל', אבל הכא שקירבה, חיישינן גם ליום הראוי.

» **ב"ח** הסכים עם השלחן ערוך, דאם ראתה בא' אייר, אינה חוששת לט' בו, דהא קימא לן אין חוששת להפלגה מיום שהייתה ראויה לראות, אלא מיום שראתה בפועל. והכא נמי אפילו היינו חוששים להפלגת כ', לא היה זה מיום כתב ניסן, אלא מיום א' אייר (ונראה מדבריו דבאמת אין צריך לחוש לזה כלל).

» **ש"ך** (סקל"א) כתב מעין זה, דהואיל וההפלגה מכ' ניסן לא' אייר היא י"ב יום, צריכה לחוש ל"ב אייר ולא לכ' בו.

מבואר לשלחן ערוך, אם ראתה בא' אייר אינה חוששת לט' בו, ולש"ך חוששת ל"ב בו, ולרמ"א והט"ז חוששת לט'.

ראתה באמצע הפלגה הראשונה:

בחוות דעת כתב, דאם ראתה באמצע הפלגה הא', לכולי עלמא עקרה, וכגון א' ניסן וי' בו, וכתב בו, וט' אייר ובכ"ח בו. ואם ראתה באמצע הפלגה הג' לכולי עלמא קבעה, וכגון ראתה בא' ניסן וכתב בו, ובט' אייר, ובכ' בו, ובכ"ח אייר. ורק אם ראתה באמצע הפלגה הב' הוא דפליגי אם עקרה (פת"ש סק"יא)

ראתה בהפלגת עשרים, ממתי חוששת לעונה בינונית

ראתה בא' ניסן ובכ' בו:

- » ט"ז (סקי"ז), חוששת לל' ניסן משום עונה בינונית.
- » סדרי טהרה וחוות דעת עונה בינונית היא משום הפלגה, ומטעם אטו לעולם לא תראה, והכא שכבר ראתה בכ', אין צריך לבינונית אלא מכ' (פת"ש סק"י)

האם אפשר לקבוע וסת בתוך וסת

עוד כתב הטור בשם הרמב"ן, וכך היא חוששת לשניהם, עד שתקבע וסת ההפלגה בד' ראיות או וסת החודש בג', עד שתעקר הא' בעקירת פעם אחת.

- » פסק השלחן ערוך, רוצה לומר שחוששת לשניהם עד שתקבע אחד מהם, וממילא נעקר הב', או שתעקור הב' במה שלא תראה בו, וכתב שכן הוא הגרסה ברמב"ן, עד שתקבע וכו', או שתטהר האחד בעקירת פעם אחת. ע"כ.
- » רמ"א כתב גם כן, אלא שהוסיף, דאם אחר כך תקבע גם השני, חוששת לשניהם (וכגון שראתה א' ניסן, ולא ראתה א' אייר, וראתה יום ב' בו, שהוא הפלגת ל"ב, ושוב ראתה בא' סיון, ובד' בו, ובא' תמוז ובה' בו, הרי קבעה להפלגת ל"ב, ואינה חוששת לר"ח אב, אלא לז' בו), וכן פסק רמ"א בהגה. והסכים לזה הט"ז (סקי"ט), ועי"ש הדוגמא שכתב (א', י"ד וכ"ח ניסן, א' אייר וי"ב, דקבעה להפלגת י"ד לפני שקבעה לר"ח).

כתב חוות דעת דדווקא קבעה הפלגה, אינה חוששת לוסת החודש או להפך, אבל קבעה בא' בחודש וראתה גם בכ"ה חוששת, דאפשר שתקבע וסת בתוך וסת (פת"ש סק"יב)

מהי עונה בינונית

בעצם מניין עונה בינונית, נחלקו הש"ך, הט"ז וחוות דעת:

- » ט"ז הוא יום ל' מיום הראייה.
- » ש"ך הוא יום ל' בחודש חסר, ויום ל"א במלא.
- » חוות דעת דהוא לעולם יום ל"א.

נמצא לדעת הש"ך לעולם חוששת ביום התאריך, ולדעת הט"ז בחודש מלא צריכה לחוש ליום שלפניו, ולדעת חוות דעת בחודש חסר צריכה לחוש ליום שאחריו. ומכל מקום מודה הש"ך

לחלק בין וסת התאריך לעונה בינונית, דבעונה בינונית אם לא בדקה אסורה עד שתבדוק (פת"ש סק"י).

סעיף יד

הייתה רגילה לראות יום עשרים (ויש לה בזה וסת קבוע), ושינתה ליום שלשים, זה וזה אסורים, וכשיגיע יום כ' לראיית שלשים, אסורה משום וסת הראשון, ואם לא תראה בו חוששת ליום ל'. שינתה פעמים ליום ל' זה וזה אסורים. שינתה ג' פעמים ליום ל', הותר יום כתב ונאסר יום ל'. ואם לאחר ששינתה פעם או פעמים ליום ל' ראתה לסוף כתב, חזר וסת של כתב למקומו והותר שלשים.

עקירת וסת הפלגה

במשנה נדה (סג): "הייתה למודה להיות רואה יום ט"ו ושינתה ליום כתב, זה וזה אסורין. שינתה פעמיים ליום כ' זה וזה אסורין, שינתה ג' פעמים ליום כ', הותר ט"ו וקבעה לה יום כ'".

ובגמרא (סד, א): "הייתה למודה לכ', ושינתה לל', זה וזה אסורין, הגיע יום כ' ולא ראתה, מותרת לשמש עד ל', וחוששת ליום ל', הגיע יום ל' וראתה, הגיע יום כ' ולא ראתה, יום ל' ולא ראתה, הגיע יום כ' וראתה, הותר יום ל' ונאסר יום כ'".

בפרק בנות כותים (טל, א), לר' פפא מונים ההפלגה מן היום שבו הייתה עלולה לראות, ולר' הונא בריה דרב יהושע מונים מיום שראתה בפועל. ופסק הרשב"א כר"ה בריה דרב יהושע, וכן פסק השלחן ערוך.

הייתה קבועה לכ', וראתה ל' ל"ב, ושוב ראתה כ'

בשלחן ערוך הציור הוא, שהייתה למודה לראות יום כ', ולא ראתה בו אלא בל', וכן פעמיים, ואחר כך ראתה לכ', חזר כ' למקומו.

» **הט"ז** הקשה משמע אילו לא ראתה בכ' ג' פעמים, אינו חוזר למקומו, וזה אינו, דהא עדין לא קבעה וסת אחר, אם כן לא נעקר הקודם. ולבסוף העלה, דלרשב"א הייתה גירסה אחרת, ולפיה כל שלא ראתה ג' פעמים ביום הוסת, אפילו חזרה וראתה בו אינה קובעתו, ודלא כרא"ש. ותמה על השלחן ערוך שהעתיק לשונם, ולא כתב שהיא מחלוקת לא בבית יוסף ולא בשלחן ערוך.

» **מעדני מלך** כתב, הא דנקט בשלחן ערוך ב' פעמים ל', הוא הדין אפילו לא ראתה ג' פעמים ביום וסתה נמי חוזרת וקובעתו אם תראה בו, אלא דהא קא משמע לן, שאם ראתה ב' פעמים בל' וחזרה לראות בכ', אינה חוששת לל', הואיל וכבר חזרה וקבעתו לכו'.

» והש"ך חלק על זה, דבלאו הכי וסת קצרה עוקרת ארוכה אפילו אין הקצרה קבועה. לכן פירש דהשלחן ערוך מיירי בשלא ראתה בכ' ג' פעמים, וכגון שראתה בל' ב' פעמים ושוב בל"א, והא קא משמע לן דהואיל ולא קבעה את ל', חוזרת לקבוע את כ'.

סעיף טו

שינתה ראיותיה ולא השווה אותם, כגון ששינתה פעם אחת ליום ל' והשני לל"ב, והג' לל"ד, נעקר וסת הראשון ואין לה וסת כלל. ואם חזרה לראות ביום הוסת הראשון, חוזר לקביעותו הראשון וחוששת לו תמיד עד שיעקר ממנה שלש פעמים. והוא הדין להפסיקה מלראות שלש עונות, ואחר כך חזרה לראות ביום הוסת הראשון.

חזרת וסת ההפלגות שנעקרה

כתב הטור אם הייתה רגילה לראות בהפלגות כ', ושינתה וראתה ל' ל"ב ול"ד, שוב אינה חוששת לכ', ואם תחזור ותראה בהפלגת כ', חזר הוסת למקומו הואיל ולא קבעה וסת אחר, **וכן פסק שלחן ערוך**.

בבית יוסף פירש דברי הטור, דמה שאינה קובעת לוסת ההפלגה בדילוג, מפני שדילגה רק ב' פעמים. כתב הש"ך דהיינו לשמואל, עוד כתב, מכל מקום חוששת להפלגה האחרונה ולבינונית, דהיינו יום החודש לשיטתו הנ"ל סק"ל.

וסת קבוע שנעקר ג' פעמים ולא קבעה וסת אחר:

עוד כתב הטור, דאם הפסיקה לראות, משעבר יום כ', אינה חוששת. חזרה לראות, חוששת ליום כתב מראה זו. ונחלקו בפירוש דבריו:

» **בבית יוסף** ביאר מדבר בג' פעמים שלא ראתה, דהיינו ס' יום. דבזה נעקר כתב, וכשתחזור לראות פעם אחת, אינה חוששת ליום כתב ממנו. ורק אם תראה שוב בהפלגת כתב, צריכה לחוש.

» **מהרש"ל והב"ח והש"ך** כתבו, דכשעברו כתב יום הראשונים, שוב אינה חוששת לכ', כי אין חוששין לוסת הראוי, דאין זה יום כתב אלא יום מ'. אלא פירש מהרש"ל, דאם דילגה ליום ל', חוששת לכ' ממנו ולל' ממנו וכנ"ל, וכן אם ראתה ביום נ', חוששת ליום כ' ממנו וליום נ', אבל ראתה יום ס', הויא מסולקת, ואמרינן דכבר נסתלקה, וכעת כשחוזרת, חוששת מיד ליום כ'.

» **ט"ז** האריך לחלוק על זה, דסבירא ליה, שצריכה לחוש לכ' ולמ' ולס'. ואם לא ראתה ס' יום, כשתחזור ותראה אפילו פעם א', חוששת ליום כתב מראייתה, שכן פסק בשלחן ערוך סוף הסימן לעניין מעוברת ומניקה. ותמה על לשון השחן ערוך כאן, שכתב דחוזרת לחוש ליום כתב, אם חזרה לראות ביום הוסת הראשון, דבאמת אין צריך לזה, אלא כל שתחזור ותראה אפילו פעם אחת צריכה לחוש.

» חוות דעת כתב, דבכהאי גוונא צריכה לחוש גם לכ' וגם לס' (פת"ש סקט"ו).

סעיף טז

כיוצא בזה דין עקירת וסת ר"ח. כיצד, הייתה רגילה לראות בר"ח, ועבר עליה ר"ח ולא ראתה, חוששת לר"ח עד שיעברו עליה שלשה ר"ח. עברו עליה שלשה ר"ח ולא ראתה, אינה חוששת להם. חזרה וראתה בר"ח, חזר הוסת למקומו.

חזרת וסת החודש שנעקרה

היה לה וסת קבוע לר"ח, ולא ראתה בר"ח ג' פעמים, אינה חוששת לו, חזרה וראתה בר"ח, חזר הוסת.

כתב נודע ביהודה אם לא ראתה ב' פעמים בר"ח, ושוב התעברה והניקה, וחזרה לראות ולא ראתה בר"ח, דמצטרפין. כי הנה לקמן איפליגו קמאי באם כשחוזרת לראות לאחר עיבור והנקה צריכה לחוש לוסתה הא', ומעתה למרן דצריכה לחוש, פשיטא דאם לא ראתה מצטרף לב' פעמים הקודמות שלא ראתה, ושוב אינה צריכה לחוש לר"ח. ואילו לגדולי המורים דמייתי הטור שם, שאין צריך לחוש לוסתה לאחר עיבור והנקה, אם כן לא נפקא מינה, דסוף סוף אין צריך לחוש לר"ח (פת"ש סקט"ז).

כתב חוות דעת, אם היו לה ב' וסתות קבועים, והפסיקה אחד מהם ג' פעמים, וחזרה וראתה בו, חזר (פת"ש סק"ז).

סעיף יז

כל וסת שנקבע מחמת אונס, (כגון שקפלה ולאחזה), אפילו ראתה בו כמה פעמים, (אס לא קבעה אותן לימים) (תוספות ודע"א ור"ח), אינו וסת, שמפני האונס ראתה. (ומ"מ חוששת לו כמו לוסת שאינו קבוע) (אג"מ פ"ח). קפצה וראתה, קפצה וראתה, קבעה לה וסת לימים, בלא קפיצות. כיצד, קפצה באחד בשבת וראתה דם, ולאחר כ' יום קפצה באחד בשבת וראתה דם, ולאחר י"ט יום קפצה ביום השבת ולא ראתה דם, ולאחר השבת ראתה בלא קפיצה, הרי נקבע אחד בשבת אחר כ', שהרי נודע שהיום גרם לה, ולא הקפיצה, וכבר נקבע יום זה ג"פ. וכן כל כיוצא בזה.

קפצה וראתה ג' פעמים

אשה שקפצה וראתה ג' פעמים:

» רז"ה רמב"ן וטור קבעה לקפיצות.

» ר"ח רמב"ם תוספות מהר"ם רשב"א והרב המגיד אינה קובעת דהוי ראתה מחמת אונס. וכן פסק שלחן ערוך.

כתבו הגהות מימוניות, על כל פנים חוששת לו כוסת שאינו קבוע, וכן פסק רמ"א.

כתב הש"ך, דווקא ג' פעמים, אבל קפצה וראתה פעם אחת, אינה חוששת כלל.

קפצה בא' בשבת וראתה וכו':

קפצה בא' בשבת וראתה, וכן פעמיים, ובשלישית קפצה בשבת ולא ראתה, ובא' בשבת ראתה בלא קפיצה, ללישנא קמא דר' הונא (נדה י"א) קבעה לימים ולקפיצות, דקפיצה דאתמול גרמה לה. ואפליגו קמאי, אי לישנא בתרא חולקת על לישנא בתרא:

» **לרמב"ם ורמב"ן פליגא, דקובעת רק לימים, דאגלאי מלתא דאינו מחמת הקפיצות, ולא אמרינן קפיצה דאתמול גרמה. לפי זה בכהאי גוונא אינה קובעת אלא לימים.**

» **רשב"א וטור פסקו להקל דקבעה לימים ולקפיצות.**

להלכה:

» **שלחן ערוך פסק כרמב"ם ורמב"ן דקבעה לימים.**

» **ש"ך תמה על מה שלא הביא מרן דעת החולקים, דהואיל וסבירא ליה להחמיר, הרי יש חומרא בב' השיטות, דלרשב"א, אינה עוקרת אלא אם תראה בקפיצה ביום שעלולה לקפוץ.**

» **ט"ז הקשה, דלקמן סעיף כ', פסק השלחן ערוך דאמרינן פיהוק דאתמול גרם. ותיירץ דשאני קפיצות שהן מביאות הוסת, מפיהוק, שהוסת מביא אותו. וכן כתב הש"ך לקמן (סקנ"ט).**

ראתה יום לאחר הקפיצה

כתב חוות דעת ראתה ג' פעמים יום לאחר הקפיצה ביום קבוע, אינה קובעת אלא לימים.

ראתה ג' פעמים בקפיצות ביום קבוע, ובפעם הד' קפצה היום וראתה למחר:

» **לשלחן ערוך קבעה לימים.**

» **לרמ"א קבעה להרכבה (פת"ש סק"כ).**

כתב נודע ביהודה דווקא קפיצה דאתמול קובעת, אבל דיומיים או יותר אינה קובעת לכולי עלמא (פת"ש סק"כ).

כרתי ופלתי מסתפק בוסת מורכב מקפיצות ופיהוק אם קבעה, כגון שראתה ג' פעמים מורכב, וכשפיהקה בלבד לא ראתה, וכן כשקפצה בלבד לא ראתה (פת"ש סק"יח).

כתב ש"ך (סקמ"ח) קפצה וראתה בט"ו ניסן, וקפצה בט"ו אייר, חוששת, לא קפצה אינה חוששת. קפצה וראתה ואחר כ' יום קפצה וראתה, ואחר כ' יום קפצה, צריכה לחשוש.

הוסיף החוות דעת וכן צריכה לחוש לבינונית, אלא אם כן ראתה בינתיים, או שהיה לה וסת קבוע אחר (פת"ש סקי"ט).

אם יש לה שעה קבועה לראות אחר קפיצות, אינה חוששת אלא לאותה השעה, וכן אם הקפיצות בשעות מכוונות, שרק אם קופצת באותה השעה רואה (פת"ש סקי"ט).

סעיף יח

קפצה ביום ידוע, כגון בר"ח או באחד בשבת, וראתה בו, ואירע כן בג' ר"ח או בג' אחד בשבת, קבעה לה וסת וחוששת לכל פעם שתקפוץ באותו זמן. ואם אחר כך הגיע א' בשבת ולא קפצה, או שקפצה בשני בשבת, אינה חוששת, שהרי לא קבעה אלא לקפיצות של אחד בשבת.

וסת המורכב בקפיצות

קפצה בר"ח וראתה וכן ג' פעמים, קבעה לקפיצות בר"ח.

» ש"ך וחוששת כל העונה. ואם תקפוץ ג' פעמים בר"ח ולא תראה עקרה, ואם שוב תקפוץ בר"ח ותראה אפילו פעם אחת חזרה לוסתה.

» חוות דעת קבעה להפלגה וקפיצות, וראתה בלא קפיצה בינתיים, אין ההפלגה נעקרת, וכן בהפלגות ופיהוקים (פת"ש סקכ"א).

וסת הקפיצות המורכב:

וסת הקפיצות אפילו המורכב חמור מוסת קבוע אחר, שחוששת לבינונית. לא מבעיא אם הוא קביעות לזמן פחות מבינונית, אלא אפילו קבוע ליותר מל' יום, חוששת לבינונית. כן כתב הרשב"א, וכן פסק הטור.

סעיף יט

יש קובעת וסת על ידי מקרים שיארעו בגופה כגון שמפלה, נא דהיינו כאדם שפושט זרועותיו מחמת כובד, או כאדם שפוחת פיו מחמת כובד, או כאדם שמוציא קול דרך הגרון, וכן אם מתעטשת דרך מטה, או חוששת בפי כריסה ובשיפולי מעיה, או שאחזקה צירי הקדחת, או שראשה ואיבריה כבדים עליה, בכל אחד מאלו אם יארע לה שלשה פעמים, וראתה, קבעה לה וסת, שבכל פעם שהיא חוששת מהם, אסורה לשמש. ומיהו בפיהוק או עיטוש של פעם אחד אין הוסת נקבע, אלא כשעושה כן הרבה פעמים זה אחר זה. ואם אירע לה שלשה פעמים, שבכל פעם עשתה כן הרבה פעמים, הרי זה וסת. וכל אלו הוסתות שבגופה אין להם זמן ידוע, אלא בכל פעם שיקרה לה זה המקרה, הוא וסת. ואם בא וסת הגוף לזמן ידוע, כגון מר"ח לר"ח או מכ' יום לכ' יום, קבעה לה וסת

לזמן ולמיחוש הוסת, ואינה חוששת אלא לשניהם ביחד, ואם הגיע העת ולא בא המיחוש, או שבא המיחוש בלא עתו אינה חוששת. הגה: ודווקא שקבעה לה וסת לשניהם ביחד, אבל מתחלה חוששת לכל אחד בפני עצמו, כי אינה יודעת איזהו מהן תקבע, וכמו שנתבאר לעיל גבי וסת הדילוג וימים, או מהפלגה וימים, וכן יתבאר בסמוך.

וסת מקרי הגוף

במשנה נדה (סג). "אלו הן הוסתות, מפהקת ומעטשת וכו'". והעולה משם, על פי פירושי הראשונים, שהתמתחות, פיהוק, גיהוק, עיטוש למטה או למעלה, כאבי בטן עליונה או תחתונה, צמרמורות או חולשה, הם סימנים המבשרים הגעת הוסת.

וסת הגוף דווקא שהופיעה הרבה:

כתבו התוספות והרא"ש, דווקא מפהקת ומעטשת הרבה, דאי לאו הכי כן הוא דרך בני אדם.

חשש הוא רק אחר ג' פעמים:

נראה מדברי הרא"ש, שאינה קובעת אלא אם אירע לה כן ג' פעמים, שראתה אחר מיחושים כאלה, וכן כתב הטור, **וכן פסק השלחן ערוך.**

וסת מוגלה ואחר כך דם:

פני יהושע וסדרי טהרה והוא הדין אם רגילה לראות כעין מוגלא ואחרי זה דם (פת"ש סק"ג).

האם וסת הגוף דווקא בהרכבה עם ימים

» **רמב"ם** וסת הגוף אינו נקבע אלא בהרכבה עם ימים.

» **שאר הראשונים** נקבע גם בפני עצמו.

החילוק בין זה לקפיצות, כתב הרשב"א, דבקפיצות הראיה היא מחמת אונס, מה שאין כן מקרים שבגופה, שהאורח גורם להם, **וכן פסק שלחן ערוך.**

קבעה למקרים בימים מכוונים:

כתב הרא"ש אם קבעה למקרים בימים מכוונים, אינה חוששת אלא כשיבואו שניהם יחד, דאם בא המיחוש ביום אחר, או הגיע היום ואין לה מיחושים, אינה חוששת, **וכן פסק בשלחן ערוך.**

נחלקו האם צריכה לחשוש למקרים כמו וסת שאינו קבוע:

» **רשב"א** חוששת להם גם בימים שאינם מכוונים על כל פנים כוסת שאינו קבוע, ונפקא מינה שאם לא בדקה ולא ראתה היא בחזקת טהורה, וכתב הבית יוסף שכן נראה דעת הטור.

» **וכן כתב הט"ז (סקל"ו)** שהיא דעת השלחן ערוך.

» **רמ"א** כתב בהגה, עד שלא קבעה חוששת לשניהם, כי אינה יודעת איזה מהם תקבע.

◀ **ט"ז וש"ך (סקנ"ו)** דייקו מדבריו, שאחר שתקבע אינה חוששת כלל.

◀ **חוות דעת** כתב ליום גרידא חוששת כוסת שאינו קבוע, שאם לא בא המיחוש, ועבר היום ולא בדקה מותרת. והשיג החוות דעת על הט"ז והש"ך, דלרמ"א נמי חוששת אם הגיע היום, ורק באם הגיע המקרה שלא ביומו, כתב דאינה חוששת.

סעיף כ

פיהקה ב' פעמים בראש חודש, וראתה ואחר כך פיהקה שלא בראש חודש וראתה, הוברר הדבר שאין ראש חודש גורם אלא הפיהוק. וכן אם בפעם השלישית ראתה בראש חודש בלא פיהוק, הוברר הדבר שאין הפיהוק גורם אלא הראש חודש. אבל אם פיהקה ב' פעמים בראש חודש, ובפעם השלישית פיהקה בכ"ט לחודש, ולא ראתה, ובראש חודש ראתה בלא פיהוק, קבעה לה וסת לפיהוק של ראש חודש, שפיהוק של אתמול גרם לראייה של ראש חודש.

וסת המורכב שהוברר

פיהקה בראש חודש וראתה וכן ב' פעמים, ושוב פיהקה שלא בראש חודש וראתה, קבעה לפיהוקים. ראתה בשלישית בראש חודש בלא פיהוק קבעה לראש חודש. פיהקה בכ"ט ולא ראתה, ולמחרת בראש חודש ראתה בלא פיהוק, קבעה למורכב. כן כתב הרשב"א והטור, וביאר בבית יוסף, שהוא נלמד מסוגיית קפצה (נדה יא.), וכן פסק שלחן ערוך.

סעיף כא

פיהקה בראש חודש וראתה, וחזרה ופיהקה בתוך ימי החודש, חוששת לאותו הפיהוק ואסורה לשמש עד שתבדוק. שכל וסת בין של ימים בין של הגוף חוששת לו בפעם אחת, ויש לחוש שמא תקבע וסת לפיהוק בלא זמן ידוע. ואם בדקה ונמצאת שלא ראתה, אינה חוששת עוד לפיהוק גרידא אבל חוששת לראש חודש, שמא תקבע לראש חודש.

וסת שאינו קבוע למקרי הגוף

פיהקה בראש חודש וראתה, ופיהקה בתוך ימי החודש, חוששת, ולא תשמש עד שתבדוק, שמא תקבע לפיהוק גרידא. בדקה ולא מצאה חוששת לראש חודש וכן בהפלגות, וכן פסק השלחן ערוך.

האיסור לשמש עד שתבדוק:

» ט"ז (סקל"ח) מלשון "לא תשמש עד שתבדוק", יש לדייק וסת מקרי הגוף שאינו קבוע, חמור מווסת הימים שאינו קבוע, דהתם אם לא בדקה ולא ראתה מותרת, מה שאין כן הכא, כיוון שדרך וטבע לפהק בסמוך לראייתה.

» ב"ח כתב, עד שתבדוק היינו בשעת הוסת.
 » נקודות הכסף כתב, עד שתבדוק, מה שאין כן במופלג, אבל בימים, אפילו סמוך לוסת מותרת מיד.

סיכום מרן בבית יוסף, דמי שראתה ב' פעמים בפיהוק, צריכה לחוש לג' מיני וסתות. לפיהוק גרידא, לימים גרידא ולהפלגה גרידא.

סעיף כב

וכן הדין בימים. אם פיהקה היום, ופיהקה לסוף ל', אם תפחק אפילו שלא ביום שלשים חוששת לאותו פיהוק שמא תקבע לפיהוק גרידא. פיהקה בתוך שלשים ולא ראתה, אין צריכה לחוש עוד לפיהוק גרידא אבל צריכה לחוש לסוף שלשים, וכן צריכה לחוש ליום הקבוע בחדש שפיהקה בו, שמא תקבע וסת לימים.

חשש לוסת הגוף בימים

דין השלחן ערוך הובא לעיל.

סעיף כג

כל אלו הוסתות שנקבעים על ידי מקרה אין אחד קובע עם חברו, אלא כל שפיהקה שלש פעמים וראתה, קבעה וסת. אבל אם פיהקה פעם אחד ונתעטשה שתי פעמים, אין מצטרפים. הגה: אכלה שום וראתה, אכלה כלל וראתה, אכלה פלפלן וראתה, יא אומרים שקבעה לה וסת לראיה על ידי כל אכילת דברים חמים. ויא אומרים שכל זה שתראה על ידי מאכל דינו כמו שתראה על ידי קפואה ושאר מעשה שהיא עושה, שמקרי ראויה על ידי אונס ואינה קובעת וסת אלא עם הימים. ויא אומרים שדינו כוסת שתראה על ידי מקרה שנגופה וקובעת אותו אפילו כלל ימים שווים.

צירוף מקרי הגוף

כתבו רשב"א רב המגיד והטור מקרי הגוף אין מצטרפין זה לזה, וכן פסק השלחן ערוך.

וסת אכילת חריפים

בגמרא מבואר שקובעת וסת לאכילת שום בצל ופלפלן. נחלקו אם לדמות לקמרי הגוף או וסת קפיצות:

» רשב"א דימה זאת לוסת הקפיצות, ולשיטתו אינה קובעת אלא בהרכבת הימים, מפני שהמאכל גורם לה לראות.

» תוספות רא"ש מרדכי ור' ירוחם דמי למקרי הגוף, וקובעתו בפני עצמו.

להלכה:

» שלחן ערוך השמיט.

» רמ"א הביא המחלוקת, ודעת התוספות הביא ביש אומרים בתרא.

כתב הבית יוסף, מדברי הרא"ש המרדכי ור' ירוחם נראה דסבירא ליה דברים חמים מצטרפים זה לזה. שאם אכלה שום וראתה, בצל וראתה ופלפלין וראתה, קבעה לדברים חריפים, **וכן פסק רמ"א**.

עקירת וסת דבר חריף:

כתב חוות דעת, אם הוחזקה לאלה, ואכלה שום ולא ראתה ג' פעמים, עקרה. אבל אכלה שאר דברים חמים ולא ראתה, אינה עוקרת.

חזקה של כמה דברים חריפים:

» ר' עקיבא איגר כתב, אם ראתה ג' פעמים בשום, אין מוחזקת אלא לשום, ב' פעמים שום ופעם אחת בצל, לא קבעה כלל.

» **ביאור הגר"א** חולק על כל זה, שהביא מדברי הראשונים, דדברים חריפים אינם מצטרפים זה לזה.

סעיף כד

וכולם, אין חוששין להם אלא לשעתה, כיצד, היתה רגילה לראות עם התחלת הוסת מיד, אסורה כל זמן המשכת הוסת. היתה רגילה לראות בסופו, אינה אסורה אלא בסופו. במה דברים אמורים, בזמן שכל הראיה מובלעת בתוך הוסת, אבל אם אין כל הראיה מובלעת בתוך הוסת, אלא נמשכת גם אחר הוסת, אסורה מתחלת הוסת עד סוף עונה אחת.

וסת הגוף נקבע לשעות

כתבו הראשונים הראב"ד הרא"ש הרשב"א והטור, קבעה וסת לפיהוק גרידא, אינה חוששת אלא לשעתה, שאם רואה מיד עם הפיהוקים חוששת כל שעת הפיהוק, ואם רואה רק בסופן, אינה חוששת אלא בסופן. וכן כתב הרמב"ן לעניין וסת הקפיצות ואכילת חריפים, ופירט הרמב"ן, כגון שמפקת בחצי היום שעה אחת, מותרת לשמש עד חצי היום, אירעו לה המקרים ולא ראתה, בודקת ומותרת. לא אירעו לה, אינה צריכה בדיקה, **וכן פסק השלחן ערוך**.

ראייתה נמשכת עוד אף אחרי וסתה:

» רז"ה כתב, אפילו ראייתה נמשכת עוד אף אחרי וסתה, אינה חוששת אלא בשעת הוסת, דלעולם בתר תחילת ראייה אוליגן.

» **רשב"א** נחלק עליו, דבכהאי גוונא אסורה עד סוף העונה.

פירש הבית יוסף טעמו, בוסת הימים שאסורה עונה, אין צריך לאסור יותר, אלא אזלינן בתר תחילת העונה, מה שאין כן בפיהוקים שאינה אסורה אלא לשעתה. **וכן פסק השלחן ערוך**.

הב"ח כתב דדעת הרשב"א לחלק בין מזלפת שחוששין רק לתחילת הוסת, לבין שופעת דמיירי ביה הכא, שחוששת לכולו. **הש"ך** דחה דבריו.

סעיף כה

אם אחד מאלו בא לזמן ידוע, אז ודאי אסורה כל עונת הוסת, כמו וסת ימים גרידא.

פרישה בוסת הגוף שהוקבע ג' פעמים לזמן ידוע

כתבו הראב"ד הרא"ש הטור ורמב"ן, וסת הגוף שהוקבע ג' פעמים לזמן ידוע, כשיגיע אותו היום הפיהוק, צריכה לפרוש מבעלה כל העונה כדין וסת הימים לחודייהו, שאסורה לשמש כל היום, שמא יארעו לה, **וכן פסק בשלחן ערוך**.

החילוק בין מי שקבעה לשעות לוסת הגוף:

- » **ב"ח** הקשה לעיל סימן קפ"ד, מדברי הראב"ד שהובאו בבית יוסף שם, דאף בשיש לה יום קבוע לאותם סימנים, אינה אסורה אלא לשעתה, וכן פסק רמ"א שם.
- » **הט"ז** ביאר, דהתם הוא לעניין אותה עונה אבל לפני הפיהוק, כל שעדיין לא פיהקה אין זהו וסתה ואינה חוששת לו, והכא מיירי אחרי שפיהקה, דאסורה עד סוף העונה (ומלשון הרמב"ן מוכח להדיא דאסורה גם לפני כן. ועיין נקודות הכסף ותורת השלמים. וצריך עיון).
- » **הש"ך** (סקס"א) כתב, אם רגילה לראות גם קודם הוסת, צריכה לפרוש כל אותה עונה שלפני הוסת.

סעיף כו

כשם שחוששת לוסת הימים בפעם אחת, כך חוששת לוסת הגוף בפעם אחת. כיצד, הייתה מפקחת פעם אחת, וראתה, כשתפקח פעם אחרת, חוששת לו, וכשם שוסת הימים שאינו קבוע נעקר בפעם אחת, שאפילו ראתה שני פעמים ליום ידוע אם הגיע זמן שלישי ולא ראתה, נעקר לגמרי, כן הוא וסת הגוף. וכשם שוסת הימים הקבוע בג' פעמים צריך עקירה ג' פעמים ובדיקה, כן הוא וסת הקבוע בגוף. ומאימתי עקירתו, משיקרה מקרה, ולא תראה. היה המקרה לזמן ידוע, אינו נעקר אלא אם כן בא המקרה שלש פעמים בזמנו, ולא ראתה, אבל במקרה לבדו, או זמן לבדו שלא ראתה בהם, אינו נעקר.

וסת הגוף כוסת הימים

חשש לוסת הגוף:

כתבו הראשונים כשם שחוששת לוסת הימים בפעם אחת, כך חוששת לוסת הגוף בפעם אחת. כיצד, הייתה מפקחת פעם אחת, וראתה, כשתפקח פעם אחרת, חוששת לו, וכן פסק שלחן ערוך.

עקירת וסת הגוף:

עוד כתבו הראשונים וסת המורכב מפיהוק וימים, אינו נעקר במה שלא תראה ביום שעלולה, או במה שבא המקרה ולא ראתה, אלא דווקא אם ג' פעמים בא המקרה ביום שעלולה ולא ראתה, וכן פסק שלחן ערוך.

ממתי החשש לוסת הגוף:

כתב הסדרי טהרה, אף על גב דלא נעקר לגמרי במה שלא ראתה ביום שעלולה, מכל מקום אינה צריכה לחוש עוד מתחילת העונה העלולה, אלא רק משתפקח (פת"ש סקכ"ו).

סעיף כז

תינוקת שלא הגיע זמנה לראות, והיא קטנה שלא הגיעה לימי הנעורים אפילו הביאה שתי שערות, וכן אפילו הגיעה לימי הנעורים אם בדקה ולא הביאה שתי שערות, היא קובעת וסת כשאר נשים בשלש ראיות בשאר הוסתות, ובארבעה בוסת ההפלגות, אלא שיש הפרש בינה לגדולה שאף על פי שהוחזקה רואה וקבעה לה וסת, אם פסקה ג' עונות בינוניות שהם צריך יום ולא ראתה, אינה חוששת לוסת הראשון כלל, וחזרה לקדמותה. ואפילו חזרה לראות באותן עונות שהייתה למורה (פיוס נהוג) לראות בהן, אינה חוששת עד שתחזור ותקבענו ג' פעמים, לפי שאינה בת דמים ונתגלה שדמים הראשונים מקרה היה. ראתה ג' ראיות בג' עונות מכוונות שלא פחתה ולא הותירה, נתגלה שדילוג הראשון אינו סילוק דמים, אלא שינוי וסת. לפיכך, ראייה ראשונה שממנה התחילה (ולג) מצטרפת לג' ראיות אחרונות, ונמצאו ד' ראיות וג' הפלגות ביניהם מצ' לצ'. אבל אם פחתה או הותירה, שלא היו הראיות מכוונות, אז אי אפשר לראשונות להצטרף, ועד שתראה ד' ראיות מכוונות אינה קובעת וסת להפלגות.

כיצד הקטנה קובעת

בגמרא נדה (ט): "תנו רבנן תנוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה דיה שעתה שניה דיה שעתה שלישית הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה". מבואר תינוקת שלא הגיעה לימי הנעורים אפילו הביאה בב' שערות אינן אלא שומא, ולא הגיע זמנה לראות. הגיעה לימי הנעורים ולא הביאה ב' שערות, עדין קטנה היא, הגיעה לימי הנעורים והביאה שערות, הרי זה הגיע זמנה לראות.

קביעת וסת לקטנה:

כתב הרשב"א אף הקטנה נטמאת משראתה אפילו פעם אחת, ואף היא קובעת בג' פעמים, או בהפלגה בד' פעמים כמו שאר נשים. **והביא** ראיה ממה שכתב פרק קמא דנדה (ט:), דקטנה שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם א' דיה שעתה וכן בב', ובג' מטמאה מעת לעת. ובגמרא מוקמינן לה כרבי, והיינו דאף על גב דלרבי סגי בב' פעמים, הכא שהיא קטנה, אין הראשונה מן המנין, דאמרינן מקרה הוא שראתה, ורק אחר שראתה עוד ב' פעמים, אמרינן דאגלאי מלתא שאינו מקרה. לפי זה הוא הדין דלרשב"ג נמי בראיה הג' אגלאי מילתא, ומצטרפת אף ראיה הא'. דחה הרשב"א שיטת המפרשים דלרשב"ג בעינן ד' ראיות מפני שראשונה אינה מן המנין.

» **בבית יוסף** האריך בביאור דברי הרשב"א, ותוכן דבריו, דלעולם אם פסקה ג' עונות, וסתה בטל עד שתחזור ותקבענו בג' פעמים לשאר וסתות וד' בהפלגה. לפיכך, אם פסקה ג' עונות וראתה, ושוב פסקה ג' עונות וראתה, צריכה לקבוע וסתה מחדש.

» **הט"ז** (סק"מ) כתב לחלק בין מחזקת עצמה לראות, לבין קובעת וסת. דמחזקת עצמה לראות, סגי לה בראייה ג' פעמים אפילו בזמנים שאינם מכוונים. לפיכך אם עברו עליה ג' עונות וראתה אחריהן ג' פעמים שאינם מכוונים, צריכה לחוש כדין אישה שאין לה וסת (תאריך, הפלגה ובינונית). **וכתב עוד**, רק פעם אחת אמרינן שחזרה לקטנותה, אבל אם ראתה אחר ג' עונות, ושוב פסקה ג' עונות, די לה בעוד ראיה אחת, לחזור ולהחזיקה ברואה, דאף על גב דראיות הקודמות היו אחר צריך יום, וזו האחרונה תהא אחר ל' יום, אף על גב דבדואי לא קבעה וסת, מכל מקום הוחזקה לרואה.

» **נקודות הכסף** חלק על מה שכתב הט"ז, שאם אין ראיותיה מכוונות, חוששת כמי שאין לה וסת, שאין חששות אלה אלא משום שמא תקבענו, והקטנה אינה חוששת שמא תראה. וכן מורה סתמות לשון רמ"א לקמן סכ"ח, שכתב דקטנה וזקנה אינן חוששות לוסת שאינו קבוע, דמשמע כלל לא.

חשש וסת שאינו קבוע:

כתב הט"ז (סקמ"א), דאף על גב דקובעת ככל הנשים, מכל מקום עד שלא קבעה אינה חוששת אפילו כוסת שאינו קבוע.

פסקה ג' עונות

בגמרא נדה (ט:): "עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה וכשהגיע זמנה לראות פעם ראשונה דיה שעתה שניה מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה אמר מר עברו עליה שלש עונות דיה שעתה הדר קחזיא בעונות מאי אמר רב גידל אמר רב פעם ראשונה ושניה דיה שעתה שלישית מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה הדר

קחזיא בעונות מאי אמר רב כהנא אמר רב גידל אמר רב פעם ראשונה דיה שעתה שניה מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה".

מבואר שיש חילוק בין קטנה לבין מי שהגיע זמנה לראות, דמי שהגיע זמנה וקבעה, אפילו לא ראתה ג' עונות, אם תחזור ותראה בוסת שהיה קבוע לה, חזר ונקבע, וצריכה ג' פעמים לעקרו, מה שאין כן קטנה, דאמרין שחזרה לקטנותה.

מכאן למד הרשב"א, דאינה חוששת לוסתה הקודם אפילו חזרה לראות בו אחר שהפסיקה, וכן **פסק השלחן ערוך**. הטעם דאגלאי מילתא דמה שראתה לפני כן לא היה אלא מקרה.

חילוקים בראייה בין קטנה לגדולה:

כתב הש"ך עוד ב' הבדלים בין קטנה לגדולה:

(א) בגדולה בעינן שיגיע הוסת ג' פעמים ולא תראה, ואז תעקור, ולפי זה אם היה לה וסת הסירוג, בעינן ו' חודשים לעקירה, מה שאין כן בקטנה לעולם בג' עונות סגי.

(ב) בגדולה שקבעה אינה עוקרת אלא בעברו ג' עונות דידה, וכגון שקבעה לל"ה יום, אינה עוקרת עד שלא תראה ק"ה יום, מה שאין כן קטנה דסגי לה בצריך יום. והטעם, כי הקטנה שלא ראתה ג' עונות, אינה רק עוקרת וסתה, אלא עוקרת עצם ראייתה, לפיכך צריכה שלא לראות בג' וסתות דרוב נשים.

קטנה בעונות קצרות:

עוד כתב הש"ך (סקס"ו) בשם הפרישה, אם היו לקטנה עונות קצרות, כגון מכ' יום לכ' יום, ולא ראתה ג' עונות קצרות, עדין צריכה לחוש לעונה בינונית, ואם ראתה פעם אחת אחר ג' עונות כאלה, צריכה לחוש לתאריך ולהפלגה.

קטנה שקבעה לתשעים יום:

קטנה שראתה כמה פעמים, ואחר כך עברו עליה ג' עונות וראתה, וכך ג' פעמים מכוונות, קבעה לצ' יום, וראיה הראשונה מצטרפת, דהיינו מה שראתה לפני הפעם הראשונה שהפליגה, דעתה הוברר שמה שהפסיקה לא היה מפני שחזרה לקטנותה, אלא משום ששינתה וסתה.

סעיף כח

וכן זקנה שעברו עליה שלש עונות משהזקינה, ולא ראתה, הרי זו מסולקת דמים ואינה חוששת לוסתה הראשון. (וקטנה וזקנה אינן חוששות לוסת שאינו קבוע) (כ"י בשם הגדולים).

חשש לוסת בזקנה

במשנה נדה (י.) "רבי אליעזר אומר ארבע נשים דיין שעתן בתולה מעוברת מניקה וזקנה וכו', איזוהי זקנה כל שעברו עליה שלש עונות סמוך לזקנתה".

וכן פסק השלחן ערוך זקנה שעברו עליה שלש עונות משהזקינה, ולא ראתה, הרי זו מסולקת דמים ואינה חוששת לוסתה הראשון.

חשש לוסת ישנה:

כתב הטור, דאין הזקנה חוששת לוסתה אחר שנסתלקה.

סעיף כט

איזו היא זקנה, כל (שזקנה כל כך שכלויה) שקורין לה אימא בפניה מחמת זקנותה ואינה חוששת.

הגדרת זקנה

ובגמרא (ט.) "אמר רב יהודה כל שחברותיה אומרות עליה זקנה היא ורבי שמעון אומר כל שקורין לה אמא אמא ואינה בושה ר' זירא ור' שמואל בר רב יצחק אמר כל שאינה מקפדת וחד אמר כל שאינה בושה מאי בינייהו איכא בינייהו בושה ואינה מקפדת".

נחלקו כמי הלכה:

» בית יוסף הלכה כר"ש.

» רשב"א ורמב"ם הלכה כמאן דאמר אינה מקפדת.

להלכה:

בשלחן ערוך נקט ואינה חוששת.

» ט"ז (סקמ"ו) ביאר דהיינו שאינה בושה.

» תורת השלמים פירש דהיינו שאינה מקפדת.

בירושלמי הקשו וכי הדבר תלוי בדעתה אם להקפיד. ותרצו דכוונתו כל שראוי לקרותה אמא והובא בתוספות (ט), וכן פסק רמ"א.

סעיף ל

חזרה וראתה, דינה כדין תינוקת שלא הגיע זמנה לראות.

זקנה שחזרה לראות

בגמרא נדה (ט:) "ת"ר זקנה שעברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה".

כתב הרשב"א אם חזרה הזקנה לראות, דינה כתינוקת שלא הגיע זמנה לראות, וכן פסק השלחן ערוך.

סעיף לא

חזרה לראות בעונות קטנות שהייתה למורה להיות רואה בהן, חזרה לקביעותה הראשון. אם וסת ההפלגות חזרה לקדמותה, אם תהיה ההפלגה כמו שהייתה למורה תחלה, אם בשאר הוסתות, אפילו בפעם אחת חוזרת לקדמותה, שהרי נתגלה שדילוג הראשון לא סילק דמיה היה אלא מקרה. ובוה חמור דין הזקנה מדין הקטנה שלא הגיע זמנה לראות.

זקנה שחזרה לראות

כתב הרשב"א חמורה זקנה מקטנה, שאם חוזרת לראות בוסתה הראשון אפילו פעם אחת, חוזרת לוסתה, שהרי נתגלה שדילוג הראשון לא סילק דמיה היה אלא מקרה, וכן פסק השלחן ערוך.

סעיף לב

פעמים שהאשה קובעת לה וסת בתוך וסת. כיצד, ראתה שלש פעמים בראש חודש, ורביעית בב' לחודש ובר"ח וכן בחמישית ובששית, הרי קבעה שתי וסתות.

קביעת וסת בימי נידות וזיבות, וסת בתוך וסת

קביעת וסת בימי נידות וזיבות:

במשנה נדה (לט.) "כל אחד עשר יום בחזקת טהרה". ובגמרא "למאי הלכתא וכו' רב הונא בר חייא אמר שמואל לומר שאינה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה".

עוד בגמרא (יא.) "לרבי שמעון בן לקיש דאמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה ואין אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה שפיר, אלא לרבי יוחנן דאמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה תבדוק דילמא קבעה לה וסת, אמר לך רבי יוחנן כי אמינא אנא היכא דחזיתיה ממעין סתום אבל חזיתיה ממעין פתוח לא אמרי". מבואר מחלוקת ריש לקיש ור' יוחנן אי קובעת בתוך ימי נידתה, לר' יוחנן אינה קובעת. ומסיק דהיינו דווקא ברואה ממעין פתוח, דהיינו שרואה בא' ובה' לחודש, אבל רואה ממעין סתום קובעת, כגון שראתה בא' בחודש א' בחודש, ובכ"ה לחודש וא' לחודש, דכיוון דבב' פעמים הראשונות ראתה בא' לחודש, כשרואה בג' בכ"ה ושוב בא', אמרינן דמה שראתה בכ"ה דמים יתרים הוא דאטוספו בה, ומיהרו דמיה לבוא, אבל עיקר הראיה היא בא'. וכן בימי זיבות אינה קובעת אם ראתה בא' וב"ב, אבל ראתה בא' וא' וכתב וא', קובעת בא'.

» הרמב"ם והראב"ד הלכה כר' פפא.

» שאר הראשונים פסקו להקל בוסתות כר' הונא בריה דר' יהושע, ועוד שרבין וכל נחותי ימא אמרו שהלכה כמותו, ומכל מקום אם ראתה בא' א' כ' וא', אף על פי שקבעה לא' וכנ"ל, צריכה לחוש גם לכ', שמא תקבענו (שם).

קביעת וסת בתוך וסת בזמננו:

כתב הרמב"ן, אין מחלקים בזה, פירש הרשב"א טעמו, הואיל ובנות ישראל החמירו על עצמן, אין מצריכין אותן ללמוד פתחי נדה וימי נדה וזיבה (וכן כתב הרב המגיד שהיא דעת הרמב"ם, וכן פסק ר' ירוחם).

וסת בתוך וסת

לפי זה אפשר שתקבע וסת בתוך וסת, כגון שרואה בא' בחודש ובכ' בו וכן ג' פעמים, וכן כתבו הראב"ד רמב"ן ורשב"א, וכן פסק השלחן ערוך.

כתבו הראשונים זה הוסת אי אפשר שיהיה בהפלגות, כי כל הפלגה חדשה משנה את הקודמת. ובימי החודש אי אפשר שתקבע ב' וסתות, אם לא שאחד יהיה בימי נידות או זיבות של השני.

המקרים של קביעות וסת בתוך וסת:

והנה לשון הטור והשלחן ערוך בזה, ראתה ג' פעמים בראש חודש, ורביעית בב' לחודש ובראש חודש וכן בחמשת ובששית, הרי קבעה ב' וסתות. וקשה אמאי לא נקט בקצרה, שראתה בא' וב' ג' פעמים, שקבעה ב' וסתות:

» ט"ז (סקמ"ז) הוא הדין אם ראתה ג' פעמים בר"ח ובב' לחודש, אלא דקא משמע לן אף על פי שהיה לה קבוע לא', אם אחר כך רואה ג' פעמים בא' וב', קובעת ב' וסתות.

» ש"ך (סקע"ב) העתיק לשון הראב"ד, שהוא מקור דין זה, ומשם מתבאר, חדא, דגירסא הנכונה היא שראתה ג' פעמים בא', ואחר כך ג' פעמים בכ' ובא' (ולא בב' וא', ודלא כפרישה). ועוד העתיק לשון הראב"ד שהוא שורש דין זה, ומתבאר דקאי על זמנן שלא היו קובעים בימי נידות וזיבות, ולפיכך אם לא קבעה קודם בא', לא הייתה קובעת בו, הואיל והוא בתוך י"א של כ'. ורק אחר שקבעה בא', אף על פי שרואה אחר כך גם בכ', אינה עוקרת שעד שלא תראה בא' ג' פעמים. ונמצא שהוכרח לצייר הראב"ד כן, ולא רבותא קא משמע לן. אולם הט"ז קאי על זמננו, ובזמננו הוא רבותא. ועוד כתב הראב"ד, דאם ראתה ג' פעמים בט"ו ובט"ז, קובעת בשניהם.

הנודע ביהודה מסופק, מה דין האישה לאחר הראיה הרביעית עד שתקבע את וסתה החדש, האם חוששת לתאריך השני כוסת שאינו קבוע או לא.

סעיף לג

מעוברת, לאחר שלשה חדשים לעיבורה ומניקה כל כ"ד חודש אחר לידת הולד, אינה קובעת וסת. אפילו מת הולד או גמלתו, דמים מסולקים מהן כל זמן עיבורה וכל כ"ד חודש. ומכל מקום חוששת לראיה שתראה כדרך שחוששת לוסת שאינו קבוע.

וסת בתוך ימי עיבור והנקה

בגמרא נדה (י:) "מעוברת משודע עוברת, מניקה עד שתגמול את בנה, נתנה בנה למניקה גמלתו או מת, ר' מאיר אומר מטמאה מעת לעת, וחכמים אומרים דיה שעתה". ובגמרא "וכמה הכרת העובר סומכוס אומר משום רבי מאיר שלשה חדשים".

הטעם פירש הרשב"א משום דהויא כמסולקת, שמשעה שהוכר עוברת ראשה ואיבריה כבדין עליה. ואף על פי שר' יוסי חולק וסובר שאינה כמסולקת עד שתפסוק מלראות ג' עונות.

וכן **פסק השלחן ערוך**, מעוברת, לאחר שלשה חדשים לעיבורה ומניקה כל כ"ד חודש אחר לידת הולד, אינה קובעת וסת. אפילו מת הולד או גמלתו, דמים מסולקים מהן כל זמן עיבורה וכל כ"ד חודש.

האם קובעת וסת בזמן עיבורה:

» **ראב"ד ורשב"א ריטב"א** אינה קובעת אלא חוששת כמו וסת שאינו קבוע, וכן **פסק השלחן ערוך**.

» **רמב"ן** קובעת, וכן חשש הב"ח.

סעיף לד

מעוברת, משהוכר עוברת, ומניקה, כל כ"ד חדש, אינה חוששת לוסת הראשון. אפילו היה לה וסת קבוע והגיע תוך הזמן הזה, אינה צריכה בדיקה ומותרת לבעלה. ואפילו שופעות ורואות דם באותן עונות שהן למודות לראות בהן, אינו אלא במקרה. עברו ימי העיבור וההנקה, חוזרות לחוש לוסתן הראשון. כיצד, היה לה וסת לימים, אם למורה לראשי חדשים, חוששת לר"ח ראשון שהיא פוגעת בו. וכן כל כיוצא בזה. וכן הדין אם היה לה וסת הגוף או לזמן ידוע, אבל אם היה וסתה וסת ההפלגות, אי אפשר לחוש עד שתחזור לראות. חזרה לראות אפילו פעם א' חוששת יום ההפלגה שהיתה למורה להפליג.

חשש לוסתה בזמן עיבור והנקה

בגמרא נדה (ט) "בעא מיניה ההוא סבא מר' יוחנן, הגיע עת וסתה בימי עבודה ולא בדקה מהו, קא מיבעיא לי אליבא דמ"ד וסתות דאורייתא מאי, כיון דוסתות דאורייתא בעיא בדיקה או

דלמא כיון דדמיה מסולקין לא בעיא בדיקה, אמר ליה תניתוה רבי מאיר אומר אם היתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה שחרדה מסלקת את הדמים, טעמא דאיכא חרדה הא ליכא חרדה והגיע וסתה ולא בדקה טמאה, אלמא וסתות דאורייתא, וכיון דאיכא חרדה דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה הכא נמי דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה".

נחלקו אם צריכה לחשוש לוסת קבוע:

» **רשב"א** אפילו לוסת קבוע אינה צריכה לחשוש מיד כאשר היא נחשבת למעוברת או מניקה, וכן פסק השלחן ערוך.

» **ראב"ד ומגיד משנה ברמב"ם** רק בדיעבד אם עברה עונתה בלא בדיקה אינה צריכה לחשוש לה, אבל לכתחילה צריכה.

חשש לוסת שהיה קודם ימי עיבור והנקה

נחלקו האם חוזרת לוסתה אחר ימי הנקה:

» **רשב"א** חוזרת מיד, וכן פסק השלחן ערוך.

» **מגדולי המורים** חוזרת אחר שתראה פעם אחת בעת וסתה.

» **רמב"ן וראב"ד** חוזרת אחר שתראה פעם אחת אפילו לא בעת וסתה.

» **רמב"ם השמיט**. בית יוסף הסביר: (א) רק לטהרות חוששת (ב) אין צריך בדיקה אבל חוששת בעונת וסתה.

סימן קצ – דיני כתמים ובדיקת האשה

סעיף א

דבר תורה אין האשה מטמאה ולא אסורה לבעלה עד שתרגיש שיצא דם מבשרה, וחכמים גזרו על כתם שנמצא בגופה או בבגדיה, שהיא טמאה, ואסורה לבעלה אפילו לא הרגישה ואפילו בדקה עצמה ומצאה טהורה. וצריכה הפסק טהרה, שתבדוק עצמה ותמצא טהורה, ואחר כך תמנה שבעה נקיים חוץ מיום המציאה (כאילו לא היה ולא, וכמו שיתבאר לקמן סימן קצ"ו). ואם הרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה אחר כך ולא מצאה כלום, יש מי שאומר שהיא טמאה.

טומאת כתמים

במשנה נדה (נח:), "לא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל, שנאמר ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה, דם ולא כתם". ובגמרא שם (נט.), "והתניא לא אמרו חכמים את הדבר להקל אלא להחמיר אמר רבינא לא להקל על דברי תורה אלא להחמיר על דברי תורה וכתמים עצמן דרבנן".

מבואר מן התורה אין אישה מטמאה אלא כשמרגשת שיצא הדם מבשרה, וחכמים גזרו אף על פי שלא הרגישה, בין שנמצא על גופה או על בגדיה, ואפילו בדקה עצמה ומצאה טהורה, **וכן פסק השלחן ערוך.**

מדוע אין לטהר כתם מספק ספיקא:

הקשה הט"ז (סק"א) אמאי לא נימא בזה ספק ספיקא, שמא מעלמא, ואם תימצי לומר ממנה, אימור לאו מן המקור וכמו שכתב לעיל סימן קפ"ז גבי רואה מחמת תשמיש. ותירץ, כיוון שרוב דמים מן המקור, לא חשיב ספק, אלא אם כן יש לה מכה, תולים בצדדים.

הפסק ושבעה נקים בראיית כתם

בגמרא נדה (נז:) "הרואה כתם צריכה הפסק בטהרה".

» **הרב המגיד בשם הרמב"ן והרשב"א הראב"ד ור' ירוחם** עכשיו שכולן כזבות, צריכה ז' נקיים חוץ מיום המציאה, וצריכה הפסק.

» **רמב"ם** נראה דסבירא ליה דבכתם מונה ז' עם יום המציאה, אלא אם כן ראתה כשיעור ג' כתמים, על חלוק שלבשתו ג' ימים, שצריכה ז' נקיים חוץ מיום המציאה. ביאר הרב המגיד, סבר הרמב"ם חומרת ר' זירא אינה על גזירת כתמים, אבל גזירת רבי היא גם על כתמים.

להלכה:

שלחן ערוך פסק, צריכה הפסק ומונה ז' נקיים ללא יום המציאה. סמ"ג והתרומה הוסיפו שלא תתחיל לספור עד יום ה' לשימושה כדין רואה ממש. וכן רמז רמ"א, שיתבאר לקמן סימן קצ"ו.

ראתה בהרגשה טיפות דמים על ידי ליחה לבנה מרובה:

» **שב יעקב** מקרי שלא בהרגשה.

» **סדרי טהרה** חשיב הרגשה (פת"ש סק"א).

כתם על בגד האיש

» **פנים מאירות** לא גזרו על זה.

» **מה"ר יחיאל העליר** תמה עליו מתוספתא (פת"ש סק"ב).

הרגישה ולא מצאה

אם הרגישה שנפתח מקורה להוציא דם, ובדקה אחר כך ולא מצאה כלום, נחלקו:

» **תרומת הדשן** (סימן רמ"ו) כתב, אם הרגישה שנפתח מקורה להוציא דם, ובדקה אחר כך ולא מצאה כלום, טמאה, דודאי יצא טיפת דם כחרדל ונתקנח או נימוק, דהרגשה סברא דאורייתא.

» **רדב"ז** חלק על תרומת הדשן. ובפנים מאירות כתב דגם לדידהו, אם בדקה ומצאה אפילו פחות מכגריס טמאה, אפילו בעד שאינו בדוק.

להלכה:

הביא השו"ע דברי תרומת הדשן בשם יש מי שאומר.

חלמה שהרגישה:

כתב נודע ביהודה, חלמה שהרגישה והתעוררה ובדקה ולא מצאה, טהורה. אף תרומת הדשן לא קאמר דהרגישה ולא מצאה טמאה בודאי אלא ספק, לפיכך אם מסופקת שמא לא הרגישה טהורה (פת"ש סק"ז).

מעוברת ומניקה שהרגישה:

מעוברת ומניקה שנפתח מקורה טהורה אף על פי שלא בדקה או בדקה ולא מצאה כלום, דתלינן הפתיחה במראה טהור (פת"ש סק"ז), הפתחי תשובה הסתפק לדעת הפנים מאירות, אולי גם במעוברת אינה תולה אם מצאה.

תוך כמה זמן בדקה:

נחלקו כאשר בדקה תוך שיעור וסת ולא מצאה, אם יש לטהר:

» **חוות דעת** אפילו בדקה בשיעור וסת.

» **כרתי ופלתי** בדקה בתוך שיעור וסת ולא מצאה כלום טהורה (פת"ש סק"ה).

כתב נודע ביהודה, אישה שהרגישה ובדקה מיד והניחה לבוקר, ולא מצאה טהורה (פת"ש סק"ז).

הרגישה ומצאה מראה טהור

- בדקה** ומצאה מראה טהור אפילו צהוב, טהורה. התעטשה בחוזק והרגישה שיצאו ממנה טיפי מי רגלים, ולערב מצאה כתם פחות מכגריס טהורה (שב יעקב). הרגישה שיצאה רק טיפה:
- » **תפארת צבי** מטמא.
- » **סדרי טהרה** מטהר, דתולין במי רגלים המצוי (פת"ש סק"ג).

מהי הרגשה בענייננו

- לעיל** סימן קפ"ד הבאנו דיני הרגשות, כאן נחלקו נהאחרונים לעניין הרגשה שלא מצאה אחר כך דם:
- » **החתם סופר** כתב, הרגשה כאן, היינו פתיחת פי המקור, או זעזוע הגוף, או עקיצה כמו מי רגלים, אבל זיבת דבר לח, אפילו אם נחשוש לנודע ביהודה היינו דווקא שלבסוף מצאה דם, דאמרינן שחייב על זה כרת, אבל אם בדקה ולא מצאה, טהורה.
- » **חכמת אדם** כתב הרגישה שנודעו אבריה ובדקה ולא מצאה כלום, טהורה (פת"ש סק"ד).
- » **בנו של הנודע ביהודה**, לא טימא תרומת הדשן אלא בהרגישה פתיחה וגם זיבת דבר לח, דהיינו "שנפתח מקורה להוציא דם" (פת"ש סק"ז).

במה בדקה:

- הרגישה** זיבת דבר לח, ובדקה בעד שאינו בדוק, כתב החתם סופר שטהורה, אלא אם כן מצאה יותר משיעור מאכולת של זמננו. בדקה בעד שאינו בדוק שיש חשש הרגשה על ידי הבדיקה, ומצאה מראה טהור ובתוכו מראה טמא פחות מכגריס ועוד:
- » **גבעת שאול** מטהר.
- » **חוות דעת** וחתם סופר מטמאים.

עוד כתב החתם סופר אם הרגישה ובדקה בעד המלוכלך בכמה לכלוכים, הוי כלא בדקה בכלל (פת"ש סק"ו).

סעיף ב

לא גזרו בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות, דהיינו שהיא פחותה מי"ב, אפילו הביאה שתי שערות. וכן אפילו הייתה יתירה מי"ב אם בדקה ולא הביאה ב' שערות, בין שהיא בתולה בין שהיא בעולה, ואפילו אם ראתה כבר ב' פעמים. אבל לאחר שראתה שלש פעמים חוששת לכתם.

דין כתמים בקטנה

בגמרא נדה (ה.) "אמר שמואל משום רבי חנינא בן אנטיגנוס כל הנשים כתמן טמא למפרע וכו', חוץ מתינוקות שלא הגיע זמנה לראות שאפילו סדינין שלה מלוכלכין בדם אין חוששין לה". ופירש רש"י, משום דבגופה אין לתלות, ולא גזור בה רבנן, הואיל ואין בה דמים. עוד שם "ואימתי הגיע זמנה לראות משהגיעו ימי הנעורים".

וכן פסק שלחן ערוך, לא גזור בתינוקות שלא הגיע זמנה לראות.

מאיזה זמן נטמאת מחמת כתם:

במשנה (ו.) חדא מד' נשים שדיין שעתן היא בתולה, והיינו שלא ראתה דם מימיה ואף על פי שנשואה. נחלקו כשהגיע זמנה האם צריכה לראות ממש:

» **רשב"א** היינו אפילו לא ראתה.

» **יש מפרשים ברשב"א** אף כשהגיע זמנה לא מטמאת עד שתראה ממש.

סימני שערות בקטנה:

פחותה מבת י"ב שנים ויום א', אפילו הביאה ב' שערות הו' שומא בעלמא כיוון שכתמים דרבנן. **בת י"ב שנה** ויום א' ולא הביאה סימנים קטנה היא, מחלוקת:

» **רשב"א** אם נבדקה ולא הביאה, לא חיישינן שמא נשרו, דדווקא בדאורייתא חיישינן, מה שאין כן בכתמים דרבנן.

» **רש"י** דייק מרן בבית יוסף, בת י"ב שנה ויום א' חוששין לכתמיה אפילו לא הביאה ב' שערות.

תינוקת שראתה כמה פעמים

בגמרא (י.) "כתם שבין ראשונה ושניה טהור, שבין שניה ושלישית חזקיה אמר טמא, רבי יוחנן אמר טהור. חזקיה אמר טמא כיוון דאילו חזיא מטמאה, כתמה נמי טמא, ורבי יוחנן אמר טהור כיוון דלא אתחזקה בדם כתמה נמי לא מטמינן לה וכו'. אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק, תינוקות שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה ושניה רוקה ומדרסה בשוק טהור כתמה נמי טהור".

נחלקו הראשונים, מה ההלכה לדעת רשב"ג שסבר שחזקה בג' פעמים:

» **רש"י רמב"ן רשב"א בשם רבותינו הצרפתים** נחלקו לדעת רבי, ומשום הכי אחר ראייה ג', מוחזקת לרואה, אבל לרשב"ג בעינן עוד ראייה.

» **ר' חננאל** אליבא דרשב"ג נמי אפליגו, ולפיכך אחר ראייה ג', יש לה כתם, וכן פסק מרן בשלחן ערוך.

קטנה בזמן הזה

» **רש"ל ב"ח וט"ז**, יש לה כתם אחר שנישאה, כמו שחוששים לדם בתולים, ושכן המנהג.

» הש"ך חולק, דדווקא בדם בתולים המסור לכל החמירו. וכתב שאין מנהג משנה בדבר שאינו מצוי.

קטנה שראתה בודאי מגופה

» ש"ך מותרת, כי לא גזרו בה.
 » חוות דעת אסורה, דלא התירו אלא משום תולין.

סעיף ג

הייתה שופעת כמה ימים, או שהייתה מזלפת טיף אחר טיף בלא הפסק, אינו אלא כראיה אחת עד שתפסיק. אבל אם פסקה מעט, וחזרה וראתה שלש פעמים אפילו ביום אחד, הרי זו מוחזקת בדמים וכתמה טמא. ויש מי שאומר שאין כתמה טמא אלא אם כן ראתה דם שלשה וסתות. ויש להחמיר כסברא הראשונה.

שלוש ראיות לעניין טומאת כתם בקטנה

בגמרא נדה (י:) בין שופעת בין מדלפת בטיפין כראיה אחת. "תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ושופעת כל ז' אינה אלא ראייה אחת, אמר רב שימי בר חייא מדלפת וכו' אינה אלא כשופעת". נחלקו הראשונים:

» רש"י אם הפסיקה אפילו ראתה ג' פעמים באותו היום הוחזקה ויש לה כתם, וכן פסק השלחן ערוך.
 » רמב"ם דווקא ג' וסתות מכשירים קטנה להיות כרואה. בדעת רש"י בביאור מהי שופעת, כיוון שמוכח מהגמרא שאשה בשפיעה לא יכולה לחיות.
 » ב"ח ונקודות הכסף (הובא בט"ז סק"ה) שופעת היא ראייה מרובה ומפסיקה מעט מראייתה, ומדלפת הוא טיפין טיפין ברצף.
 » ט"ז (סק"ה) שופעת הוא דווקא כנהרא, ואם תפסיק אפילו מעט כבר נחשב ראייה אחרת, ומה שאמר בגמרא ששופעת לא חיה הוא בשופעת ז' ימים ברצף.

סעיף ד

תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה ג' פעמים, ופסקה מלראות שיעור שלש עונות, שהם צריך יום, חוזרת לקדמותה וכתמה טהור עד שתחזור ותראה שלש פעמים.

תינוקת שראתה ג' עונות ופסקה

בגמרא נדה (ט:) "תנוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה, פעם ראשונה דיה שעתה, שניה דיה שעתה, שלישית הרי היא ככל הנשים, ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה. עברו עליה שלש

עונות וראתה, דיה שעתה, ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה, דיה שעתה, ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה, הרי היא ככל הנשים, ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה וכו'".

מבואר בגמרא, לטומאת טהרות דיה שעתה בג' ראיות ראשונות, כשחזרה ופסקה ג' עונות אף רבנן דפליגי על ר"א בסתם אשה, מודו בהא שדיה שעתה. וכשחזרה וראתה אחר הפסקת הג' עונות שוב, בראיה שלישית כבר מטמאת מעת לעת, בין אם ראתה הראיות האחרונות ברציפות בין אם ראתה אחת מיד, השניה לאחר ג' עונות, והשלישית לאחר ג' עונות. ובין אם ראתה אחת מיד, השניה לאחר ג' עונות, והשלישית לאחר עונה אחת.

השלחן ערוך סתם וכתב עד שתחזור ותראה ג' פעמים והתכוון לכל הראיות.

סעיף ה

לא גזרו על הכתם אלא אם כן יש בו כגרים ועוד, ושיעור הגרים הוא כמ' עדשים (ג' על ג'), ושיעור עדשה כד' שערות (סא"ל שערות כמו סקן קצועות כגופו של אלס). וכל זמן שאין בו כזה השיעור אנו תולין לומר דם כנה הוא, אף על פי שלא הרגה כנה. אבל כשיש בו כזה השיעור אין תולין בכנה, בין אם הוא מרובע או אם הוא ארוך. ואם נזדמן לה גרים יותר גדול מזה השיעור, משערין בו.

גודל כתם ותלייה במאכולת

במשנה נדה (נח): "הרגה מאכולת הרי זו תולה בה, עד כמה תולה רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר עד כגרים של פול, ואף על פי שלא הרגה". ובגמרא "הרגה מאכולת הרגה אין לא הרגה לא, מתני' מני רשב"ג היא וכו', וחכ"א בין כך ובין כך תולה וכו'. אמר רשב"ג, נראין דברי ר' חנינא בן אנטיגנוס מדברי ומדבריהם, שהיה אומר עד כמה היא תולה עד כגרים של פול, ולדבריו אנו מודים, ולרבנן דאמרי תולה עד כמה אמר ר' נחמן בר יצחק תולה בפשפש ועד כתורמוס".

מבואר לרשב"ג תולין במאכולת כגרים רק אם הרגה, לרבנן תולה בפשפש כתורמוס אף על פי שלא הרגה, לר"ח בן אנטיגנוס תולה במאכולת כגרים אפילו שלא הרגה, וכן פסק שולחן ערוך.

שיעור גרים עצמו:

- » ספר התרומה לר' הונא גרים עצמו אינה תולה.
- » רמב"ם רשב"א רא"ש ושלחן ערוך לרב חסדא תולה.

צורת הכתם:

אין חילוק בין כתם ארוך או משוך, לעולם תלוי אם יש בו כגרים ועוד או לאו (ויש נפקם בבדיקה שמשוך על עד מטמא בכל שהוא), וכן פסק שלחן ערוך.

גודל הגריס:

שיעור גריס ט' עדשות (רמב"ם ורשב"א על פי משנה נגעים), והן ל"ו שערות (כן כתב האגור), כתב רמ"א כמו שהן בגופו של אדם כלומר עם החלל שביניהן. וכתב מאיר נתיבים, דהיינו שערות שבגוף ולא שבראש, שיש לשער באמת היד, ו' שערות על ו' שערות וחצי אויר שסביבן (פת"ש סק"ב).

כתבו הראב"ד והרמב"ן אם מצאה גדול יותר תולה בו, דכל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מכתמים.

הדין כיום שאין מאכולות גדולות:

המעיל צדקה והכרתי ופלתי נחלקו מהו הגריס שמשערים בו והיקל המעיל צדקה, וכתב החתם סופר השיעור הוא כמו שכתב מעיל צדקה. ואף על פי שאין מאכולות שלנו גדולות כל כך. והטעם, כי מעיקרא גזרו על הכתם לבעלה משום טהרות, ואף על פי שבטלו טהרות בימינו, הוה ליה דבר שבמנין ואינו בטל, אבל הואיל ואין האיסור אלא משום ימיהם, אין לאסור כשיש לתלות במאכולות שבימיהם (פת"ש סק"י).

לסמוך על שיעור כתמים היום:

- » **כתב היראים** אין אנו בקיאים היום, הלכך בעניין שאינו ראוי אין לתלות.
- » **בשמים ראש** ביאר שחשש היראים הוא משום שלא התפרש העובי, וכתב "אבל רבותי משערין ולא חשים".
- » **סדרי טהרה** משערין את הכתם כמו שבא לפנינו ולא אכפת לנו מעוביו, שאם נצרר במקום אחד פחות מגריס טהורה, ואם התפשט טמאה אף על פי שניכר שמתחילה לא היה בגוף הכתם (פת"ש סק"ט).

כתם שחור האם תולים במאכולות:

- » **המעיל צדקה** כתב שתולין, דלא אשתמיט בשום פוסק לחלק.
- » **הסדרי טהרה** הביא ראב"ד שכתב בהדיא שאין תולין שחור. ומכל מקום יש לתלות במקום שמצויים פרעושים שלכלוכם שחור (פת"ש סק"ב).

סעיף ו

הא דבעינן שיעורא, בין בכתם הנמצא על חלוקה בין בכתם הנמצא על בשרה. ויש אומרים שלא אמרו אלא בכתם הנמצא על חלוקה, אבל כתם הנמצא על בשרה בלבד, במקומות שחוששינן להם, אין לו שיעור.

האם בבשרה תולים במאכולות

- » **נחלקו הראשונים** בכתם הנמצא על בשרה, האם טהור עד שיעור גריס הואיל ותולין במאכולות:
- » **ראב"ד הרשב"א** סברו שתולין.

» **הרמב"ם וכן משמע מהרא"ש** סבר שאין תולין, דפחות מכגריס הוי ספק, וספק על בשרה טמא (הרב המגיד), אי נמי משום דבשרה בדוק אצל מאכולת (הגהות מימוניות).

להלכה:

- » **בשלחן ערוך** פסק בסתם דתולין אף בבשרה, ודעת הרמב"ם הביא בי"א.
 » **ש"ך ושב יעקב** כרמב"ם.
 » **סדרי טהרה** כתב המקל לא הפסיד.

נמצא על בשרה ועל חלוקה:

- מה שהחמיר הרמב"ם הוא על בשרה לבד, אבל נמצא גם על חלוקה נחלקו מה דעתו:
 » **בית יוסף וסדרי טהרה** תולה, אפילו אין הכתם על החלוק מכוון כנגד הכתם על הבשר, שהחלוק מתהפך.
 » **חוות דעת** כתב לרמב"ם יש להחמיר אף בנמצא גם על חלוקה (פת"ש סק"ג).

סעיף ז

אם הרגה פשפש או הריחה ריחו, תולה בו עד כתורמוס (פירוש מין ממיני הקטניות שהוא מר ובלע"ז לופינו).

תלייה בפשפש עד תורמוס

בגמרא נדה (נח): "לרבנן דאמרי תולה עד כמה, אמר ר' נחמן בר יצחק תולה בפשפש ועד כתורמוס. תנו רבנן פשפש זה ארכו כרחבו וטעמו כריחו ברית כרותה לו שכל המוללו מריח בו".

לא נפסק כחכמים, אלא תולה עד שיעור גריס, נחלקו אם לתלות עד שיעור תורמוס במקום שמצוי:

- » **רשב"א** היכא דשכיחי פשפשים אף לדין תולין בהו.
 » **רא"ש** אין תולין אלא אם כן הרגה פשפש והריחה ריחו. ופירש בבית יוסף טעמו משום דלא שכיח שיהיה פשפש סמוך לגופה ולא תריח ריחו. ושוב הסתפק אם נתכוון הרא"ש לחלוק.
 » **רמב"ם ורמב"ן** השמיטו, וכתב הרב המגיד דסבירא ליה דר' חנינא פליג ארבנן מכר וכסת דאין תולין כלל בפשפש, דאילו הרגתו הייתה מריחה ריחו.

להלכה:

- » **שלחן ערוך** פסק אם הרגה או הריחה תולה.
 » **ט"ז וש"ך** כתבו לתלות היכן שמצויים, כב"ח דבכתמים שומעים להקל.
הסתפק הסדרי טהרה אם הרגה פשפש ומצאה תורמוס ועוד, דאפשר דתולין בפשפש ומאכולת (פת"ש סקט"ו).

סעיף ח

אם אין בכתם במקום אחד כגרים ועוד, אף על פי שיש שם טיפין הרבה סמוכין זה לזה עד שאם נצרפם יש בהם יותר מכגרים, טהורה, שאנו תולין כל טיפה וטיפה בכנה עד שיהא בו כגרים ועוד במקום אחד. ויש אומרים דהני מילי כשנמצאו על חלוקה, אבל אם נמצאו על בשרה, מצטרפין לכגרים ועוד.

ראתה טיפות בשיעור כתם אם טמאה

בגמרא נדה (נח.) "בעי רבי ירמיה כשיר מהו, כשורה מהו, טיפין טיפין מהו, לרוחב ירכה מהו. ת"ש על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא, על בשרה מאי לאו כי האי גוונא, לא דלמא דעביד כרצועה". כתבו הראשונים דדיחויא בעלמא הוא, ולא סמכינן עלה, לפיכך נקטינן בבעיא דר' ירמיה לחומרא. עוד בגמרא (ט.) "תא שמע, טפין טפין אין מצטרפין".

הקשו הראשונים, מדוע לא פשטו ספק ר' ירמיה של טפין טפין, מהברייתא לקמיה שמצטרף. ותירצו:

» **ראב"ד ורבתינו הצרפתים** לקמן מדובר על חלוקה ואין מצטרפים, בר' ירמיה מדובר על בשרה ומצטרפים.

» **רבנו יונה ורשב"א** הספק של רבי ירמיה הוא רק מצד הצורה ולא מצד הגודל. לקמן מדובר על צירוף טיפין בחלוק ואין מצטרפים, וכאן הספק הוא על בשרה אפילו באופן שיש כגרים ועוד בטיפה אחת, דשמא צורת הכתם מוכחת שאינו ממנה. ופשטינן לחומרא.

» **רא"ש** לקמן מדובר על חלוקה, שצריך שיעור כגרים ועוד. אבל כאן מדובר על בשרה שאין צריך שיעור (כדעת הרמב"ם), ומצד הצורה (כן כתב הב"י בדעתו).

נמצא שעל חלוקה לכולי עלמא בעינן כגרים, וטיפין טיפין אין מצטרפין לכשיעור. על בשרה, לדעת הרמב"ם והרא"ש אין צריך שיעור, וטיפין טיפין טמאה אפילו אין שיעור כגרים בכולם יחד. לדעת ראב"ד צריך שיעור וטיפין טיפין מצטרפים. ולדעת רבנו יונה ורשב"א צריך שיעור בטיפה אחת, כי הטיפין אין מצטרפין. אבל אם יש שיעור טמאה.

להלכה:

פסק שלחן ערוך בסתם כהרשב"א, ודעת ראב"ד הביא ביש אומרים (עיין טה"ב סימן ח' סעיף ד' ובהערות, שיש להחמיר כיש אומרים).

סעיף ט

כתם הנמצא על בשרה, שהוא ארוך כרצועה או עגול, או שהיו טיפין טיפין, או שהיה ארוך הכתם על רוחב יריכתו, או שהיה נראה כאילו הוא ממטה למעלה, הואיל והוא

בנגד בית תורפה (פירוש גנאי הוא והוא כנוי לערוה), טמאה, ואין אומרים אילו נטף מן הגוף לא היה כזה.

האם צורת הכתם קובעת

בגמרא נדה (נח.) "בעי רבי ירמיה כשיר מהו, כשורה מהו, טיפין טיפין מהו, לרוחב ירכה מהו". והלכה לחומרא.

פירוש כשיר היינו עיגול ובתוכו חלל, וכשורה:

» **הרא"ש** פירש דהיינו טיפות כשורה, דאי לאו הכי היינו רצועה.

» **רשב"ם** פירש דהיינו כמה שורות זו לצד זו (ועיין ש"ך, דאין מכאן ראייה לעניין שיעור הכתם על בשרה, דאתי שפיר בין למאן דאמר דגם על בשרה בעי' כשיעור, ובין למאן דאמר דעל בשרה אין צריך שיעור).

כתם הנמצא על מקום הקמטים:

כתב חכמת אדם, אם נמצא כתם על בית יד של נשים על מקום הקמטים, אם אינו תפור אינו מצטרף, ואם תפור צריך עיון, סוף סוף יש אויר ביניהם (פת"ש סקט"ז)

סעיף י

כתם שנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה, לא גזרו עליו. כיצד, בדקה קרקע עולם ואו בית הכסא שאינו מקבל טומאה, או כל דבר שאינו מקבל טומאה, וישבה עליו ומצאה בו כתם, וכן כתם שנמצא על בגד צבוע, טהורה (לפיכך, תלבש האשה בגדי צבעונין, כדי להצילה מכתמים).

כתם על דבר שאינו מקבל טומאה וצבעוני

מקור לכתם על דבר המקבל טומאה :

בגמרא נדה (נח.) "שלוש נשים שישבו על ספסל של אבן או על האיצטבא שבמרחץ, ונמצא עליו כתם, רבי נחמיה מטהר, שהיה רבי נחמיה אומר כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים". ובגמרא מסיק ר' יעקב מטמא.

להלכה:

» **ר"ח ושלחן ערוך** וכן פסק רוב הראשונים הלכה כר' נחמיה. וכן משמע בגמרא (ס:).

» **הראב"ד** כתב הלכה כר' יעקב שמטמא.

בגמרא אמרו דלר' נחמיה טהורה אפילו נמצא על אחורי כלי חרס, או על מטלניות שאין בהן ג' על ג'. וכתב הש"ך (סקט"ז), מבואר בדברי התוספות, אפילו דבר שאינו מקבל אלא טומאת נגעים מקבל כתמים.

כתם שנמצא על בנין המחובר

» תורת השלמים טמא, דבית מקבל נגעים.

» כרתי ופלתי מטהר (פת"ש סקי"ז).

דם שנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה, והדבר עצמו מונח על דבר המקבל טומאה, כתב הסדרי טהרה שטמא, הואיל ונטמא טומאת משא (פת"ש סקי"ח).

כתם הנמצא על נייר

נייר העשוי מעלי אילנות, לכולי עלמא אינו מקבל טומאה. העשוי מכתישת בדים ועשבים:

» נודע ביהודה ובנו מקבל טומאה, שהוא כלבדים.

» תוספות יום טוב וחכמת אדם טהור, כי פנים חדשות באו לכאן. ובן הנודע ביהודה דחה סברא זו.

» חתם סופר כתב להקל בנייר מבדים כתושים אם נמצא עליו כתם פחות מכגריס בבדיקה שבסתמא טמא בבדיקה בכל שהוא והכא טהור משום ספק ספיקא, אבל נמצא יותר מכגריס על עד נייר שאינו בדוק, טמאה (פת"ש סקי"ח).

מצאה על דבר שאינו מקבל טומאה אחר תשמיש

סדרי טהרה, צריך עיון היכא דשימשה ואחר כך מצאה על דבר שאינו מקבל טומאה, הוי ספק דאורייתא, שמא הרגישה וסברה הרגשת עד הוא, והניח בצריך עיון. והוא הדין לעניין מצאה לאחר הטלת מי רגלים. הסתפק סדרי טהרה, אם תולין להקל אם נמצא על דבר שאין מקבל טומאה גם בשוטה דלאו בת הרגשה (פת"ש סקי"ח).

מקור לבגד צבוע

נמצא על בגד צבוע, נחלקו התנאים (סא): "ת"ר בגד צבוע מטמא משום כתם, רבי נתן (יונתן) בר יוסף אומר אינו מטמא משום כתם, שלא תקנו בגדי צבעונין לאשה אלא להקל על כתמיהן". נחלקו הראשונים כמי הלכה:

» רמב"ן פסק כתנא קמא.

» רמב"ם כר' יונתן.

» רא"ש בכתמים שומעים להקל. וכן כתב

» רשב"א בתורת הבית הארוך כתב להקל, ובקצר כתב המחמיר תבוא עליו ברכה.

להלכה:

» שלחן ערוך כתב להקל.

» דגול מרכבה הקשה שמלבד הרמב"ן, גם דעת רבנו שמחה וראב"ן מה שטיהרו הוא רק לעניין טומאה וטהרה, ולא לעניין אישה לבעלה.

» **חתם סופר** מסיק להקל בחלוק, ולהחמיר בבגד הסמוך לבשר שלא תלבש צבעונין (פת"ש סקב"א).

בגד מנומר

נמצא כגריס ועוד על בגד מנומר:

» **מעיל צדקה** מה שעל הלבן מצטרף, ומה על הצבוע אין מצטרף.
 » **חוות דעת** כתב דאף מה שעל הצבוע מצטרף. וכן מחמיר בעל תשובה מאהבה, הואיל ויש מטמאים לבעלה אף בצבוע לגמרי (פת"ש סק"כ).

כתב נודע ביהודה, דף שהיה לעריכה ומקבל טומאה, ושוב עשאוהו לדף של בית הכסא, נטהר משפתחו בו הנקב אף על פי שעדין לא קבעוהו (פת"ש סק"ט).

» **הרמב"ם** לפיכך תקנו חכמים שתלבש האישה בגדי צבעונים כדי להצילה מדין הכתמים.
 » **בית יוסף** תמה על זה בבית יוסף, שהרי בגמרא הביאו שתקנו כן ודחו, וסיים שאולי הייתה לו גרסה אחרת.

תקנה ללבוש בגדי צבעונין:

רמ"א כתב לפיכך תלבש האישה בגדי צבעונין וכו', ולא כתב שתיקנו (עיין תורת השלמים). **כתב עמודי כסף**, דהיינו דווקא שרשאית ללבוש תמיד, אבל רק להצילה בימי נידתה וליבונה לא. ויש לומר דבג' ימים הראשונים אין תולין (פת"ש סקב"ב).

סעיף יא

לא בכל מקום שימצא שם כתם טמאה, אלא במקום שאפשר שבא שם מן המקור. כיצד, נמצא על עקבה, טמאה. וכן אם נמצא על כל אורך שוקה ופרסותיה מבפנים, והם המקומות הנדבקים זה בזה בעת שתעמוד ותדבק רגל ברגל ושוק בשוק, וכן אם נמצא על ראש גודל רגליה (וכל שכן על מגליה ממע), וכן אם נמצא על ידיה, אפילו על קשרי אצבעותיה, שהידים עסקניות הן ושמה נגעו באותו מקום. אבל אם נמצא על שוקיה ועל פרסותיה מצד חוץ, או אפילו מהצדדין, ואין צריך לומר למעלה מאותו מקום, טהורה. ואם יודעת שנזדקרה והגביהה רגליה למעלה, טמאה בכל מקום שתמצאנו, אפילו למעלה מהחגור, בין מלפניה בין מלאחריה, אפילו עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים. ודווקא כשנמצא על בשרה לבד, אבל אם נמצא על בשרה וגם על חלוקה, אם עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים, תולה בו בין שנמצא למטה מהחגור או שהגביהה רגליה ונמצא למעלה מהחגור. במה דברים אמורים, שכשנמצא הכתם על בשרה בלבד אינה תולה, כשאין לה לתלות אלא בעסק הכתמים או בשוק של טבחים, אבל אם יש מכה בגופה שיכולה לתלות בה, שאפשר שיבא הדם ממנה,

תולה בה, וטהורה. ואם המכה בכתפה והכתם על יריכה במקום שאי אפשר לבא מהמכה, טמאה.

מקומות הטמאים בגוף ובחלוק עברה בשוק של טבחים ונזקקה

מקומות על בשרה

גמרא (י:11): "על בשרה כנגד בית התורפה טמאה, ושלא כנגד בית התורפה טהורה. על עקבה ועל ראש גודלה טמאה, על שוקה ועל פרסותיה מבפנים טמאה, מבחוץ טהורה, על הצדדין מכאן ומכאן טהורה". ופירשו בגמרא, עקבה אפשר שיגע בבית התורפה, ועל ראש גודלה, יכול לבוא מבית התורפה בשעת הליוכה. ובעי בגמרא מבפנים עד היכא, ומשני דבי ר' ינאי עד מקום החבק, ומקום חבק עצמו כלפנים. נחלקו הראשונים בביאור מקום חבק:

- » רש"י ביאר דחבק היינו מקום הגידים שחובקים הירך והשוק, ומקום רוחב הגידים כלפנים.
- » הערוך ביאר כשנועלים השוק באנפילאות, ומקום הלולאות מקרי חבק.
- » עוד ביאר הערוך כשכופפת שוקה על ירכה, מה שמכוסה על ידי הבשר, מקרי חבק, על שם שמחבקים זה אחר זה. והבית יוסף תמה על זה, דאם כן מאי צדדים מכאן ומכאן.
- » רמב"ם ושלחן ערוך כל מה שמתכסה בעת שמדבקת רגליה זה לזה, מקרי חבק. ופירש הבית יוסף, שגבול מקום הדיבוק, הוא דבעי עד היכא, ומסיק דכהאי גוונא הוי כלפנים.

נמצא על ראש גודלה:

איזה מקום טמא:

- » בית יוסף כתב נראה מדברי הרשב"א דהוא לרבותא, וכל שכן שאר פרסת רגלה.
- » ב"ח סבר דווקא ראש גודלה וכל מה שכנגדו בגב הרגל.
- » ט"ז (סק"א) אף שאר גב הרגל, אבל לא שאר ראשי אצבעות.

נמצא על אצבעותיה:

- בברייתא, נמצא על קשרי אצבעותיה טמאה, מפני שידיים עסקניות, רצו ללמוד מזה בגמרא (נח).
- דמחזיקין טומאה ממקום למקום, ודחו, שאני ידא דכולה עבדא דנגעה.
- » רשב"א דווקא שבדקה עצמה, שאם לא, אינה עשויה ליגע שלא במתכוון במקום התורף.
- » הרב המגיד בדעת הרמב"ן והרשב"א שסתמו הבין, אפילו שלא בדקה עצמה, על ידיה טמאה, שמה בעת שנגעה בעקבה וכיוצא בזה, נפל עליה מבית התורף.

להלכה:

פסק שו"ע, דעל קשרי אצבעותיה טמאה, שמה נגעו.

אומרת שיודעת שלא נגעה:

כתב סדרי טהרה, מכל מקום אם אומרת שיודעת שלא נגעה במקום שיכול לבוא דם מן המקור, נאמנת וטהורה. **עוד כתב** אם נמצא על אצבעותיה פחות מכגריס ועוד, יש להקל אפילו למי שמחמיר כדעת הרמב"ם דלא בעינן שיעור בבשר, שיש לצרף דעת הרשב"א שאין ידה טמאה אלא בבדקה. דאיכא נמי דעת הרשב"א דאם לא בדקה אינה טמאה בנמצא על אצבעותיה. **הוסיף החכמת אדם**, בנמצא על גב היד אין לטמא, שאין מגיע כנגד בית התורף אפילו תשחה הרבה (פת"ש סקכ"ג).

סעיף יב

נמצא הכתם על חלוקה למטה מהחגור, או במקום החגור עצמו, טמאה. אפילו נמצא לצד חוץ (ואין חילוק בין נמצא בחלוק לפניה או מאחריה או מן הצדדין, מפני שהבגדים חוזרין הנה והנה). ואם עברה בשוק של טבחים, טהורה, אפילו נמצא לצד פנים ועל בשרה. ואם נמצא על חלוקה בלבד, מהחגור ולמעלה, טהורה אפילו נזדקרה והגביחה רגליה, ואפילו לא עברה בשוק של טבחים, שאילו בא מן המקור היה נמצא על בשרה.

נזדקרה ועברה בשוק של טבחים בחלוקה ובבשרה

נמצא על בשרה:

למטה מן החגור, ולא עברה בשוק של טבחים, טמאה לכולי עלמא. עברה בשוק של טבחים, לרמב"ם ורשב"א טמאה, לראב"ד טהורה. למעלה מן החגור ולא נזדקרה, טהורה לכולי עלמא, נזדקרה ולא עברה בשוק של טבחים, טמאה לכולי עלמא, עברה בשוק של טבחים, לרמב"ם ורשב"א טמאה, לראב"ד טהורה.

נמצא על חלוקה:

למטה מן החגור ולא עברה בשוק של טבחים, לכולי עלמא טמאה, עברה בשוק של טבחים לכולי עלמא טהורה. למעלה מן החגור ונזדקרה, ולא עברה בשוק של טבחים, לראב"ד ורשב"א טהורה וכן פסק השלחן ערוך, כיוון שלא נמצא גם על בשרה מוכח שלא בא ממנה. לרמב"ם טמאה. עברה בשוק של טבחים, לכולי עלמא טהורה אף בעליון מכל שכן.

נמצא על חלוקה ועל בשרה:

טור בשם רמב"ן, הוי כמו על חלוקה, דתולה בכל מה שיש לתלות כגון בשוק של טבחים. בין שנמצא למטה מן החגור, ובין נמצא למעלה ונזדקרה. ואם אין במה לתלות טמאה. רשב"א ושלחן ערוך מטהרים בשר כשעברה בשוק אם נמצא גם על חלוקה.

בהרחבה

בגמרא נדה (יז): "על בשרה ספק טמא ספק טהור טמאה, על חלוקה ספק טמא ספק טהור טהורה". והקשו מאי ספק איכא, הא אם נמצא מן החגור ולמטה תנן דטמאה, ואם מן החגור ולמעלה, הא אינו כנגד בית תורפה וטהורה. ותירצו, "איבעית אימא מחגור ולמטה, כגון שעברה בשוק של טבחים, על בשרה מגופה אתאי, דאי מעלמא אתאי על חלוקה מבעי לאשתכוחי, על חלוקה מעלמא אתאי, דאי מגופה אתאי, על בשרה מבעי לאשתכוחי. ואיבעית אימא מן החגור ולמעלה, כגון דאיזדקרה, על בשרה ודאי מגופה אתאי, דאי מעלמא על חלוקה מבעי לאשתכוחי, על חלוקה מעלמא אתאי, דאי מגופה על בשרה מבעי לאשתכוחי".

על בשרה ועברה בשוק טבחים:

» **הראב"ד** תולה, סבר דשינויא בתרא פליג אשינויא קמא, וסבר ליה דבעברה בשוק של טבחים אפילו בבשרה תלינן.

» **הרשב"א** **הרמב"ם** **הרמב"ן** **והטור**, חלקו עליו, דאם כן הייתה מוצאת גם על חלוקה (ואם תמצא גם על חלוקה תהיה טהורה), אלא הך שינויא בתרא מודה לשינויא קמא, ורק הוסיף תירוצו.

להלכה:

פסק השלחן ערוך כרשב"א ורמב"ם.

תלייה בבשרה:

מה שאינה תולה בבשרה אף על גב שלבשה ג' חלוקים תולים אף החלוק התחתון בשוק של טבחים, וכן כשלא עברה בשוק טמא אף החלוק העליון שמא נתקפל התחתון והגיע מבשרה לשם. ביאר **הרשב"א** שכתם על בשר הוא חמור יותר משום שרגלים לדבר שהוא ממנה, **והתוספות** ביארו שאין מצוי שתגביה חלוקה אם אין אחר תחתיו.

בגד שלנו אם שייך שיתקפל:

כתב הסדרי טהרה בעניין חלוק עליון, דווקא בחלוקים שלהם שהן כותנות התחתונות, טמא. אבל בגד גמור שלנו אי אפשר שיתקפל, לפיכך בעליון אינה חוששת. ומעין זה כתב פנים מאירות, דבמלבושים שלנו אין לחוש, כי אינם מתקפלים, הואיל והם רכוסים, ואין יכולים לבוא כנגד בית התורפה (פת"ש סקכ"ו).

נזדקרה ונמצא על חלוקה של מעלה לבד

» **הראב"ד** **הרשב"א** **הטור** טהורה, דאי אפשר שלא ימצא גם על בשרה, ושונה בצורת נפילתו למטה ששם טמאה אף כשלא מוצאת (ואין הכי נמי שבמצאה גם על בשרה תהיה טמאה). והם דברי הגמרא בתירוץ השני, שבנזדקרה, על בשרה טמא ועל בגדה טהור.

» **רמב"ם** מבואר, אף בכהאי גוונא טמאה, דלמעלה מן החגור ונזדקרה, הוי כלמטה מן החגור. והא דמשני בשינויא בתרא, שנזדקרה, הוא רק כשעברה בשוק של טבחים, והתירוץ הראשון מוסיף על התירוץ השני.

להלכה:

- » **פסק שלחן ערוך** כרשב"א שטהורה.
- » **הב"ח** תמה איך פסק כיחיד.
- » **הש"ך** תמה על תמיהתו אדרבה רוב הראשונים סוברים כרשב"א, ועוד דבכתמים שומעין להקל.
- » **חכמת אדם בשם סדרי טהרה** אם יכול להגיע דם למעלה מן החגור אם תשחה הרבה, טהורה מן הסתם כל שאינה יודעת ששחתה הרבה.
- » **פתחי תשובה** הסדרי טהרה עצמו הסתפק בזה, כי מדין בית יד נראה דחשיבין לשחתה הרבה אפיל מסתמא (פת"ש סקכ"ז).

נמצא על בשרה ועל חלוקה:

כתב הטור בשם הרמב"ן, הוי כמו על חלוקה לעניין שמועיל אם עברה בשוק של טבחים. ומדברי הרשב"א עולה, דמודה להחמיר בזה בנזדקרה אם נמצא גם על בשרה, דדווקא על חלוקה לבד חלק על הרמב"ם, משום דאי אפשר שנזדקרה ובא על חלוקה לבד, כי צריך לבוא גם על בשרה, אבל הכא דבאמת בא גם על בשרה מודה דטמאה. וכן משמע להדיא מלשון מרן בשלחן ערוך. נמצא שכשעברה בשוק של טבחים ומצאה על בשרה ועל חלוקה הוא סברא להקל כשמצאה בבשרה. וכשנזדקרה הוא סיבה להחמיר בבגדה. וכתב הסדרי טהרה אם עברה בשוק של טבחים, ונמצא על בשרה ועל חלוקה, אפילו היה החלוק לא בדוק טהורה, ול"א דעל החלוק היה גם מקודם, ועל בשרה הוא ממנה (פת"ש סקכ"ד. וציין למה שכתב לעיל סקי"ד, דאפילו אין הכתם בחלוק מכוון כנגד הכתם שעל הבשר).

יש לה מכה

ברייטא (נח.) "הייתה לה מכה בצוארה שתוכל לתלות תולה, על כתפה שאינה יכולה לתלות אינה תולה". משמע דמיירי במצאה על בשרה, דהתם פריך מינה למאי דאמרינן דעל ראש גודלה טמאה, דפריך ומי מחזיקין טומאה ממקום למקום והא תניא וכו', דבכתפה לא אמרינן שמא נגעה בידה במכה, ואחר כך נגעה במקום אחר, דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום.

כתב ש"ך לקמן סימן קצ"ו יתבאר דבג' ימים הראשונים אינה תולה במכה. **בבית יוסף** בשם תרומת הדשן ביאר דהינו דווקא למעלה מגריס ועוד, דאי לאו הכי תלינן במאכולת.

נמצא על מקום אחר בגופה:

- » **כתב הט"ז** (סקי"ד) אם נתעסקה בידיה בדברים המכתימים תולה כשמצאה על ידיה. וכתב הפתחי תשובה, מהט"ז **משמע** אם נמצא על מקום אחר בגופה אין תולין שידיה הביאוהו לשם.
- » **סדרי טהרה בשם פרישה** אפילו נמצא בגופה תולה וטהורה, ואף על פי שמחלוקה ולמעלה לא מחזיקים טומאה ממקום למקום משום שהוא ספק ספיקא שמא לא נגעה ושמא נגעה. הוסיף **החכמת אדם** והוא הדין אם יש לה מכה ויודעת שנגעה בה, או שיודעת שהתעסקה בבשר ודגים שיש בהם דם, דתולה בה כל דם שבגופה.

סעיף יג

נמצא על בית יד של חלוקה, אם המקום שנמצא בו הדם בבית יד מגיע עד בית תורפה, טמאה אפילו אינה יכולה להגיע שם אלא אם כן תשחה הרבה, ואם אינה יכולה ליגע שם כלל, טהורה.

נמצא על בית יד של חלוקה

משנה נדה (יג:) "על בית יד של חלוקה, אם מגיע כנגד בית תורפה טמאה ואם לאו טהורה". הוסיף **הרשב"א** אפילו אם אינו יכול ליגע אלא אם כן שוחה הרבה טמאה, אבל אין חוששין שמא נגעה באבר אחר בבית התורף, ואחר כך נגע בית יד באותו אבר, דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום.

כתב חכמת אדם אם הבית יד קשור ונמצא למעלה אינה חוששת. ומכל מקום תשער האישה שתשחה הרבה עד לפי הטבעת (פת"ש סקכ"ח).

סעיף יד

הייתה פושטתו ומתכסה בו בלילה, בכל מקום שימצא בו, טמאה, מפני שהוא חוזר הילך והילך. וכן הדין אם נמצא במעפורת שמכסה ראשה או שחוגרת בו. ואם קשרה בו ראשה היטב וכשנעורה גם כן מצאתו קשור יפה, אינה חוששת.

דיני כיסוי ראש

משנה (יג:) "הייתה פושטתו ומתכסה בו בלילה כל מקום שנמצא בו כתם טמאה מפני שהוא חוזר וכן בפוליוס". הרמב"ם ביאר פוליוס סינר, והרשב"א ביאר כיסוי ראש. הוסיף הבית יוסף אם קשרה אותו היטב על ראשה, ובבקר מצאה אותו עדין מהודק, אינה חוששת.

סעיף טו

שתי נשים שכיסו ראשן בחלוק א', שתיהן טמאות. ואם אחת כיסתה והאחרת לא כיסתה, אף על פי ששתיהן לבשו החלוק, ונמצא הכתם למעלה מהחגור, אותה שכיסתה טמאה, והאחרת טהורה.

שתי נשים שכיסו ראשן בחלוק אחד

דין השלחן ערוך כאן הם דברי ר' ירוחם, שתי נשים לבשו חלוק, ואחת כיסתה בו את ראשה בלילה, ולמחרת נמצא למעלה מן החגור, מי שכיסתה בו ראשה טמאה וחברתה טהורה.

סעיף טז

אם יש לה מכה בצווארה ונמצא הכתם בחלוק אפילו למטה מהחגור שאי אפשר ליגע שם מהמכה, אם פושטתו ומתכסה בו תולה במכתה, שאני אומר נתהפך ובא לו שם.

תליה במכה בצווארה

דין השלחן ערוך מדברי טור בשם הרשב"א סברא דכל שכן שתולה בו לטהר, וכגון שיש מכה בצווארה, ונמצא על שמיכה או על חלוק.

סעיף יז

מצאה כתם למעלה מהחגור וכתם למטה ממנו, ויודעת שלא נזדקרה, טהורה. שאני אומר כמו שהעליון בא מעלמא כך בא התחתון. במה דברים אמורים כשיש בעליון כגרים ועוד, או יותר, שודאי מעלמא בא, שהרי אין לתלותו בכנה. אבל אם אין בו כגרים ועוד, אין תולין אותו מעלמא, דשמא דם כנה הוא. ואם יש בתחתון כגרים ועוד, שאין לתלות בכנה, טמאה.

נמצא על החלוק למעלה ולמטה

ברייטא נדה (נט.) "תניא היו עליה טיפי דמים למטה וטיפי דמים למעלה, תולה בעליון עד כגרים".

ביארו תוספות והרא"ש שמצאה כתם למעלה מן החגור וגם למטה ממנו, דתלינן כמו שהעליון בא בעלמא, שהרי יודעת לא נזדקרה, אף התחתון בא מעלמא ולא אדעתה. ודווקא שבעליון יש יותר מכגרים, דאם אין בו כגרים ועוד, ולמטה יש כגרים ועוד טמאה, דאמרינן העליון מאכולת.

וכן פסק השלחן ערוך, כל שראתה גם למעלה טהורה אם יודעת שלא נזדקרה והיה יותר מכגריס. ביאר הש"ך (סק"ל) משמע שמסופקת ואינה יודעת בבירור שלא נזדקרה טמאה. ואף על גב דלעניין ראתה רק למעלה, מטהרים ואומרים שלא נזדקרה, שאני הכא שיש עוד ריעותא שמצאה למטה.

עברה בשוק של טבחים ומצאה למעלה על החלוק ולמטה:

כתב הסדרי טהרה צריך עיון אם עברה בשוק של טבחים ומצאה למעלה על החלוק ולמטה בבשרה. ואפילו בלא עברה יש להסתפק שאפשר דתולה, דהא הואיל ולא נזקרה אמרינן דודאי עברה ולא אדעתה (פת"ש סק"ט). **עוד כתב** דדווקא אדום באדום תולה ולא שחור באדום (פת"ש סק"ל).

סעיף יח

כיוון שכתמים דרבנן, מקילין בהם ותולה בכל דבר שיכולה לתלות. כיצד, שחטה בהמה חיה או עוף, או נתעסקה בכתמים, או ישבה בצד המתעסקים בהם, או שעברה בשוק של טבחים ונמצא דם בבגדיה, תולה בה וטהורה. אפילו לובשת ג' חלוקים זה על זה, ונמצא אפילו בתחתון, טהורה. אבל אם נמצא על בשרה, אינה תולה אלא אם כן יש לה מכה בגופה או תולה בה, אפילו על בשרה אם הוא במקום שאפשר לדם לנטף משם. ואפילו נתרפאת, אם אפשר לה להתגלע ולהוציא דם על ידי חיכוך, תולה בה, ואף על פי שעכשיו עלה עליה קרום ואינה מטפטפת.

תלייה במכה בבנה ובעלה ובשוק של טבחים

משנה נדה (נח): תולה במכה אפילו חיתה, כל שיכולה להתגלע ולהוציא דם. וכן פסק השלחן ערוך כאן והביא דוגמאות.

סעיף יט

כשם שתולה בה כך תולה בבנה ובעלה אם נתעסקו בכתמים או אם יש בהם מכה, לפי שדרכם ליגע בה. אבל אם היו עסוקים בדם ולא נמצא בהם דם, אינה תולה בהם אלא אם כן היו עסוקים בדבר שדרכו לינתז כגון שחיטה וכיוצא בה. הגה: והוא הדין אם שזכה במטה עם נשים שיש להם מכות בגופן, תולה בהן כמו צנה ובעלה.

תלייה בבנה ובעלה

משנה (שם) "ותולה בבנה ובעלה". נחלקו באיזה אופן יכולה לתלות:

- » **רשב"א** תולה בהם כל שנתעסקו בכתמים, או שיש להם מכה.
- » **רמב"ן והשלחן ערוך** סברו דווקא שנמצא על בנה או בעלה דם, או שעסקו בשחיטה וכיוצא בזה שהדם ניתז לרחוק.

כתב הסדרי טהרה אם נמצא רק על בשרה, אינה תולה אלא בבנה ובעלה שנמצא עליהם דם, ולא מועיל שנתעסקו בשחיטה, דאם כן הוה ליה להימצא גם על חלוקה (פת"ש סקל"ב).

היה לבנה או לבעלה מכה שיכולה להתגלע:

» **חתם סופר בשם רב אחד** שהבין מסתימת הגמרא והפוסקים שאינה תולה אלא במכה שמוציאה דם, ודלא כמשמעות השלחן ערוך.

» **החתם סופר** עצמו דייק משאר ראשונים שכן תולים אף במכה שיכולה להתגלע כדברי השלחן ערוך (פת"ש סקל"ב).

עוד מיני תליות

כתב החמודי דניאל אם נוזל דם מחוטמה בהכאה מועטת, תולה בו. וכן תולה בצואת תרנגולים, וכן לנשות הקצבים אין כתמים. סדרי טהרה וכן אם נוהגת לשאוף טבק, או שבעלה נוהג כן, או שמלפפים תינוקות בבגד אדום, שמוציא צבע כשהוא רטוב, וכן גרבים (פת"ש סקל"א).

סעיף כ

מי שרגיל לצאת ממנו דם דרך פי האמה, ובשעת תשמיש נמצא בעד האשה דם, תולה בבעלה.

תלייה בבעל שרגיל לצאת מאמתו דם

רשב"א בתשובה, אם רגיל לצאת דם מפי האמה של בעלה תולה בו. וכן פסק השלחן ערוך.

כתב מהרי"ט אפילו רואה ב' או ג' ימים אחר תשמיש, תולה בבעלה (פת"ש סקל"ד). נודע ביהודה כתב דווקא שרגיל לצאת ממנו, אבל אם רק בהטלת מי רגלים אינה תולה בבעלה כלל (פת"ש סקל"ג).

סעיף כא

היכא דאישתכח כתם בשיפולה מאחורה, ומכה איכא מקמא, תליא בה. דאפשר אדיתבא, הך דבתרא אתא לקמה ונטפה בה מההיא מכה.

דין השלחן ערוך, סברת הראשונים, הראב"ד והוא הדין בשם הרשב"א והרמב"ן. וטעמא משום שחזור הבגד לכל הגוף.

סעיף כב

ספק אם עברה בשוק של טבחים או אם ישבה בצד המתעסקים בכתמים, אינה תולה בהם. במה דברים אמורים, בעיר שהטבחים או המתעסקים בכתמים יושבים במקום

ידוע, אבל אם דרכם להתעסק כאן וכאן, תולין אפילו מספק, שמא נתעסקו במקום שעברה, ולא הרגישו.

ספק אם עברה בשוק טבחים

ברייתא נדה (נח:) "עברה בשוק של טבחים, ספק ניתז עליה ספק לא ניתז עליה, תולה. ספק עברה ספק לא עברה, טמאה". עוד שם "אמר רב אשי עיר שיש בה חזירים אין חוששין לכתמים", דייק הרשב"א מכאן דאם אין מקום קבוע למתעסקים בכתמים, כל העיר הו"א כשוק של טבחים. וכן פסק שלחן ערוך, ספק אם עברה אינה תולה, אלא אם דרכם להתעסק בכל העיר.

סעיף כג

נתעסקה בדבר אדום ונמצא עליה כתם שחור או איפכא, אין תולין בו. במה דברים אמורים, אדום בשחור ושחור באדום, אבל אדום באדום ושחור בשחור, אפילו אם אינו ניכר ממש שדומה לו, תולה בו, כגון שנתעסקה במי תלתן או במי בשר או בקילור אדום קצת, תולה בו האדום.

תלייה בצבעים שונים

בגמרא נדה (נט.) "נמצא עליה מין אחד תולה בו כמה מינים. מיתיבי נתעסקה באדום אין תולה בו שחור, נתעסקה שאני. איכא דאמרי אמר רבא נתעסקה במין אחד תולה בו כמה מינים. מיתיבי נתעסקה באדום אין תולה בו שחור, כי קאמר רבא דאתעסקה בתרנגולת דאית בה כמה מיני דמא". עוד שם (נח:) "מעשה ותלה ר' מאיר בקילור, ורבי תלה בשרף שקמה".

» ר' חננאל פסק כלישנא בתרא, אבל נמצא עליה מין אחד אינה תולה בו מינים הרבה, דאם כן כל שחלוקה מוכתם בכתם מצבע הדומה לאדום, לא יהא לה שום כתם. וכן נראה שהיא דעת הרמב"ם ורמב"ן.

» הראב"ד והרשב"א, פסקו גם כלישנא קמא, וסבירא ליה דהא דמשני נתעסקה שאני, היינו שבדקה עצמה תכף אחר העסק, אבל כל שלא בדקה עצמה, אמרינן דניתז עליה ולא אדעתה, שהרי אינה מקפדת.

להלכה:

פסק השלחן ערוך כדעת ר' חננאל.

סעיף כד

נתעסקה בתרנגולת תולה בו אדום ושחור וכרכומי, לפי שדם שחיטתה אדום, ודם איבריה שחור, ודם בני מעיה כרכומי.

נתעסקה בתרנגולת

מימרא דרבא דלעיל.

סעיף כה

שתי נשים שנתעסקו בציפור אחד שאין בו דם אלא כסלע ונמצא על כל אחת כסלע שתיהן טמאות.

תלייה בהתעסקות

ברייטא בהרואה כתם (נח:) "שתי נשים שנתעסקו בצפור אחד ואין בו אלא כסלע דם ונמצא כסלע על זו וכסלע על זו שתיהן טמאות". וכן פסק השלחן ערוך.

» **הב"ח** דווקא שבאו לשאול יחד, הא לאו הכי מטהרים על כל אחת בנפרד.
 » **הט"ז** (סק"ז) סבר אפילו כשבאו בזה אחר זה מטמאין שתיהן, דהא כתם לפנינו, ואין לה במה לתלות.

הדרישה סבר כהט"ז וכתב הטעם דווקא בדרבנן מקילין בבאו בזה אחר זה, והכא ראיית דם דאורייתא. תמה הט"ז עליו דכתמים דבנן. **עוד כתב** דרישה טעם נוסף שמא בא על כל אחת כחצי סלע, והמחצית השנייה ממנה. **הנקודות הכסף** תלה במחלוקת ראשונים, דלרשב"א אסור אפילו בזה אחר זה, אבל קימא לן להקל.

סעיף כו

נתעסקה בדם שאי אפשר שיהיה ממנו כתם אלא כגריס, ונמצא עליה כשני גריסין, הרי זה תולה כגריס בדם שנתעסקה בו וכגריס במאכולת. אבל אם נמצא הכתם יותר מכשני גריסין, **טמאה** (ויש מחמירין ומטמאין בכל זה. ומכל מקום נראה דיש לסמוך אמקילין, דבכתמים שומעין להקל).

התעסקה בגריס ונמצא עליה יותר

בגמרא נדה (נט.) "בעי רבי ירמיה נתעסקה בכגריס ונמצא עליה בכגריס ועוד מהו וכו', תא שמע נתעסקה באדום אין תולה בה שחור במועט אין תולה בו מרובה, היכי דמי לאו כי האי גוונא, לא כגון דנתעסקה בכגריס ונמצא עליה שני גריסין ועוד, אי הכי מאי למימרא מהו דתימא שקול כגריס צפור שדי בי מצעי זיל הכא ליכא שיעורא זיל הכא ליכא שיעורא קא משמע לך". נחלקו הראשונים האם תולים גם ב' גריסים ורק יותר מהם לא תולים, או שמחמירים גם בגריס ועוד:

» **הרא"ש** לחומרא, דדיחויא דחיקה הוא.

» **רמב"ם רשב"א** פסקו לקולא דהא דחי.

להלכה:

- » פסק שלחן ערוך כרמב"ם ורשב"א.
 » רמ"א הביא את דברי הרא"ש, וכתב מכל מקום נראה שיש לסמוך על המקילין.

סעיף כז

נתעסקה בפחות מכגרים, ונמצא עליה כגרים ועוד, טהורה. שאני אומר כתם זה מעסק הכתמים הוא וכבר היה שם דם מאכולת שנצטרף אליו עד שחזר ליותר מכגרים. וכן אם נתעסקה בפחות מכגרים, ונמצא עליה כשני גריסין, טהורה. הגה: ויש מחמירין ומטמאין. ומכל מקום אם נתעסקה בדם ואינה יודעת בכמה, אזלינן לקולא ואמרינן שהיה בדם כשיעור הכתם.

נתעסקה בפחות מגרים ונמצא כגרים

דין השלחן ערוך, נלמד מסעיף הקודם, כשנתעסקה בגרים ומצאה ב' גריסין, וכן נתעסקה בפחות מגרים ומצאה כגרים ועוד תתלה.

נתעסקה בפחות מכגרים ומצאה ב' גריסין:

- » גירסת הבית יוסף בטור בדעת הרמב"ן שטהורה, מסברא דשדי הדם שנתעסקה בו בי מיצעי ואין שיעור כתם בשום צד, וכן פסק בשלחן ערוך (וסברא זו הביא ר' ירמיה בגמרא לגבי נתעסקה בכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד, ודחה אותה).
 » רמ"א בכל מקרה טמאה כדעת הרא"ש אף בפחות מגרים ומצאה גרים ועוד.
 » הט"ז והש"ך כתבו (סק"ח, וסקל"ז) נוסחא מוטעית הזדמנה לשלחן ערוך, דליכא למאן דמטהר בכהאי גוונא. וכן כתב הפרישה וב"ח.

התעסקה ואינה יודעת בכמה:

נתעסקה ואינה יודעת בכמה, כתבו רשב"א ורמ"א שתולה.

סעיף כח

האשה שמצאה על חלוקה כשני גריסין וכינה מעוכה בו, טהורה. שהגרים הא' ודאי מכינה המעוכה בו, והגרים השני אנו תולין אותו בכינה אחרת, כיוון שאין בו כגרים ועוד.

מצאה שני גריסין וכינה מעוכה

בגמרא נדה (ג.ט.) "נמצא עליה כגרים ועוד ואותו עוד רצופה בו מאכולת, ר' חנינא אומר טמאה, ר' ינאי אומר טהורה. רבי חנינא אומר טמאה כי תליא בכגרים, בכגרים ועוד לא תליא. רבי ינאי אומר טהורה, הני מילי היכא דלא רצופה בו מאכולת, אבל היכא דרצופה בו מאכולת מוכחא

מילתא דהאי ועוד דם מאכולת הוא". כתבו הראשונים, הוא הדין לשיעור שני גריסין שלאחר שנטהר גריס משום תלייה ישאר עוד שיעור פחות מגריס ועוד.

סעיף כט

הרגה פשפש שאנו תולין בו עד כתורמוס, חזר כתורמוס לשיעור הגריס לכל הדינים שאמרנו.

הרגה פשפש תולה כתורמוס

דין השלחן ערוך סברת הרשב"א ופשוט הוא.

סעיף ל

אינה צריכה להקיף הכתם לדבר שהיא תולה בו, אלא תולה מן הסתם עד שתדע שזה שחור וזה אדום.

אין צריך להשוות כדי לתלות

בגמרא לעיל החשיב ר' אבהו דם אדום כדם מכה של בחור שלא נשא אישה וכו', והקשו מתולה בדם בעלה והוא הרי נשוי וצבע דמו אינו טמא ותירצו שנשאה ולא נבעלה.

» יש שהוכיחו הביאם הרשב"א, דאינה תולה אלא באדום הדומה לדם האסור, ואם כן אנו שאין בקיאת במראות אין תולין.

» הרשב"א דחה, לעולם תולה, וראיה ממעשה דר' עקיבא שלא הצריכה לגלע המכה ולהקיף. וכן פסק השלחן ערוך.

סעיף לא

מצאה כתם ואין לה במה לתלות, והדבר מסופק אם הוא דם או צבע, מעברת עליו ז' סממנים אם עמד בעיניו הרי זה צבע וטהורה, ואם אינה מעברת עליו, טמאה מספק. ועכשיו אין לנו העברת ז' סממנים, מפני שאין אנו בקיאים בקצת משמותם.

העברת הסממנים

משנה נדה (אס): "שבעה סמנים מעבירין על הכתם, רוק תפל ומי גריסין ומי רגלים ונתר ובורית קמוניא ואשלג וכו', העביר עליו שבעה סמנים ולא עבר הרי זה צבע".

נחלקו הראשונים אם צריכה להעביר:

» רמב"ם להבנת הרשב"א לא העבירה מותרת, "עד שתדע שהוא דם".

» **רשב"א ראב"ד ורמב"ן** אדרבה, כל שלא העבירה אסורה. ועוד דמשנה לענין טהרות נשנתה.

» **הרב המגיד** פירש שאף דעת רמב"ם כן, שכן מוכח מה' מטמאי משכב ומושב, דכל שאינה מעברת טמא. ואפילו בכתמים אין לומר דספק דרבנן הוא ולקולא, שהרי אפשר לעמוד עליהם בבדיקה.

להלכה:

כתב בית יוסף לדידן נפל פיתא בבירא, דאין אנו יודעים מקצת שמות אלה הסממנים. וכן פסק בשלחן ערוך, עכשיו אין לנו העברת ז' סממנים.

סעיף לב

האשה שהייתה עוסקת במלאכתה, ונמצא דם במקום שעברה על דבר שהיה בדוק לה מתחילה (והוא מקבל טומאה), תחזור להתעסק כמו שעשתה, אם יודמן שתעבור על המקום שנמצא בו הדם, טמאה. ואם לאו, טהורה.

מצאה תוך כדי מלאכתה

בגמרא נדה (נח.) "ההיא איתתא דאשתכח לה דמא במשתיתא אתאי לקמיה דרבי ינאי אמר לה תיזיל ותיתי". וכן פסק שלחן ערוך, שאם לא ראית את הדם נסתם ונתעסק באותו דבר.

סעיף לג

האשה שבדקה עצמה בעד (פירוש סמטוט מענין וכנגד עדים כל דקוטינו) הברדק לה, ונמצא עליו אפילו טיפה כחרדל, בין עגול בין משוך, טמאה. ולא עוד, אלא אפילו נמצא על הכתם מאכולת מעוכה, טמאה. וכן הדין כשבדקה בו והניחתו בקופסא ואחר שעה בדקה אותו ומצאה עליו דם כל שהוא, בין משוך בין עגול, טמאה.

בדקה עצמה בעד, ומצאה עליו כתם לאחר זמן

משנה נדה (יד.) "נמצא על שלו טמאין וחייבין קרבן, נמצא על שלה אותיום טמאין וחייבין בקרבן". ובגמרא "וניחוש דלמא דם מאכולת הוא, אמר רבי זירא אותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת, ואיכא דאמר דחוק הוא אצל מאכולת. מאי בינייהו, איכא בינייהו דאשתכח מאכולת רצופה, להך לישנא דאמר בדוק הוא הא מעלמא אתאי, להך לישנא דאמר דחוק הוא אימא שמש רצפה".

כתב הרמב"ם והרשב"א הלכה כמאן דאמר בדוק, ולפיכך אפילו מצאה דם כל שהוא טמאה, ואפילו עגול, ואפילו יש מאכולת על העד טמאה.

כתב הבית יוסף, אפילו היא ממש על הדם (ודלא כדמשמע מרש"י). עוד הוסיפו הרשב"א והרא"ש הוא הדין אם לא הביטה בעד מיד, אלא הניחתו בקופסה, ולמחר מצאה, שסוף סוף אי אפשר שיבוא עליו הדם ממקום אחר. **בגמרא** שם, נחלקו בדין בדקה בעד שאינו בדוק והניחתו בקופסה, אם טמאה נדה או כתם או טהורה, משמע דאם היה בדוק, טמאה לכולי עלמא. והוסיף הטור והוא הדין אפילו לא הניחתו בקופסה אלא גלוי, רק שלא היה תחת הכר ולא טחתו בירכה, **וכן פסק השלחן ערוך**.

סעיף לד

בדקה עצמה בעד הבדוק לה והניחתו תחת הכר או תחת הכסת, ולמחר נמצא עליו דם, אם משוך, טמאה, שחזקתו מהקינות. ואם עגול, ואין בו כגריס ועוד, טהורה. שאין זה אלא דם מאכולת שנהרגה תחת הכר. הגה: והוא הדין אם הוא יותר מכגריס, ויש מקום לתלות בו, כמו שנתבאר לעיל בזה דבר תלינן כחם.

בדקה עצמה בעד הבדוק והניחה תחת הכר

משנה בהרואה כתם (נח): "עד שהיה נתון תחת כר ונמצא עליו דם, אם עגול טהור ואם משוך טמא, דברי ר"א ברבי צדוק", ונפסקה הלכה כמותו.

הטעם, בעגול תלינן במאכולת שנהרגה תחת הכר, והיינו בפחות מכגריס ועוד, מה שאין כן במשוך תלינן בבדיקתה. הדגיש הרא"ש דווקא בשבדקה והניחתו תחת הכר, אבל בסתם כתם, מודה ר"א ברבי צדוק דאפילו משוך תלינן במאכולת, אין לתלות בבדיקה. הוסיף הבית יוסף מסבירא וכן פסק הרמ"א שאם התעסקו במקום הסמוך לעד במיני דמים, יש לתלות בזה, אפילו יותר מכגריס, ובלבד שהיה עגול.

רגילה להוציא דם מבית הרעי:

כתב הט"ז (סקכ"ב) משמע מכאן שמועיל ספק אף על ידי בדיקה, ולכן מי שרגילה להוציא דם מבית הרעי שלה על ידי איזה סיבה, ובדקה, ומצאה כתם אפילו משוך, טהורה, דהוי כמו נתעסקה בכתמים במקום הסמוך לעד. נחלקו בשעת וסתה:

» **הט"ז** דווקא שלא בשעת וסתה.

» **הנודע ביהודה** כתב דאפילו בשעת וסתה תולה. והוסיף המאיר נתיבים שהוא הדין בימי ליבונה, ודלא כרב אחד שרצה לאסור בימי ליבונה ולהתיר רק בימי טהרתה (פת"ש סקל"ט).

בדקה והניחה תחת כר וכסת, ומצאה בג' ימים ראשונים:

- » **הדגול מרבבה** כתב אפילו עגול טמאה, דאף על גב דבסתם כתם תולים במאכולת אפילו בג' ימים ראשונים, התם הוא משום דאי לאו הכי לא תטהר שום אישה, מה שאין כן הכא שהניחה תחת כר וכסת, לא תליגן.
- » **המעיל צדקה** אפילו בג' ימים ראשונים תולין במאכולת אפילו תחת כר וכסת. וסדרי טהרה מחמיר (פת"ש סקל"ח).

סעיף לה

בדקה עצמה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה, ולמחר נמצא עליו דם, אם משוך, טמאה אפילו בכל שהוא, ואם עגול, טהורה, אם אין בו כגרים ועוד. ויש אומרים שאף עגול טמא בכל שהוא.

בדקה עצמה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה

בגמרא נדה (יד.) "אתמר בדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה, ולמחר מצאה עליה דם, אמר רב טמאה נדה. אמר ליה רב שימי בר חייא והא חוששת אמרת לך, איתמר נמי אמר שמואל טמאה נדה וכן מורין בי מדרשא טמאה נדה".

- פירש רש"י** שמצאה דם על ירכה, ביאר הרשב"א הכוונה שנמצא על העד ועל ירכה, ולא אומרים שמן הירך בא הדם לעד, אלא תליגן בדם הבדיקה.
- » **תוספות ראב"ד רמב"ן ורשב"א** דווקא בכגרים ועוד.
- » **רמב"ם ורא"ש** אפילו בפחות מכגרים, ואפילו עגול, דרגלים לדבר שהדם הוא מן הבדיקה.
- » **רשב"א** מודה במשוך, דאפילו פחות מכגרים טמאה.

להלכה:

- » **השלחן ערוך** פסק בסתם דעת הרשב"א, ודעת הרמב"ם הביא ביש אומרים.
- » **רמ"א** כתב שכן עיקר. וכן פסק הב"ח והביאו הש"ך.

סעיף לו

בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה, אפילו הניחתו שמור בתיבתה ומצאה עליו דם, טמאה אלא אם יש בו כגרים ועוד. הגה: ודווקא בעד בינוני, דהיינו שאין חזקתו בדוק ולא מלוכלך, אבל אם בדקה עצמה בעד שחזקתו מלוכלך, כגון שלקחה עד ממקום שלמים מזויין שם, שחזקתו שכבר היו בו כתמים, ובדקה עצמה בו ונמצא עליו כתם, טהורה אפילו יותר מכגרים.

בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה

בגמרא נדה (יד:) "בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם, רבי מטמא משום נדה, ר' חייא מטמא משום כתם". שניהם מטמאים ורק נחלקו האם טמאה לגמרי, או רק מספק ולא שורפים עליה טהורות. וילפינן דלר' יוסי טהור, מדמטהר באישה שהיא עושה צרכיה מעומד, משום דלא חיישינן אף על גב דיש רגלים לדבר, ודלא כר' מאיר דמטמא. ואמרינן התם דמודה רבי דבפחות מכגריס טהורה, דתלינן במאכולת.

» ר"ח ראב"ד ורא"ש מודה ר' יוסי דטמאה משום כתם, והלכה כמותו וכר' חייא.

» רמב"ם הלכה כרבי דטמאה נדה.

» רז"ה ורשב"א ר' יוסי מטהר לגמרי, כמו שבעושה צרכיה מטהר לגמרי, והלכה כמותו, כמו שהלכה כמותו בעושה צרכיה. וסיים הרשב"א דהמחמיר תבוא עליו ברכה. משמע שלא מלאו לבו להתיר (כן כתב הרב המגיד בדעתו ובדעת רמב"ן).

להלכה:

» השלחן ערוך פסק אם יש בו כגריס ועוד טמאה.

» החתם סופר מחמיר כל שהוא יותר ממאכולת של ימינו.

» הפרישה מטמא במשוך אפילו כל שהוא, וחלקו עליו הש"ך (סקמ"א) והט"ז.

סעיף לז

בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה, וטחתו בירכה, ואחר כך נמצא עליו דם, אפילו כגריס ועוד, טהורה. הגה: וכל שכן אם הניחתו אחר הבדיקה במקום שיש לחלות הכתם, דטורח אפילו ביותר מכגריס, אבל הניחתו במקום שאין דם שכיח, טמאה, אם הוא יותר מכגריס.

בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה וטחתו בירכה

רש"י בסוגיא דלעיל ביאר, מה שלא נקטה הגמרא בעד שאינו בדוק מקרה של "וטחתו בירכה", דפשיטא דטהורה בזה, משום ספק ספיקא, שמא לא מן העד הוטח על ירכה, ואם תימצי לומר מן העד, דלמא היה שם מקודם. והיינו אפילו כגריס ועוד.

להלכה:

» פסק השלחן ערוך, אם בדקה באינו בדוק וטחתו בירכה ומצאה עליו דם טהורה אפילו יותר מכגריס.

» בש"ך (סקמ"ה) כתב אין זה ספק ספיקא, שמא מן הירך על העד, ושמא מעלמא על הירך, כי יש לומר מיד שמא מהמקור בא על ירכה. ומה שפירש רש"י הוא דווקא במצאה דם על ירכה, והיינו במקום שאינו כנגד בית התורף, דבזה יש לומר שמא בא מעלמא על הירך, ואם תימצי לומר מן העד, שמא על העד בא מעלמא.

סעיף לח

איזהו עד בדוק, כל שבדקתו, בין היא בין חברתה, ולא נודע שנכתם בו כתם, ולא העבירתו בשוק של טבחים, ולא בצד המתעסקים בכתמים, הרי זה בחזקת בדוק.

עד בדוק בינוני ומלוכלך

רבותינו הצרפתים הקשו, מדוע ג' נשים שלבשו חלוק אחד כולן טמאות, והא הוי כעד שאינו בדוק. ותיצו, דהתם בדין היה לטהר את כולן, אלא דהוה ליה כב' שבילין. ונראה מדבריהם דסבירא ליה דאם השאילה חלוקה הוה ליה כאינו בדוק. נחלקו הראשונים:

» **רבותינו הצרפתים והרמב"ן** עד בדוק היינו שלא זוה ידה ממנו. אבל הזמינה מוכים לבנים ונקיים, ולאחר זמן קנחה בהם ולא בדקה אותם עכשיו, הוה ליה עד שאינו בדוק. ואם נטלה עד שאינו בדוק כלל, אינה חוששת כלל.

הרשב"א דחה תירוץ רבותינו הצרפתים בג' נשים, דהא קימא לן אם השאילה חלוקה לנכרית קטנה שלא ראתה, אינה תולה בה, ואמאי הא זו הנכרית לא באה לישאל. וכן השאילה חלוקה לג' נשים, אם ראתה אחת מהן כתם בחלוק אחר, אינה באה להישאל, ואפילו הכי כולן טמאות, דהא קימא לן אין תולין בכתם.

» **רשב"א וריטב"א** כל שהיה בדוק הוא בחזקת בדוק, עד שיארע לו שיצא מחזקתו. ועד שאינו בדוק היינו שנטלתו ממקום מוצנע, ולא בדקתו לפני כן, וזהו עד בינוני. אבל יש עד מלוכלך, והוא שנטלתו מהאשפה או מקום התורפה, ובוזא אינה חוששת אפילו לכתם.

להלכה:

בשלחן ערוך כאן ורמ"א לעיל (סעיף ל"ו) הביאו, כל עד שאינו בדוק המוזכר עד כאן, שאין תולין אלא עד כגריס ולא יותר, היינו דווקא בינוני, מה שאין כן עד מלוכלך, אפילו יותר מכגריס טהורה. וכתב הבית אפרים אפילו בעד מלוכלך, אם בדקה בשעת וסתה ומצאה, טמאה, דהוי כמו מכה בגופה.

סעיף לט

אין האשה טמאה משום כתם שמצאה בחלוקה, אלא אם כן היה בדוק לה קודם שלבשתו. אבל אם אינו בדוק קודם שלבשתו, ולבשתו בלא בדיקה ומצאה בו כתם, טהורה.

דיני החלוק ומשאלת לחברתה

» **הרשב"א** סבר שאין האישה טמאה משום כתם הנמצא בחלוק אלא אם כן היה בדוק לה, אבל אם אינו בדוק קודם שלבשתו, ולבשתו ומצאה כתם טהורה.

- » ב"ח כאן מדובר בחלוק בינוני, ואף על פי כן טהורה אפילו ביותר מגריס. ולעיל סעיף ל"ו, טמאה ביותר מגריס בעד בינוני, משום שקינחה בו.
- » ט"ז בבינוני אפילו לא קינחה ביותר מגריס טמאה, וכאן מדובר בחלוק מלוכלך, כלומר כזה שאין לה שום ידיעה מה היה מצבו לפני הלבשה. ולפיכך טהורה אפילו ביותר מגריס.

סעיף מ

בדקה חלוקה ופשטתו ומצאה טהורה, והשאיילה לחברתה, ולבשה, ומצאה בו כתם, הראשונה טהורה, והשניה טמאה.

השאיילה חלוקה

בגמרא נדה (נח.) "בדקה חלוקה והשאילתו לחברתה היא טהורה וחברתה תולה בה אמר רב ששת ולענין דינא תנן אבל לענין טומאה היא טהורה וחברתה טמאה". מבואר בדקה עצמה וחלוקה והשאילתו לחברתה, היא טהורה וחברתה תולה בה. ואמר ר' ששת מה שחברתה תולה בה הוא לענין ממון, שאינה חייבת להאמינה ולכבס, אבל לענין טומאה, הראשונה טהורה, והשניה טמאה. נחלקו הראשונים:

- » רשב"א בדקה היינו אחר שפשטה.
- » טור ושלחן ערוך בדקה לבשה ופשטה ומצאה טהור והשאיילה לחברתה ומצאה, הראשונה טהורה והשניה טמאה.

מדוע צריך שבדקה עצמה הראשונה:

באחרונים כתבו יש לתמוה, בדיקה ראשונה למה לי:

- » פרישה לאחר פשיטה לא בדקה את החלוק, אלא את עצמה. ואם לא הייתה בודקת מתחילה, היו שתיהן טהורות. עכשיו שבדקה, היה לנו לטמא שתיהן, אלא הואיל והא' בדקה עצמה, תלינן בב', משום כאן נמצא כאן היה.
- » ב"ח לדיוקא נקטיה, דדווקא אם בדקתו פעם ב' טהורה הא', הא לא בדקה אף היא טמאה. ואם לא הייתה בודקת בתחילה, אף היא הייתה טהורה, אף על פי שלא בדקה לבסוף.
- » ט"ז הא קא משמע לן, דאילו לא בדקה בתחילה, היו שתיהן טהורות, ואף על פי שבדקה לאחר שפשטתו, דאמרינן דלא בדקה היטב, משום דאפילו תמצא, לא תהיה טמאה.
- » ש"ך אלמלא בדקה מתחילה, הייתה הא' טהורה אפילו לא השאיילה.

סעיף מא

לבשה חלוקה הבדוק לה, ופשטתו, והשאילתו לישראלית נדה או לעובדת כוכבים שהגיע זמנה לראות וראתה פעם א', אף על פי שאינה רואה בימי השאלת החלוק, ואחר כך נמצא בו כתם, תולה בהן וטהורה. והוא הדין אם בדקתו והשאילתו להן,

ואחר כך לבשתו היא ומצאה בו כתם, שתולה בהן ואפילו היא בספירת שבעה נקיים (וע"ל סימן קצ"ו, דבג' ימים ראשונים של ז' נקיים אין מקילין בכתמים לתלות בדבר אחר).

השאיילה חלוקה לנכרית או לנדה

משנה נדה (נט): "השאיילה חלוקה לנכרית או לנדה, הרי זו תולה בה". ובגמרא "אמר רב בנכרית הרואה, ממאי דומיא דנדה מה נדה דקחזיא אף נכרית דקא חזיא". נחלקו מה נחשב נכרית הרואה:

- » **רשב"א** לא שרואה בעדין שאלה, אלא שהגיע זמנה וראתה פעם אחת.
- ש"ך וט"ז** היינו שהיא בת י"ב שנים ויום א'. הטעם, כי תולין הקלקלה במקולקל, וכמו שכתב בה' תרומה לעניין ב' קופות.
- » **בית יוסף בדעת הרמב"ם** ראתה בזמן שאלה, ומה שאינה נקראת נדה, הואיל ואינה שייכת בטומאת נדה.
- » **הרב המגיד בדעת הרמב"ם** ראתה פעם אחת שלא בעידן שאלה, שלעולם היא נדה מדבריהם, שאינה נטהרת.
- תמה הבית יוסף** אם כן אפילו נכרית קטנה שראתה פעם אחת, או ישראלית שלא טבלה נמי, ואף על פי שהיא מסולקת. אלא ודאי דדווקא נכרית דאפילו מסולקת תולה בה, הואיל ואינן מקפידות להתנקות מכתמיהן.

להלכה:

פסק בשלחן ערוך כהרשב"א.

אם השאיילה בתוך ז' נקיים:

- » **בית יוסף** כשאמרו לתלות, בין שהתולה טהורה בין שהיא בתוך ז' נקיים שהיא בחזקת טהורה, וכן **פסק השלחן ערוך**.
- » **רמ"א** בג' ימים ראשונים אינה תולה.
- » **ש"ך** דווקא בהשאיילה, אבל בימי נידותה של עצמה, לשיטת רמ"א לקמן סימן קצ"ו, תולה, ולשיטת הש"ך שם אינה תולה. ובפחות מכגריס ועוד, תולה אפילו בג' ימים ראשונים.

תלייה ביושבת על דם בתולים

בגמרא מובא, "ושווין שתולה ביושבת על דם טוהר ובבתולה שדמיה טהורים".

כתב רשב"א דהיינו בתולת דמים, כגון קטנה עד שתחיה המכה או נערה שלא ראתה מעולם עד ד' לילות. והטעם משום דאינה מקלקלתה. ואפילו בזמן הזה נמי תולין משום דשרפה מצוי.

תלייה ביושבת על דם טוהר בזמן הזה

» ראב"ד תולין, מה שנהגו לאסור בימי טוהר הוא רק להחמיר, ולא שלא יתלו בה. וכן נראה מרמב"ם, הואיל והדבר תלוי במנהג המקומות, שאם תרצה תיסע למקום שאין נוהגים חומרא.

» רמב"ן אין תולין.

להלכה:

פסק שלחן ערוך כראב"ד.

תלייה בנטהרת:

גמרא תולה בשומרת יום כנגד יום בשני שלה, ובסופרת ז' שלא טבלה, דברי רשב"ג, רבי אומר אינה תולה ושתייהן טמאות.

ראב"ד רמב"ן רשב"א ורא"ש הלכה כרשב"ג לקולא.

רמב"ם הלכה כרבי מחברו.

להלכה:

פסק השלחן ערוך כרוב הראשונים.

תלייה בספרה ולא טבלה:

» משנה למלך אין תולין בה, דהוי כמביאין לה טומאה חדשה.

» לבוש תולין כל שלא טבלה.

כתב ר' עקיבא איגר אף להמשנה למלך תולין בפנויות שלנו, הואיל ואין בדעתן לטבול, אינן סופרות, ואף על גב דכלפי שמיא גליא שכבר עברו, אין זה כספירה.

סעיף מב

השאילתו לקטנה, שלא ראתה מעולם, ולבשתו קטנה זו לאחר שנבעלה קודם שחיתה המכה, או שהשאילתו לנערה שלא ראתה, ולבשתו תוך ארבעה לילות לבעילתה, או שהשאילתו ליושבת על דם טוהר, תולה בהן ואפילו בזמן הזה (נלכ"ד וטור נס"י ו"ה ו"ה ור' יוחס לדעת רמב"ם ורא"ש נ"ה). וכן אם השאילתו לסופרת ז' שלא טבלה, תולה בה ובעלת החלוק טהורה, וחברתה ששאלתו מקולקלת.

תלייה בקטנה

במשנה נדה (ו). "ושוין שתולה בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה, וביושבת על דם טוהר, ובבתולה שדמיה טהורין". כתב הרשב"א בתולה היינו בתולת דמים כקטנה או נערה שלא ראתה

מעולם, והשאיילה להן חלוק הבדוק לה בתוך הזמן משנבעלו עד שתחיה המכה ולנערה עד ד' לילות כמבואר בנדה (ד:): ואם לאחר מכן נמצא עליו דם תולה בה, וכן פסק שלחן ערוך.

תליה ביושבת על דם טוהר

נחלקו הראשונים האם גם בימינו אפשר לתלות הדם ביושבת על דם טוהר, או מכיון שאין דין זה נוהג כיום ומטמאים אותו, גם אין תולים בו:

» **רשב"א וראב"ד** תולים ביושבת על דם טוהר, הואיל שגם אם יתלו בה לא תתקלקל. וכפי שלמדו לגבי ב' קופות אחת של חולין ואחת של תרומה, שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה. וכן להציל על חבירתה מספק כתמים שלא יהיו שתיהן מקולקלות, מוקמינן להו אדינא והיא מקולקלת וחבירתה מתוקנת.

» **הרב המגיד בשם רמב"ן** דכיון שבזמן הזה אסור לבעול על דם טוהר, אינה תולה ביושבת על דם טוהר.

» **רמב"ם לביאור הבית יוסף והרב המגיד** יכולה לתלות בה אפילו במקום שנהגו איסור, שהרי אם תלך ותקבע דירתה במקום שנהגו היתר יהיה מותר לה להבעל על דם טוהר.

להלכה:

פסק השלחן ערוך, תולה ביושבת על דם טוהר אפילו בזמן הזה.

תלייה בשומרת יום כנגד יום או ז' נקיים

בגמרא נדה (ו:) "תולה בשומרת יום כנגד יום בשני שלה ובסופרת שבעה שלא טבלה לפיכך היא מתוקנת וחברתה מקולקלת דברי רשב"ג רבי אומר אינה תולה לפיכך שתיהן מקולקלות ושזין שתולה בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה וביושבת על דם טוהר ובבתולה שדמיה טהורין".

מבואר טעם רשב"ג דכיון דכתמים דרבנן תולים את הקלקלה במקולקל, ואף שיכולה לטבול כעת וליטהר, מכל מקום מחוסרת טבילה היא וטמאה היא, רבי סבר כיון שבידה לטבול אינה חשובה כמחוסרת מעשה. נחלקו הראשונים כמי הלכה:

» **ראב"ד רמב"ם ורא"ש** הלכה כרשב"ג כתמים דרבנן.

» **רמב"ם** הלכה כרבי מחברו.

להלכה:

פסק השלחן ערוך תולה כרשב"ג.

תלייה באשה לאחר שבעה נקיים שעדיין לא טבלה

נחלקו הפוסקים אם אפשר לתלות במי שעוד לא טבלה, שהרי היא עדיין טמאה ונמצא שאינה מקלקלה, או שלא, שסוף סוף נפסקו דמיה (פת"ש סקמ"ג):

» **משנה למלך וסדרי טהרה** סוברים שאינה תולה בה, מכיון שטומאתה הראשונה כבר פקעה
 » **הלבוש** כל עוד לא טבלה יכולה לתלות בה.

תליה בפנויה גדולה

כתב ר' עקיבא איגר אישה נשואה שישנה במיטה יחד עם פנויה גדולה שכבר ראתה כמה פעמים, ונמצא כתם בסדין המטה, נראה להקל ולתלות בפנויה משום שאינה טובלת כלל (פת"ש סקמ"ג).

סעיף מג

השאילתו לבעלת הכתם, בין שהיתה יושבת כבר על הכתם קודם שאלה בין שראתה כתם בחלוק אחר לאחר ששאלה את זה, אין תולות זו בזו ולא זו בזו ושתייהן צריכות לחוש. וכל שכן אם השאילתו לטהורה, וחזרה ולבשתו, ששתייהן צריכות לחוש (טור וכן מורים בפשיטות ד"ס ופוסקים טובי זמני).

השאילה חלוקה לבעלת הכתם

גמרא נדה (ס). "בעא מיניה רבי יוחנן מרבי יהודה בר ליואי מהו לתלות כתם בכתם (השאילה חלוקה לבעלת הכתם ואחר כך לבשתה היא, מהו שתתלה בראשונה להיות היא טהורה), אמר ליה אין תולין, מה טעם, לפי שאין תולין (דמעלמא אתי לה טומאת כתם קמא ולא בחזקת רואה היא)".

כתב רמב"ן, כל שכן אם השאילה חלוקה לאשה טהורה ואחר כך מצאה בו כתם, ששתייהן חוששות וטמאות.

וכן **פסק השלחן ערוך**, השאילתו לבעלת הכתם, בין שהיתה יושבת כבר על הכתם קודם שאלה בין שראתה כתם בחלוק אחר לאחר ששאלה את זה, אין תולות זו בזו ולא זו בזו ושתייהן צריכות לחוש. וכל שכן אם השאילתו לטהורה, וחזרה ולבשתו, ששתייהן צריכות לחוש.

הטעם ביאר הש"ך, אף שכתם הוא גזרת חכמים, וקימא לן ספק דרבנן לקולא, מכל מקום כאן אין להקל ולתלות באחת, כיוון ש'מה ראית' לטמא אחת ולטהר את חברתה, ולכן שתייהן טמאות.

לא בדקה הראשונה לפני ההשאלה:

כתב ש"ך אם הראשונה לא בדקה את החלוק לפני ההשאלה, אפילו אם לא חזרה ולבשתו שתייהן טמאות. אמנם, אם בדקה את החלוק לפני ההשאלה, המשאילה טמאה מחמת הכתם רק אם חזרה ולבשה.

סעיף מד

לבשה חלוק בימי נדתה ולא בדקתו, ולבשתו בימי טהרתה ונמצא בו כתם, תולה שמימי נדותה הוא.

תליה בחלוק מימי טומאה

דין השלחן ערוך כמבואר בראשונים, כתב ש"ך אין מדובר בחלוק שלא נבדק כלל, שהרי אם כן אינה טמאה כלל מחמתו, כמבואר לעיל (סעיף ל"ט), אלא מדובר שבדקתו לפני ימי נידותה.

תלייה בחלוק מימי טומאה בג' ימים ראשונים:

נחלקו האם תולה גם בג' ימים הראשונים של ז' נקיים:

» רמ"א חומרת ג' ימים הראשונים היא דווקא בדבר חיצוני לגופה שאינה תולה, אך במכה שבגופה תולה אפילו בג' ימים הראשונים, והוא הדין שיכולה לתלות גם בימי נידותה, כמבואר כאן.

» ש"ך בג' ימים הראשונים אינה תולה כלל, ואפילו לא במכה שבגופה.

סעיף מה

לבשה חלוק קודם שהיתה מעוברת, ואחר שנתעברה לבשתו בלא בדיקה ומצאה עליו כתם, תולה בלבישת הימים שלא היתה מעוברת. וכן המניקה, תולה בעצמה כמו שתולה בחברתה. (וכן זקנה תולה בעלמה צימם שלא היתה זקנה), (כ"י צסס הסכ"א).

תליית כתם בחלוק שלבשה בזמן העיבור וההנקה

דין השלחן ערוך כמבואר ברשב"א.

סעיף מז

חלוק שלבשתו בימי נדתה ונתכבס, וחזרה ולבשתו בזמן שהיא טהורה בלא בדיקה, אם נתכבס על ידי ישראלית ואינה בפנינו לשאול, חזקה בדקתו בשעת כיבוס, ואינה תולה בו. ואם היא בפנינו ואומרת שלא בדקתו, תולה לומר שמתחילה היה ולא עבר על ידי הכיבוס. ואם נתכבס ע"י שפחה או עובדת כוכבים, אפילו אינה לפנינו, תולה לומר שמתחילה היה. ואם אפשר לעמוד על הבירור, כגון שמכרת במראיתו, אם מקדיר דהיינו שנכנס לתוך הבגד, בידוע שקודם כיבוס היה. ואם מגלד, דהיינו שאינו נכנס לתוך הבגד, בידוע שאחר כיבוס היה. ואם אינה בקיאה בכך, חוששת להחמיר (דעת הראב"ד).

תלייה בכתם ישן לפני הכביסה

במשנה נדה (נז). "וכן כתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע, עד שיאמר בדקתי את החלוק הזה ולא היה בו כתם או עד שעת הכבוס". ובגמרא "איבעיא להו עד שעת כבוס חזקתו בדוק, או דלמא חזקתו מתכבס, למאי נפקא מינה דאמר כיבס ולא בדק, אי אמרת חזקתו בדוק הא לא בדק, אי אמרת חזקתו מתכבס הא מתכבס. מאי, תא שמע, דתניא אמר רבי מאיר, מפני מה אמרו כתם

שנמצא בחלוק מטמא למפרע, עד שיאמר בדקתי את החלוק ולא היה בו כתם, או עד שעת הכיבוס, מפני שחזקת בנות ישראל בודקות חלוקיהן בשעת כיבוסיהן, ואם לא בדקו הפסידו למפרע. רבי אחא אמר, תחזור ותכבסנו, אם נדחה מראיתו בידוע שלאחר כבוס, ואם לאו בידוע שלפני הכבוס. רבי אומר, אינו דומה כתם שלאחר הכיבוס לכתם שלפני הכיבוס, שזה מקדיר וזה מגלד. שמע מינה חזקתו בדוק, שמע מינה".

מבואר חלוק שלבשה בימי נידותה, וכעת לובשת אותו בימי טהרתה לאחר שהתכבס, הכתם טמא למפרע עד שעת כיבוס, והגמרא הסתפקה האם כיבוס מעביר את הכתם, או שטעם הדין הוא משום שבשעת הכביסה בודקים את החלוק שיהיה נקי מכל כתמי הדם, והלכה כטעם השני.

נחלקו הראשונים כמי הלכה:

» **רשב"א** הלכה כרבי מאיר, סתם ישראלית המכבסת את החלוק בודקת ואין לתלות את הכתם שמא הוא לפני הכביסה. אם הישראלית נמצאת לפנינו יש לשאול אותה, ואם אומרת שלא בדקה את החלוק, יש לתלות שהוא ישן וטהורה. ודווקא בכובסת ישראלית, אך שפחה ונוכרית אינן בודקות, הטעם כתמים דרבנן ושומעים למקל, אלא שאם אפשר לברר יש לברר זאת.

» **ראב"ד ורמב"ן** הלכה כרבי שיש לבדוק על ידי 'מקדיר או מגלד', ואם אינם בקיאים בבדיקה זו טמאה, יש להחמיר בספק מחמת חסרון ידיעה.

» **רמב"ם** הלכה כרבי מאיר, הכיבוס אינו מעלה ומוריד אלא רק הבדיקה.

להלכה:

פסק השולחן ערוך כרשב"א, חלוק שלבשתו בימי נדתה ונתכבס, וחזרה ולבשתו בזמן שהיא טהורה בלא בדיקה, אם נתכבס על ידי ישראלית ואינה בפנינו לשאול, חזקה בדקתו בשעת כיבוס, ואינה תולה בו. ואם היא בפנינו ואומרת שלא בדקתו, תולה לומר שמתחילה היה ולא עבר על ידי הכיבוס. ואם נתכבס על ידי שפחה או עובדת כוכבים, אפילו אינה לפנינו, תולה לומר שמתחילה היה. ואם אפשר לעמוד על הברור, כגון שמכרת במראיתו, אם מקדיר דהיינו שנכנס לתוך הבגד, בידוע שקודם כיבוס היה. ואם מגלד, דהיינו שאינו נכנס לתוך הבגד, בידוע שאחר כיבוס היה. ואם אינה בקיאה בכך, חוששת להחמיר.

אם הבגד לפנינו:

כתב הש"ך ברישא של הסעיף מדובר שהבגד אינו לפנינו, אך אם הבגד לפנינו אין חילוק בין כובסת גויה לכובסת ישראלית ובכל עניין יש לבדוק על ידי מקדיר או מגלד.

סעיף מז

לבשה חלוק הבדוק לה, ופשטתו וכבסתו והשאילתו לחבירתה, ונמצא עליו כתם, אם מגלד, בידוע שמהשניה היא והיא טמאה והראשונה טהורה. ואם הוא מקדיר, בידוע שמהראשונה היא, והיא טמאה והשניה טהורה.

לבשה חלוק וכיבסתו והשאילתו לחברתה ונמצא כתם

דין השלחן ערוך כמבואר בטור.

אין יכולים לעמוד על בירור הדבר ואם הבגד אבד:

כתב הטור אם אין יכולים לעמוד על בירור הדבר, שתיהן טמאות. נחלקו האחרונים בטעם:

» לבוש טעם הדין הוא, משום שזה ספק הנובע מחוסר ידיעה. לפי זה, אם החלוק אבד שתיהן טהורות, משום שזהו ספק אמיתי.

» ש"ך טעם הדין הוא, משום ששתיהן טהורות ואין לתלות באחת יותר מחברתה. לפי זה, אפילו אם החלוק אבד שתיהן טמאות.

סעיף מח

שתי נשים שלבשו חלוק אחד בדוק ונמצא בו כתם, אם הוא מהחגור ולמטה לשתיהן, שתיהן טמאות. ואם הוא למעלה מהחגור לשתיהן, שתיהן טהורות. היתה אחת ארוכה ואחת קצרה, אם הוא מהחגור ולמטה לארוכה כשם שהוא לקצרה, שתיהן טמאות. ואם הוא מהחגור ולמטה לקצרה, ולמעלה מהחגור לארוכה, קצרה טמאה, וארוכה טהורה. במה דברים אמורים, כשלא פשטו אותו כלילה לכסות בו את ראשן, אבל אם כיסו בו את ראשן, שתיהן טמאות. כיסתה אחת מהן את ראשה ולא השניה, אותה שכיסתה את ראשה טמאה, וחבירתה טהורה.

שתי נשים שלבשו חלוק אחד בדוק ונמצא בו כתם

בגמרא נדה (נח.) "תנו רבנן ארוכה שלבשה חלוקה של קצרה, וקצרה שלבשה חלוקה של ארוכה, אם מגיע כנגד בית התורפה של ארוכה שתיהן טמאות, ואם לאו, ארוכה טהורה, וקצרה טמאה".

וכן פסק השלחן ערוך, והוסיף כמבואר לעיל סעיף ט"ו, אם כיסו בו את ראשן, שתיהן טמאות, כיסתה אחת מהן את ראשה ולא השנייה, אותה שכיסתה את ראשה טמאה, וחבירתה טהורה.

סעיף מט

שלוש נשים שלבשו חלוק אחד, או שישבו על ספסל אחד זו אחר זו, ואחר כך נמצא עליו כתם, כולן טמאות והוא שיהא הספסל מדבר המקבל טומאה. במה דברים אמורים, בזמן שכולן שוות. אבל אם היתה אחת מהן ראוייה לראות יותר מחברתה, כגון שהיא זקנה או מעוברת או מניקה או שלא ראתה דם מימיה אף על פי שנשואה, אותה שאינה ראוייה לראות תולה בראוייה.

שלוש נשים שלבשו חלוק אחד או ישבו בספסל אחד ונמצא עליו כתם

במשנה נדה (נט): "שלוש נשים שלבשו חלוק אחד, או שישבו על ספסל אחד ונמצא עליו דם, כולן טמאות", וכן פסק השלחן ערוך.

ביארו הראשונים, מדובר שלבשו אחת אחרי השנייה ולא בדקו בינתיים. כמו כן מדובר שכולן שוות, ואין סיבה לתלות את הדם באחת יותר מחברתה, וכן מדובר באופן שהחלוק או הספסל מקבלים טומאה.

» הט"ז (סקל"ו) הביא את דברי הרשב"א הסובר שאפילו לא באו לשאול בבת אחת מטמאים את כולן.

» הש"ך בנקודות הכסף סובר לא קיימא לן בזה כרשב"א.

סעיף נ

שלוש נשים שישנות במטה אחת ומשולבות, (פי' חטופות ודוקות יחד כשליכות הסולס), שרגליהן מעורות זו בזו ונמצא דם תחת אחת מהן, כולן טמאות. ואם אינן משולבות זו בזו ונמצא דם תחת האמצעית, כולן טמאות. נמצא תחת הפנימית, היא והאמצעית טמאה, והחיצונה טהורה. נמצא תחת החיצונה, היא והאמצעית טמאה, והפנימית טהורה. במה דברים אמורים, כשעלו דרך מרגלות המטה, אבל אם עלו דרך החיצונה, כולן טמאות, שאולי דרך עברתה נטף ממנה. והני מילי כשלא נמצא על סדין העליון (טור נסס הא"ש), אבל אם נמצא בו, בין כך ובין כך כולם טמאות, מפני שהוא עשוי להתהפך אילך ואילך.

שלוש נשים שישנות במיטה אחת

במשנה נדה (ס): "שלוש נשים שהיו ישנות במטה אחת, ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות". עוד משנה (סא): "שלוש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם, תחת האמצעית כולן טמאות, תחת הפנימית שתים הפנימיות טמאות והחיצונה טהורה, תחת החיצונה שתים החיצונות טמאות והפנימית טהורה. אימתי בזמן שעברו דרך מרגלות המטה, אבל אם עברו דרך עליה

כולן טמאות". ובגמרא "מאי שנא רישא דלא מפליג, ומאי שנא סיפא דקמפליג, אמר רבי אמי במשולכות".

מבואר במשנה הראשונה נאמר ששלוש נשים שהיו ישנות במיטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן, כולן טמאות. מאידך, במשנה השנייה נאמר שרק זו שהדם תחתיה וחברתה הסמוכה לה טמאות, ביאר רבי אמי, ברישא כולן טמאות כי הן שוכבות דבוקות זו לזו ורגליהן מעורות אחת בחברתה, לכן יש להסתפק בכל אחת שמא הדם ממנה.

במקרה שאינן משולכות, יש להבחין מהו אופן עלייתן למיטה, עלו דרך מרגלות המיטה, טמאה זו שהדם תחתיה וחברתה הסמוכה לה. אך אם עלו כולן דרך החיצונה, אם נמצא דם תחת החיצונה אף הפנימית טמאה, שמא בשעה שעלתה נטף ממנה דם על מקום החיצונה.

נמצא דם על הסדין:

- » **ראב"ד** וב"ח הדינים הנ"ל נאמרו כשנמצא דם על המיטה, אך אם הדם נמצא על הסדין כולן טמאות. הסדין עשוי להתהפך אילך ואילך, ולכן הדם יכול להיות מכל אחת מהנשים.
- » **רא"ש** דברי הראב"ד נכונים לגבי הסדין העליון, אך הסדין התחתון אינו מתהפך, **וכן פסק השלחן ערוך**.
- » **פרישה** יש שמתכסים בסדין תחתיהם וסדין מעליהם, כדי לא ללכלך את המיטה העליונה בזיעה.
- » **מהרש"ל** תמה על הרא"ש, עינינו רואות שגם הסדין התחתון מתהפך, ומכל מקום העיר הט"ז, הכסת שתחת הסדין לכולי עלמא אינה מתהפכת.

חשש שמא השתלבו רגליהן תוך כדי השינה:

כתב הרשב"א למרות שאם נמצא דם בסדין כולן טמאות משום שהסדין עשוי להתהפך, מכל מקום כאשר נמצא דם תחת אחת מהן אין אומרים לטמא את כולן משום חשש שמא השתלבו רגליהן תוך כדי שינה. הטעם, כתמים דרבנן ולכן אין חוששים כל כך.

דם במיטה של אשה אחת:

כתב הרשב"א אשה שישנה לבד במיטה ומצאה דם, אפילו אין הדם תחת המקום שישנה טמאה, וכן פסק הש"ך. הטעם, אין מונע ממנה להתגלגל בכל המיטה ולכן יש חשש שכך אירע. ועוד, מהיכן דם זה בא אם לא ממנה.

סעיף נא

כל זה מיירי שלא בדקה שום אחת מהן, או שבדקו שלשתן ומצאו טהורות, אבל אם בדקה אחת או שתיים ומצאו טהורות, הן טהורות והאחרת שלא בדקה, טמאה. ואם בדקה גם השלישית ומצאה טהורה, כולן טמאות. ואם בדקה אחת ומצאה טמאה, האחרות שלא בדקו תולות בה, והן טהורות. בדקו שתיים ומצאו טמאות, הן טמאות,

והשלישית טהורה, מפני שתולה בהן. והא דתלינן באותה שמצאה טמאה, לטהר האחרת, וכן הא דמטהרינן לאותה שמצאה טהורה, דוקא שקנחה עצמה בעד שבירה מיד תיכף למציאת הדם, אבל אם שהתה כדי שיעור בדיקה, דהיינו כדי שתקנח בחורין ובסדקים, אין הבדיקה מועלת לטמאה לטהר האחרת, ולא לטהורה לטהר עצמה.

דין אותן ג' נשים כשבדקות עצמן

במשנה נדה (ס: א.) "שלוש נשים שהיו ישנות במטה אחת, ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות. בדקה אחת מהן ונמצאת טמאה היא טמאה ושתיהן טהורות וכו', בדקה אחת מהן ונמצאת טהורה היא טהורה, ושתים טמאות. בדקו שתים ומצאו טהורות הן טהורות ושלישית טמאה. שלשתן ומצאו טהורות כולן טמאות".

ובגמרא (ס:) "אמר רב יהודה אמר רב, והוא שבדקה עצמה בשיעור וסת. סבר לה כבר פדא, דאמר כל שבעלה בחטאת טהורות טמאות, בעלה באשם תלוי טהורות תלויות, בעלה פטור טהורות טהורות. ורבי אושעיא אמר, אפילו בעלה בחטאת טהורות תלויות".

מבואר לגבי טהרות סובר בר פדא שאם בדקה עצמה כשיעור וסת ומצאה טמאה, טהורות טמאות. וכן הדין אם שימשה עם בעלה ובתוך שיעור וסת מצאה טמאה, בעלה בחטאת. רבי אושעיא חולק וסובר שבדיקה המחייבת חטאת אינה עניין לטמא טהרות, אלא הטהרות תלויות.

נחלקו הראשונים:

» **רמב"ן ורשב"א** מדובר שמצאה עצמה טהורה או טמאה בקינוח חיצוני אך לא בבדיקה פנימית, בדיקה פנימית אינה מעידה בבירור שאכן היא טהורה או טמאה ודינה כאילו לא בדקה כלל, **וכן פסק השלחן ערוך**. הלכה כבר פדא משום שמשנתינו מדויקת כמותו. **שיעור** וסת מבואר בגמרא שהוא קצר מאוד ואין בו די זמן כדי לעשות בדיקה פנימית, אלא קינוח בלבד. מדובר שהנשים מצאו את הכתם בשעה ששוכבות במיטה או מייד כשקמו ממנה, אך אם מצאו את הכתם זמן מה לאחר שקמו מהמיטה, לא מהני בדיקה אלא כולן טמאות.

» **רא"ש** אין הגבלת זמן על הבדיקה, אפילו אם בדקה לאחר זמן מרובה ומצאה טהורה או טמאה, מהני. הואיל לדעת רבי אושעיא אין חילוק בין שיעור וסת לאחר שיעור וסת לגבי טהרות, בכתמים יש לפסוק כדעת המקל. ועוד, גם לבר פדא אין דמיון מוחלט בין דין טהרות לדין כאן.

» **רז"ה** בדקה ומצאה טמאה, מצילה על האחרות רק אם בדקה בשיעור וסת. אך אם בדקה ומצאה טהורה, מצילה על עצמה אפילו אם בדקה לאחר זמן, וראיה מגמרא קידושין "אמר רב חסדא: שלשה נאמנים לאלתר, אלו הן וכו' ופוטרת חברותיה".

להלכה:

פסק השלחן ערוך, בדקה אחת או שתיים ומצאו טהורות, הן טהורות והאחרת שלא בדקה, טמאה. ואם בדקה גם השלישית ומצאה טהורה, כולן טמאות. ואם בדקה אחת ומצאה טמאה, האחרות שלא בדקו תולות בה, והן טהורות. בדקו שתיים ומצאו טמאות, הן טמאות והשלישית טהורה, מפני שתולה בהן. והא דתלינן באותה שמצאה טמאה, לטהר האחרת, וכן הא דמטהרין לאותה שמצאה טהורה, דווקא שקינחה עצמה בעד שבידה מיד תיכף למציאת הדם, אבל אם שהתה כדי שיעור בדיקה, דהיינו כדי שתקנח בחורין ובסדקים, אין הבדיקה מועלת לטמאה לטהר האחרת, ולא לטהורה לטהר עצמה.

ההבדל בין מיטה לחלוק:

» **רשב"א** - בדיקה של אחת או שתיים מצילה על האחרות רק במיטה אך לא בחלוק. **טעם** במיטה ניתן לבדוק מייד לאחר שמצאו את הכתם, אך בחלוק שלבשו שלוש נשים זו אחר זו לא מהני לאחרונה מה ששתי הראשונות בדקו עצמן ומצאו טמא, שהרי בדיקתן נעשתה לאחר שיעור ווסת משעה שפשטו את החלוק. ברם, השלישית שבדקה עצמה ומצאה עצמה טמאה מצילה את שתי הראשונות.

» **רמב"ם** אין הבדל בין חלוק למיטה.

סעיף נב

במה דברים אמורים, כשכולן שוות. אבל אם אחת ראויה לראות יותר מחבירתה, שאינה ראויה תולה בראויה. כיצד, אחת זקנה שעברו עליה שלשה עונות ולא ראתה, ואחת ילדה, זקנה טהורה, וילדה טמאה. אחת מעוברת שהוכר עוברת, ואחת שאינה מעוברת, מעוברת טהורה, ושאינה מעוברת, טמאה. אחת בתולת דמים שלא ראתה מעולם, ואחת שראתה, שלא ראתה, טהורה. ושראתה, טמאה. אחת מניקה ואחת שאינה מניקה, מניקה טהורה, ושאינה מניקה, טמאה. וכשם שתולה בחברתה כך תולה בעצמה, שאם לבשה חלוק בזמן שאינה מעוברת, ואחר כך לבשתו בזמן שהיא מעוברת, ונמצא עליו דם, תולה בימים הראשונים שלא היתה מעוברת, וכן מניקה וזקנה, וטהורה. ואם היו כולן שוות מניקות או זקנות או אחת זקנה ואחת מניקה, אין תולות זו בזו. היו שלשתן ערות ושוכבות על המטה או יושבות על הספסל כאחת, ונמצא דם תחת אחת מהן, אפילו תחת האמצעית, כיון שכל אחת מכרת מקומה אותה שתאמר: ברי לי שלא באתי למקום שנמצא הדם, טהורה. ואם נמצא ביניהן, השתים שנמצא ביניהן טמאות, והאחרת טהורה. ואם עלו דרך החיצונה ונמצא תחת החיצונה, כולן טמאות. תחת האמצעית, אמצעית ופנימית טמאות, והחיצונה טהורה. תחת הפנימית, היא לבדה טמאה, ושתים החיצונות טהורות. ואם היה להן עסק לצד פנים שדרכן לקרב לצד הפנימי, כגון שהן מוחנות ברחים, ונמצא דם תחת הפנימית, שתיים

הפנימיות טמאות, ואם נמצא תחת החיצונה, היא טמאה ופנימית טהורה, שאין פנימית דוחקת לבא לצד החיצונה.

תליה בנשים שראויות יותר לראות

תליית מסולקת דמים בשאינה מסולקת דמים:

במשנה נדה (ו:) "ותולות זו בזו", ובגמרא "תנו רבנן כיצד תולות זו בזו, עוברת ושאינה עוברת תולה עוברת בשאינה עוברת, מניקה ושאינה מניקה תולה מניקה בשאינה מניקה, זקנה ושאינה זקנה תולה זקנה בשאינה זקנה, בתולה ושאינה בתולה תולה בתולה בשאינה בתולה".

פסק השלחן ערוך אם אחת ראויה לראות יותר מחבירתה, שאינה ראויה תולה בראויה. כיצד: (א) אחת זקנה שעברו עליה שלושה עונות ולא ראתה, ואחת ילדה, זקנה טהורה וילדה טמאה. (ב) אחת מעוברת שהוכר עוברת, ואחת שאינה מעוברת, מעוברת טהורה, ושאינה מעוברת טמאה. (ג) אחת בתולת דמים שלא ראתה מעולם ואחת שראתה, שלא ראתה טהורה, ושראתה טמאה. (ד) אחת מניקה ואחת שאינה מניקה, מניקה טהורה, ושאינה מניקה טמאה.

אחת הגיע ווסתה וחברתה לא הגיע ווסתה:

כתב הבית יוסף רק מסולקת דמים תולה בחברתה שאינה מסולקת דמים, אך בעלת ווסת קבוע שלא הגיע זמנה לראות אינה תולה בחברתה שהגיע זמנה לראות, וכן אינה תולה בחברתה שאינה בעלת ווסת קבוע.

מסולקת דמים התולה כתם בזמן שלא היתה מסולקת דמים:

פסק השלחן ערוך, כשם שתולה בחברתה כך תולה בעצמה, שאם לבשה חלוק בזמן שאינה מעוברת, ואחר כך לבשתו בזמן שהיא מעוברת, ונמצא עליו דם, תולה בימים הראשונים שלא היתה מעוברת, וכן מניקה וזקנה, וטהורה.

היו כולן שוות:

במשנה (שם) "ואם לא היו ראוין לראות, רואין אותן כאילו הן ראויות". ובגמרא "היו שתיהן עוברות, שתיהן מניקות, שתיהן זקנות, שתיהן בתולות, זו היא ששנינו, לא היו ראויות לראות, רואין כאילו הן ראויות".

וכן פסק השלחן ערוך ואם היו כולן שוות מניקות או זקנות או אחת זקנה ואחת מניקה, אין תולות זו בזו.

שוכבות ערות:

כתב הראב"ד, כל הדינים הנ"ל נאמרו רק כשהן ישנות במיטה, אך אם אינן ישנות אלא ערות, אם אומרת ברי לי שלא באתי למקום חברתי שתחתיה נמצא הדם, כולן טהורות מלבד זו שהדם נמצא תחתיה, **וכן פסק השלחן ערוך**.

» ט"ז ביאר נאמנת האשה לומר שלא באה למקום חברתה, אף שלכאורה הוי מילתא דלא רמיא עליה, רק אם הדם נמצא סמוך לשכיבתן במיטה, ובזמן קצר כזה יכולה לזכור שלא הגיעה למקום חברתה, אך אם הדם נמצא זמן רב לאחר ששכבו במיטה, אינה נאמנת.

» **נקודות הכסף** ביאר מכיוון שטוענת 'ברי' נאמנת אפילו לאחר זמן, ובכהאי גוונא אין לומר 'מילתא דלא רמיא עליה', שהרי היא טוענת שכן רמיא עליה.

חילוקים נוספים בדינים אלו:

עוד פסק השלחן ערוך, (א) אם נמצא ביניהן, השתיים שנמצא ביניהן טמאות, והאחרת טהורה. (ב) ואם עלו דרך החיצונה ונמצא תחת החיצונה, כולן טמאות. (ג) תחת האמצעית, אמצעית ופנימית טמאות, והחיצונה טהורה. (ד) תחת הפנימית, היא לבדה טמאה, ושתיים החיצונות טהורות.

החילוק מכאן לסעיף נ', שבו כאשר נמצא תחת אחת גם חברתה הסמוכה לה טמאה מחמתה, כאן הדין שונה ורק כשנמצא דם ביניהן שתיהן טמאות, אך אם נמצא תחת אחת בלבד אין חברתה טמאה. הואיל וכאן הן ערות ולכן אין חשש שמא אחת באה למקום חברתה.

התעסקו יחד ונמצא כתם:

בגמרא (ס:) "תניא שתי נשים שהיו טוחנות ברחיים של יד, ונמצא דם תחת הפנימית שתיהן טמאות, תחת החיצונה החיצונה טמאה, והפנימית טהורה".

מבואר החיצונה דוחקת עצמה להתקרב למקום מעמד הפנימית כדי לטחון יחד איתה, לכן אם נמצא דם תחת הפנימית שתיהן טמאות. לעומת זאת, הפנימית אינה יוצאת ממקום מעמדה, ולכן אם נמצא דם תחת החיצונית היא לבדה טמאה.

וכן פסק השלחן ערוך אם היה להן עסק לצד פנים שדרכן לקרב לצד הפנימי, כגון שהן טוחנות ברחיים, ונמצא דם תחת הפנימית, שתיים הפנימיות טמאות. ואם נמצא תחת החיצונה, היא טמאה ופנימית טהורה, שאין פנימית דוחקת לבא לצד החיצונה.

סעיף נג

הא דאמרינן: נמצא דם בחלוק או מטה או ספסל כולן טמאות, אם נתעסקה אחת בכתמים, כולן טהורות, שכולן תולות בה והיא תולה בכתמים.

תליה באחת שנתעסקה בדמים

דין השלחן ערוך כמבואר ברשב"א בשם הראב"ד.

סעיף נד

אין בכתמים משום וסת. כיצד, מצאה כתם בראש חודש, אפילו שלש פעמים, לא קבעתו ולא עוקרתו. חוץ מכתמי עד הבדוק לה, שהם מטמאים בכל שהן, והרי הן כראיות לכל דבר.

קביעת וסת על פי ראיית כתם

דין השלחן ערוך מבואר בראב"ד, אין בכתמים משום וסת, חוץ מכתמי עד הבדוק לה, שהם מטמאים בכל שהן, והרי הן כראיות לכל דבר. הט"ז (סקמ"א) ביאר שראיה על גבי עד שאינו בדוק, הוי ספק דאורייתא.

כתמי אשה מוכת שחין:

כתב מהר"ם, אשה מוכת שחין שנמצא כתם על חלוקה, טהורה, ואפילו אם בשעת וסתה לא בדקה ושוב בדקה ומצאה כתמים על סדינה, וכל שכן בז' נקיים שתולים להקל.

כתם בצבע טהור המוקף בצבע טמא

אישה שיש לה פצעים בגופה, וראתה כמה פעמים כתמים הבאים מהמקור בצבע ירוק או לבן, וכעת ראתה בראש אחד מהכתמים מראה אודם:

» רמ"א טמאה, וראיה גמרא נדה (נט). "אמר רבא נמצא עליה מין אחד, תולה בו כמה מינין. מיתיבי, נתעסקה באדום אין תולה בו שחור, נתעסקה שאני. איכא דאמרי, אמר רבא נתעסקה במין אחד, תולה בו כמה מינין. מיתיבי, נתעסקה באדום אין תולה בו שחור, כי קאמר רבא דאתעסקה בתרנגולת, דאית בה כמה מיני דמא". מבואר ללישנא קמא דרבא הולכים לקולא ותולים את הכתם הטמא בחברו הטהור, כמו כן ללישנא בתרא שתולים את כל מיני הצבע בתרנגולת להקל, הוא הדין שבמקור יש כמה מיני דמים ולכן תולים בו את כל המראות להחמיר.

» ט"ז טהורה, ודחה כל ראיות הרמ"א, ולדעתו אין פתיחת המקור למראה טהור חזקה למראה אודם שנחוש בשבילו. ולכן רק אם מראה האודם הוא הולך ומתפשט סביב המראה הטהור כעין קו הוי טמאה. אבל כאשר המראה הטהור נמצא על גבי מראה אדום, ואפשר לתלות האודם במידי, ודאי אפשר לתלות כשאר כתמים.

» ש"ך בנקודות הכסף יש לדחות את כל ראיות הט"ז, אך דינו מסתבר.

סימן קצא – אישה שמצאה דם בהשתנה

סעיף א

האשה שהשתנה מים ויצא דם עם מי רגליה, בין שהשתנה והיא עומדת, בין שהשתנה והיא יושבת, הרי זו טהורה. ואפילו הרגישה גופה ונודעוזה, אינה חוששת, שהרגשת מי רגליה היא זו שאין מי רגלים מן החדר, ודם זה דם מכה הוא בחלחולת או בכוליא. הגה: וי"א דאין להחירה אלא ביושבת והשתינה, אבל בעומדת, אם מקלחת לחוד הספל ונמצא שם דם, טהורה. אבל אם שותתין על שפת הספל ונמצא שם דם, טמאה, דהאילו והמקור כר חוזרין למקור ומציאים דם, (הטור בשם הרא"ש). וי"א דאפילו ביושבת אין להחיר אלא במקלחת ונמצא הדם תוך הספל, אבל על שפת הספל, טמאה, ובעומדת, בכל ענין, טמאה. (מרדכי ה"ג וב"י בשם הגהות מיימוני וס"ד וב"י סימן ק"ז וכן משמע מתשובת הר"ן ומהר"ם בתשובות סימן תר"ל ואגודה והגהת ס"ד בשם מהר"ט), והכי נהוג. ודוקא כשנמצא הדם בספל שהיא משתנת שם לחוד, לדיוע שהוא ממנה, אבל אם נמצא בספל שאיש ואשה מטילין שם מים, טהורה בכל ענין (טור ופוסקים מהש"ס). וכל זה אם נמצא דם במקרה, אבל אשה שרגילה לראות דם במי רגלים ומרגשת כאב בשעה שמטלת מים כגון החולי שקורין (הארי"ן וי"ד), נראה דיש להחיר בכל ענין, דהא איכא ידיים מוכיחות שיש לה מכה המכאיב אותה בעטלת מי רגלים וממנו הדם יוצא. ואפילו אם מלאה דם אחר הטלת מי רגלים, כשמקנחת עצמה, טהורה, דמאחר דמרגשת כאב ואינה מוצאה דם רק אחר הטלת מי רגלים, ודאי דם מכה הוא, (בהגהת ס"ד בשם מהרי"ל והוא בתשובת מהרי"ל סימן ר"ג /קע"ג/ שכ"כ בשם מהר"ש וב"י בשם אגור בשם מהר"ש). אך יש מחמירין שלא להחיר רק באשה שיש לה וסת להאריכה בדיקה (דעת מהרי"ל שם), דהיינו קודם שתשתין, תבדוק עצמה היטב בחורין ובסדקין ואם לא תמצא דם תכניס מוך נקי על המקור בפנים, ותשתין ותקנח עצמה יפה ממני רגליה ותוציא המוך, אם נקיה היא הוכחה גדולה דאין הדם מן המקור, (שם ובמהרי"ן), והכי נהוג. ואם בדקה עצמה ג' פעמים בכהאי גוונא ומצאה המוך נקי, מותרת אחר כך בלא בדיקה שלא בשעת וסתה, דחזקה דדם מכה הוא מאחר שאינה מוצאה אותו רק אחר שהשתינה. וכל זה דוקא שמרגשת כאב עם מי רגליה, אבל אם אינה מרגשת כאב ובדקה עצמה אחר הטלת מים ומוצאה דם, אם לא מלאה דם במי רגליה ודאי טמאה, (כן משמע שם ובהגהות מיימוני ובמרדכי שם). אבל אם מלאה דם תוך מי רגליה וגם על העד שבדקה עצמה בו, יש אומרים דהיא טמאה, דלא התיירו רק דם שנמצא תוך מי רגליה, (מרדכי ה"ג). וי"א שהיא טהורה דדם שנמצא תולין שעדיין נשאר מתמזית מי רגליה, (ב"י ממשמעות הרא"ש והר"ן). ויש להחמיר, מיהו אינה צריכה לבדוק אחר זה. ואפילו אם היתה רגילה לראות דם בדקה עצמה שלש פעמים ומצאה טהורה, טוב אינה צריכה בדיקה, (שם במרדכי). ואם אינה רגילה לראות רק לפעמים, קובעת לה וסת אם הוא בדרך קבע, בין וסת שיה בין וסת דילוגין. ואם אינה מוצאה דם אחר כך כשבדקה עצמה, רק קרעין קרעין כמו חול וחץ אדום, ונמצא כזה ג"כ במי רגליה, ובשעת וסתה או לפעמים אחרים רואה דם ממש כשאר נשים, ואינה מוצאת אותו חול רק אחר מי רגליה, טהורה, דאינו דם רק חול שדרכו להוולד בכליות, (ב"י בשם תשובת הר"ן).

אישה המוצאת דם במי רגלים

משנה נדה (נט): "האשה שהיא עושה צרכיה וראתה דם, ר' מאיר אומר אם עומדת טמאה ואם יושבת טהורה. ר' יוסי אומר בין כך ובין כך טהורה". ובגמרא "מאי שנא עומדת דאמרינן מי רגלים הדור למקור ואייתו דם, יושבת נמי נימא מי רגלים הדור למקור ואייתו דם. אמר שמואל במזנקה. מזנקה נמי דלמא בתר דתמו מיא אתא דם. אמר ר' אבא ביושבת על שפת הספל ונמצא דם בתוך הספל. אמר שמואל הלה כר' יוסי, וכן אורי ר' אבא".

- » **רש"י לעיל (נז):** עומדת אידי דחיק לה עלמא דמעומד השתינה ולא יכלה לעצור, הדור מי רגלים למקור ואייתו דם. וכאן (נט:) פירש דיושבת טהורה דמכה יש לה במקום מי רגלים, דאין דרך דם מקור לצאת עם מי רגלים. בדעת ר' מאיר שטהורה במזנקת ויושבת, ביאר כיוון שיצא בקילוח כי אורחיה לא הדור, אבל שותתת אידי דאוקמא אנפשה הוא, ואפשר דהדור, אבל עומדת אי אפשר לה לזנק ומשום הכי טמאה. **מבואר** לדעת רש"י החילוק הוא אם מזנקת או שותתת, ועומדת טמאה דאי אפשר לה לזנק.
- » **רש"י רמב"ם רמב"ן ורשב"א** עומדת היינו שותתת, דאי אפשר שתזנק, ואפילו הכי מטהר ר' יוסי, והלכה כמותו, הלכך לעולם טהורה.
- » **תוספות ורא"ש** ר' יוסי נמי בעי חדא לטיבותא, דהיינו או יושבת או מזנקת, דבעומדת נמי לא מטהר אלא במזנקת, אבל עומדת ושותתת, דאיכא תרתי לריעותא, איהו נמי מטמא. דר' מאיר בעי תרתי לטיבותא, ור' יוסי דפליג עליה, בחדא פליג עליה.
- » **ר"ן החמיר** טפי בדעת ר' יוסי אף ביושבת על שפת הספל ונמצא על שפתו וגם בתוכו מטהר ר' יוסי, אבל נמצא על שפתו ולא נמצא בתוכו, מודה לטמא.
- » **הגהות מימוניות בשם הר' מאיר** ר' יוסי מטהר בעומדת דווקא במזנקת, וכל שכן ביושבת ומזנקת. אבל חייש לשמא בתר דתמו מיא אתא דם, אלא אם כן יושבת על שפת הספל ונמצא בתוך הספל. דבהא לא פליג אר' מאיר.
- » **ר"ח אליבא דהש"ך** מטמא בין בעומדת בין ביושבת, אבל ביושבת על שפת הספל ומקלחת לתוך הספל מודה לטהר. והטעם, דלקמן פריך אמאי אצטריך ר"י לטהר בהיא ובעלה הטילו בספל, הא כיוון שמטהר בחד ספיקא כל שכן שיטהר בתרי ספקי. ותימצו, דאי מרישא הוא אמינא בדיעבד, קא משמע לן סיפא דאפילו לכתחילה.
- כתבו התוספות** בפרק קמא (יד"ד ה"ר"), דר"ח מפרש דמאי דטהורה לכתחילה היינו בסיפא, אבל ברישא אינו מטהר אלא בדיעבד. ודיעבד היינו טהרות למפרע, ולכתחילה הוא מכאן ולהבא. והואיל ומטמא לכתחילה הוא הדין דאינו מתיר לבעלה. ומפרש הש"ך, דהיכא דלר' מאיר מותר דיעבד דהיינו ביושבת בלבד, לר"י מותר אף לכתחילה.
- » **ר"ח אליבא דהבית יוסף** ר' יוסי נמי לא טיהר אלא משום נדה, אבל מודה דאסורה משום כתם, וכדמשמע בפרק קמא, דסבירא ליה כר' חייא בעד שאינו בדוק והניחתו בקופסא. והלכה כמותו, אם כן לבעלה אסורה לעולם בין בעומדת בין ביושבת. והר"ן כתב לא אמר ר"ח דברים אלו.

להלכה:

- » **שלחן ערוך** פסק כרמב"ם.
- » **רמ"א** הביא שיטת הרא"ש ביש אומרים, ושיטת הגהות מימוניות ור"ח (כפירוש הש"ך) ביש אומרים, וכתב דהכי נהוג.

- » **ש"ך** (סק"ב) סיכם לדעת רמ"א בעינן יושבת דווקא, על שפת הספל דווקא, ונמצא בתוך הספל בלבד. אבל יושבת בתוך הספל טמאה. וכן יושבת על שפת הספל ונמצא גם על שפת הספל, טמאה.
- » **ט"ז** (כתב סק"ג) וכן עומדת טמאה בכל גוונא, אפילו נמצא תוך הספל.

הרואה דם במי רגלים

הרואה דם במי רגלים אפילו הרגישה טהורה, דאימור הרגשת מי רגלים היא (גמרא נ:). וכן פסקו רמב"ם ורמב"ן, וכן פסק מרן בשלחן ערוך.

בדיקה אחר ההשתנה ומצאה דם

- בדיקה אחר ההשתנה ומצאה דם**, נחלקו מתי טהורה:
- » **הגהות מימוניות בשם המרדכי** טמאה, דווקא בספל טהורה, שאז דרך לבוא עם מי רגליה, אבל בבדיקה הוי הדם מן המקור. ואם רגילה לראות אסורה לבעלה, אלא אם כן יעקר ממנה ג' פעמים, דהיינו שתבדוק ג' פעמים ולא תמצא, ואז אינה חוששת עוד, ואין צריך בבדיקה. ואם רואה לפרקים, קבעה לה וסת.
- » **רא"ש ורשב"א** אם ראתה גם בספל וגם בבדיקה, אפילו לפי הרא"ש טהורה, דהא מטהר ביושבת בכל גוונא, ולא חייש דלמא בתר דתמו מיא אתא דם, ועוד דהיינו משום דאמרינן מתמצית הדם שבא עם מי רגלים הוא. וכן אליבא דהר"ן טהורה. אבל אם לא מצאה בספל אלא רק בבדיקה, אפילו להרשב"א טמאה, דדווקא על שפת הספל מטהר, אף על פי שלא נמצא בתוכו, דאפשר שבא הדם בסוף ההשתנה, אבל הכא מצאה לאחר שסיימה ההשתנה.

להלכה:

- » **שלחן ערוך** ושאר הפוסקים פסקו כרא"ש ורשב"א.
- » **רמ"א** כתב לפי זה אם אין לה כאב ומצאה רק על הבדיקה ולא בספל, טמאה לכולי עלמא. ולמעשה אפילו מצאה גם בספל, יש להחמיר כדעת המרדכי.
- » **ש"ך** אין זו חומרא אלא מעיקר דינא, שהרי טימא רמ"א לעיל אפילו ביושבת אם אינה מקלחת, או אם מצאה על שפת הספל, אם כן כל שכן בבדיקה.

בדיקת מהרי"ל והמסתעף

- רגילה לחוש כאב, ומוצאת בבדיקה לאחר השתנה:**
- היה לה וסת הגוף, ועתה נתקלקלה, ובשעה שיושבת לעשות צרכיה מצטערת, ואחר כך בודקת ומוצאת דם דיהה כמו מוגלא, נחלקו כיצד מותרת:
- » **האגור** מהר"ש כתב, שאם תמיד מרגישה כאב, תולין במכה וטהורה, וכל שכן הכא שהוא דיהה, דלעניין זה אין אומרים שאין אנו בקיאי, אלא תולין שאינו מן המקור. אבל אם לפעמים רואה בלי כאב טמאה.

» **דרכי משה בשם שערי דורא בשם מהרי"ל** אם יש לה וסת יש להתיר על ידי בדיקה: (א) תקנה ותבדוק בחורים וסדקים, (ב) תכניס מוך לפי המקור, (ג) אחר השתנה תקנה ותרחץ כל מה שהתלכלך במי רגלים ודם, (ד) תוציא המוך ותבדקנו, אם הוא נקי אין זה מן המקור. אבל באין לה וסת אין להקל, דאין כאן מכה מבוררת (וכן כתב מהר" ירוחם לעשות בדיקה זו). ופסק רמ"א יש להחמיר כמהרי"ל.

» **צמח צדק** כתב אף על פי בדיקת מהרי"ל, אין להתיר אלא אם כן כואב לה בעת הטלת מי רגלים ולא לפני כן או אחרי כן, ובזה דווקא אם מוצאת גם תוך הספל.

» **סדרי טהרה** מותרת אפילו לא מצאה בספל, ואף על פי שמצטערת אחר הטלת מי רגלים מיד. ובשם **שבות יעקב** כתב להחמיר לכתחילה ולהיות מתון בזה (פת"ש סק"ג).

אם בדיקת מהרי"ל היא בדיקה ודאית:

» **ש"ך** (סק"ז) מה שהצריך מהרי"ל גם כאב וגם וסת קבוע, מפני שהיה מסופק אם בדיקתו מועלת. ווסת קבוע היינו שרואה גם בשעה שאינה עושה צרכיה, ולא דווקא בוסת קבוע לזמן.

» **נודע ביהודה** בדיקת מהרי"ל היא ודאית, וכל שעשתה בדיקתו, ולא מצאה דם בבדיקה, היא מותרת באותה הפעם. אבל להתירה לעולם בלא בדיקה, גם כשתמצא פעם אחרת דם בספל, צריך שיהיה מוכיחה קיים, וזהו על ידי שיש לה וסת ומרגשת כאב, דתלינן במכה. וכשיסור הכאב אם תמצא תיאסר (פת"ש סק"ד).

בדקה כמהרי"ל אם מותרת מעתה בלא בדיקה:

» **רמ"א** אם בדקה כבדיקת מהרי"ל ג' פעמים ולא מצאה, שוב מותרת בלא בדיקה.

» **דגול מרבבה** אין מדוקדק, דג' פעמים הוא דווקא להתירה מעתה בלא בדיקה, אבל להתירה לאותה הפעם, בפעם אחת סגי (פת"ש סק"ה).

מצאה מי רגלים בימי ליבונה

כשעברה בדיקת מהרי"ל, ומצאה מי רגלים בימי ליבונה:

» **חתם סופר** מהני אפילו לעניין הפסק בטהרה, שאם ראתה דם כדרכה, ופסקה בטהרה, ומצאה דם במי רגלים, אינה סותרת, דתלינן במכה.

» **אבני מילואים** אם אינה רואה דם לעולם אלא במי רגלים, כשיגיע שעת וסתה או עונה בינונית, צריכה להפסיק בטהרה, וגם לחזור ולהטיל מי רגלים כבדיקת מהרי"ל.

ביאר חתם סופר, משום דהפסק לא מהני, דאמרינן שמעיננה אינו מוציא אלא במי רגלים, ולפיכך צריכים לידע שפסקה מלהוציא דם מן המקור במי רגלים.

בדיקת נודע ביהודה

» **נודע ביהודה** מי שמוצאת כתם תמיד למטה בצד אחד, תניח מוך נקי בפי המקור, ותבדוק למטה, ואם עדין תמצא דם, והמוך ימצא נקי, ודאי הדם מן הצדדים. ובזה צריכה לבדוק

בכל פעם. אבל מי שמוצאת בכל פעם קורט דם כחודה של מחט, די לה בבדיקה פעם אחת, דמוכחה קיים, שהרי צורתו מוכחת עליו. ויש להסתפק אי מהניא בדיקה זו בימי מניקתה.

» **חוות דעת** לא מהניא בדיקה זו, אלא אם כן יש לה מכה ואין ידוע אם מוציאה דם, אבל לא לדם הנמצא בפרוודור. אלא תבדוק כמה פעמים ואם תמצא רק למטה, מותרת.

נמצא חציץ אדום עם מי רגלים בתוך הספל ועל שפתו

כתב הר"ן בתשובה, נמצא חציץ אדום עם מי רגלים בתוך הספל ועל שפתו מותרת. לר' יוסי, דהא אין מוכח שהוא בתר דתמו מיא, דאפשר שהוא מתמצית הדם שבא עם מי רגלים. ואפילו לר' מאיר מותרת, (א) למיעוטא כי האי לא חייש, שיוצא כמין חציץ, ולא דם. (ב) ועוד שידוע לרופאים שהוא נולד מחולי הכליות, (ג) ועוד שכבר נבדקה על ידי נשים בקיאות, והוכח שאינו מן המקור. (ד) ועוד, שתתלה במכה שיש לה בכליות.

נחלקו האם צריכה שרייה בפושרים:

» **בית יוסף** בלאו הכי יש להתיר, דדמי למפלת כמין קליפות ושערות, שטיהרו על פי הרופאים. **בבדק הבית** כתב, שהוא על ידי שריה בפושרים.

» **ש"ך** (סק"א) מותרת אף בלא שריה, כדברי הר"ן.

הרואה קרטין כמין חול דיהה

» **מרדכי בשם מהר"ם** חזרנו על כל צדדים ולא מצאנו היתר, כיוון דהר"ן החמיר בזה.

» **בית יוסף** אין זה כנידון הר"ן, כי כאן (א) הוא כמין חול, ולא חול. (ב) אחר כך הייתה מוצאת גם דם בבדיקה.

» **דרכי משה ב"ח ט"ז וש"ך** (סק"ד, וסק"א) החילוק הב' עיקר, שאם אינה מוצאת דם אלא קרטין, ונמצא כזה גם במי רגלים, ובשעת וסתה או פעמים אחרות רואה דם ממש, טהורה.

המוצאת קרטין שלא בשעת וסתה ויש לה כאב בבטנה:

» **ט"ז** (סק"ד) המוצאת קרטין שלא בשעת וסתה, ויש לה כאב בבטנה מעל אותו מקום, ובעבר כאב לה במקום הכליות, ולאחרונה פסק, ולפעמים מוצאת הקרטין מתוך הכאב ולפעמים מעט אחריו, מותרת הן משום צורת הקרטין, והן מצד שיש לה כאב ותלינן במכה.

» **חכם צבי** (פת"ש סק"ז) הסומך על הוראה זו מתיר איסור כרת.

מוצאת דם בספל שמטיל גם בעלה

במשנה נדה (טז): "איש ואשה שעשו צרכיהן לתוך הספל ונמצא דם על המים, רבי יוסי מטהר ורבי שמעון מטמא, שאין דרך האיש להוציא דם אלא שחזקת דמים מן האשה". והלכה כר"י.

כתב בית יוסף לרא"ש צריך להביא את ההלכה הזו, ללמד שאף בעומדת ושותתת טהורה, ומשום דהוי ספק ספיקא, שמא מבעלה, ואם תימצי לומר ממנה, שמא ממי רגלים. אבל הרמב"ם לא הביא, דבלאו הכי מתיר בכל אופן, אף בספל שלה.

להלכה:

כתב רמ"א, דוקא כשנמצא הדם בספל שהיא משתנת שם לחוד, דידוע שהוא ממנה, אבל אם נמצא בספל שאיש ואשה מטילין שם מים, טהורה בכל ענין.

דווקא בנמצא בתוך הספל:

בש"ך (סק"ו) כתב, דווקא בנמצא בתוך הספל, דאי לאו הכי לא תלינן בבעלה אלא במי רגלים דידה, מבעלה לא יכול להגיע לשפת הספל.

זקנה הרואה במי רגלים

» **פנים מאירות** יש לטהר בכל עניין, שהרי אף המטמאים לא טימאו אלא משום כתם, וזקנה כתמה טהור.

» **פתחי תשובה וסדרי טהרה** מסימן ק"ץ מוכח דזקנה כתמה טמא (פת"ש סק"ב).

סימן קצב – דיני כלה הנכנסת לחופה

סעיף א

תבעוה לינשא ונתפייסה, צריכה לישב שבעה נקיים, בין גדולה בין קטנה, ואפילו בדקה עצמה בשעת תביעה ומצאה טהורה, שמא מחמת חימוד ראתה טיפת דם כחרדל ולא הרגישה בו. ומונה ז' ממחרת יום התביעה ואינה צריכה הפסק טהרה, שאף על פי שלא בדקה ביום התביעה להפסיק בטהרה, מונה מיום המחרת ז' נקיים. ומיהו צריכה בדיקה תוך ז' (כל יום לכתחלה, מיהו בדיעבד אם לא בדקה עצמה רק פעם אחת תוך ז' סני).

דם חימוד

בגמרא נדה (יט.) "אמר רבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה שתשב שבעה נקיים, רבינא איעסק ליה לבריה כי רב חנינא אמר ליה סבר ליה מר למכתב כתובה לארבעה יום, אמר ליה אין. כי מטא לארבעה נטר עד ארבעה אחרינא איעכב שבעה יומי, בתר ההוא יומא אמר ליה מאי האי, אמר ליה לא סבר לה מר להא דרבא דאמר רבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב שבעה נקיים, אמר ליה אימר דאמר רבא בגדולה דקחזיא דמא אבל בקטנה דלא חזיא דמא מי אמר אמר ליה, בפירוש אמר רבא לא שנא גדולה לא שנא קטנה גדולה טעמא מאי משום דמחמא קטנה נמי מחמא".

וכן פסק שלחן ערוך, תבעוה לינשא ונתפייסה, צריכה לישב שבעה נקיים, בין גדולה בין קטנה.

בדקה עצמה לאחר תביעה ופיוס ולא מצאה:

» רשב"א ואפילו בדקה עצמה בשעת תביעה, דאם לא כן למה תשב נקיים, תבדוק עצמה תיכף. ומונה ממחרת יום התביעה, דאי לאו הכי אין הראשון נקי.
» ראב"ה אם בדקה או שאומרת ברי לי שלא ראיתי, אין צריך ז' נקיים. כתב בית יוסף כל הפוסקים חולקים על ראב"ה, ואין לסמוך על זה.

להלכה:

השלחן ערוך פסק, ואפילו בדקה עצמה בשעת תביעה ומצאה טהורה, שמא מחמת חימוד ראתה טיפת דם כחרדל ולא הרגישה בו.

לשאל הכלה אם המתונה שבע נקיים:

כתב רמ"א כל חתן ישאל לכלה קודם שישג בה, אם שמרה ז' נקיים.

המתנה במסולקת וזקנה:

כתב הגבעת שאול וכן זקנה ומסולקת. עוד כתב מקום שמואל וכן אם נתעברה מנואף, ואחר כך בא לישא אותה, אפילו עודה מעוברת צריכה ז' נקיים (פת"ש סק"ב).

אם צריכה הפסק ובדיקות מחשש דם חימוד

בגמרא לעיל הובא, מעשה רבינא שהשיא בנו לבת רב חביבא, קבעו ליום ד', והתעכב רבינא עד יום ד' שאחריו. ותמה רב חביבא, כי סבר דקטנה אין צריך נקיים דתביעה ופיוס, ואמר ליה רבינא שאף קטנה מחמדא.

נחלקו הראשונים בביאור המעשה, ונפקא מינה האם צריכה הפסק ובדיקות מחשש דם חימוד:

» **רשב"א** הרי שם לא הפסיקה, שהרי סבור היה שאינה צריכה. ועוד, ממאי נפשך, אם היא כרואה ודאית, אף הפסק צריכה, ואם לאו, בדיקות נמי לא בעיא. **ופסק** אינה צריכה לא הפסק ולא בדיקות, כי אינה כרואה ודאית שמוחזקת למעינה פתוח.

» **רא"ש** בספרי אשכנז, נוסח המעשה היה, שמיד אמר ליה רבינא לינטר עד ד' אחרינא, דאפילו קטנה מחמדא, והפרישה רב חביבא. והטעם דצריכה בדיקות ולא הפסק, כי יותר שהיא קרובה לזמן החופה, יותר לבה הומה ומשתאה, ויותר חיישינן שמא תראה. ומשום הכי צריכה נקיים ולא משום חומרא דר' זירא. **ופסק** שאין צריכה הפסק, אבל בדיקות צריכה כל שבעה. כתב **הבית יוסף** אף לדעת הרא"ש, בדיעבד סגי בבדיקה אחת, דלא עדיפא מנדה גמורה.

» **ר"ן** הפסק אין צריך, כי ראייתה מועטת. אבל כיוון שצריכה נקיים, צריכה בדיקה בתחילה או בסוף. ובהך דרב חביבא הייתה בדיקה בסוף. אי נמי, ז' אחריני אצרכוה ולא חש תלמודא לפרש. **ופסק** אין צריך בכל יום, אלא בתחילתו או בסופו.

להלכה:

» **שלחן ערוך** פסק אין צריך הפסק אבל צריכה בדיקה תוך ז'. ביאר רמ"א לכתחילה בכל יום, ובדיעבד סגי בבדיקה אחת.

» **ש"ך** נהגו לעשות הפסק, ולכתחילה בדיקות כל ז'. עוד כתב ש"ך (סק"ב) ואף למנהג אשכנז, שלנדה גמורה לא סגי אלא בב' בדיקות דהיינו א' וז', הכא סגי בבדיקה אחת.

מדוע תמר ורות לא ישבו שבעה נקיים דתביעה ופיוס

» **ט"ז** (סק"ב) כי עדיין לא נגזרה גזירה זו, אלא לאחר שגזרו על הכתמים שטמאה אף על פי שלא הרגישה גזרו אף בזו. **אי נמי**, מפני שמיד שנתפייסו היו עמהם במיטה אין מחמדות, דיש להן פת בסל.

» **חוות דעת** אין חימוד אלא בנישואין (פת"ש סק"ג).

סעיף ב

שבעת ימים הללו מונים אותה משיעה שהיא סומכת בדעתה ומכינה עצמה לחופה, אף על פי שלא נתקדשה עדיין. הגה: ויש לסמוך הטבילה סמוך לבעילת מלווה ככל מה דאפשר, והמנהג לטבול הכלה ליל ד' אף על פי שלא תבעל קודם מולאי שבת, אבל אין להרחיק הטבילה מן הבעילה יותר מזה. ואם לא

תבעל צמולאי שבת, יס לה לבדוק עצמה בכל יום עד בעילת מצווה, וזווקא לכתחלה, אבל בדיעבד אין להחמיר אם בדקה רק פעם אחת תוך ז'. וכל חתן ישאל לכלה קודם שיגיע בזה, אם שמרה ז' נקיים.

ממתי ועד מתי צריכה ז' נקיים ובדיקות

כאשר החתונה אחר זמן משעת תביעה:

- » **רשב"א** אין צריך ז' נקיים, אלא משעה שמתחילים להכין צרכי חופה, כגון מכי רמו שערי באסינתא. וכתב הר"ן ואז מונה ז' נקיים אף על פי שעדין לא נתקדשה. ציין החמודי דניאל בלא כתיבת תנאים לא מהני ז' נקיים, וצריכה למנות מחדש (פת"ש סק"א).
- » **רשב"ם** הרוקח והר"ם צריכה ז' נקיים סמוך לבעילת מצווה. כתבו הגהות מימוניות, לפיכך אם טבלה אחר ז' נקיים ולא נבעלה צריכה לבדוק בכל יום עד שתיבעל.
- » **בית יוסף** מיהו בדיעבד בבדיקה אחת כל ז' סגי, דלא גרע מנדה גמורה.

להלכה:

- » **שלחן ערוך** מונים משעה שמכינה עצמה לחופה, אף על פי שלא נתקדשה עדין.
- » **רמ"א** יש לסמוך הטבילה לבעילת מצווה בכל מה דאפשר. והמנהג לטבול הכלה ליל ד', אף על פי שאינה נבעלת קודם מוצאי שבת. אבל אם לא נבעלה במוצאי שבת, תבדוק בכל יום עד שתיבעל.

תבעה לינשא אחר זמן מהקידושין:

- » **כתבו הגהות מימוניות בשם ריב"א** אם נתקדשה, ולאחר הקידושין חודש או ז' ימים תבעה לינשא, אין צריך ז' נקיים, דהואיל וכבר יודעת לא מחמדא.
- » **בית יוסף** כתב, מסתימת הפוסקים מוכח דלא שמיעא להו, ולפיכך אין לסמוך על זה.

אזהרת השל"ה על שהיית הבעילה:

של"ה כתב מרורות נגד המנהג לטבול הכלה ביום ד' אף על פי שלא תבעל עד מוצאי שבת, דאפילו לא באה לכלל נידות הרי מחמדת, ועוד שבא לידי קרי. וכן לא ישכב אצלה עד ליל בעילה. וכתב המעיל צדקה ומכל מקום אין חיוב להוכיחם בדברים, שמנוסה וברור שלא יקבלו, ומוטב שיהיו שוגגין, מאחר שאינו מפורש בתורה (פת"ש סק"ה).

בעילת מצווה ביום

- » **אבן שהם** חתן הרוצה לבעול בעילת מצווה ביום חופתו באור היום אחר החופה, אינו רשאי, מכמה טעמים.
- » **נודע ביהודה** לא כתב כן (פת"ש סק"ד).

סעיף ג

אם דחו הנשואין מחמת איזה סבה אף על פי שישבה ז' נקיים צריכה לחזור ולישב ז' נקיים, כשיתפשרו לעשות הנשואין (אף על פי שבדקה עצמה תמיד בימים שבינתיים, לא מהני).

המתנה מחדש אם דחו הנשואים

מי שהחלה שבעה נקיים מחשש דם חימוד ובאמצע דחו הנשואין, ושוב חזרו לקיימם, כתב **מרדכי בשם מהר"ם** כשיתפשרו צריכה לחזור ולישב, דלא מסקא אדעתה דהנך ז' נקיים. **ש"ך** (סק"ג) ביאר, אף על פי שכבר ישבה ז' נקיים וגם כבר טבלה.

וכן **פסק שלחן ערוך**, אם דחו הנשואין מחמת איזה סבה אף על פי שישבה ז' נקיים צריכה לחזור ולישב ז' נקיים, כשיתפשרו לעשות הנשואין.

בדקה בימים שבינתיים:

» **יש אומרים במהרי"ק** היינו דווקא אם הניחה מלבדוק באותן ימים עד שנתפשרו, אבל המשיכה לבדוק אין צריך לחזור ולישב.
 » **מהרי"ק** אפילו המשיכה לבדוק בכל יום, אינה נזהרת יפה, וצריכה לחזור ולישב אף על פי שלא הניחה מלבדוק, דחיישינן לחימוד חדש בכל עת, וצריכה ליתן דעתה, וזו לא נתנה.

להלכה:

רמ"א כתב כמהרי"ק, אף על פי שבדקה בימים שבינתיים.

ביטלו זמן החופה וקבעו מיד זמן חדש:

» **לבוש**, צריכה ז' נקיים.
 » **ב"ח וט"ז** (סק"ו) אין צריך, אלא בודקת מיד וטהורה (סדרי טהרה כתב שאין צריך בדיקה זו, והש"ך לא העתיק דברי הב"ח יפה (פת"ש סק"ו)), דדווקא כשאינה יודעת, לא מסקא אדעתה.
 החוות דעת כתב, דווקא שקבעו לזמן קרוב, שאין צריך הכנות מחדש, אבל אם קבעו לזמן רחוק, צריכה לישב מחדש (פת"ש סק"ו).

פרטי דינים לדחיית נישואים ודינם

נתפרדו וחזרו באותו יום:

מהריט"ץ ב"ח וסדרי טהרה אפילו נתפרדה החבילה לגמרי, אלא שבאותו היום חזרו וקבעו זמן חדש, אין צריך לחזור ולישב, כי ב' הבדיקות באותו היום, היו כאשר מסקא אדעתה (פת"ש סק"ו).

נדחה רק מצד אחד:

ט"ז (שם) בעינן שתהיה הדחיה על דעת שני הצדדים, מה שאין כן אם החתן בלבד אומר שאינו רוצה כי לא סילקה נדונייתה, וצד הכלה רודפים אחריו בדין ובפשר, אף על פי שנמשך זה יום או יומיים, אין צריך ז' נקיים מחדש, כי יהבא דעתה.

נתחלף החתן:

כתבו לבוש וב"ח אם בעת הקטט נתפרדה החבילה, והסכימה להינשא לאחר באותו המעמד, ונכנסה לחופה באותו היום, צריכה לישב מחדש, דאיכא כאן חימוד חדש מאיש אחר. עוד כתב החתם סופר, וכן אם החליפו החתן אפילו בלי קטטה, כי היא חמדה חדשה, שאין יצר הרע מתגרה מגוף זה לאחר (סק"ו).

התעכב החתן בדרך:

» ש"ך בשם משאת בנימין (סק"ז) לא בא החתן, ולמחרת הגיע שליח להודיע שהחתן מתעכב בדרך, אף על פי שלא בדקה בימים שבינתיים מותרת, אם לא עברו ז' ימים בלא בדיקה. כי לא דחו הנישואין אלא היה אונס, אם כן לא נתייאשה. ואין להחמיר בדברים אלו, כי בלאו הכי דעת הרשב"א שאין צריך בדיקות, ובדיעבד לכולי עלמא סגי בבדיקה אחת, וכל עיקר דין זה מדרבנן.

» ט"ז (שם) צריכה ז' נקיים מחדש, כיוון שלא בא ליום המוגבל והיא מסופקת בדעתה, כי כל הדרכים בחזקת סכנה.

יבמה שישבה ז' נקיים טרם נתפייס היבם לחלוץ:

כתב שער אפרים צריכה לחזור ולישב, אפילו במקום שנוהגין שלא ליבם אלא לחלוץ, דלא סמכא דעתה (פת"ש סק"א).

שוטה שישבה ז' נקיים והחלימה:

» בית שמואל הסתפק אם צריכה לחזור.

» חתם סופר הוכיח שאין צריך (פת"ש שם).

נתפייסה קודם שראתה החתן וישבה, ואחר כך ראתה:

חתם סופר אין צריך לחזור ולישב, כי החימוד אינו תלוי בראיה, ואף על פי שאין יצר הרע שולט וכו', היינו שאם מהרהר בגוף זה, לא יבוא להרהר בגוף אחר, מה שאין כן חימוד שאינו אלא לביאה סתם. והשואל שהחמיר תבוא עליו ברכה (פת"ש שם).

סעיף ד

עבר וכנסה תוך זמן זה, וכן חתן שפירסה כלתו נדה קודם שבא עליה, לא יתייחד עמה, אלא הוא יישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים. הגה: יש אומרים אם הייתה טהורה כשנשאת ולא בא עליה, ופירסה נדה אחר כך, אין צריך שימור עוד, והמחמיר תבוא עליו ברכה. ואין לחלק בזה בין בחור לאלמן

או בתולה לאלמנה. י"א שאסורה ליחד עמו ביום, כמו בלילה, ואין צריך להיות שתי שמירות, רק הוא בין האנשים או היא בין הגשם. ואם אינם יגנים בחדר א' אינן צריכים שימור כלל. ויש אומרים דבליילה צריך שתי שמירות, וביום מותר להתייחד. והמנהג ליקח קטן אצל החתן וקטנה אצל הכלה, ואין מתייחדין ביום בלא קטן או קטנה.

דין חופת נדה

מקור בגמרא לחופת נדה:

בגמרא כתובות (ד.) "מי שפירסה אשתו נדה הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים וכו', דרש רב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא, לא שנו אלא שלא בעל אבל בעל אשתו ישנה עמו", וכן פסק שו"ע.

השוואת דין כנסה תוך ימי הנקיים לחופת נדה:

עבר וכנסה בתוך ז' נקיים, כתבו רשב"א סמ"ג וספר התרומה, אסור להתייחד עמה, כדין חתן שפרסה אשתו נדה. שאם היה מותר להתייחד עמה, לא הייתה גזירת חז"ל עומדת, כי יצרו תוקפו כיוון שלא בא עליה מעולם.

אחר שבעל בעילה ראשונה:

כתבו הראשונים, עד שלא בעל, הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים, אחר שבעל אין יצרו תוקפו והיא ככל הנשים.

שהה כמה לילות מלבעול ופירסה:

כתוב בתרומת הדשן בחור נשא בתולה והיתה טהורה ושהה עמה כמה לילות ולא בא עליה ופירסה נדה, נחלקו:

- » אחד מן הגדולים שאסור להתייחד עמה הואיל ולא בעל עדיין.
- » חד מרבוותא התיר משום דכיון דחזינן דלא תקיף יצריה באשה זו בשעת החופה ולא בא עליה אף על פי שהיתה ראויה לו לא חיישינן ליחוד ידיה דודאי לא יעבור ולא תקיף יצריה.
- » תרומת הדשן הביא סעד לדברי המתיר, ומכל מקום כתב המחמיר תבוא עליו ברכה.

להלכה:

- » רמ"א המחמיר תבוא עליו ברכה.
- » ט"ז אסור.
- » ש"ך אם לא בעל בגלל המנהג שנהגו שלא כהוגן שלא לבעול בג' ימים ראשונים, אסור, דהא דלא בעל תחלה היינו משום המנהג.
- » כרתי ופלתי אם לא בעל בגלל מנהג וודאי לא יבעל בכרת, ומותר בייחוד.
- » ש"ך במקום שהמנהג לשהות מיום ד' ועד מוצאי שבת, פשוט דליכא מאן דשרי, דהא לא חזינן דלא תקיף יצריה.

כמה שמירות צריך:

- » ראב"ד דווקא ב' שמירות.

» רא"ש בשמירה אחת סגי.

» רשב"א אם ישנים בב' בתים אין צריך שיששן בין האנשים והיא בין הנשים.

אם יום כלילה:

» ראב"ד ביום אין צריך שמירה.

» רז"ה צריך.

להלכה:

כתב רמ"א יש אומרים שאסורה לייחד עמו ביום, כמו בלילה, ואין צריך להיות שתי שמירות, רק הוא בין האנשים או היא בין הנשים. ואם אינם ישנים בחדר א' אינן צריכים שימור כלל. ויש אומרים דבלילה צריך שתי שמירות, וביום מותר להתייחד. והמנהג ליקח קטן אצל החתן וקטנה אצל הכלה, ואין מתייחדים ביום בלא קטן או קטנה.

כתב ש"ך (סק"ד) היינו שיודעים טעם ביאה ואין מוסרין עצמן לביאה. באר שבע תמה על מנהג זה. ועל מי שנוהגים שאם הכלה ישנה עם הכלה, כתב שהוא טעות (פת"ש סק"ז).

ייחוד לאחר בעילת בתולה:

» רמ"ה אסור להתייחד, הואיל וגזרו על דם בתולים, הואיל ואקילו ביה רבנן שמותר לגמור ביאתו, חיישינן שמא יתקפנו יצרו כשכל האיסור שלה ה' וא' רק דם בתולים.

» רא"ש אף למשנה אחרונה אחר שבעל בעילת מצוה ישנה עמו וכן עמא דבר, וכתב בית יוסף כן נראה שהוא דעת כל הפוסקים שסתמו דבריהם ולא חילקו בדבר.

להלכה:

פסק רמ"א כרא"ש.

האם חופת נדה קונה:

» רמב"ם חופת נדה אינה חופה. חיישינן שמא לא יזהרו המשמרות. ואין מברכים ברכת חתנים.

» ר"ן וכן הלכה חופת נדה קונה, ומברכים ברכת חתנים.

» רא"ש בדעת הרמב"ם חופת נדה אינה קונה לעניין תוספת, אבל קונה לשאר עניינים.

תלמיד חכם אם מותר לכנוס ולהתייחד בחופת נדה

בגמרא יבמות (לז'): "אמר ר' אליעזר בן יעקב, לא ישא אדם אישה במדינה זו, וילך וישא אישה במדינה אחרת. איני והא רב כי אקלע לברדשיר וכן רב נחמן כי אקלע לשכנציב אמרו מאן הויא ליומי. שאני רבנן דבקי' שמיהו. והא אמר רבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה ז' נקיים, רבנן שלוחיהו הו' משדרי ומודעי להו, ואיבעית אימא לרבנן יחודי בעלמא הוא דהו' מייחדי להו".

נחלקו הראשונים, האם יש היתר לתלמיד חכם להתייחד כשתבע להינשא ולא ישבה ז' נקיים, וכן בחופת נדה:

» **רמב"ם** רבנן היו מתייחדים עמהן בתוך ז' נקיים דתביעה ופיוס מותר לכנוס ולהתייחד. **הבית יוסף** סבר בדעתו הוא אוסר אף לתלמיד חכם בין בתבעוה ובין בפירסה. אלא דבפירסה אוסר אפילו לישא אף על פי שהוא ישן בין האנשים והיא בין הנשים, שמא באיזו שעה לא יתנו לב ויבוא עליה. ואפילו תלמיד חכם אין לו לישא ולסמוך על המשמרות. אבל בתבעוה לא חשו לזה, ומותרת להינשא.

» **תוספות רי"ף ורא"ש ראב"ד רשב"א וטור** אוסר. נחלקו בביאור הגמרא:

◀ **רשב"א** היו מייחדים אותן עד שימנו ז' נקיים ויישאום. אי נמי לא היו נושאים אותן כלל, ולא ישנות עמהם בבית, אלא היו מיוחדות להם לשבור היצר.

◀ **תוספות** לפעמים היו באים עליהן ולפעמים לא, ולפיכך אינן מחמדות.

◀ **רי"ף ורא"ש** הביאו רק מימרא דר"א בן יעקב, שלא ישא וכו'. ופירש בית יוסף, משום ספק הוא איזה תירוץ הוא האמת, דלמא תירוץ דרבנן הוה משדרי הוא האמת, ואם כן אוסר לייחד כלל. מבואר שסברו כראב"ד ורשב"א, שאפילו תלמיד חכם אוסר.

להלכה:

בבית יוסף ביאר שדעת רוב הראשונים שאין היתר לישא לתלמיד חכם, וכן בשלחן ערוך השמיט ההיתר.

סעיף ה

מחזיר גרושתו צריכה לישב שבעה נקיים.

המחזיר גרושתו

כתב הרשב"ש מחזיר גרושתו צריכה לישב שבעה נקיים, וכן פסק מרן בשלחן ערוך.

המגרש רק לקיים שבועתו:

כתב רדב"ז אם גירשה רק לקיים שבועתו והיא יודעת שעתיד להחזירה, יש להסתפק אם צריכה ז' נקיים.

מחזיר גרושתו בתוך שבעה ימים:

כתב ט"ז (סק"ח) המחזיר גרושתו שעבר וכנס בתוך ז', אין צריך לפרוש, דלא תקיף יצרה כל כך.

אמר החתן שאפשר שיקדים הנישואין:

ט"ז (סק"ח) צריכה למנות מעת שיהיה ברור שמקדים. עברה ומנתה לפני כן, וטבלה ובא עליה, אין להפרישם מכח זה. והוא ק"ו מדין טעתה וטבלה בתוך ז' נקיים, שממתנת ו' עונות וטובלת.

ביקשה מאבי החתן להקדים הנישואין ואמר שישאל לאשתו:

כתב הנודע ביהודה מונה מעת שבא השליח והודיע שהתרצו להקדים, ואם אמר שוודאי תסכים אשתו, צריך תלמוד אם להקל (פת"ש סק"ח).

סימן קצג – דין דם בתולים

סעיף א

הכונס את הבתולה, בועל בעילת מצווה וגומר ביאתו ופורש מיד. אפילו היא קטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה, ואפילו בדקה ולא מצאה דם, טמאה שמא ראתה מיפת דם כחרדל וחיפהו שכבת זרע. הגה: ויש מקילין אם לא ראתה דם. ונהגו להקל אם לא גמר ביאה רק הערה בה ולא ראתה דם. אבל אם בא עליה ביאה ממך, כריך לפרוש ממנה אף על פי שלא ראתה דם. ובעל נפש יחוש לעצמו שלא לשחוק בחינוקות. וצריכה שתפסוק בטהרה ותבדוק כל שבעה, ולא תתחיל למנות עד יום ה' לשימושה. ונוהג עמה ככל דיני נדה לעניין הרחקה. אלא שנדה גמורה אסור לו לישן על מטתה אפילו כשאינה במטה, וזו מותר לו לישן באותה מטה, לאחר שעמדה מאצלו, ואפילו בסדין שהדם עליו.

דיני דם בתולים

משנה נדה (סד): "תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וניסת, בית שמאי אומרים נותנין לה ארבע לילות, ובית הלל אומרים עד שתחיה המכה (נחלקו עד מתי תולים בבתולין ומטהרים משום דם מכה). הגיע זמנה לראות וניסת בית שמאי אומרים נותנין לה לילה הראשון, ובית הלל אומרים עד מוצאי שבת ארבע לילות, ראתה ועודה בבית אביה, בית שמאי אומרים נותנין לה בעילת מצוה, ובית הלל אומרים כל הלילה כולה".

ובגמרא (שם) "אמר רב נחמן בר יצחק ואפילו ראתה (תינוקת שנתנו לה ד' לילות הוא אפילו אם ראתה דם נדה) וכו'. אמר רב בוגרת נותנין לה לילה הראשון, והני מילי שלא ראתה, אבל ראתה אין לה אלא בעילת מצוה ותו לא".

עוד בגמרא (סה): "רב ושמואל דאמרי תרוייהו הלכה בועל בעילת מצוה ופורש וכו', אינהו דעבדו כרבותינו, דתניא רבותינו חזרו ונמנו בועל בעילת מצוה ופורש. אמר עולא, כי הווי בה ר' יוחנן ור"ל בתינוקת לא הווי מסקי מינה אלא כדמסיק תעלא מבי כרבא (לא היו למדים הלכות מפרק זה), ומסיימי בה הכי, בועל בעילת מצוה ופורש. אמר ליה ר' אבא לרב אשי, אלא מעתה בעל נפש לא יגמור ביאתו (לא נתיר לבעל בתולה לגמור ביאתו), אמר ליה אם כן לבו נוקפו ופורש (התירו לו לגמור שלא יפרוש מתשמיש לגמרי)".

בירושלמי ברכות (פרק ב' הלכה ו') "הני הלכתא דריש פרקא אחרינא דנדה, להלכה אבל לא למעשה. ר' ינאי ערק אפילו מתינוקת שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה".

מבואר שהחמירו לאסור בעילת בתולה, שאין תולים בכמה אלא מטמאים אותה משום דם זה.

טעם שהחמירו בדם בתולים:

- » **רשב"א** הטעם, שיש לחוש שמא ראתה דם נידות. אף שבתולים מכה נינהו, וקיימא לן דתולה במכה, שאני הכא, דאיכא למיחש לדשמואל (סד:), דאמר יכולני לבעול כמה בתולות בלא דם. **ועוד**, דבבתולה יש להחמיר, שאינה אלא לשעה, ודווקא ברואה מחמת תשמיש היקלו, שיכולה להיאסר לעולם.
- » **הרא"ש** כתב הטעם לא שיש לחוש שמא ראתה דם נידות, דהא אף בלא הגיע זמנה לראות אסרו, אלא משום דבעילת מצווה לכל היא מסורה, ואין מבחינים בין הגיע זמנה ללא הגיע, ובין לא ראתה לראתה, **ועוד** דחתן יצרו תוקפו, לפיכך נתנו לכולן דין החמור של בוגרת שראתה (וכדלהלן).

באיזו כלה נאמרה גזירת דם בתולים:

- » **ראב"ד רשב"א רא"ש ור"ן** אפילו בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה, בועל בעילת מצווה ופורש.
- » **רמב"ם** רק אם ראתה בעודה בבית אביה, בועל בעילת מצווה ופורש, אבל בלא ראתה, בוגרת נותנים לה לילה אחד, נערה ד' לילות, ובתינוקת עד שתחיה המכה.
- » **בית יוסף בדעת הרי"ף ורמב"ם** ראתה בבית אביה אסורה מדינא לאחר בעילת מצווה, תינוקת או נערה שלא ראתה, מדינא מותרת כדינא דמשנה, וכן בוגרת שלא ראתה, מותרת לילה אחד. ומכל מקום נהגו להחמיר, בעילת מצווה ותו לא.

טעם המחלוקת:

- » **רוב הראשונים** סברו דמימרא דרב ושמואל מדבר על כל פרק תינוקת, ואפילו קטנה שלא הגיע זמנה, וכן מוכח בירושלמי ומדברי ר' יוחנן וריש לקיש.
- » **טעם הרמב"ם**, נחלקו:
- ◀ **הראב"ד והרשב"א** ביארו שהרמב"ם פסק כבית שמאי, דהחמירו רק בראתה ועודה בבית אביה. דאי כרב ושמואל, הוה ליה לפסוק כמותם בכל.
- ◀ **ר"ן** ביאר שהרמב"ם פסק כרב ושמואל, אלא דסבירא ליה שלא אמרו כן אלא על ראתה ועודה בבית אביה, כי בגמרא מובאים דבריהם על בבא זו.
- ◀ **בית יוסף לדעת הרי"ף והרמב"ם** רב ושמואל מדברים על ראתה ועודה בבית אביה, אבל באינך הלכה כמו המשנה. אלא הואיל ובירושלמי מבואר דהני הלכתא לאו למעשה, סבירא ליה דהדבר תלוי במנהג, שבבבל נהגו להקל כעיקר דינא, חוץ מבראתה בבית אביה, ובארץ ישראל נהגו חומרא בעצמם, אפילו בתינוקת שלא הגיע זמנה ולא ראתה. ונפקא מינה שאם נראה מקום שנהגו להחמיר, לא נבטל מנהגם, דמנהג ותיקין הוא, שנהגו בארץ ישראל. והסתפק בלשון הרמב"ם, דאפשר דכבר בימי האמוראים התחדשה חומרא זו, והגאונים הנהיגו כן לכל ישראל, או דמימי האמוראים

ועד היום הדבר תלוי במנהג, שהיה המנהג פשוט כן בשנער ובארץ הצבי ובספרד, ולא נהגו כן בצרפת.

להלכה:

כתב הבית יוסף בזמן הזה פשט המנהג לאסור, והמתיר הוא פורץ גדר וישכנו נחש. **וכן פסק בשלחן ערוך** כדעת רוב הראשונים, אפילו בקטנה שלא הגיע זמנה ולא ראתה, בועל בעילת מצוה ופורש.

בוגרת שכלו בתוליה:

עוד הדגישו הראשונים רשב"א ורא"ש וטור אפילו בוגרת שכלו בתוליה. עיין ט"ז.

מה תעשה כדי להיטהר מטומאת דם בתולים

כתבו הרמב"ם רשב"א ורא"ש בשם ר' האי גאון, צריכה הפסק זו' נקיים.

מאימתי מונה:

טור והגהות מימוניות בשם ספר התרומה וסמ"ג מיום ה' לשימושה.

רמב"ן והגהות מימוניות בדעת הרמב"ם מיד אחר שיפסוק הדם (ובכ"י כתב דאין ראייה מהרמב"ם).

להלכה:

פסק השלחן ערוך מונה מיום ה' לשימושה. **כתב ט"ז** אף מי שנהגו להחמיר בנדה, שאינה מונה אלא מיום ו' לשימושה, בדם בתולים נוהגים להקל, שתמנה מיום ה' לשימושה.

בדקה ולא מצאה דם:

» **ראב"ד בשם רש"י** הרוקח מהר"ם **רא"ש** המרדכי **רמב"ן** ורשב"א אסורה, שמא ראתה ולא הרגישה (ט"ז סק"ג) וחיפהו שכבת זרע. הואיל ורוב בתולות רואות, דאי אפשר לחבורה בלא דם, ולהטיה לא חיישינן, דלא שכיחא.

» **ראב"ד כיש אומרים** אין צריך לפרוש.

להלכה:

שלחן ערוך פסק אין לחוש למקילים, מאחר וכל הראשונים חלוקים עליהם.

הוסיף רמ"א נהגו להקל כל שלא גמר ביאתו אלא רק הערה ולא ראתה דם, מה שאין כן אם גמר ביאתו, ובעל נפש יחוש לעצמו שלא לשחוק בתינוקות.

קולות מיוחדות בטומאה מדם בתולים

לגמור ביאתו:

מבואר גמרא אמר ליה ר' אבא לרב אשי, אלא מעתה בעל נפש לא יגמור ביאתו. אמר ליה אם כן לכו נוקפו ופורש. כלומר, ללא השרת בתולים, אי נמי יפרוש לגמרי מלבעול.

לפרוש באבר חי:

» **ראב"ד** אסור, דאם כן יציאתו לו הנאה כביאתו, ואין צריך לנעוץ צפורניו שהרי התירו לו לגמור ביאתו, אלא אחר שגמר, עומד עד שימות האבר, ופורש.

» **רז"ה רמב"ן רשב"א ר"ן ספר התרומה סמ"ג הרא"ש והגהות מימוניות** מותר, הרי אישה זו מותרת לגמרי ודמיה טהורים, ולמה תיאסר. ועוד, לא תהיה הנאתו בפרישתו חמורה מגמר ביאתו שהיא מותרת. ועוד שאם כן עשיתו כבא על האישה ואמרה לו נטמאתי, אם כן לבו נוקפו ופורש. **רא"ש** הקשה אם כהראב"ד, מאי 'נותנין לו', על כרחו צריך לבעול בעילת מצווה. אלא הכי פירוש, אף על פי שאחר בעילה זו, החמירו עליה לעשותה כנדה, ביאה זו כולה מותרת לגמור.

להלכה:

מסתימת השלחן ערוך נראה דהכי סבירא ליה שמותר, וכן פסקו הש"ך והט"ז להדיא.

מנהג הרחקות:

ראב"ד בשם ר' האי גאון כתב כל דיני הרחקות נוהגים בה, אלא שבשאר נדה אסור לישן על מיטתה אפילו בשעה שאינה עליה משום הרגל דבר, מה שאין כן כלה, שאחר שעמדה ממיטתה, מותר לחתן לישן עליה, וכן הם דברי הרא"ש.

סימן קצד – דיני יולדת ומפלת

סעיף א

יולדת, אפילו לא ראתה דם, טמאה כנדה. בין ילדה חי, בין ילדה מת ואפילו נפל. וכמה הם ימי טומאתה, עכשיו בזמן הזה כל היולדות חשובות יולדות בזוב וצריכות לספור שבעה נקיים. נמצאת אומר שיוולדת זכר יושבת ז' ללידה וז' לנקיים לזיבה, והיולדת נקבה יושבת שבעים ללידה וז' נקיים לזיבה. ימי לידה, שהם ז' לזכר וי"ד לנקבה, אם לא ראתה בהן עולים לספירת זיבתה. ואם שלמו ז' נקיים בתוך י"ד לנקבה, הרי זו אסורה עד ליל ט"ו. ואם טבלה קודם לכן, לא עלתה לה טבילה. הגה: ולאחר ז' לזכר וי"ד לנקבה, מותרת לבעלה מיד, מאחר שספרה ז' נקיים ולא חזרה וראתה. מיהו יש מקומות שנהגין שאין טובלין תוך מ' לזכר ושמנוים לנקבה, ואין להחזיר במקום שנהגו להחמיר. אבל במקום שאין מנהג, אין להחמיר כלל רק מיד שלא ראתה דם אחר ז' לזכר וי"ד לנקבה וספרה ז' נקיים, מותרת לבעלה. אבל אם חזרה וראתה, אפילו טפת דם כחרדל, טמאה אף על גב דמלאורייחא דם טהור הוא כבר פשט המנהג בכל ישראל שאין צועלין על דם טהור, ודינו כשאר דם לכל דבר.

דין יולדת פעם והיום

משנה נדה (ל): "המפלת יום מ' אינה חוששת לולד, יום מ"א תשב לזכר ולנקבה". ובגמרא פירשו הטעם, משום דנגמרה צורת הולד. ובפרק יוצא דופן (מ.) למדנו מקרא דאשה כי תזריע, שאינה טמאה לידה ביוצא דופן. ונתבאר בתורה, שביולדת זכר, טמאה שבעה ימים וטהורה ל"ג, כלומר, שמותרת לשמש אף על פי שהיא רואה דם, והיולדת נקבה טמאה י"ד וטהורה סעיף ו'.

יולדת בזמננו, כולן כיולדת בזוב, יולדת זכר צריכה שבעה ללידה וז' לנקיים, נקבה צריכה י"ד ללידה וז' לנקיים, וסופרת נקיים אפילו בתוך ימי לידה, אבל איננה טובלת עד ליל ט"ו.

מעין אחד או שנים:

בגמרא נדה (לה): "איתמר רב אמר מעין אחד הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו ולוי אמר שני מעינות הם נסתם הטמא נפתח הטהור נסתם הטהור נפתח הטמא מאי בינייהו איכא בינייהו שופעת מתוך שבעה לאחר שבעה ומתוך ארבעה עשר לאחר ארבעה עשר ומתוך ארבעים לאחר ארבעים ומתוך שמנים לאחר שמנים לרב רישא לקולא וסיפא לחומרא ללוי רישא לחומרא וסיפא לקולא". והלכה כרב, לפיכך טובלת ליל ח' לזכר וליל ט"ו לנקבה, שיוולדת טובלת בלילה.

איסור ליל מ"א ופ"א:

בגמרא פסחים (ק"ג): היושבת על דם טהור אסורה לשמש, וכמה, אמר רב עונה. » **בה"ג** הטעם כיוון דנפקא מימי טהרה לימי טומאה, הוה ליה כשעת וסתה.

» **הראב"ד רא"ש סמ"ג וספר התרומה** מיירי בליל מ"א לזכר וליל פ"א לנקבה, שהורגלה כבר לשמש אף על פי שרואה, לפיכך גזרו שתפרוש מלשמש, שמא גם עתה תראה ולא אדעתא. ויודיענה בעלה שפורש משום שנסתיימו ימי טוהר.

כמה צריכה לפרוש:

» **רבותיו של רש"י** עונה היינו לילה ויום.

» **רש"י** או לילה או יום.

יולדת בזוב מתי סופרת נקיים

בגמרא נדה (לו.) "רבי מרינוס אומר אין לידה סותרת בזיבה". ואפליגו אביי ורבא אם גם עולים לה לנקיים, רבא סבר שעולים, ולאביי אינם עולים.

» **בה"ג רס"ג שאלתות ר"ח רי"ף רמב"ם ורא"ש רשב"א ור"ן** הלכה כרבא נגד אביי.

» **ר"ת** הלכה כאביי ביע"ל קג"ס, ולידה היא למאן דאמר דיע"ל קג"ס.

כתבו הגהות מימוניות, ספר התרומה והמרדכי לפי ר"ת צריכה ב' טבילות, אחת לאחר ז' או י"ד, ואחר כך תספור נקיים, ואחר כך תטבול שנית, הואיל וקימא לן כרב דמעין אחד הוא, כל זמן שלא טבלה מקרי ימי לידה.

להלכה:

פסק השלחן ערוך ימי לידה עולים.

כתב בית יוסף, מה שימי לידה אינם סותרים הוא דווקא בלא ראתה, אבל אם ראתה סותרת.

ילדה נקבה וספרה ז' נקיים בשבוע א' ושוב ראתה בשבוע ב':

» **רא"ש** אינה סותרת, אלא טובלת ליל ט"ו אפילו ראתה. וביאר בית יוסף, גם לאחר חומרת ר' זירא להרא"ש אינה סותרת. אף על גב דכל ראייה כובה היינו לעניין שצריכה ז' נקיים, אבל לאחר שספרה, הדרא לדינא דתלמודא, דדם לידה אינו סותר אלא בתוך ז' נקיים. ודווקא לבועלים על דם טוהר, אבל למחמירים בדם טוהר, כל שכן בדם לידה. ואם היו נקיים, עולים גם ימי לידה לכולי עלמא.

» **רמב"ן** סותרת, וצריכה ז' נקיים.

» **ב"ח** אף למי שאינם בועלים על דם טוהר, אינה סותרת אם ראתה בשבוע ב', כי אינו דם נידות ולא זיבות.

» **ט"ז דברי הב"ח** תמוהים, דהא אף דם טוהר אינו דם זיבות ולא נידות.

» **לר"ת** כל ימי לידה אין עולים לה לנקיים, עד שתטבול לאחר ימי לידה.

כתב בית יוסף אף על פי שיכולה למנות ז' נקיים בימי לידה, לא תטבול בהם, שהרי היא כנדה אף על פי שלא ראתה.

וכן פסק שלחן ערוך, היולדת נקבה לא תטבול עד ליל ט"ו, ואם טבלה קודם לכן לא עלתה לה טבילה.

יולדת בזוב שספרה ז' נקיים וראתה דם טוהר קודם שטבלה:

- » הרמב"ם ר"ת ספר התרומה וסמ"ג סברו שבועלים על דם טוהר, ולכן אינה סותרת אלא תטבול ומותרת מיד, שהרי אפילו דם טמא אינו סותר כל שכן דם טוהר.
- » הרא"ם רי"ף ראב"ד רמב"ן ורוקח סברו שאין מקום לדין דם טוהר לאחר חומרת ר' זירא, ולפיכך סותרת.

דם טוהר בימינו

- » דעת הרמב"ם שחומרת ר' זירא היא רק בדם טמא. ולכן הדבר תלוי במנהג, והתחיל בימי הגאונים. ובארץ ישראל בבל ספרד ומרוקו נהגו להחמיר, בגרמניה וצרפת להקל. כתב בית יוסף בזמננו נהגו כולם להחמיר, וכן פסק רמ"א בהגה.
- » בה"ג שאלתות הגהות מימוניות סברו שגם בזמננו יש דין דם טוהר (כיוון שפסקו כהרמב"ם ונהגו היתר).
- » רי"ף ראב"ד ורמב"ן והרב המגיד בזמננו אין דין דם טוהר אלא טמאה אפילו רואה בימי טוהר.
- » רמב"ן ביאר שהוא מדינא דחומרא דר' זירא, אם חששו לטעות בין ימי נדה לזיבה, כל שכן שיטעו בין ימי טוהר לימי טמאה.
- » הר"ן כתב טעם אחר, שיש לחוש לטעות באותן צורות שאמרו שתשב מספק לזכר לנקבה ולנדה, שיטהרו לה אף את הדם של ימי טוהר שאינה ראויה להם.
- » הרשב"א כתב מה שבימי התלמוד כן בעלו על דם טוהר, שבימי חכמי התלמוד היו בקיאין, אך בזמננו יש לחוש יותר כי אין בקיאות, שמא הוציא ראשו מבעוד יום ויתנו לה ימי טוהר לפי עת הלידה.
- » הבית יוסף עצמו כתב שאפשר שבימי חכמי התלמוד לא התפשטה כן כתב חומרת ר' זירא.

הנוהגים איסור בימי טוהר אפילו לא ראתה:

- » רמב"ם פסק לבטל המנהג, כיוון שהוא מנהג הקראים שמפרשים הפסוק "תשב בדמי טהרה" שלא תטהר. כתב מהרי"ק, אליבא דרמב"ם, אפילו במקום גדר וסייג אין לתקן תקנה כזו. והבית יוסף כתב לגדר וסייג יש לתקן.
- » ריב"ש ורמ"א סברו שבמקום שנהגו משום גדר יש להניחם במנהגם, ואם נהגו בטעות יש לבטל.
- » מהרי"ק הביא מקום שנהגו להחמיר על פי הפוסק שלהם, שיש להניחם.

הט"ז (סק"א) הביא ג' טעמים למנהג: א) משום שהדמים מצויים אז, כמו שכתב ריב"ש, ושמא תראה ולא תרגיש. ודחה הלבוש, דהא דם טהור הוא. ב) שמא ישכחו הפרישה דיוס מ"א ויום

פ"א, כמו שכתב האגודה. ודחה הט"ז, דאנן אין צריך לפרוש ליל מ"א ופ"א, אלא לדעת בה"ג.
 ג) חששו לר"ת דסבירא ליה כאב"י, דאין ימי לידה עולים לחשבון נקיים וצריכה ב' טבילות אחת
 אחר ימי טומאת לידה ואז מתחילה למנות הנקיים. ומשום הכי ממתנינים עד שיכלו ימי לידה,
 דהיינו מ' ופ'. ודחה הט"ז, חדא דלא קימא לן כר"ת, ועוד, דכיוון דבטבילה תליא מילתא, אם כן
 אחר שטבלה אחר מ' ופ' רק מתחילה נקיים.

לבטל המנהג:

- » **כתב הב"ח** מקום שנהגו להחמיר אין לבטל, והפורץ גדר ישכנו נחש.
- » **ט"ז השיג** על זה, הואיל והרמב"ם כתב לבטל המנהג והסכימו עמו מהרי"ק וריב"ש, אלא
 שכתב ליישב המנהג, בודאי שאין להעניש את העובר עליו, וכתב שכן ראה שנוהגים ובעיקר
 המפילות. כתב פתחי תשובה משמע מדברי הט"ז, דבמקום שהכל נוהגים להחמיר, המקל
 חשיב פורץ גדר.
- » **נודע ביהודה** הוסיף, דדווקא במקום שידוע שנהגו כן על פי חכמים, אבל בלאו הכי אפשר
 שהנשים נהגו כן מעצמן, ואין בזה אלא משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור.
 וכתב דכמה מכשולות יוצאים מן המנהג בזה, ואם היה בידו היה כותב לכל המקומות לבטל,
 כי במקום חשש מכשול, ליכא משום אין אתה רשאי להתירם.

סעיף ב

המפלת בתוך מ' אינה חוששת לולד אבל חוששת משום נדה, אפילו לא ראתה. הגם:
 מפני שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, ונפקא מינה למיד לאחר שספרה ז' נקיים מותרת ואינה חוששת לולד.

מפלת קודם מ' יום

משנה (ל). "המפלת טמאה נדה ולידה בזכר בן מ"א, ובנקבה לרבנן בת מ"א, לר' ישמעאל בן
 פ"א".

- » **רמב"ם רמב"ן ורשב"א** הלכה כרבנן.
- » **טור הביא בשם רמב"ן** הלכה כר' ישמעאל.
- כתב בית יוסף** ספר מוטעה הזדמן לטור ואין דעת הרמב"ן כן.

ממתי מונים המ"א ימים:

- » **דעת הבאר היטב עבודת הגרשוני והחכמת אדם** כשראתה וסת מונים מיום הטבילה ואין
 לומר שהייתה מעוברת קודם ראייתה, והסתפק ביושבת משום כתם.
- » **התשובה מאהבה** סבר כמותם ופשט דיושבת על כתם לא מונים מיום טבילתה. דלא אמרו
 חכמים להקל בכתמים אלא להחמיר.

» החוות דעת סדרי טהרה וחתם סופר אין לסמוך אפילו בראיית וסת ורק במקום שפרש ממנה בעלה הרבה זמן קודם וידועת שלא הייתה מעוברת מונים מ"א יום (פת"ש סק"ג).

הפילה פחות ממ"א אם טמאה נדה:

» כתב הראב"ד טמאה משום פתיחת הקבר דאין פתיחת הקבר בלא דם, דלא גרע מחתיכה.
 » הר"ז"ה סבר דווקא ממ"א ואילך, כתב הרמב"ן ורשב"א דיש לחוש לראב"ד וכן פסק השלחן ערוך.

פתיחת המקור על ידי דבר אחר

» כתב הנודע ביהודה אף פתיחה מבחוץ מטמאת, בבין בכלי בין ביד, ואפילו במסולקות תמיד טמאה. וכתב הבינת אדם והחתם סופר דלא דק במה שכתב בדיקה על ידי יד, שהרי כל הפסק טהרה הוא ביד ואינו מטמא.
 » התשובה מאהבה סבר שאין מטמא אלא אם נפתח הקבר והוציא משהו, וראיה שהרי יש דם טהור אף על פי שבא מן המקור וגרם שיפתח מעט (פת"ש סק"ד).

סעיף ג

המפלת כמין בהמה חיה ועוף או כמין דגים וחגבים ושקצים ורמשים, וכל צורת ולד או שפיר או שליא או חתיכה שקרעוה ויש בה עצם עכשיו שאין אנו בקיאים בצורות, חוששת לולד. ואם כלו ז' נקיים בתוך י"ד יום, אם טבלה קודם ליל ט"ו לא עלתה לה טבילה.

מפלת חוששת לולד

המפלת דגים ושרצים:

משנה נדה (כא). "המפלת כמין דגים חגבים שקצים ורמשים, אם יש עמהם דם טמאה ואם לאו טהורה". ובגמרא "רבי יהושע אומר וכו', אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם". מבואר לסוברים אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, אפילו אין עמהם דם טמאה.
 » רמב"ם הלכה כר"י.
 » שאר ראשונים פסקו הלכה כחכמים, דטמאה. וכתב בית יוסף דהיינו טומאת נדה, אבל אינה טמאה לידה. וזה הנפקא מינה בסעיף אלו האם צריך להמתין י"ד יום בנקיבה או לאו.

המפלת בהמה חיה ועוף:

משנה (כא). "המפלת מין בהמה חיה ועוף בין טמאין בין טהורין אם זכר תשב לזכר, ואם נקבה תשב לנקבה, ואם אין ידוע תשב לזכר ולנקבה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים כל שאין בו מצורת אדם אינו ולד". ובגמרא שם אמר אליבא דחכמים דלא אזלינן בתר הגוף אלא בתר

הפנים. לר' יוחנן בעינן מצח גבינים עינים לסתות וגבות הזקן כשל אדם. ולרבא אמר חסא בעינן מצח גבן עין לסת וגבה.

» **רמב"ם** פסק הלכה כר' יוחנן.

» **רשב"א** פסק כרבא.

המפלת נחש אם טמאה:

בגמרא (כד:) חנינא בן אחיו של רבי יהושע טימא, ומפי ר' יהושע הורה. והטעם מפני שגלגל עינו דומה לשל אדם.

» **רמב"ם** פסק דטמאה. וביאר הבית יוסף דעת הרמב"ם שאני נחש, שעינו דומה לאדם לגמרי.

» **ראב"ד** כתב דר' חנינא מיירי לר' מאיר, אבל הלכה כרבנן דבעינן לפחות חצי פרצוף אף בנחש.

הדינים בזה להלכה:

» **הראב"ד והרשב"א** כתבו, בזמננו אין בקיאים בכל אלה הצורות, ובכולן טמאה מספק כיולדת נקבה בזוב. ואם הולד גדול ואפשר לבודקו בין זכר ונקבה יבדק.

» **הרב המגיד** דייק מדברי הרמב"ם שכתב כל שטיהרנו ביולדת בזמן הגמרא טהורה אף בזמן הזה. שדעתו לחלוק על ראב"ד ורשב"א, ולטהר מראות על ידי בדיקה.

» **הבית יוסף** חלק עליו בהבנתו ברמב"ם, דגם הרמב"ם מודה שמי שאינו בקי לא יורה לטהר. אלא שהרמב"ם היה בקי, או הכיר מי שבקיאים, או כתב דין התלמוד למי שבקיאים, וודאי שבדמנינו שלא בקיאים מטמא.

המפלת חתיכה לבנה או שאר מראות

בגמרא (כא:) חתיכה לבנה קורעה, אם יש בה עצם אמו טמאה לידה, וכן הלכה.

» **הרמב"ם ראב"ד ורשב"א** פסקו, דדווקא לבנה אך שאר מראות מהורה שאינו צבע בשר.

» **הרמב"ן רשב"א ביש אומרים** והטור פסקו דהאידנא אפילו אינה לבנה, דאין אנו בקיאים במראות. וכן פסק השלחן ערוך.

המפלת גוף אטום:

גמרא (כג:) המפלת גוף אטום אין אמו טמאה. פירוש גוף אטום שיצא הולד בעעניין שלא היה יכול לחיות כן, ונראה שכך נוצר ולא נחסר אחר כך. נחלקו האמוראים עד היכן יהיה אטום כלומר חסר, ר' זכאי אומר עד הארכובה, ר' ינאי אומר עד נקביו, ר' יוחנן בשם ר' יוסי עד טבורו.

» **הראב"ד** פסק עד הארכובה.

» **הרמב"ם** פסק עד טבורו. תמה עליו הבית יוסף אמאי החמיר עד כדי כך.

המפלת יד חתוכה או שאינה חתוכה:

גמרא (כד:) המפלת יד חתוכה (שיש לה חיתוך אצבעות), אמו טמאה לידה, ואין חוששין שמא מגוף אטום אתיא.

- » **הראב"ד** משמע דאם אינה חתוכה אמו טהורה, וקשה מחתיכה לבנה שטמאה. ותירץ דכל מה דבעינן מחותך הוא רק לחייב קרבן, אך טומאת לידה איתא בכהאי גוונא.
- » **הרשב"א** סבר דביד שאינה חתוכה, טהורה אף מטומאת לידה. ושאיני יד מחתיכה משום דאיכא הוכחה שבאה מגוף אטום (וכתב דמכל מקום ימי טוהר אין לה אף בחתוכה, שמא הקדימה לידתה).
- » **הרב המגיד בדעת הרמב"ם** מה שחתוכה טמאה לא כשהפילה יד לחודא, אלא כשהפילה עוד איברים שמצטרפת לרוב, אך לא בפני עצמה. והניח בצריך עיון כונתו. השלחן ערוך פסק שכל חתיכה טמאה כהראב"ד.

ושטו נקוב או אטום:

בגמרא נדה (כג:) אמר רבא נקוב טמאה אטום טהורה. וכתב הרשב"א דאטום מעולם לא נראה לבריאת נשמה. הרמב"ם השמיט ושטו נקוב. וכתב בית יוסף אפשר דסבירא ליה דטעמא דרבא משום דטריפה חיה, ואנן לא קימא לן הכי.

עין אחת וירך אחד:

- בגמרא** (כג:) "נברא בעין אחת ובירך אחד אמו טמאה לידה, באמצע אמו טהורה".
- » **וכן פסק הרמב"ם**, ונתן הטעם דבאמצע היא בריה בפני עצמו ומן הצד הוא חצי אדם.
- » **הרשב"א** טימא בכהאי גוונא, דיש גורסים לטמא איפכא.

כמין אפקותא דדיקלא:

בגמרא שם כמין אפקותא דדיקלא אמו טהורה, והינו בלא גוף אלא רק ידיים ורגלים.

פניו ממוסמסות וטוחות:

בגמרא מחלוקת ריש לקיש ור' ירוחם, ואוקים ר' פפי דבפניו ממוסמסות כולי עלמא לא פליגי שטמאה, ופליגי בפניו טוחות שר' ירוחם מטהר מטומאת לידה והלכה כמותו.

להלכה בב' גבין ובפניו טוחות:

- בגמרא** שם רצה שמואל להחמיר בב' גבין ולטמא לידה, ואמר לו רב שלא יחמיר שמא יבואו להקל על ידי זה ליתן לה ימי טוהר. וכן מעשה בבני ר' חייא שרצו לטמא פניו טוחות משום לידה, ואמר להם אביהם שלא יטמאו שלא יבואו להקל וליתן לה ימי טוהר.
- » **הרשב"א** למד לזמננו שבכל מקרה אין ימי טוהר ולא חיישינן שיבואו לטהר, שיש לטמא משום שאין בקיאין. והסיק הבית יוסף שטמא בפניו טוחות, ב' גבין וב' שדראות, גולגולת גוף או וושת אטומים.
- » **הראב"ד** טיהר בגופו אטום שקל לעמוד עליו אף היום. וכן פסק הטור והשלחן ערוך.

דיני שפיר

משנה (כד): המפלת שפיר מלא מים מלא דם מלא גנונים אינה חוששת לולד, ואם הוא מרוקם חוששת לולד. ובגמרא מפרש מהו שפיר מרוקם וכיצד בודקין אותו אם הוא זכר או נקיבה. ומסקנא דגמרא נחלקו אם לטהר שפיר בזמנינו דרב מטהר, ושמואל מטמא וכן היו מטמאים בנהרדעא. נחלקו הראשונים אם יש לטהר שפיר בזמננו:

- » **הרמב"ם** מטהר.
- » **הרשב"א** מטמא. ואפילו שהלכה כרב באיסורי כתב הרשב"א כיוון שבנהרדעא עשו מעשה כך הלכה.
- » **הרב המגיד** דחה דבנהרדעא עשו מעשה כדעת שמואל שהחמיר מעצמו.
- » **הבית יוסף** ביאר שבנהרדעא כך היה המנהג אף קודם שמואל. וכן פסק הטור והשלחן ערוך.

דיני שליא

משנה (כד): "המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה", ובמשנה (כו): "שליא בבית הבית טמא לא שהשליא וולד אלא שאין שליא בלא וולד, רבי שמעון אומר נימוק הולד עד שלא יצא". ובגמרא "תנו רבנן שליא תחלתה דומה לחוט של ערב וסופה דומה כתורמוס וחלולה כחצוצרת, ואין שליא פחותה מטפח. רבי שמעון בן גמליאל אומר שליא דומה לקורקבן של תרנגולין שהדקין יוצאין ממנה".

- » **הרמב"ם** הלכה לטמא שליא רק כדברי הברייטא.
- » **הרשב"א** מטמא בכל עניין משום שאין אנו בקיאים, וכן פסק השלחן ערוך.

לגרום הפלה לעובר משונה

עובר שנולד ולו צורת אדם ובהמה יחד אם מותר להורגו או לסבב לו מיתה, כתב התשובה מאהבה:

- » **רב אחד** שהתיר להורגו בגרמ"א.
- » **התשובה מאהבה** סבר שאין לגרום לו מיתה (פת"ש סק"ה).

חתיכה בלא עצם:

בשלחן ערוך הזכיר חתיכה שיש בה עצם, וכתב **מעיל צדקה** ו**סדרי טהרה** שאין לטמא חתיכה בלא עצם. ומהר"א ברוד"א כתב לטמא אף בזה (פת"ש סק"ו).

פרישה ביום פ"א ומ"א

כתב השלחן ערוך שלא תטבול רק לאחר י"ד יום בכל המקרים לעיל, וכתב הש"ך (סק"ד) דבעל נפש יחמיר לעצמו לפרוש ממנה יום פ"א ומ"א.

סעיף ד

ילדה ולד חי ואחר כך הפילה שליא, אינה חוששת לולד אחר אלא תולה אותה בולד שילדה כבר, עד כ"ג יום. אבל אם הפילה נפל תחלה, אין תולין בו השליא שהפילה אחר כך וחוששת לשליא ליתן לה ימי טומאה של נקבה.

דיני שליא

שליא לאחר ולד קיימא:

משנה (כד:) "המפלת שליא חוששת לזכר ולנקבה, שאי אפשר לשליא בלא ולד". ובגמרא (כו:) "מעשה ותלו שליא בולד עד כ"ג יום, אמר ליה רב יוסף, עד כ"ד אמרת לך". למד הבית יוסף מלשון הרמב"ם שנקט שתולין יותר מכ"ג יום ולא פירש כמה יותר, שכוונתו כ"ג יום חוץ מיום יציאת השליא וביחד יוצא כ"ד יום, וסבר הרמב"ם שזה מה שבא להוסיף ר' יוסף.

שליא לאחר ולד לא קיימא:

הטעם שיש לחלק ולטמא השליא בולד שאינו בר קימא, משום שאין לומר שפרץ את השליא (מבזע בזע) ויצא קודם לה. בגמרא (כו:) מעשה, ששמואל תלמיד ר' ר' יהודה היו יושבים. התקרב אליהם ר' יוסף בריה דר' מנשיא, אמר להם ר' יהודה שמגיע אליהם אדם שבקל אפשר לדחותו. כשהגיע שאל שמואל את ר' יוסף מה אמר רב בשליא, ענה לו ר' יוסף אמר רב אין תולין את השליא אלא בולד של קימא, כששמע זאת שמואל התביש שלא ידע הוא את דין זה והסתכל לעבר ר' יהודה בהקפדה, שהיה ר' יהודה תלמידו המובהק של רב. ובגמרא שם לעיל מימרא דר' יהודה אמר רב בולד דתולין השליא בו עד ג' ימים, ומוקים לה בולד שאינו בר קימא (ויבאר הסתירה בין המימרות).

» השאלות רמב"ם רשב"א ושאר ראשונים שתי המימרות בשם רב מיירי בולד שאינו בר קימא, וחזר בו רב מההיא דג' ימים וסבר דלא תולין כלל. ולפיכך אפילו היה הנפל זכר, יושבת ימי טומאה כנקבה.

» רש"י סבר דמימרא דר' יהודה מיירי באינו בר קימא ועד ג' ימים תולין וההיא דרב יוסף בריה דרב מנשיא, בכגון ולד אטום, שאינו ראוי להתקיים. טעמו של רש"י דאם ר' יוסף מיירי בולד שאינו של קימא, למה הסתכל שמואל על ר' יהודה כעס שלא אמר לו דין זה בשם רב, הרי ר' יהודה סבר בשם רב שכן נותנים ג' ימים. ושאר הראשונים סברו שרב חזר בו ממה ששמע ר"י בשמו, וכעס שמואל למה לא היה ר"י בבית המדרש, או שלא בירר מה נאמר שם, או שזלזל בתחילה בר' יוסף.

להלכה:

פסק השלחן ערוך כרוב הראשונים דאין תולין שליא בנפל כלל.

סעיף ה

יצאה השליא תחילה, אין תולין אותה בולד שתלד אחר כך, אפילו הוא בן קיימא, וחוששת לשליא ליתן לה ימי טומאה של נקבה.

שליה שיצאה תחילה

בגמרא (כ.) "לא אמרו תולין אלא בשליא הבאה אחר הולד". והטעם הוא שאין לולד קיום בלא שליא, ואין לומר שהשליא שיצאה קודם היא ממנו.

סעיף ו

יצאה מקצת שליא ביום ראשון, ולא נגמרה יציאתה עד יום ב', חוששת מיום ראשון אבל אינה מונה אלא מיום שני.

יצאה שליא בב' ימים

גמרא בבא קמא (יא.) "אמר עולא אמר ר' אלעזר, שליא שיצאה מקצתה ביום ראשון ומקצתה ביום שני, מונין לה מן הראשון". הנידון הוא לעניין טומאת לידה והטעם הוא שמא יצא רוב מיחוי הולד באותו מקצת שליא שיצאה בראשון.

סעיף ז

המפלת דמות בהמה חיה ועוף, ושליא קשורה בה, אינה חוששת לולד אחר. ואם אינה קשורה בה, חוששת לולד אחר. ואף על פי שהולד הנדמה זכר, חוששין ליתן לה ימי טומאה של נקבה בשביל השליא.

מפלת דמות חיה ועוף

ברייטא בפרק המפלת (כו.), כשקשורה מובן למה תולה בה, כי מוכח שממנה היה. וכשאינה קשורה כתב התוספות שם שלא תולה כשאר ולדות כיוון שאין דרך נשים להפיל דמות חיה ועוף. ופשוט שנותנים לה ימי טומאה דנקבה מספק.

סעיף ח

היולדת טומטום או אנדרוגינוס, נותנין לה ימי טומאה של נקבה.

יולדת טומטום ואנדרוגינוס

משנה (כח.), ופשוט הוא דמספקא לן איזה מין היא.

סעיף ט

הרגישה שהפילה ואינה יודעת מה, אפילו לא הייתה בחזקת מעוברת הרי זו טמאה לידה וחוששת שמא נקבה הייתה.

הרגישה שהפילה

בגמרא נדה (כט.) "אמר ר' יהושע בן לוי עברה בנהר והרגישה שהפילה מביאה קרבן ונאכל, הלך אחר רוב נשים שולדן הוא ולד מעליא". משמע שטמאה ודאי. ובמשנה (שם) בכהאי גוונא מטמא בספק. ומשני דמשנה לא ידעה שהייתה מעוברת כלל ומשום הכי טמאה מספק, ור' יהושע בן לוי מיירי שידעה שהייתה מעוברת.

סעיף י

נחתך הולד במעיה ויצא אבר אבר, בין שיצא על סדר האברים כגון שיצא הרגל ואחריה השוק ואחריה הירך, בין שיצא שלא על הסדר, אינה טמאה לידה עד שיצא רובו. ואם יצא ראשו כולו כאחד, הרי זה כרובו. ואם לא נחתך, ויצא כדרכו, משתצא פדחתו הרי זה כילוד אף על פי שנחתך אחר כך. ולא סוף דבר שיצא לחוץ ממש, אלא אפילו משיצא חוץ לפרוזדור.

שלבי הטמאה ביציאת הולד

משנה (כח.) "יצא מהופך או מחותך משיצא רוב גופו, יצא כדרכו טמאה משיצא רוב ראשו". ובגמרא אמר מאי רוב ראשו משתצא פדחתו.

ובגמרא (כט.) נחלקו ביצא מחותך האם רוב ראשו פוטר, ר' יוחנן סובר שראשו פוטר אף במחותך (ומה שכתב במשנה מחותך משיצא רוב גופו, הינו מחותך מהופך). ור' אלעזר סובר שמחותך לא נחשב רוב הראש, כיוון שאינו עיקר בגוף כשאינו מחובר.

האם רוב הראש פוטר במחותך או דווקא כל הראש:

» **הרשב"א** סבר אף בזה רוב הראש סגי.

» **הרמב"ם** סבר דבזה דווקא כל הראש, וכתב הבית יוסף טעמו אולי בשביל למעט המחלוקת בין ר"י לר"א.

האם רוב ראשו הוא כל פדחתו או רוב פדחתו:

» **הטור** גרס ברמב"ם "רוב פדחתו" וכן פסק הוא, כיוון שסבר בעלמא שראש הוא רק מקום הפדחת.

» **שלחן ערוך והש"ך** (סק"י) סבר דבעינן כל הפדחת, וכתב בבדק הבית שמצא הגירסא ברמב"ם.

לידה נחשבת משיצא ראשו לפרוודור כמעשה דאיתא (מב): "ההוא דאתא לקמיה דרבא אמר ליה מהו לממהל בשבתא, אמר ליה שפיר דמי. בתר דנפק אמר רבא סלקא דעתך דההוא גברא לא ידע דשרי לממהל בשבתא, אזל בתריה אמר ליה אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה, אמר ליה שמעית ולד דצויץ אפניא דמעלי שבתא ולא אתיליד עד שבתא. אמר ליה האי הוציא ראשו חוץ לפרוודור הוא והוי מילה שלא בזמנה, וכל מילה שלא בזמנה אין מחללין עליה את השבת".

הוציא איבר אחד:

מה שצריך לבדוק אם יצא רובו וכו' הוא רק בזמנם לעניין ימי טוהר (או אף לדין כשיצא ראשו קודם שיצא אחד מאבריו), אך לדין מרגע שהוציא ידו אמו טמאה לידה. ואף על גב דבכל מקרה אין פתיחת הקבר בלא דם, נפקא מינה כשהוציא ידו וילדה רק לאחר יותר מז' ימים.

בגמרא (כח). "אמר ר' הונא הוציא עובר ידו הרי זו טמאה לידה שנאמר ויהי בלדתה ויתן יד", ומסיק דטמאה מדרבנן ולא לעניין ימי טוהר וקרא אסמכתא. ודנו האם דווקא יד או כל אבר, הרשב"א כתב דמסתבר דדווקא יד, אך יש מרבוותא שכתב דכל הוצאה אסורה ויש להחמיר כמותם, וכן כתב הרמב"ן. וכן משמע מירושלמי דנקט אף רגל חתוכה.

פתיחת הקבר לעניין ז' נקיים

אשה שישבה על המשבר ולבסוף הפסיקו לה הצירים:

- » הנחלת שבעה הצריך ז' נקיים, דנפתח הקבר אין פתיחת הקבר בלא ולד.
- » החוות דעת מטהר.
- » הכרתי ופילתי כתב מעיקר הדין מותר, ומקום שנהגו להחמיר לא ישנו.
- » החתם סופר ציין עוד שאם בדקו אותה ולא מצאו פתיחת הקבר אין צריך טבילה.

סעיף יא

הוציא העובר את ידו והחזירה, אמו טמאה לידה.

הוציא העובר ידו

הובא לעיל סעיף י', מימרא דר' הונא.

סעיף יב

הייתה מקשה לילד ושמעה קולו של ולד, חשוב כילוד שאי אפשר שלא הוציא ראשו חוץ לפרוודור.

שמעה קולו מהפרוזדור

הובא לעיל סעיף י', מעשה דאתא לקמיה דרבא.

סעיף יג

היולדת תאומים ושהה ולד אחר חברו, כגון האחד קודם שקיעת החמה והאחר אחר שקיעת החמה, משיצא הראשון טמאה לידה ומונין ימי טומאה משיצא האחרון. ואם הראשון ניכר שהוא זכר והשני ניכר שהוא נקבה, או שאינו ניכר שני זה אם הוא זכר או נקבה, מונה משיצא השני ימי טומאה לנקבה.

יולדת תאומים

דברי הרשב"א, ופשוט מסברא דבסתם תאומים מונים את ימי הטומאה והטהרה של האחרון.

סעיף יד

יוצא דופן, אם לא יצא דם אלא דרך דופן, אמו טהורה מלידה ומנדה ומזיבה.

יוצא דופן

משנה (מ.) "יוצא דופן אין יושבין עליו ימי טומאה וימי טהרה ואין חייבין עליו קרבן, ר"ש אומר הרי זה כילוד". טעם דרבנן ממה שנאמר "אשה כי תזריע וילדה זכר", עד שתלד ממקום שמזרעת. ומסיק ר' יוחנן דדם נדה לכולי עלמא טהור אם לא יצא דרך מקורה, שנאמר "את מקורה הערה".

סימן קצה – דברים האסורים בזמן נדותה

סעיף א

חייב אדם לפרוש מאשתו בימי טומאתה עד שתספור ותטבול. (ואפילו שהיה זמן ארוך ולא טבלה, תמיד היא נגדלה עד שתטבול) (ב"י בשם הפוסקים). ולא ישחוק ולא יקל ראש עמה (אפילו בדברים) (טור וב"י בשם רש"א מאבות דר"ן) שמא ירגיל לעבירה. אבל מותר להתייחד עמה, דכיון שבא עליה פעם אחת תו לא תקיף יצריה (ל' עמ"ס).

מקור ודין הפרישה

אבות דרבי נתן למד ממה שנאמר "ואל אישה בנדת טומאתה לא תקרב", שאסור בתשמיש ובכל מיני קורבה שנאמר "לא תקרב" כלל. מה שמותר להתייחד עמה, כך אמרינן בגמרא כתובות (ד). וטעמא משום דלא תקיף ליה יצריה.

» הרשב"א סבר שאין חילוק כלל בין ימי נדותה לימי ליבונה ברמת ההרחקות.

» רש"י ור"ח סברו שבימי ליבונה מותרת למזוג לו בשינוי מה שאין כן בימי נדותה.

בשמים של אשתו נדה:

כתב הברכי יוסף אין להריח מבשמים שלה ואפילו שמונחים על השולחן (פת"ש סק"א).

סעיף ב

לא יגע בה אפילו באצבע קטנה, ולא יושיט מידו לידה שום דבר ולא יקבלנו מידה, שמא יגע בבשרה (וכן על ידי זריקה מידו לידה או להיפך, אסור).

פרישה מנגיעה והושטה

בגמרא שבת (יג.) "תני דבי אליהו מעשה בתלמיד א', ששנה הרבה, וקרא הרבה, ושימש תלמידי חכמים הרבה, ומת בחצי ימיו. והייתה אשתו נוטלת תפיליו ומחזרתם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ואמרה להם כתיב בתורה כי הוא חייך ואורך ימך, בעלי ששנה הרבה, וקרא הרבה, ושימש תלמידי חכמים הרבה, מפני מה מת בחצי ימיו, ולא היה אדם מחזירה דבר. פעם אחת נתארחתי אצלה והייתה מסיחה כל אותו מאורע, ואמרתי לה בתי בימי נדותך מה הוא אצלך, אמרה לי חס ושלום אפילו באצבע קטנה לא נגע (כ'), בימי לבוניך מהו אצלך אכל עמי ושתה עמי וישן עמי בקירוב בשר ולא עלתה דעתו על דבר אחר. ואמרתי לה ברוך המקום שהרגו שלא נשא פנים לתורה שהרי אמרה תורה ואל אישה בנדת טומאתה לא תקרב".

בתנא דבי אליהו הוסיף "אמר לה שמא הבאת לו את השמן הבאת לו את הפך ונגע בך באצבע קטנה". ועוד בגמרא בכתובות (סא.) "אמר רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא, כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס וכו'".

הראשונים נחלקו מה למדו מהמעשה:

» רש"י יש איסור בהושטה מידו לידה שמא יגע בידה.

◀ התוספות וסמ"ג וספר התרומה שגרס רש"י ששאל אליהו את אותה אישה אם הביאה

לו את הפך משמע שיש איסור בכל הושטה, ומה שנאמר בכתובות יין הוא לאו דווקא.

◀ הרא"ש ביאר דבכתובות לא מיירי באיסור הושטה אלא באיסור מזיגה של חיבה שהוא

ביין לבד. והוסיף ר' ירוחם שהוא הדין אפילו בדבר ארוך. ובדרכי משה הוסיף בשם

בנימין זאב והגהות שערי דורא שיש להחמיר אף בוריקה.

» התוספות למדו שאין איסור בהושטה אלא בכוס.

» ספר התרומה המחמיר תבוא עליו ברכה. השלחן ערוך פסק כרש"י. ועיין לקמן סעיף י'.

לסייע בטבילתה:

כתב הנודע ביהודה אם אי מי שיעמוד עליה בשעת וסתה שרי לבעלה לעמוד עליה ואף לסייע

לה בטבילה. כיוון שעומדת להיות מותרת לא חיישינן להרגל עבירה (פת"ש סק"ב).

הדלקת נר:

כתב היד אליהו לא תדליק לו הטבאק, לא תחם לו בנר, ולא ידליק נר מנר שבידה (פת"ש סק"ג).

לקבל תינוק מידה:

כתב התשב"ץ אין לקבל תינוק מידה אלא אם הוא יוצא לבד שבזה חי נושא את עצמו. ומשום

הכי תינוק כפות או חולה ודאי שאסור (פת"ש סק"ג).

הסרת נוצה בניפוח:

» מנחת יעקב שאין לאשה להסיר נוצה בניפוח מבעלה.

» הר הכרמל והכרתי ופלתי כתב דשרי (פת"ש סק"ד).

זריקה כלפי מעלה:

» כרתי ופלתי דשרי לזרוק מידו לידה כלפי מעלה.

» סדרי טהרה כתב להחמיר (פת"ש שם).

סעיף ג

לא יאכל עמה על השלחן אלא אם כן יש שום שינוי שיחיה שום דבר מפסיק בין קערה

שלו לקערה שלה, לחם או קנקן, או שיאכל כל אחד במפה שלו. הגה: ויש אומרים הא דלריכין

הפסק בין קערה שלו לקערה שלה היינו דווקא כשאין אוכלין בקערה אחת כשהיא טהורה, אבל אם אוכלין בקערה

אחת כשהיא טהורה סגי אם אוכלת בקערה בפני עצמה, ואין צריך היכר אחר, וכן נוהגין. יש אומרים שאסור לו לאכול משיורי מאכל שלה, כמו שאסור לשותות משיורי כוס שלה, וכמו שיתבאר.

אכילה באותו שולחן

משנה שבת (יא). "לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה", וכל שכן מכאן למקום שרק היא אסורה.

» **הרמב"ם** דדווקא בקערה אחת יש איסור אך באותו שולחן ליכא קפידא.

» **ראב"ד רמב"ן רשב"א רא"ש** דאף בשולחן אחד אסור.

להלכה:

השלחן ערוך פסק, כרוב הראשונים ודלא כהרמב"ם.

היכר על ידי אכילה בשתי קערות:

» **רי"ף בשם ר"י** הביאו דרכי משה, לחלק בין מקום שרגילים בסתם לאכול באותה קערה שסגי שיאכלו בב' קערות ושרי באותו שולחן, **וכן פסק הרמ"א**.

» **ב"ח** כל זה מועיל רק אם יש עוד מסובים עמהם. משמע שאם הם לבד לא מועיל היתר זה.

» **ש"ך (סק"ז)** כתב אין דבריו מוכרחים, ואפשר שמסובים מהני בכל עניין להתירם בלא הפסק, וברגילים לאכול מאותה קערה מועיל קערה נפרדת אף כשהם לבד.

היכר לאכילה בשולחן אחד:

בראשונים הזכירו היתרים, על ידי פרישת מפה לעצמה (רמב"ן רשב"א ור"ן), היכר כשתים שאוכלים בשר וחלב (רא"ש ר' ירוחם וספר התרומה), לכפול המפה ושינוי מקום (ר' ירוחם), וכן אם בני הבית מסובים עמהם (רא"ש).

הסתפקות מצלחת מרכזית:

כתב הט"ז (סק"ב) דברי הרש"ל שאין להסתפק יחדו מאותה צלחת ולקחת חתיכות בזה אחר זה, אך אם לוקחים וכל אח מניח בצלחת שלו שרי.

אכילה מקערה כשיש עוד מסובים:

» **משאת בנימין** שיש להתיר כיוון שהמסובים מפסיקים בלקיחתם.

» **פתחי תשובה** כתב לאסור שאי אפשר ליזהר שתמיד יפסוק אדם אחר ביניהם (פת"ש סק"ה).

סעיף ד

לא ישתה משיורי כוס ששתתה היא. הגה: אם לא שמפסיק אדם אחר ביניהם, או שהורק מכוס זה אל כוס אחר אפילו הוחזר לטוס ראשון. ואם שתתה והוא אינו יודע וכוזה לשותות מכוס שלה, אינה צריכה להגיד לו שלא ישתה. והיא מותרת לשותות מכוס ששתה הוא. ואם שתתה מכוס והלכה לה, י"א שמוותר לו לשותות המותר, דמאחר שכבר הלכה אין כאן חבה.

שיירי משקה

בראשונים נחלקו לעניין שתיה מאותו כוס משיירי משקה שלה:

» **רוב הראשונים** אין בזה איסור כיוון שהם רגילים בזה ובאכילה ושתיה אין קירוב יותר מהצעת המיטה דשריא שלא בפניו.

» **סמ"ק** שנוהגים שיפסיק אדם אחר ביניהם, וכן פסק הטור.

» **הגהות מימוניות** אסור, והוכחה ממעשה דאליהו הנביא שאמרה לו אותה אישה ששתה עמה ואכל עמה בימי ליבונה, ועל כל דבריה אמר לה ברוך המקום שעקרו.

נהגו להחמיר אף להדיח הכוס בינו לבינה. **הגהות מימוניות** היתר אם הורק לכלי אחר, וכן אם אינו יודע ששתתה אין צריך להודיע לו. **האשה** עצמה מותרת לשתות אחריו שאין בזה חיבה.

להלכה:

השלחן ערוך סתם לאסור כהגהות מימוניות. **הרמ"א** כתב להקל כסמ"ק להקל על ידי הפסקת אדם, וכן שמועיל היתרו של הגהות מימוניות על ידי הרקה לכלי אחר. **עוד** היתר כתב בשם סמ"ק כשהלכה האשה משם.

להוסיף על כוס שלה מלא וריקן:

כתב הש"ך (סק"ט) אם לא סיימה המשקה והוסיפו עליו, אסור. אך אם סיימה, שרי (ובטה"ב הביא להתיר אף אם הוסיף).

שיירי מאכל

» **בית יוסף בשם הארחות חיים** מותר כיוון שאין בזה חיבה, ובשלחן ערוך השמיט.

» **דרכי משה בשם סמ"ק** הביא לאסור, וכן פסק **רמ"א** בהגה סעיף ג'.

בש"ך (סק"ח) כתב דאדברא מאכל הוא כל שכן ממשקה. ושייך בזה כל קולות של משקה (ט"ז סק"ד).

שיירי טבק:

אין איסור לבעל להריח לאחר אשתו.

סעיף ה

לא ישב במטה המיוחדת לה, אפילו שלא בפניה. הגה: ואסור לשב על ספסל ארוך שמתגדלת ואינה מחוברת לכותל, כשאתו נדה יושבת עליו. ויש מתירים כשאלס אחר מפסיק ויושב ציניהן. וכן לא ילך עם אשתו בעגלה אחת או בספינה אחת, אם הולך רק דרך טיול כגון לגנות ופרדסים וכיוצא בזה. אבל אם הולך מעיר לעיר לצרכיו, מותר אף על פי שהוא ואשתו הם לבדן, וכלבד שישבו בדך שלא יגעו זה בזה.

ישיבה על מיטתה, ספספל המתנדנד, וטיול

- » **ר' האי גאון** אסור לישב על מיטתה, כל שכן ממה שאסורה להציע לו המטה מפני הרגל עבירה, כל שכן שבזה יש יותר הרגל עבירה.
- » **ראב"ד** לא אסר רק לישן עליה, וכן פסקו הב"ח והש"ך בנקודות הכסף.
- » **טור** החמיר אף בישיבה בלא שינה או שכיבה, וכן פסק השלחן ערוך.
- » **ט"ז** (סק"ו) הוסיף אף היא לא תישן במיטה שלו.
- כתב** הפתחי תשובה (סק"ח) שלא בפניו מותר, וכן כשאינה בעיר היקל הפתחי תשובה אף לו (סק"ט).

ישיבה על כרים

כתב החכמת אדם אסור להם לישב על כרים המיוחדים לה או לו (פת"ש סק"ח).

ישיבה יחד על ספסל

- » **הצפנת פענח** אסר בכל עניין.
- » **תרומת הדשן** התיר במחובר ואסר בתלוש משום שמתנדנד (והוא הדין לכל דבר המתנדנד כגון ספינה או קרון).
- » **ארחות חיים** והאגודה שאף במתנדנד יש להתיר אם מפסיק אחד ביניהם.
- » **מנהג הספרדים** כתב ספר האגודה להקל בכל דבר המתנדנד אף בלא הפסקת אדם.

להלכה:

- » **השלחן ערוך** השמיט דין ספסל לגמרי כנראה משום מנהג הספרדים להקל בזה.
- » **רמ"א** כתב כדברי תרומת הדשן והביא ההיתר של הפסקת אדם.

יציאה לטיול

החמיר הרמ"א כדברי תרומת הדשן שאסור לצאת לטיול יחדיו אף כשאינם נוגעים זה בזה.

סעיף ו

לא יישן עמה במטה, אפילו כל אחד בבגדו ואין נוגעין זה בזה. הגה: ואפילו יס לכל אחד מצע בפני עצמו, ואפילו אם שוכנים בשתי מטות והמטות נוגעות זו בזו, אסור.

שינה בקירוב המיטות

בגמרא שבת (יג.) ספק לעניין שינה הוא בבגדו והיא בבגדה, ופשטה לחומרא.

שתי מיטות הנוגעות:

שתי מיטות הנוגעות זו בזו נחלקו:

- » **מרדכי** כתב שלא יישנו אם אין הפסק בין המיטות.
- » **ר' ירוחם בשם הרשב"ץ** כתב שיש להקל בשתי מיטות ומצעים נפרדים, ולא עוד אלא אפילו במיטה אחת רחבה כשכל אחד ישן במצע נפרד.

להלכה:

- » **טור והשלחן ערוך** החמירו שאין לישן במיטה אחת אף בב' מצעים, אך סתמו לעניין ב' מיטות.
- » **רמ"א** כתב איסור ב' מיטות הנוגעות.

פרטי דינים באיסור מיטות:

- (א) **כתב** הש"ך (סק"א) מטה של עץ או של בנין מותר שם עם אשתו הוא במטתו ואשתו במטתה.
- (ב) **המקור חיים** כתב, מהמרדכי משמע שאם אין פניהם זה כנגד זה שרי, ונהגו להחמיר בכל נגיעה, ומיהו הפסק כל שהוא מתיר.
- (ג) **החכמת אדם** כתב מיטות המחוברים לכותל שרי.
- (ד) **הפתחי תשובה** התיר במיטות המוקפות בנסרים שנחשב כהפסק בין המיטות. בס' עקרי הדינים התיר לישן תחת אותה כילה דווקא על ידי סדין שלא רואה אותה יותר (פת"ש סק"א).

לשמוע זמר של אשתו נדה

כתב הפתחי תשובה, נראה לאסור משום דקול באשה ערוה והניח בצריך עיון (פת"ש סק"י).

סעיף ז

לא יסתכל אפילו בעקבה, ולא במקומות המכוסים שבה (אבל מותר להסתכל בה במקומות הגלויים אף על פי שנהנה בראייתה).

הסתכלות במקומות המכוסים

בגמרא נדרים (כ.) "כל המסתכל בעקבה של אשה, הויין לו בנים שאינן מהוגנין. אמר רב יוסף ובאשתו נדה. אמר רבי שמעון בן לקיש עקבה דקתני במקום הטנופת, שהוא מכוון כנגד העקב".

כתב הרשב"א, מעקבה נלמד לכל מקומות המכוסים שבה. כתב הרמב"ם להביט בה במקומות שאינם מכוסים שרי, כדי שלא תתגנה עליו ואף על פי שנהנה ממנה הנאת הלב.

כתב ט"ז (סק"ז) בשם הגהת סמ"ק, אין בעיה לאשה לשכב על סדינים שלו מחשש שתעבר משכבת זרע שלו בימי נדותה ויהא הולד בן הנדה, דבכהאי גוונא אינו בן הנדה שלא התעברה מביאת איסור.

סעיף ח

ראויה לה שתייחד לה בגדים לימי נדותה, כדי שיהיו שניהם זוכרים תמיד שהיא נדה.

יחוד בגדים לימי נדותה

בסוגיא הוחזקה נדה בשכנותיה, פירש רש"י שראוה לובשת בגדי נדות. משמע שהיו מיחדים בגדים לימי נדות שלא יבואו לידי קירוב, וכן הביא השלחן ערוך.

סעיף ט

בקושי התירו לה להתקשט בימי נדתה, אלא כדי שלא תתנגה על בעלה.

קישוט בימי נדתה

ברייטא בשבת (סד), מתחילה אסרו לה להתקשט, עד שבא ר' עקיבא והתיר לה משום שלא תתנגה על בעלה.

סעיף י

כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה, נדה עושה לו, חוץ ממוזיגת הכוס, שאסורה למזוג הכוס (בפניו), ולהניחו לפניו על השלחן אלא אם כן תעשה שום היכר, כגון שתניחנו על השלחן ביד שמאל או תניחנו על הכר או על הכסת, אפילו ביד ימינה.

מלאכות האסורות

בגמרא כתובות (סא.) "אמר רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא, כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממוזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו. והצעת המטה, אמר רבא לא אמרן אלא בפניו, אבל שלא בפניו לית לן בה. ומזיגת הכוס, שמואל מחלפא ליה דביתהו בידא דשמאלא, אביי מנחא ליה אפומא דכובא, רבא אבי סדיא רב פפא אשרשיפא".

» **סמ"ג וספר התרומה** הבינו שדיבר על הושטה, ונחלקו הראשונים אם דווקא יין או לאו דווקא (לעיל סעיף ב'), ולשיטתם ההיתר ביד שמאל הוא אף לעניין המזיגה.

» **רא"ש סבר** שהושטה אסורה בוודאי ולא בזה מיירי, אלא מיירי במזיגה בלא הושטה, ועצם המזיגה היא חיבה. ורק בזה שייך היתר על ידי יד שמאל וכדו'.

להלכה:

פסק השלחן ערוך לאסור שני תנאים, אסורה למזוג הכוס בפניו, ולהניחו לפניו על השלחן אלא אם כן תעשה שום היכר.

שינוי בהושטה:

- » הרמב"ם השמיט היתר על ידי שינוי, וכתב הבית יוסף אפשר שטעמו הוא משום שסבר שינוי שרי רק לאדם גדול.
- » רא"ם הובא בהגהות מימוניות בשם ה מה שצריך שינוי דווקא במזיגה והושטה, הוא שלא כהרא"ש שאסר הושטה לבד אף בשינוי, ושלא כסמ"ג וספר התרומה שהצריכו שינוי במזיגה בלבד, ודלא כהרמב"ם ששינוי הוא רק לאדם גדול.
- » הגהות מימוניות הקילו כשמוזגת סתם משקה שלא על השולחן, ורק במוזגת במים החמירו אף שלא על השולחן.
- » הרשב"א משמע שמותר כל משקה שאינו יין.

להלכה:

- » בשלחן ערוך פסק היתר בשינויים אלו.
- » ב"ח מזיגה שלא בפניו והנחה בפניו אסורה לכולי עלמא אף לרא"ם.
- » הש"ך חלק והתיר לכולי עלמא (ש"ך סק"ד).

מזיגה שלא בפניו:

כתב הבית יוסף, שמותר שלא בפניו דלא גרע מהצעת המיטה, וכן לא גרע משינוי.

להביא קערה המיוחדת לו:

להביא קערה המיוחדת לו לשולחן, כתב הב"ח בשם הר"ש מאוסטרי"ך שאסורה, ומכל מקום לדעת ההגהות מימוניות בשם רא"ם שי עד שיהא מזיגה והושטה (ש"ך סק"ג).

סעיף יא

אסורה להציע מטתו בפניו. ודווקא פריסת סדינים והמכסה שהוא דרך חבה, אבל הצעת הכרים והכסתות שהוא טורח ואינה דרך חבה, שרי. ושלא בפניו, הכל מותר אפילו הוא יודע שהיא מצעת אותם.

הצעת המיטה

בגמרא כתובות (א.ס.) "אמר רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא, כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה, חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו. והצעת המטה, אמר רבא לא אמרן אלא בפניו, אבל שלא בפניו לית לן בה."

בתוספות הביאו סדינים שיש בהם טורח והם לא של חיבה שרי.
וכן פסק השלחן ערוך, אסורה הצעה בפניו בדבר שאין טורח.

סעיף יב

אסורה ליצוק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו, אפילו אינה נוגעת בו ואפילו הם מים צוננים.

יציקת מים

בגמרא לעיל. כתבו הראשונים (סמ"ג סמ"ק ספר התרומה ורשב"א), הוא אפילו כשלא נוגעת דאילו נוגעת בכל מקרה אסור. ועוד דאפילו בצונן אסור.

נתינת קיתון מים לפניו:

» ט"ז (סק"ח) נתינת קיתון לפניו שריא.

» ש"ך (סקט"ז) בשם ר' יונה הביא לאסור בזה.

כתב הט"ז לאסור למלאת בכלי שיש בו נקב למטה ויוצקים המילוי למעלה, דאין למלא בשעה שרוחץ הוא בו.

סעיף יג

כשם שאסורה למזוג לו כך הוא אסור למזוג לה. ולא עוד, אלא אפילו לשלוח לה כוס של יין אסור, לא שנא כוס של ברכה לא שנא כוס אחר, אם הוא מיוחד לה. אבל אם שותים הם מאותו הכוס ושתיית איהי אבתרייהו, לית לן בה.

מזיגת הבעל ושיגור כוס

מזיגת כוס:

דין השלחן ערוך הוא סברת הרשב"א, האיסור חל גם עליו למזוג לה.

שיגור כוס:

לשגר לה כוס, הביא הרשב"א מחלוקת:

» **הראב"ד בשם השאילתות והיעב"ץ** אסור כל שתית יין לאשה מכוס בעלה.

» **רשב"א** אסר רק במיוחד לה כוס, מאיסור כל אדם לשגר כוס של ברכה לאשת איש, והוא הדין נדה לבעלה. והתיר מסברא לשתות בהפסק אדם אחר.

להלכה:

השלחן ערוך פסק כהרשב"א.

סעיף יד

כל אלו ההרחקות צריך להרחיק בין בימי נדותה בין בימי ליבונה, שהם כל ימי ספירתה, ואין חילוק בכל אלו בין רואה ממש למוציאת בתם. הגה: ויש אומרים דאין להחמיר בימי ליבונה בעניין איסור אכילה עמו בקערה, וכן נוהגין להקל בזה, ויש להחמיר.

חילוק בין ימי נדה לימי ליבונה

ממעשה אליהו לעיל, משמע שאין חילוק בין ימי ליבונה לנדותה, וכן פסק שלחן ערוך.

אכילה בימי ליבונה שתתמצה לטבול:

» ראבי"ה התיר בימי ליבונה לאכול עמה שתתמצה לטבול, ביאר הב"ח (הביאו הש"ך סק"ז) כל מה שהתירו הוא רק ביום השביעי דו' נקיים.
» רמ"א חלק עליו ואסר בזה.

הביא הש"ך (שם) דברי השל"ה ששיבח אלו האוכלים לאחר שתמו ימי ליבונה, דלא שביק איסורא ואכיל היתרא.

השמרות מקדושות בימי נדתה

» הגהות מימוניות שערי דורא ואור זרוע מנהג הנשים לא ללכת לבית הכנסת בימי נדתה, וכן כתב רמ"א.
» רש"י והאגור התירו להיכנס לבית הכנסת, וכן פסק שלחן ערוך. ואסר האגור להסתכל בספר תורה.
» מהרא"י כתב להתיר בימים נוראים.

בשערי דורא הביא מנהג לא להזכיר שם ה'. והאור זרוע הביא שנוהרות נשים לא להתפלל אחריהם. הפתחי תשובה (סק"ט) הביא מנהג הנשים שלא לילך לבית העלמין בימי נדותה.

סעיף טו

אם הוא חולה ואין לו מי שישמשנו זולתה, מותרת לשמשו, רק שתזהר ביותר שתוכל להזהר מהרחצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה בפניו.

לסייע לבעל חולה

» הרא"ש בתשובה התיר לה לשמשנו רק אם אין שם אדם אחר. הסתפק הבית יוסף מה התיר, והעלה, או שהתיר הושטה מיד ליד, או שג' מלאכות יכולה לעשות בשעת הדחק.
» ר' ירוחם אסר רחיצת פני ידיו והצעת המיטה בכהאי גוונא.

להלכה:

פסק שלחן ערוך חולה מותרת לשמשו ותיזהר מרחיצה, והצעת מיטה.

סעיף טז

אשה חולה והיא נדה, אסור לבעלה ליגע בה כדי לשמשה, כגון להקימה ולהשכיבה ולסמכה. (וי"א דאם אין לה מי שישמשנה, מותר בכל (הגהות ש"ד והגהות מרדכי פ"ק דשבת בשם הר"מ), וכן נוהגין אם לריכה הרבה לכה).

לסייע לאשה חולה

- » **תרומת הדשן** אסר בכל מקרה שישמשנה הוא, כיוון שהוא בריא שמא יפתנה.
- » **מרדכי** כתב שזהו חסידות של שטות.

להלכה:

- » **שלחן ערוך** סתם כתרומת הדשן.
- » **רמ"א** הביא להקל בשעת הדחק כהמרדכי, וכן כתב הרדב"ז להתיר אף רחיצה כשהוא צרכה.

סעיף יז

אם בעלה רופא, אסור למשש לה הדפק. הגה: ולפי מה שכתבתי דנוהגין היתר אם לריכה אליו דמשמש לה, כ"ס דמותר למשש לה הדפק אם אין רופא אחר ולריכה אליו ויש סכנה בחליה, (וכך דקדק הב"י מלשון הרמב"ן סימן קכ"ז), ועיין בא"ח סימן פ"ח אם מותר לנדה ליכנס לבית הכנסת ולהתפלל.

למשש דופק אשתו

- » **תרומת הדשן ורמב"ן** אסרו למשש לה הדופק לצורך רפואה אף כשאין שם עוד רופאים.
- » **הבית יוסף** כתב כשיש פיקוח נפש משמע מהרמב"ן שמותר, ותלה הבית יוסף זאת דדעת הרמב"ן שנגיעה בנדה היא מדרבנן, ולכן לדעת הרמב"ם אסור אף בפיקוח נפש.
- » **ש"ך** (סק"כ) הביא דאף הרמב"ם יתיר בפיקוח נפש אף על גב שהוא איסור דאורייתא.

להלכה:

- » **שלחן ערוך** סתם להחמיר בכל גווני.
- » **רמ"א** היקל בפיקוח נפש.
- » **מקור חיים** הביא עצה לבדוק לה על ידי בגד (פת"ש סקי"ז).

סימן קצו – דיני לבישת הליבון ובדיקתה

סעיף א

שבעה ימים שהזבה סופרת מתחילין ממחרת יום שפסקה בו. וכך משפטא, אם תראה ב' ימים או ג' ופסקה מלראות, בודקת ביום שפסקה כדי שתפסוק בטהרה. ובדיקה זו תהיה סמוך לבין השמשות. (וכן נוהגין לכתחלה. וזדיעבד, אפילו לא בדקה עצמה רק שחרית ומנחה עצמה טהורה, סגי בכך). (טור בשם הרשב"א וז"י אף לפי דברי הרא"ש). ולעולם ילמד אדם (להחמיר לכתחלה) בתוך ביתו שתהא בודקת ביום הפסק טהרה במוך דחוק ושיהא שם כל בין השמשות, שזו בדיקה מוציאה מידי ספק (רשב"א בזה"ק). הגה: וי"א אם התפללו הקהל ערבית ועוד היום גדול, אינה יכולה לדקוק או ללבוש לבגדים ולהתחיל ולמנות מיום המחרת, מאחר דהקהל כבר עשו אותו לילה (ת"ה), י"א דמותר אפילו עשו הקהל שבת (אגור בשם ר"י מולין). ונוהגין לכתחלה ליזהר, וזדיעבד אין לחוש. ומקצת נשים נוהגות שאם פסקה קודם דברו וחזרה לראות כתם או דם תוך ימי ספירתה, אז מפסיקין אפילו לאחר דברו אם נתקלקלה סמוך לערב, וחושבים דבר זה לדיעבד. ואין למחות בידם, כי כן קבלו מאיזה חכם שטורה להן, והוא מנהג ותיקין.

דיני הפסק טהרה

מקור לכך שאין מונים את יום ההפסק:

בגמרא נדה (לג.) הטעם שגזרו על בנות כותים, שמונות יום הפסקם להתחלת ז' נקיים. ועוד שם בפרק תנוקת (טו.) מקשי אדרב אטו ככותאי אמרה לשמעתי, ואצטריך לשנויי דלאו ככותאי אמרה.

מקור לבדיקת הפסק טהרה:

בגמרא נדה (שם) אמר רב זבה פוסקת ביום ג' ובודקת. טעם הבדיקה הוא שנדע שפסק מעינה שיהא לה חזקת טהרה.

מקור לשעת הבדיקה:

פרק תנוקת (סח.) בדין הפסק בנדה, דבדיקה בבין השמשות מועילה לכולי עלמא אף ביום שראתה. כשבדקה עצמה שחרית יש ג' דעות במשנה: **תנא קמא** רק ביום השביעי מהני בדיקת שחרית, ר"י כלל לא מועיל בדיקת בין השמשות, **חכמים** אף ביום השני מועיל בדיקת שחרית.

בגמרא (שם ע"ב) ברייתא שאל רבי את ר"ש ור' יוסי על בדיקת שחרית בשאר ימים ואמר "ויום ראשון לא שאלתי וטעיתי שלא שאלתי אטו כולהו לאו בחזקת טומאה קיימי וכין דפסק פסק וכו' ומעיקרא מאי קסבר הואיל והוחזק מעינה פתוח".

נחלקו כמי הלכה:

- » **רשב"א** פסק כחכמים אליבא דרבי שמועיל בדיקת שחרית אף ביום הראשון.
- » **רמב"ם** פסק שביום הראשון אין מועיל בדיקת שחרית כחכמים דמשנה.

» **הרשב"א** הציע שתניח מוך דחוק כל בין השמשות שבוה יוצאת מידי כל ספק, שידוע לנו שנכנסה בהיתר ליום הבא.

» **טור בדעת הרא"ש** פסק כר"י דבעי תמיד בין השמשות.

» **בית יוסף בדעת הרא"ש** עצמו לא רצה להעמידו כיחידאה וסבר או כתנא קמא או כרבנן.

התפללה ערבית או קיבלו שבת:

מחלוקת תרומת הדשן ומהר"י מולן כשהתפללה ערבית או קיבלה שבת:

» **תרומת הדשן החמיר.**

» **מהר"י מולן** היקל אפילו בערב שבת ואפילו כשהתפללה היא.

כתב רמ"א נוהגין לכתחלה לזוהר, ובדיעבד אין לחוש.

ש"ך (סק"ד) **בשם אביו** כתב שלא היקל רמ"א כשהתפללה גם היא אלא רק כשהתפללו הקהל, ומלשון מהר"י מולן משמע שיכולה להקל אף על פי שהתפללה היא.

עוד כתב הש"ך כל מה שהיקל מהר"י מולן הוא ביום שאינו יום ארוך, שיום ארוך דינו להחשב מחצית מכ"ד שעות. וכבר תמה עליו הדגול מרבבה.

ראיה אחר ברכו:

» **ב"ח בדעת רמ"א** היקל רק בראתה תוך ז' נקיים.

» **ש"ך** (סק"ג) סבר שאף בתחילת ספירה מועיל.

סעיף ב

ראתה יום אחד בלבד ופסקה בו ביום, צריכה לבדוק עצמה במוך דחוק ושיהא שם כל בין השמשות. הגה: ובדיעבד אם בדקה עצמה סמוך לבין השמשות ומנחה עצמה טהורה, אף על פי שלא הייתה הגוף אכלה כל בין השמשות, סגי. אבל בדיקת שחרית לא מהני, ואילו ולא ראתה רק יום אחד.

ראתה יום אחד בלבד ופסקה

מקור הדין בראשונים לעיל, ופסק השלחן ערוך כרמב"ם. **הטעם** הואיל ומעינה פתוח. דיעבד שכתב רמ"א הוא מזמן מנחה קטנה (דגול מרבבה, פת"ש סק"ב).

סעיף ג

ביום שפסקה מלראות ובודקת עצמה כאמור, תלבש חלוק הבדוק לה שאין בו כתם, ובליילה תשים סדינים הבדוקים מכתמים, ומיום המחרת תתחיל לספור שבעה נקיים. הגה: ומנהג כשר הוא כשהאשה פוסקת בטהרה שחרחץ ולבשת לבנים. אמנם אם לא רחצה רק פניה של מטה די בכך, וכן נוהגין ואין לשנות. אבל בשעת הדחק כגון אישה ההולכת בדרך ואין לה בגדים, תוכל לספור ז' נקיים רק שהחלוק יהיה נקי ובדוק מדם.

הכנות לבדיקה

כתב מרדכי בשם הרוקח, החלפת בגדים מצעים ורחיצת כל הגוף לכתחילה, ובדיעבד סגי ברחיצת אותו מקום בלבד, **וכן הביא רמ"א**.

אישה שהייתה בדרך ורצתה לפסוק בטהרה:

» **השערי דורא** הצריך חלוק לבן אף בדיעבד.

» **האגור** היקל בדיעבד שתלבש צבעוני.

הסחת דעת מהספירה:

הסיחה דעתה מהספירה משום שהחזיקה עצמה בטומאה בטעות כתב המעיל צדקה אין עולים לה לז' נקיים, שמא ראתה ולא אדעתה.

לבשה בגדים מימי נידתה ומכרת בטביעות עין כתמים שהם מימי נידתה, או שנמצא רק על חלוקה התחתון נקי, טהורה, כיוון שהוחזק חלוקה טמא (פת"ש סק"ג).

רחיצה בשבת ויום טוב יום כיפורים וט' באב

כתב המשאת בנימין הביאו הש"ך לקמן (סימן קצ"ט סק"ב) גבי רחיצת ההפסק טהרה. בשבת ויום טוב, כל גופה רוחצת בצונן, ואותו מקום ובין ירכותיה בחמין (לרמ"א שרי רק כשהוחמו מערב שבת. ולב"י שרי אף להחם ביום טוב). וביום כיפורים וט' באב, יש שנהגו היתר לרחוץ בין ירכותיה ואותו מקום בחמין, ויש שנהגו איסור משום שאינם בקיאות לרחוץ רק אותו מקום.

סעיף ד

בכל יום מז' ימי הספירה צריכה להיות בודקת לכתחלה פעמיים בכל יום, אחת שחרית ואחת סמוך לבין השמשות. ואם לא בדקה בכל השבעה אלא פעם אחת, לא שנא בדקה ביום ראשון של השבעה או ביום השביעי או באחד מהאמצעיים, מאחר שבדקה ביום שקודם השביעי ומצאה טהורה, עלו לה. אבל אם לא בדקה בכל הו', וביום השמיני בדקה ומצאה טהורה, אין לה אלא יום ח' בלבד ומשלמת עליו. ויש אומרים שצריך שתבדוק ביום ראשון מהשבעה וביום השביעי, ואין להקל. והדיקה תהיה לאור היום ולא לאור הנר, ובדיעבד מהני אפילו לאור הנר.

הבדיקות בז' נקיים

מקור בדיקת ז' נקיים:

משנה נדה (ס:) הזב והזבה שבדקו עצמן ביום ראשון ומצאו טהור וביום השביעי ומצאו טהור ושאר ימים שבינתיים לא בדקו, רבי אליעזר אומר הרי הן בחזקת טהרה, ר' יהושע אומר אין להם אלא יום ראשון ויום שביעי בלבד, ר' עקיבא אומר אין להם אלא יום ז' בלבד.

בגמרא נחלקו אליבא דר' אליעזר בסופן לחודא או תחילתן לחודא לרב מהני לרבי חנינא לא מועיל. הראשונים נחלקו:

- » **רוב הפוסקים** פסקו כרב שסגי רק תחילתן או רק סופן.
 - » **סמ"ג וספר התרומה** פסקו כרבי חנינא דבעינן תחילתן וסופן.
- בשלחן** ערוך הביא את ב' השיטות וכתב דאין להקל כרוב הפוסקים.

בדקה פעם א' בשבעה נקיים

- כשבדקה פעם א' בז' נקיים**, למאן דאמר דסגי תחילתן או סופן:
- » **ראב"ד** כתב שמועיל כל שכן מנדה שמועיל לה לחזקת טהרה.
- » **רז"ה** סבר שלא מועיל ואין ראייה מנדה שדינה קל יותר.

להלכה:

השלחן ערוך פסק כהרז"ה בשיטתם.

בדקה רק פעם אחת בז' נקיים, כתב החתם סופר דבדיעבד סגי בבדקה פעם א' בראשון או בשביעי כשלנה אצל בעלה (פת"ש סק"ז).

כמה צריך לבדוק בכל יום

- » **סמ"ג ב' פעמים**, שחרית כשעומדת ממיתתה, ובערב כשהולכת לערבית. ולמד זאת מבדיקה לטהרות שבדקת ב' פעמים.
- » **רמב"ן ורשב"א** פעם א' ביום.

בדיקה ביום

מקור לבדיקה שתהא ביום, נדה (יז). "של בית מונבז היו בודקין מיטותיהן ביום ומזכירים אותם לשבח", ומשמע שאינו מעכב ממה שזהו רק שבח.

מניין הז' נקיים בפה:

- אם צריכה למנות בפה**, מחלוקת:
- » **של"ה** סבר שצריך ללמוד בפה.
- » **נודע ביהודה** סבר שאין צריך למנות בפה וכן הלכה (פת"ש סק"ד).

דם שלא בהרגשה בשבעה נקיים:

- אשה שראתה דם שלא בהרגשה בז' נקיים** אם סותר מדאורייתא:
- » **חוות דעת** סבר שבדיקה פעם א' בז' נקיים לפחות היא מדאורייתא, ודם שיוצא אפילו שלא בהרגשה סותר מדאורייתא.

» **חתם סופר** חלק עליו וסבר שהיא מדרבנן וכן דם אינו סותר שלא בהרגשה.

הפסק במכה שיודעת שמוציאה דם:

עוד נחלקו במכה שיודעת שמוציאה דם האם צריך הפסק ויום נקי דווקא בשביל להטהר:

» **חוות דעת** החמיר בכל מקרה.

» **חתם סופר** חילק בין אם הייתה בחזקת טהרה ונולד לה מכה שלא צריך בדיקה וסגי שתעמוד

בבין השמשות ותתרכז ולא תרגיש, אך אם הייתה בחזקת טומאה ונולד בה מכה דינה

כהחוות דעת (פת"ש ה').

שינתה ימי הבדיקות

בדקה פעם א' באמצע ה' ימים ופעם א' בסוף הימים, אף שפסק השלחן ערוך שצריך ראשון ושביעי, כתב **הדגול מרכבה** שמועיל. אולם בספרו **נודע ביהודה** כתב בבדקה עצמה ראשון ושלישי לבד לא מועיל, ובבדקה ראשון שלישי ועשירי אין לה אלא עשירי, ובבדקה ראשון שלישי ותשיעי מועיל מצד שלישי ותשיעי, וכן בבדקה ראשון שלישי ושמיני מועיל כיוון שמצרפם השלישי.

משמע מהמקרה האחרון ממה שנקט הטעם שמצטרפים הימים ולא מכך שספירת שלישי ושמיני נעשים כאחרון ואמצע שאין מועיל בדיקה באמצע ובסוף (פת"ש סק"ו).

סעיף ה

בדקה עצמה ביום שפסקה מלראות ומצאה טמאה, ובדקה לאחר שלשה או ד' ימים ומצאה טהורה, הרי זו בחזקת טמאה עד שתפסוק בטהרה, שלעולם אינה סופרת עד שתבדוק אם פסקה, ואז מונה למחרתו.

חייב הפסק קודם שבעה נקיים

דייק הרשב"א ממשנה דבדיקת נדה שאינה יוצאת מחזקת טומאה עד שתבדוק אף על פי שפסקה, וכן **פסק שלחן ערוך**. הדגיש הש"ך דאף על פי שלא בדקה כלל ולא רק כשבדקה וראתה.

סעיף ו

כל בדיקות אלו, בין בדיקת הפסק טהרה בין בדיקת כל השבעה, צריכות להיות בבגד פשתן לבן ישן, או בצמר גפן, או בצמר לבן נקי ורך. ותכניסנו באותו מקום בעומק לחורים ולסדקים עד מקום שהשמש דש ותראה אם יש בו שום מראה אדמומית, ולא שתכניסו מעט לקנה עצמה. ואם יקשה בעיניה מאוד להכניסו כל כך בעומק, לפחות בדיקה של יום הפסק טהרה ובדיקה של יום ראשון מהשבעה תהיינה עד מקום שהשמש

ד"ש. הגה: ואם לא עשתה כן צדיקה יום ראשון, תעשה פעם אחת כן מצדיקות שאר הימים. מיהו צדיקה לא עשתה כן כלל רק צדיקה עצמה יפה בחורין וכסדיקין בעומק היטב כפי כחה, אף על פי שלא הגיע למקום שהשמש דש, סגי לה.

סוג העד

בגמרא נדה (יז.) "של בית מונבז המלך היו עושין ג' דברים ומזכירין אותן לשבח וכו' בודקים מטותיהם במילא פרהבא, מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל אין בודקין את המטה אלא בפקולין, או בצמר נקי ורך. אמר רבא הני שחקי דכיתנא מעלי לבדיקה, איני והא תנא דבי מנשה אין בודקין את המטה לא בעד אדום ולא בעד שחור ולא בפשתן אלא בפקולין או בצמר נקי ורך. לא קשיא הא בכיתנא הא במאני דכיתנא, ואיבעית אימא הא והא במאני דכיתנא הא בחדתי הא בשחקי".

פירוש פקולין צמר גפן, מוכח משמואל, שבודקים בצמר גפן, וצמר רך ונקי. ומרבא, כלישנא בתרא שבודקים בבגד פשתן ישן. ומתנא דבי מנשה שבעינן לכן.

מקום הבדיקה

בגמרא נדה (יב.) "הוי וסת שאמרו לקנוח ולא לבדיקה". **מבואר** שיש קינוח בית החיצון ויש בדיקת בית החיצון.

- » **ראב"ד** בעינן רק בדיקת בית החיצון ללא חורים וסדקים.
- » **רמב"ן** דבהפסק בעינן חורים וסדקים אך בשאר בדיקות לא בעינן.
- » **רשב"א** לעולם צריך בדיקת חורים וסדקים, **וכן פסק השלחן ערוך**.

עומק הבדיקה

- » **דעת ר' ירוחם** לעולם בעינן חורים וסדקים.
- » **הרא"ש** עד מקום ששמש דש, וטעמו כתב הבית יוסף כיוון שדם מטמא מיציאתו לבית החיצון בעינן שתבדקהו (ואף על פי ששמש לא מגיע עד סוף בית החיצון לגמרי, או שסבר דסגי בהכי. או שסבר הרא"ש שביט החיצון הוא רק עד מקום ששמש דש).
- » **תמה הבית יוסף** קשה לעשות בדיקה עד שם, וכתב דאולי דברי הרא"ש הם לרווחא דמילתא ולא מעיקר הדין.
- » **מהרא"י** כתב הנח להם לישראל דדי שתבדוק עד מקום שידה מגעת, והסתפק הבית יוסף האם הנח לגמרי, או הנח דמוטב שיהיו שוגגים.
- » **והבית יוסף** הכריע כיוון דדעת רוב הפוסקים חוץ מסמ"ג וספר התרומה שבבדיקה אחת בכל הז' נקיים סגי כרב דתחילתן אף על פי שאין סופן, ואף הסמ"ג וספר התרומה שהצריכו תחילתן וסופן לא הצריכו עד מקום ששמש דש, לכן תעשה את ההפסק ואחת מהבדיקות עד מקום ששמש דש שהם ודאי חובה. וטוב שתעשה כבר בבדיקת היום הראשון שלא תשכח.

» **נודע ביהודה** כתב שאם עושה מוך דחוק בהפסק טהרה סגי בהכי ללא עוד בדיקה בו' נקיים. כיוון דאיכא דעת הרמב"ן שסגי בשאר בדיקות בבדיקה קלה ללא חורים וסדקים, ודעת רש"י שבדיקת לילה שמה בדיקה, יוצא ידי חובה בדיקת היום הראשון עד מקום ששמש דש על ידי בדיקת ההפסק טהרה.

סעיף ז

הסומא בודקת עצמה ומראה לחברתה.

דיני סומא חרשת ושוטה בבדיקות

משנה נדה (יג): "החרשת והשוטה והסומא ושנטרפה דעתה אם יש להן פקחות מתקנות אותן והן אוכלות בתרומה".

סעיף ח

החרשת ששומעת ואינה מדברת או שמדברת ואינה שומעת, הרי הן כפקחות. אבל אם אינה שומעת ואינה מדברת, וכן השוטה או שנטרפה דעתה מחמת חולי, צריכות פקחות לבדוק אותן ולקבוע להן וסתות כדי שתהיינה מותרות לבעליהן. הוקבע להן וסת, הרי הן כשאר כל הנשים. לא הוקבע להן, חוששות משלשים יום לשלשים יום ובודקות על ידי פקחות.

בדיקות חרשת

משנה דלעיל, ובגמרא שם "חרשת איהי תבדוק לנפשה, דתניא, אמר רבי חרשת הייתה בשכונתינו לא דיה שבדקת לעצמה, אלא שחברותיה רואות ומראות לה. התם במדברת ואינה שומעת הכא בשאינה מדברת ואינה שומעת". ואף דלא מיירי בבדיקות לז' נקיים הבינו הראשונים, דהוא הדין לבדיקות אלו.

סעיף ט

האשה שמרבה לבדוק, בין בימי ספירתה בין בימים שלא ראתה בהם, הרי זו משובחת אף על פי שיש לה וסת קבוע.

להרבות בבדיקה

משנה (נדה יג): "כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת ובאנשים תקצץ". המקור לכך שאם לא בדקה בעלמא טהורה לבעלה משנה (שם לט): "הגיע שעת וסתה ולא בדקה הרי זו טמאה" משמע שאם לא הגיע שעת וסתה הרי היא טהורה.

סעיף י

השבעה נקיים צריך שיהיו רצופים שלא תראה דם בהם, שאם ראתה דם אפילו בסוף יום השביעי סתרה כל הימים וצריכה לפסוק בטהרה ולחזור ולמנות שבעה נקיים. הגה: יש אומרים דבשלא ימים ראשונים של ימי הספירה אם מלאה כתם אין תולין אותו להקל כמו שתולין שאר כתמים, דג' ימים ראשונים צריכים להיות נקיים לגמרי (מרדכי הלכות נדה ובהגהות מיימוני פ"ט דא"צ ות"ה סימן רמ"ט ואגור פ' תענית ו"ח ו"ק). אבל אחר כך דינו כשאר כתם, וכן נוהגין. ודוקא כתם שהוא יותר מכגרים ועוד, אבל פחות מכגרים ועוד תולה בכינה אפילו בג' ימים ראשונים (ת"ה סימן רמ"ט). וה"ה אם היה לה מכה בגופה ויודעת שמוציאה דם, תולה בה אפילו ביתר מכגרים ועוד (סברת הרב וכן משמע לשון המרדכי), אלא שאין מקילין בשלא ימים הראשונים לתלות במכה שאין ידוע שמוציאה דם או בשאר דברים שתלין בהם כתם, כמבואר לעיל סימן ק"א.

רציפות השבעה נקיים

גמרא (נדה לו. וסו:): "ואחר תטהר אחר אחד לכולם שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם".

הט"ז כתב נפקא מינה לדברי השלחן ערוך במה שכתב "שאם ראתה דם אפילו בסוף היום השביעי", שאפילו בסוף היום הזה עדין היא בחזקת טומאה וצריכה לבדוק, **וכן פסק השלחן ערוך**.

חומרא בשלושה ימים ראשונים

מרדכי והגהות מימוניות הצריכו ג' ימים נקיים לגמרי שתדע שודאי פסק דם המקור, וכן הביא רמ"א.

כתב מהרא"י בפחות מגרים תולה אף בג' ימים ראשונים, שאם לא כן לא יכולה ליטהר וקשה ליזהר בזה (דרכי משה סק"א, פת"ש סק"ג).

מכה שמוציאה דם בג' ימים ראשונים:

» **למד הדרכי משה** ממה שתולה אף בשעת וסתה במכה שמוציאה דם למאן דאמר וסתות דרבנן, הכי נמי תולה כתמים דרבנן במכה שמוציאה דם.

» **הט"ז דחה** את הראיה דהכא היא בחזקת טומאה, והתם היא בחזקת טהרה והסכים לדין רמ"א.

» **הש"ך חלק על היתר רמ"א**, דבעינן ג' ימים שתחזק בטהרה לגמרי. והתיר רק כדעת הב"ח לקמן סימן ק"צ כשמלאה שיחני וכיבי ואי אפשר שלא תתלכלך.

יושבת מדרבנן אם ישנה בחומרת ג' ימים:

יושבת מדרבנן כגון יושבת מחמת כתם או משום דם חימוד, אין דין ג' ימים (דגומי רגלים, פת"ש סק"י).

למנות ג' ימים מבדיקה שלא נעשתה לשם הפסק:

בדקה עצמה לילך לבית הכנסת ולא סמכה על בדיקה זו להפסק טהרה (לדעת האוסרים זאת בימי טומאה):

- » **עבודת הגרשוני וסדרי טהרה** היקלו למנות משם הג' ימים.
- » **הצמח צדק ומהר" מאיר מלובלין** החמירו שלא להחשיבה כבדיקה (פת"ש סק"י).

ספק אם הכתם מג' ימים ראשונים:

- » **כשמצאה כתם מיום ד'** ואילך ואינה יודעת אם הוא מג' ימים ראשונים או משאר ימים:
- » **תפארת צבי** היקל.
- » **הרב מדובנא** החמיר (פת"ש סק"א).

דינים בחומרא דג' ימים:

(א) דבר שאינו מקבל טומאה או צבעוני טהור אף בג' ימים, כיוון שכלל לא היה בגזירת כתמים (חמד"ש ומעיל צריך, פת"ש סק"ב).

(ב) ישנה במקום פשפשין במזיד אינה תולה (מעדני דניאל פת"ש סק"ג).

(ג) אישה התולה במכה שמוציאה דם שדינה שטמאה מדרבנן בשעת וסתה, יכולה להקל כשיושבת מחמת וסתה לתלות אף בג' ימים ראשונים. שחומרת ג' ימים היא רק בדם ודאי (ברית אברהם).

(ד) אישה שיש לה טחורים (גילדערני אדער), אין לתלות בהם בג' ימים. אך אפשר למנות הג' ימים מיום ב' לראייתה, ותעשה הפסק שוב ביום ה' לראייתה. כיוון שהג' ימים נצרכים מזמן שפסקה מלראות ולא מזמן שגמרה המתנתה (פת"ש סק"ד).

ספק אם הכתם מימי נידתה ונמצא בג' ימים:

שאלה באשה שמצאה כתם על חלוקה ביום ו' לליבונה ורוצה לתלות בימי נידתה שלא החליפה החלוק:

- » **הרב מדובנא** החמיר, כיוון שצריכה לתלות אף את הג' ימים הראשונים, ודעתו כש"ך דבג' ימים לא תולים אפילו מכה שיודעת שמוציאה דם.
- » **הבית אפרים ופנים מאירות** היקלו כרמ"א, ועוד דלתלות הכתמים מימי נידתה יש יותר סברא מלתלות במכה (פת"ש סק"ד).

סעיף יא

הפולטת שכבת זרע בימי ספירתה אם הוא תוך ו' עונות לשמושה סותרת אותו יום. לפיכך המשמשת מטתה וראתה אחר כך ופסקה (ואפילו לא לאתה רק מלאה כס), אינה מתחלת לספור שבעה נקיים עד שיעברו עליה ו' עונות שלימות שמא תפלוט. לפיכך

אינה מתחלת לספור עד יום ה' לשמושה, כגון אם שמישה במוצאי שבת אינה מתחלת לספור עד יום ה', דקימא לן אין שכבת זרע מסריח עד שיעברו עליו ששה עונות שלמות מעת לעת. ואם שמישה במוצאי שבת ופולטה ליל ד' קודם עת שימושה במוצאי שבת, עדיין היא עומדת בתוך עונה ששית לשמושה וסותרת הילכך יום ה' יהיה ראשון לספירתה. הגה: ותפסוק יום ד' לעת ערב ויום ה' עולה למניין. ויש שכתבו שיש להמתין עוד יום אחד דהיינו שלא תתחיל למנות עד יום השני והוא יהיה יום ראשון לספירתה, דחיישינן שמא תשמש ביום הראשון בין השמשות ותסבור שהוא יום, ואפשר שהוא לילה, ואם תתחיל למנות מיום חמישי יהיה חוד ששה עונות לשמושה על כן יש להוסיף עוד יום אחד דמעשה אי אפשר לבד לידי טעות, וכן נוהגין בכל מדינות אלו, ואין לשנות. ויש נשים שנהגו להחמיר עוד להמתין עד שבעה ימים, ואין טעם בדבר והמחמיר יחמיר והמיקל נשכר להקדים עצמו למצוה. ויש שכתבו שעכשיו אין לחלק בין שמישה עם בעלה ללא שמישה וכל אישה שרואה אפילו חסם, נריכה להמתין ה' ימים עם יום שראתה בו ותפסוק לעת ערב ותספור ז' נקיים וכן נוהגין במדינות אלו ואין לשנות.

דין פולטת שכבת זרע

בגמרא נדה פרק בנות כותים (לג.) "בעי רמי בר חמא פולטת שכבת זרע מהו שתסתור בזיבה, רואה היא וסתרה, או דילמא נוגעת היא ולא סתרה". פירוש דקימא לן פולטת שכבת זרע טמאה ואם דינה כרואה תסתור מנין ז' נקיים, אך אם דינה כנוגעת בטומאת שכבת זרע לא תסתור, ולא אפשריטא.

ועוד (שם מב.) "בעא מיניה רב שמואל בר ביסנא מאביי פולטת שכבת זרע רואה היא או נוגעת היא נפקא מינה לסתור ולטמא במשהו ולטמא בפנים כבחוז, אמר ליה רואה היא, אתא שייילה לרבא אמר ליה רואה היא, אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה רואה היא", פירוש אף לר"ש שמתהר ביציאה לבית החיצון דדיה כבועלה, בזה מטמא יותר מבועלה. ועד אימתי מטמאת השכבת זרע דעת רבנן דמשנה שבת (פו:) כל ג' ימים טמאה, במסכת מקוואות (פ"ח מ"ג) מובא דעת ר' אלעזר בן עזריה דסבר ביום השלישי טהורה מפליטתה ומטמאה ב' ימים.

נחלקו הראשונים:

» **ראב"ד** לא אמרו פולטת טמאה אלא לטהרות ממה שאסרו חכמים לשמש לזבה אחר טבילה ביום השביעי רק משום שמא תראה ותסתור, משמע שהפלטת הזרע לא סותרת. הרא"ש דחה ראיה זו כיוון שביום השביעי עצמו לא סותרת השכבת זרע אלא רק בששת הימים הראשונים, שראיית שכבת זרע אינה סותרת ז' נקיים אלא רק יום אחד, וממילא משום שאינם רצופים נופלים. ולכן אם עבר מקצת היום השביעי אינה סותרת כבר.

» **ר"ת** כל דין פולטת שסותרת הוא רק בבא עליה זב.

» **רא"ש רשב"א ושאר הראשונים** סברו שסותרת לבעלה ואף בבא עליה אדם טהור.

משך הזמן ששכבת זרע מטמאת:

השיעור ששכבת זרע מטמאת עד שמסרחת ואז היא כמיא בעלמא ואינה מטמאת:

» **רמב"ם** דבעינן ג' עונות כר' אלעזר בן עזריה דלעיל.

- » אור זרוע שמתמאת ב' עונות כמו שפי' רש"י ותוספות את דברי ר' אלעזר בן עזריה. השלחן ערוך פסק כהרא"ש.
- » רא"ש כרבנן במשנה דשבת לעיל ו' עונות.

כמה עונות תמתיך למעשה:

- » רא"ש משום כן שכל אישה לא תפסוק עד יום רביעי לשימושה ויום ה' יהיה היום הראשון לספירתה, כיוון דבעינן ו' עונות נמצא שבשמישה מוצאי שבת עד ליל ד' יכולה היא לפלוט ויום ד' אינה יכולה להחשיבו כתחילת ימי ספירתה משום שלא יהיה נקי כולו (ט"ז סק"ה).
- » תרומת הדשן שיש להחמיר עוד יום א' שמא תשמש בבין השמשות ותחשוב שנגרר אחרי יום שלפניו. לדוגמא אם תשמש בבין השמשות של מוצאי שבת ותסבור שהוא יום שבת ויכולה להפסיק ביום ג' ולמנות מיום ד', ובאמת נחשב זה ליום ראשון וצריכה להפסיק ביום ד' ולמנות ביום ה'.
- » אגור הביא מנהג ארץ אשכנז להמתין ו' ז' ימים, וכתב הט"ז (סק"ו) בשם ר"ש מאוסטרריך שטעמם כיוון שנדה דאורייתא ממתנת ז' ימים היו שנהגו נמי לטבול לאחר ז' ימים מתחילת ראייתה ואז לפסוק ולהמתין עוד ז' נקיים. וברמ"א הביא לדחות מנהג זה.
- » אור זרוע ותרומת הדשן החמירו אפילו בלא שמישה אטו שמישה.

להלכה:

- » השלחן ערוך אין לחשוש לחומרות אלו, לא להמתנה יותר מג' ימים, ולא למקום שלא שמישה. ואם שמישה יום או ימים קודם פוסקת לפי חשבון.
- » רמ"א גזר שמא תשמש בין השמשות והצריך שתפסוק ביום ה' ותמנה מיום ו', וכן גזר לא שמישה אטו שמישה.

אין בעלה בעיר ולא שמשו:

במה שגזר לא שמישה אטו שמישה:

- » הב"ח אם בעלה אינו בעיר יש להקל לפסוק מיד.
- » מהרי"ק וש"ך (סק"כ) סברו שאף באין בעלה בעיר אינה פוסקת מיד.

המתנה בכלה:

כתב הט"ז (סק"ה) בכלה אחר בעילת מצווה אין חוששים שתפסוק ביום ה', כיוון שכל ישיבתה הוא משום דם בתולים שטהור מדאורייתא לא חששו.

אשה שהתחילה ראייתה קודם הלילה:

כתב מהרש"ל למנהג זה שהוסיפו יום להמתנה, אישה שהתחילה ראייתה קודם הלילה אחר שהתפללו הקהל ערבית והיא לא התפללה אם תפסיק באותו יום יעלה לה להמתנת יום, ומה שהחמיר מהרא"י הוא רק בפשעה ולא פסקה קודם מה שאין כן הכא שבא לה ראייה מעצמה (ש"ך סק"ט).

ספירת כלה קודם נישואיה

- » ט"ז (סק"ז) התיר לה שתפסוק בלא המתנה כיוון שלא הגיעה לכלל תשמיש.
- » ש"ך (סק"כ) החמיר אף בכלה, ורק בשעת הדחק התיר בשביל שלא ישאנה נדה, שלדעת הרמב"ם לא תופשים הנישואים. **כתב הדגול מרבבה** (פת"ש סקט"ז) שאם קודם נישואיה ראתה יותר מפעם אחת, אף הש"ך לא החמיר שתמתין כאילו שמשה. כיוון שבזמן שקודם פסיקתה הייתה טמאה, לא שייך כלל שמא שמשה.
- » **הפתחי תשובה** (שם) שילדת נמי אין צריך להמתין קודם שתפסוק שהרי הייתה אסורה קודם, ואם היא בימי טוהר יותר יש להקל כיוון שהוא דם טהור.
- » **החתם סופר** החמיר בזה דדינו כדם לכל דבר.

מקרה שאם תמתין ה' ימים תהא טבילתה בליל שבת שאחר יום טוב:

- » של"ה היקל להמתין ד' ימים דווקא כשלא שמשה.
- » **סדרי טהרה** היקל אף בשמשה. וטעמו כדי שנסמוך הטבילה לחפיפה (פת"ש סקט"ו).

המתנה משום ראית כתם:

- אף רואה כתם ממתנת. וכל זה הוא דווקא ברואה והיא בחזקת טהרה, אך בסותרת ז' נקיים או לאחר ה' ימים שכבר המתנה אין צריך להמתין (ט"ז סק"ח, ש"ך סקכ"ב).

אם לא שמשה וראתה כתם:

- » **מתרומת הדשן** שלא גזרין בכתם כשלא שמשה.
- » **הלבוש סבר** שאף בכתם צריכה להמתין אפילו כשלא שמשה (ש"ך סקכ"א). כתב החתם סופר בדיעבד שכבר ספרה ז' נקיים על ראית כתם בלא המתנה כלל, אין צריך להמתין עוד אפילו כששמשה, אלא אם נמצא הכתם בבדיקת עד (פת"ש סקט"ז).

ראתה אחר טבילתה קודם ששמשיה:

- » **הנודע ביהודה** הצריך אף בזה המתנה.
- » **הפני יהושע והמעיל צדקה** היקלו דמילתא דלא שכיח לא גזרו בה רבנן (פת"ש שם).

סעיף יב

אם טעתה במניין יום אחד וטבלה ושמשיה, צריכה להמתין ששה עונות שלישיות ואחר כך תמנה יום אחד נקי וטמבול. אך סתירה שלאחר שבעה, כגון שלא טבלה כראוי ושמשיה, הרי זו טובלת בכל עת.

טעתה במניין

כתב סמ"ק אם טעתה במניין יום אחד קודם וטבלה ושמשיה, צריכה להמתין ג' ימים שתפלוט השכבת זרע ולאחר מכן תמנה יום אחד להשלים הו' נקיים. **ביאר הבית יוסף** אף על פי שנאמר

ואחר תטהר שלא תהא טומאה מפסקת בו' נקיים, אין הכונה לטומאת שכבת זרע אלא לטומאת דם. אך שמשו מהיום השביעי והלאה וטעתה בטבילתה אין צריכה להמתין עוד, כיוון שכבר ספרה ז' נקיים:

» **הוסיף הרא"ש** אף ביום השביעי עצמו אם שמשו בו אין צריכה להמתין כשעבר מקצתו, שמקצת היום ככולו והרי היה מצתו נקי. ביאר הבית יוסף בדבריו, דווקא כשעבר מקצת מהיום השביעי ולא מן הלילה כיוון שבלילה אינה כשירה לטבול.

» **בש"ך** (סקכ"ד) חלק על הרא"ש הנ"ל, וכל עוד לא עבר לגמרי היום השביעי צריכה להמתין ו' עונות ולמנות יום נקי נוסף.

כששמשו באיסור אם צריכה להמתין להבחין אם נתעברה:

כתב הט"ז על המקרה ששמשו ביום השישי, שאם לא שמשו קודם לכן צ' יום צריכה להמתין לידע אם הוא זרע פסול או כשר (ואם שמשו בכל מקרה לא יועיל שמא כבר הייתה מעוברת מקודם). וכתב על זה הש"ך בנקודות הכסף, דכיוון שאף בן הנדה כשר לבוא בקהל אין צריכה להמתין. ובחתם סופר (יו"ד סימן קפ"ח, הובא בפת"ש סקי"ח) כתב דאין צריכה להמתין ושייך הבחנה מתי נזרע אף בזמן מועט.

מסופקת אם טעתה במנין הימים או שחברתה מכחישה:

בפתחי תשובה (סקי"ז) הביא שו"ת תשובה מאהבה לגבי אישה שבטוחה שמנתה כהוגן ושמשו וחברתה אומרת שטעתה, וחוששת מעט לדברי חברתה שאינה צריכה להאמין לה, כיוון שכבר שמשו חיישינן ללעז על הולד ועוד שראייתה הייתה מדרבנן, אך תודיע לה שאינה מאמינה לה שלא יצא לעז על הולד. וכתב על זה הנודע ביהודה (סימן פ"א) שאם היא עצמה מסופקת יש לה לחוש להחמיר כדברי חברתה אף כששמשו.

סעיף יג

האשה ששמשו מטתה וראתה אחר כך ופסקה, ורוצה לספור מיום מחרת ראייתה, תקנה יפה יפה אותו מקום במוך או בבגד להפליט כל הזרע או תרחוץ במים חמין והם יפליטו כל הזרע. הגה: ויש אומרים דאין לנו בקיאים בזמן הזה ואין לסמוך על זה, והכי נהוג דהכי כבר נתבאר שאנו נוהגין להמתין אפילו לא שמשו כלל, כדי שלא לחלק בין ספירה לספירה, כל שכן כשהאי גוונא. וכל הפורץ גדר בדברים אלו במקום שנהגו להחמיר, ישכנו נחש.

האם מועיל להפליט הזרע

» **הרא"ש** סבר שכל שקינחה אותו מקום יפה במוך או שרחצה במים חמים, אינה צריכה עוד להמתין משום חשש פולטת. ומקור דבריו ממשנה במסכת מקוואות (פ"ה מ"ד) דתנן גבי טהרות "האשה שטבלה ולא כיבדה את הבית כאילו לא טבלה" ויש שפירשו כיבוד אותו

מקום ויש שפירשו כיבוד הבית ממש שעל ידי שמרחיבה את ירכותיה יוצא הדם. והרא"ש סבר כפירוש הראשון, ולכן כל שניקתה אותו מקום אינה חוששת עוד לפליטת שכבת זרע.

» **הרמב"ן והמימוניות** סברו שאפילו כשלא קינחה או רחצה, אלא כל שהלכה אין צריכה לחשוש עוד שתפלוט. ומקורם מהגמרא (נדה מא:): דאמר רבא שם "אי דאולא בהדי דכרעא שדיתיה" משמע שעל ידי הליכה מפליטה השכבת זרע. ביאר הרשב"א לדבריו משנה דמקוואות שהצריכה קינוח כשלא הלכה, או אפילו כשהלכה והיא חומרא בטהרות בלבד.

» **רשב"א** הביא דעת הרמב"ן והחמיר דלא כדבריו, ומשמע דבעינן ב' דברים על מנת שתתנקה גם קינוח וגם רחיצה.

» **סמ"ק** שאין אנו בקיאים ברחיצה ובקינוח ואין לה היתר כלל חוץ מהמתנה.

להלכה:

» **השלחן ערוך** פסק כהרא"ש ולא כסמ"ק, כיוון שלא הוזכרו דבריו בשאר הפוסקים.

» **רמ"א הב"ח והש"ך** החמירו כסמ"ק. הוסיף ש"ך (סקכ"ה) דאף לסמ"ק יש להקל היכן ששמשה בטעות (סעיף י"ב) שיכולה להקל על ידי קינוח והדחה.

סימן קצז – דין שלא תטבול האשה ביום

סעיף א

אין הנדה והזבה והיולדת עולות מטומאתן בלא טבילה, שאפילו אחר כמה שנים חייב כרת הבא על אחת מהן אלא אם כן טבלו כראוי במקוה הראוי.

טבילת נדה

בתורה (ויקרא טו יט) נאמר "ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זבה בבשרה שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד הערב", אך לא נאמר בפירוש שנדה צריכה לטבול בשביל להטהר.

נחלקו הראשונים מנין לטבילת נדה מן התורה:

- » **רמב"ם** נקט כדברי הספרא ממה שנאמר לגבי איש ואשה שנטמאו בשכבת זרע "ורחצו במים", בנין אב לכל התורה שבעינן רחיצת מים.
- » **סמ"ג** למד כדברי הגמרא (נדה סד:) "שבעת ימים תהיה בנדתה" - בנדתה תהא עד שתבוא במים.
- » **ר' האי גאון** הביאו סמ"ג, למד ק"ו ממגע משכבה, שנאמר "והנוגע במשכבה יכבס בגדיו במים".
- » **ר"ת** הביא ללמוד מכלי מדין שנאמר שם "אך במי נדה יתחטא", משמע שנדה צריך לבוא במים. ועוד הביא סמ"ג בדברי קבלה נמי כתיב "ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד לחטאת ולנדה".

סעיף ב

אם בעלה בעיר, מצווה לטבול בזמנה שלא לבטל מפרייה ורבייה אפילו לילה אחת. הגה: ומוותר לטבול ליל שבת אם לא יוכלה לטבול קודם לכן. ודווקא אם צעלה בעיר, אבל בלחו הכי אסור. ואם היא אפשר לה לטבול קודם לכן, כגון שהיא אחר לידה או שלא היה צעלה בעיר וזא צערצ שבת, י"א שאסורה לטבול. וכן נהגו במקצת מקומות, אבל במקום שאין מנהג אין להחמיר. ובמקום שנהגו להחמיר, גם צמולאי שבת לא תטבול דמאחר שהיא אפשר לה לטבול קודם לכן אין מרחיקין הטבילה מן החפיפה. וכן אלמנה שאסורה לטבול טבילה ראשונה בליל שבת, משום דאסור לבא עליה ביאה ראשונה בשבת, אסורה לטבול גם כן צמולאי שבת. ויש מקילין ומחירין לטבול צמולאי שבת, הואיל שלא טבלה בשבת משום חשש איסור.

טבילה בזמנה מצווה

בסעיף זה מחמת ההסתעפויות הסדר הינו מעט שונה מצורת הסעיף.

אם טבילה בזמנה מצווה נחלקו הראשונים:

- » ר"ח כתב טבילה בזמנה מצווה, אף בזמנינו שיושבות על כל דם ז' נקיים, כיוון שטובל ממצות חכמים (וכן כתב סמ"ג, רשב"ש, המרדכי, תשובות הגאונים וספר התרומה).
- » ר"ת אין טבילה בזמנה מצווה, והראיה לדידן שיושבות ז' נקיים על כל ראייה ולא הצריכה לטבול מיד שמא הייתה צריך לטבול לאחר יום אחד. וכתב בית יוסף אף לר"ת אם בעלה בעיר ביום חול לא תבטל הטבילה, והביא בשם ס' הזוהר שגורם זה כמה רעות בעולם.
- » מהרי"ק הביאו הדרכי משה דטבילה לדידן אינה מצווה משום שממתנת כמה ימים לפליטת שכבת זרע.

להלכה:

פסק השלחן ערוך כר' תם, שמצווה היא רק בשביל לא לבטל מפריה ורביה, כי ראה שמנהג הנשים לא לטבול כשאין בעלה בעיר.

המשמעות אם טבילה בזמנה מצווה:

הנפקא מינה אם טבילה בזמנה מצווה כתבו הראשונים לעניין אם טובלת בשבת ויום כיפורים. **הוסיף** בית יוסף ט' באב וימי אבלה, דאם מצווה טובלת. **עוד** נפקא מינה אם צריכה לטבול כשאין בעלה בעיר (אך טבילה בזמנה כשבעלה בעיר, לכולי עלמא היא מצווה לכל הפחות שלא ליבטל מפריה ורביה).

טבילה בשבת

לכאורה הוא תלוי במחלוקת אם טבילה בזמנה מצווה:

- » **מרדכי בשם ר"ת** דמשום דסבר ר"ת שאינה מצווה לא תטבול בשבת.
- » **האגור** גם הביא לתלות היתר טבילתה בטבילה בזמנה מצווה, והוא גופיה סבר שמצווה ולכן התיר רק בזמנה ממש לטבול בשבת ושלא בזמנה אסר, ואף על פי שהיה עיכוב באונס לא שני ליה (וכן סברו מהר"י הלוי ומהרי"ל). **עוד** אסר האגור משום כן לחוף בליל מוצאי שבת, דסברו שחפיפה מעיקר הדין ביום כרש"י ורק במקום הצורך התירו לדחות ללילה, והבית יוסף פליג עליה. ויובאו דברים אלו לקמן.
- » **הבית יוסף** תמה שהרי בביצה (יז:) אמרינן דמותר לטבול בשבת, משום דאדם נראה כמיקר. ואם כן אפילו אין טבילה בזמנה רשאית לטבול. וכן במוצאי שבת מותר לחוף, דכיוון שהיא רוצה לטבול דמי כלא אפשר, ואם כן סבר דשרי טבילה בשבת בכל עניין אפילו שאין טבילה בזמנה מצווה.
- » **רמ"א ב"ח ט"ז וש"ך** (סק"ד וסק"א) כתבו דברי מהרא"י ובט"ז הביא שכן כתב הרשב"א. אף על פי שמהגמרא מוכח שמותר לטבול שנראה כמיקר, היום שלא נהגו לטבול מחשש סחיטה וכדו' אין להקל בזה כל כך. ולכן כתב להתיר לטבול בשבת אך רק בזמנה שהוא מצות עונה, אלא שהיקלו טפי מהאגור שאם נתעכבה מלטבול באונס ובעלה בעיר שאז נחשב אותו לילה כזמנה והוא מצווה משום עונה, ומותרת לטבול בשבת.

מקום שנהגו להקל:

- » כתב רמ"א במקום שלא נהגו להחמיר אין להם להחמיר ולעולם טובלת בשבת.
- » הב"ח וט"ז (סק"ד) לא היקלו למקום שלא נהגו והחמירו בכל מקום.

אשה שבאה לטבול בשבת:

כתב האבן השהם אשה שלא טבלה בליל טבילתה משום שלא היה בעלה בעיר ובא בערב שבת, אם הממונות על המקוה שואלות אם להטבילה בשבת, מסתמא שהמנהג באותו מקום להקל שאם לא כן לא היו שואלות, ולדברי רמ"א אפשר להטבילה. עוד כתב יש נשים הממתינות בלבישת לבנים, אם לא יבוא עד ערב שבת, אטכול בליל שבת, ויש ליתן לזה טעם (פת"ש סק"ד).

עברה וטבלה בשבת ויום טוב:

- אם התעכבה שלא באונס ובכל זאת טבלה בדיעבד:
- » חוט השני בשוגג מותרת מיד, במזיד אסורה עד מוצאי שבת.
- » סדרי טהרה תמיד מותרת מיד (פת"ש סק"ה).

ביום טוב:

- » סדרי טהרה מתיר לטבול אף לכתחילה.
- » חוט השני אוסר לכתחילה, ומתיר בדיעבד להלכה ולא למעשה, משום מיגדר.

מתי נקרא זמנה לדעת רמ"א והאחרונים

בכל אלו צריך לזכור שדעת השלחן ערוך להתיר בכהאי גוונא.

לא היה בעלה בעיר:

- אם לא היה בעלה בעיר ומשום כן לא טבלה והגיע ביום ו' ורוצה לטבול בשבת:
- » הב"ח שחשיב עיכוב באונס שלא נהגו לטבול כשבעלה לא בעיר.
- » הט"ז והש"ך (סק"ד וסק"ג) לא היו אונס, שסוף סוף היה אפשר לה לטבול.

התעכבה אחר לידה מלטבול מפני חולשה:

אשה שהתעכבה אחר לידה מלטבול מפני חולשה, וחל ליל טבילתה בשבת כתב רמ"א בשם מהר"י ווייל ובט"ז בשם הרשב"א (סק"ד) שלא לטבול בשבת, דמקרי יכלה לטבול לפני כן. עוד כתב מהר"י ווייל אם לא טבלה אחר לידתה עד שראתה דם ופסקה ממנו, ובזה חל ליל טבילתה בשבת, יכולה לטבול וחשיב זמנה ומצווה.

- » ש"ך (סק"ב) דכל זה הוא בדם שראתה לאחר ל"ג לזכר וס"ו לנקבה, שרק בזה טומאתה מדאורייתא, והוא נחשב טבילה בזמנה ומצווה.
- » דגול מרובבה (פת"ש סק"ד) חולק, דאפילו ראתה בתוך ל"ג וס"ו, וכן כל שהגיעה עת טבילתה בליל שבת מחמת חומרות הפוסקים, הוי זמנה וטובלת בשבת.

מקום שטבלה לאחר הלידה ושוב בתוך ימי הטוהר ראתה ובאה לטבול כתב הלבוש שרד דלכולי עלמא שרי, דממאי נפשך אם נחשב דם זה טמא אף הטבילה חשיבא מצווה, ואם לא נחשב טמא אינה אסורה לטבול משום שלא נתקנת לכלום.

החזרת וטובלת שוב משום חציצה ומשום חומרא:

התעכבה אחר לידה מלטבול מפני חולשה והוא ליל שבת:

- » ש"ך (סק"א) שנחשב אונס והוי כזמנה. ואם חוזרת לטבול משום חומרא כגון ששכחה צפורן כתב דממאי נפשך שריא, שאם נחשב חציצה בטבילתה הראשונה הרי טבילה זו היא מצווה ושריא, ואם לא היה זה חציצה טבילה זו היא רק שטיפה בעלמא שלא מתקנת שום דבר ומותרת. וכתב דהוא הדין בכל ספק של טבילה.
- » הביא יש אומרים שאין לה לטבול בשבת אלא תטבול ביום א'.
- » מהר"ם לובלין שכלל לא תטבול שוב שלא החמירו בשכחת צפורן בכהאי גוונא, שמא תבוא לטבול בשבת.

נתאחרה מלעשות הפסק טהרה:

אשה שנתאחרה מלעשות הפסק טהרה, ומשום כן חל ליל טבילתה בליל שבת, כתב הנודע ביהודה (פת"ש סק"ג) נחשב אונס ומותרת לטבול בליל שבת.

נתאחרה לעשות הפסק טהרה משום שהחמירה על עצמה להמתין לפליטת שכבת זרע במקום שאין להחמיר ומשום כן חל ליל טבילתה בליל שבת, כתב הפתחי תשובה (סק"ד) שאין לה לטבול בליל שבת דחשיב פשיעה.

הייתה חולה או היה מזיק לה המים:

כתב הלבושי שרד שאם משום כן התעכבה ונתרפאת בליל שבת, נחשב אונס ומותרת (פת"ש סק"ג) (וצ"ב מאי שנא מהתעכבה מחמת לידה).

היתר ביוצא לדרך:

כתב החמודי דניאל אף אישה שנתעכבה בפשיעה שאסורה לטבול בשבת, אם בעלה יוצא לדרך מיד בצאת השבת, מותרת לטבול (פת"ש סק"ג).

כלה בתולה שליל טבילתה בשבת:

כתב הש"ך (סק"ג) בשם מהר"ם לובלין אף על פי שלא תשמש עד מוצאי שבת (משום המנהג) שרי להטבילה בשבת כיוון שמותרת בתשמיש, ועדיף שיטבילוה קודם השבת.

אשת אבל הקם בשבת בבוקר:

אבל שמסתימים ימי אבילותו בשבת בבוקר וליל טבילת אשתו הוא בליל שבת, התיר אבן השוהם לטבול בליל שבת כדי שיהו מותרים ביום בשאר מיני קורבה.

איסור חפיפה במוצאי שבת

- » **האגור** אשה שלא טובלת בזמנה לא תטבול אף במוצאי שבת, דסבר שחפיפה ביום משום שמהומה לביתה כדעת רש"י (לקמן קצ"ח), ולא התירו לחוף בלילה רק בדלא אפשר, **וכן פסק רמ"א בסתם**.
- » **הבית יוסף** דחה כיוון שרוצה לטבול אז נחשב כלא אפשר לה לחוף בזמן אחר, ומותרת לחוף אף במוצאי שבת (וכן פסק רמ"א בי"א לפי ביאור המקום שמואל ויבואר בסעיף קטן הבא).

אלמנה שנשאת וטבילתה בשבת:

- שאסורה לטבול ולשמש בשבת** (דאין קונין בשבת):
- » **מהרי"ל וכן פסק רמ"א בסתם** שלא תטבול אף במוצאי שבת משום חפיפה בלילה, ולא נחשב זמנה שדוחה מוצאי שבת אף על פי שנדחתה טבילתה מליל שבת משום איסור.
- » **רמ"א בי"א** פסק דיכולה לטבול אף במוצאי שבת. ונחלקו הט"ז והמקום שמואל בדבריו.
- » **הט"ז** ביאר שבא להתיר רק באלמנה שנדחתה טבילה שלא מחמתה.
- » **מקום שמואל** סבר שבא להתיר כל חפיפה במוצאי שבת כדעת הבית יוסף.
- כתב הט"ז (סק"ו)** משום כן אין לעשות ביום ו' חופה לאלמנה שליל טבילתה בליל שבת, ואם טבלה קודם השבת:
- » **המרדכי** יבעלנה ביום ו' על מנת לקנותה.
- » **משאת בנימין** כתב דסגי ביחוד במקום הראוי לביאה וחשיב קנין, ופסק הט"ז כהמרדכי.

חפיפה לכלה בליל טבילה:

התירו לה לחוף אף בלילה שאין דין מהומה לביתה.

טבילה במים חמים בליל שבת:

החכם צבי הביא **חכם אחד** שהתיר להם לטבול מבעוד יום. **והחכם צבי** סבר שיטבולו בצונן או בהפגת צינה בלבד של מים חמים, ואם לא תדחה טבילתה למוצאי שבת (ויהא מותר לטבול מוצאי שבת דחשיב לא אפשר, והבית לחם יהודה אסר בכהאי גוונא לטבול מוצאי שבת). ובדוחק אפשר שתטבול בין השמשות ולא תבוא לביתה עד הלילה (משום סרך ביתה).

לטבול מבעוד יום בסתם:

- » **חוט השני** במקום שאין מנהג אסור לטבול אחר ברכו קודם שהעריב היום, וכשיש מנהג שרי לטבול רק בערב שבת שמחשיב שחל היום.
- » **החכם צבי** והבית לחם יהודה אסרו בכהאי גוונא אף בשבת.

סעיף ג

אסורה לטבול ביום ז', ואפילו אם ממתנת מלטבול עד יום ח' או ט' אינה יכולה לטבול ביום משום סרך בתה (פירוש דבוק הבת וקורבתה לעשות כמעשה האם שתטבול ביום כמוה ולא תבחין שאמה לאחר שבעה טבילה ולא בשביעי עצמו). הגה: והכלות הטובלות קודם החופה יכולות לטבול ביום דהא לא באין אצל החתן עד הלילה, אבל אחר החופה דינן כשאר נשים.

זמני טבילה

זמני טבילה בנדה וזבה:

בגמרא פסחים ויומא כל חייבי טבילות טובלים ביום מלבד נדה, דכתיב בה שבעת ימים תהיה בנידתה, כל השבעה כולן. ויולדת כנדה, דכתיב כימי נדת דותה תטמא. אבל אחר שעבר זמן מותרות לטבול בין ביום בין בלילה.

מדרכנן, אין הזבה טובלת ביום השביעי, שמא תשמש ביום, ואחר כך תראה דם, דנמצאת טמאה למפרע. ואף האידנא שאינה טובלת בזמנה, מכל מקום לא לטבול בשביעי להפסקתה.

» **רשב"א** אסרו לשמש ביום הז', ומשום הכי אסרו גם לטבול, ואף על פי שהיא גזירה לגזירה החמירו מפני כרת שבה.

» **ראב"ד ורו"ה** סברו שמה שאסרו הוא רק לשמש אך טבילה התירו ביום.

בדיעבד אם טבלה ביום השביעי:

» **ראב"ד בשם השאילתות** שלא עלתה לה טבילה.

» **בית יוסף** כתב דודאי שעלתה שהרי מדאורייתא שרי לטבול, ולדעת הראב"ד אף מדרבנן לא אסרו רק לשמש.

בטובלת בשמיני כתב הבית יוסף דלכולי עלמא עלתה לה טבילה שהרי כל מה שאסרו הוא רק משום סרך ביתה, ובשעת הצורך מתירים.

גזירת סרך ביתה:

בגמרא (נדה יז:) הוסיפו שלא לטבול אף ביום הח' ביום משום סרך בתה, שמא תראנה טובלת ביום הח' ותסבור שהוא יום ז', ותלמד ממנה לטבול ביום הז':

» **ראבי"ה ורבנו שמחה** לדידן לאחר חומרא דר' זירא אין לחוש לגזירת סרך ביתה, שאף אם ביתה לטבול ביום תעלה לה טבילה בדיעבד.

» **תוספות רא"ש רשב"א סמ"ג ספר התרומה רמב"ם ר"ן ור' ירוחם** כתב שגם בימינו איכא גזירת סרך ביתה.

- » **ר"ת** ביום השמיני יכולה לטבול מבעוד יום רק שתטבול סמוך לחשיכה ותשוב לביתה משתחשך דליכא סרך ביתה. וכתב בית יוסף לשיטתו שריא לטבול אפילו לא סמוך לחשיכה, העיקר שתשוב לביתה משחשיכה.
- » **רשב"ם** פליג על ר"ת וכתב שתמתין עד שתחשך, כי בתה תשער מהלכה מבית הטבילה ותדע שטבלה ביום.
- » **הרא"ש** ביאר שדעתו רק שתטבול משחשיכה ולא קודם, וכן הביא הש"ך דברי האגור שנהגו באשכנז.
- » **המרדכי וסמ"ג** ביארו שדעתו שכלל לא תצא מביתה לטבול עד שחשיכה, שאם תצא קודם שחשיכה תסבור ביתה שמותר לטבול ביום.

להלכה:

דעת השלחן ערוך, כתב הש"ך (סק"ו) נראה שהחמיר כהמרדכי וסמ"ג אליבא דר"ת. וכן סבר הב"ח, אלא שצ"יין שאם רוחצת וחופפת בבית הטבילה יכולה לצאת מבעוד יום, וליכא סרך ביתה שיודעת שמקדימה לצאת בשביל רחיצתה.

וכתב הש"ך (סק"ז) גזירה זו היא אף באין לה בת, דלא פלוג. עוד כתב בלא טבלה כראוי והוצרכה לחזור ולטבול אחר ב' וג' ימים, לכתחילה לא תטבול מבעוד יום, ובדיעבד מותר. ועוד כתב אישה החוזרת לטבול משום שלא טבלה כראוי אינה צריכה לחזור ולמנות ז' נקיים משום סרך בתה.

טבילת כלה ביום:

- » **רמ"א** הכלות בטבילתן הראשונה (אם היא כרגילות קודם החופה), יכולות לטבול ביום דליכא סרך ביתה.
- » **ש"ך** (סק"ט) כל זה הוא דווקא אם טובלת ביום השמיני והלאה.
- » **באר היטב** תמה מה שייך לאסור ביום הרי אין חשש שמא תשמש ותסתור שאינה נשואה עדיין, והניח בצריך עיון.
- » **הדגול מרבכה** (פת"ש סק"י) כתב להתיר מסברא זו בשעת הדחק.

קולא בביטול עונה וכשבית הטבילה רחוק:

- » **הסדרי טהרה** כתב במקום ביטול עונה, יש להקל שתטבול ביום הז', ולא תבוא לביתה עד שתחשך.
- » **חתם סופר** כתב, המקל לא הפסיד. ומכל מקום תשהה בדרך דווקא, ולא שתבוא לבית חברתה באותה העיר.
- » **עוד כתב** החתם סופר כשבית הטבילה רחוק ג' שעות, ובדרך חזרה יש סכנות דרכים, יטבלו ביום הח'. ואם יום ח' נופל בשבת, יעשו ב' הפסקים. ביום ד', וביום ה', ותטבול בז' של יום ה' שהוא ח' של יום ד' (פת"ש סק"ט).

סעיף ד

היכא דאיכא אונס, כגון שיראה לטבול בלילה מחמת צינה או פחד גנבים וכיוצא בו, או שסוגרין שערי העיר, יכולה לטבול בשמיני מבעוד יום, אבל בשביעי לא תטבול מבעוד יום אף על גב דאיכא אונס.

נשים שהתירו להם לטבול בלילה

בגמרא (ז:ס) הביא כשיש אונס כגון אריות גנבים צינה או ששומרי העיר סוגרים השערים, מתירין לטבול ביום הח'.

וכן פסק השלחן ערוך, כתב החמודי דניאל (פת"ש סקי"א) דווקא באונס לכל הנשים בעיר.

להסתיר הטבילה:

כתב האגור צריכות להסתיר טבילתן מבעליהן, שלא ישמשו ביום ויבואו לידי ספיקא דאורייתא. תמה הבית יוסף, לכאורה היינו רק בעברה וטבילה ביום השביעי, והביא אולי גם ביום ח' יש להחמיר שלא יבואו לגלות ביום ז', וסיים שהיא חומרא יתירה.

» **בשלחן ערוך** לא הביא שיסתירו טבילתן.

» **רמ"א** בסעיף הבא הביא להסתיר אף ביום ח' כהאגור.

סעיף ה

אם עברה וטבלה בח' ביום בלא אונס, אפילו הכי עלתה לה טבילה. וכן אם עברה וטבלה בז' ביום, עלתה לה טבילה. הגה: ומכל מקום לא תשמש אפילו בשמיני עד הלילה, ותסתיר טבילתה מצעלה עד הלילה.

עברה וטבלה ביום

ביום השביעי:

» **ראב"ד בשם שאלתות** לא עלתה לה טבילה.

» **רשב"א** סבר שעלתה לה דכולי האי לא מחמירין, והבאנו מחלוקתם כבר לעיל סעיף ג'.

ביום השמיני.

» **רז"ה** סבר לא עלתה לה.

» **רשב"א** עלתה לה.

להלכה:

» **השלחן ערוך** פסק כהרשב"א שבין בז' בין בח' עלתה לה.

» **רמ"א** כתב מיהו לא תשמש עד הלילה, ותסתיר טבילתה מבעלה.

» **בית יוסף** לעיל כתב שהיא חומרא יתירה שאף אם תשמש לא תסתור ימי הנקיים שהרי היא אוחות בשמיני.

» **ב"ח** ביום ז' לא עלתה לה, וביום השמיני עלתה.

» **ש"ך** (סקי"א) טוב להחמיר כדברי הב"ח היכא דאפשר שתטבול שנית.

טבלה בין השמשות או מסופקת:

כתב החמודי דניאל אם טבלה בין השמשות, או שיש ספק אולי טבלה בלילה, אינה צריכה לחזור ולטבול (פת"ש סקי"ג).

סימן קצח – דיני טבילה וחציצתה

סעיף א

צריכה שתטבול כל גופה בפעם אחת. לפיכך צריך שלא יהיה עליה שום דבר החוצץ. ואפילו כל שהוא אם דרך בני אדם לפעמים להקפיד עליו חוצץ אפילו אם אינה מקפדת עליו עתה, או אפילו אינה מקפדת עליו לעולם כיוון שדרך רוב בני אדם להקפיד עליו חוצץ. ואם הוא חופה רוב הגוף, אפילו אין דרך בני אדם להקפיד בכך, חוצץ. הגם: ולכתחלה לא תטבול אפילו בדברים שאינם חולצין, גזרה אטו דברים החולצין.

טבילה בבת אחת

צריכה לטבול כל גופה במים בבת אחת, שנאמר כי אם רחץ בשרו במים, ובא השמש וטהר. ודרשין בספרא, מה ביאת שמשו כולו כאחד, אף ביאתו במים כולו כאחד.

בגמרא (נדה סז, ערובין ד. ב.; סוכה ו.) אמר ר' יצחק, דבר תורה רובו המקפיד חוצץ, ורבנן גזרו על רובו שאינו מקפיד, ועל מיעוטו המקפיד. אבל על מיעוטו שאינו מקפיד, לא גזרו משום מיעוטו המקפיד, משום דהוי גזירה לגזירה.

» **לרש"י** מיירי דווקא בשיער, אבל בגופו אפילו מיעוט שאינו מקפיד חוצץ.
» **ר"ת**, **תוספות** ו**הרא"ש**, **רמב"ם** ו**רשב"א** אף בגופו, מיעוטו שאינו מקפיד אינו חוצץ.

לכתחילה אין לטבול:

כתבו הגהות שערי דורא ורמ"א לכתחילה אין לטבול אפילו בדברים שאינם חוצצים, גזירה אטו דברים החוצצים.

מה נחשב מקפיד

בגדר הקפדה נחלקו:

» **הראב"ד** **רשב"א** **רא"ש** **ר"ן** ו**ר' ירוחם** כל שדרך הנשים להקפיד לפעמים, אף על פי שהיא אינה מקפדת לעולם, חוצץ, דבטלה דעתה, שאם לא כן נתת דבריך לשיעורין.
» **רמב"ם** צריך עיון בדבריו, דמשמע שאם היא אינה מקפדת, אינו חוצץ. וכשהיא מקפדת אף על פי שהעולם לא מקפידים.
» **טור** חוצץ, אף על פי שהעולם לא מקפידים (וכן כתב דרכי משה וט"ז וש"ך בשם המרדכי).
» **רשב"א** אינו חוצץ, כל שדרך הנשים שלא להקפיד.

להלכה:

» **שלחן ערוך** אם דרך בני אדם להקפיד, הוי חציצה, אף על פי שהיא לעולם אינה מקפדת.

» ב"ח ט"ז וש"ך אף על פי שרוב בני אדם אינם מקפידים אלא קצתם, אם היא לפעמים מקפידה, חוצץ. ואם רוב בני אדם מקפידים חוצץ, אף על פי שהיא לעולם לא מקפידה. ואף על פי שרוב העולם אינם מקפידים אלא לפעמים, חוצץ.

מקפידה תדיר:

כתב זכרון יוסף מקפדת, היינו לעתים מזומנות, כגון בשעת לישה, ולא רק פעם אחת לזמן מרובה (פת"ש סק"א).

סעיף ב

אלו הדברים שחוצצין, חוטי צמר וחוטי פשתן ורצועות שכורכין בהם השיער בראש, לא תטבול בהם עד שתורפם. ואם הם בתוך קליעת שיערה אינו מועיל בהם רפיון. ואם הם כרוכים בשאר מקומות בגוף, לא תטבול בהם עד שתורפם, חוץ מאם הם כרוכים בצואר שאינם חוצצין לפי שאינה מהדקן. אבל קטלא, שהיא רצועה חלקה ורחבה שכורכת סביב צוארה, חוצצת, מפני שחונקת עצמה בחוץ כדי שיהיה בשרה בולט ותראה בעלת בשר, ומתוך שהרצועה חלקה ורחבה אינה מזיקתה.

סרטים לשיער

גמרא שבת (יג.) "לא תצא אישה לא בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועה שכראשה, ולא תטבול בהן עד שתורפם".

» רש"י מיירי ברצועה שבקליעות ראשה.
» תוספות והרא"ש ברצועות שעל שיערה, דבהו שייך לרפות, מה שאין כן בקליעות, צריכה לסתור הקליעות כדי לרפות. וכל שדרך להקפיד בשעת חפיפה, חוצץ לעולם.

אין טובלין בחוטי צמר או פשתן שעל ראשה עד שתורפם:

» לרש"י מיירי אפילו שבתוך קליעת שיערה ומועיל הרפיה.

» לתוספות מיירי בחוטין הנתונים על הראש.

השלחן ערוך פסק כתוספות דלא מועיל רפיון בקליעת שיערה. כרוכים בשאר הגוף תורפם.

חוטים כרוכים בצווארה

כשכרוכים בצווארה מוכח מהגמרא בשבת (שס) דאין חוצצים, אמר ר' הונא וכולן בראשי הבנות. ומסיק התם רב יוסף, דלמעוטי אתא חוטים שבצווארה, דלא חייצי הואיל ולא מהדקי, דאין אישה חונקת את עצמה, מה שאין כן בשאר איברים. ואותבניה התם מדתניא הבנות יוצאות בחוטים שבאזניהן, אבל לא בחבקים שבצוואריהן, הרי שאף בצואר הוי חציצה, ומשני שם בקטלא עסקינן, דחונקת עצמה ליראות בעלת בשר. וכן פסק השלחן ערוך.

סעיף ג

אם החומטין האלו חלולין, עשוין מעשה רשת, אינם חוצצין.

חומטים עשויים מעשה רשת

בגמרא שבת (שם) בעא מיניה רב כהנא מרב, תיכי חלילתא מאי. ומיבעי ליה לעניין יציאה בשבת, שאם חוצצים לא יצא בהם שמא יבוא לטבול בהם. ומהדר ליה, כל שהוא ארוג לא גזרו שיחצוץ. והכי נמי אמר ר' הונא בד"י. איכא דאמרי אמר ר' הונא, חזינא לאחוותי דלא קפדן להסירן בשעת רחיצה, מוכח שעייילי בהו מיא שפיר ולא חוצצים.

» **מהרמב"ם** משמע שבכל מקרה אין חוצצים בין חלולים ובין ארוג שאינו חלול.

» **לראב"ד** דווקא בחלולין אין חוצצים, וכן **פסק שלחן ערוך**.

השאלות כתב שתיכי חוצצין בטבילה. והקשה הראב"ד דדבריו נסתרים מגמרא דלעיל, וביאר: (א) מיירי בטניפן דכולי עלמא מודו שחוצצין. (ב) תיכי חלילתא איירי בארוג, והשאלות מיירי בגדול. (ג) גם ארוג אסור, והא דשרינן הוא במעשה רשת. ונראה דמסיק כתירוצו זה. וכן כתב הר"ן, שיש אומרים שארוג שלא גזרו היינו בחלול. ש"ך תמוה, שבשלחן ערוך אורח חיים, כתב סתם שאין לצאת בארוג, ולא חילק בין חלול לאינו חלול.

סעיף ד

חומי שער אינם חוצצין. הגה: ואם היו מוזהבות, חולצין, דמקפדת עליהם שלא תטנפס. וכן אם היו מטונפים תחלה, מקפדת עליהם שלא תתכלך מהן במים, וחולצין.

חומי שיער

בגמרא לעיל ומפרש התם, דאיכא בין תרי לישני, כשארוג ומטונף, דללישנא דארוג הני נמי ארוג. וללישנא דלא קפדן, כיוון דטניפן מקפד קפדן עליהו.

הטעם שכשמטונפות לא יצאו בהם ללישנא בתרא:

» **רש"י** ביאר שמלוכלכות הרצועות משום שמסירות בשעת טבילה, שלא ילכלכו את בשרן, ושמא יבואו לטלטלן אחר כך. אבל לא מחשש שמא יטבלו בהם, שאינם חוצצים דהא רפיין.

» **הרא"ש** הביא יש מפרשים כפירוש רש"י, רק שפירשו החשש שיסירו אותם כדי שלא יטנפו הרצועות שהם מוזהבות ויפוט. וכבית יוסף מהשמטת הרמב"ם נראה שסבר כרש"י.

» **רבתינו של רש"י הטור ר' ירוחם ורמ"א** סברו הואיל ומטונפות, קפדא עלייהו וחייצי. ודחה רש"י דהא רפיין, והיאך חייצי.

◀ **ביאר הבית יוסף** בדעתם דסבירא ליה ללישנא בתרא דהיכא דקפיד חייצי אפילו רפיין, ולישנא קמא לא סבירא להו זה. אי נמי לישנא בתרא סברי דעל ידי הטינוף או הזהב

מיהדקן, אך לישנא קמא סברי שבזה לא גזרו רבנן כדין מיעוטו המקפיד, דלא פלוג להיתר חושים ארוגים. ותפסו הטור ורמ"א ב' הפירושים בין שהם מטונפות ובין שהם מוזהבות.

- ◀ **הדרישה** ביאר מה שכתב הטור דבמוזהבים או מטונפים חייץ, לאו משום דסבירא ליה כרבותיו של רש"י, אלא דמוזהבין או טניפן מרתתא לטבול ולא טבלה שפיר.
- ◀ **ביאר** הלבושי שרד נפקא מינה בין פירוש הבית יוסף בטור לבין הדרישה: (א) מוזהבים ומטונפים על רוב ראשה ואינה מקפדת. להבית יוסף חוצץ, להדרישה אין חוצץ, דלא מירתתא. (ב) עברה טבלה. להדרישה עלתה לה טבילה, דטעמא דמרתתא הוא דווקא לכתחילה. להבית יוסף לא עלתה. והניח בצריך עיון. והעלה להלכה, היכא דעיילי מיא, אפילו רובו ומקפיד לא חייץ, כל היכא דלא מירתתא. ורק לכתחילה יש לחוש.
- ◀ **סדרי טהרה** היכא דעיילי מיא במקפיד הוי חציצה, אבל באינו מקפיד לא הוי חציצה אפילו ברובו. ואף במיעוט ומקפיד יש להקל אם יש עוד צד.
- ◀ **פתחי תשובה** דברי סדרי טהרה דחוקים.

להלכה:

כתב בית יוסף מדברי הטור נראה דנקיט כרבותיו של רש"י, דבדטניפן חייצי, ופוסק ב' הפירושים בעניין טניפן, דהיינו או שהרצועות מיטנפות, או שהן מטנפות. והא דפסק כלישנא בתרא, אי משום דהלכה כלישנא בתרא אפילו במידי דרבנן, ואי משום דר' הונא בריה דרב יהודה הוא בתראה לגבי רב. אבל הרמב"ם השמיט, דסבירא ליה כרש"י.

טבילה בספוג שבאזנה:

טבלה בספוג שבאזנה, כתב הפני אריה יש להסתפק אם צריכה לחזור, לפיכך תחזור ולטבול בלא ברכה (פת"ש סק"ג).

סעיף ה

שתי שערות או יותר שהיו קשורים ביחד קשר אחד, אינם חוצצין. הגה: ואין חלוק בין אם קשר ב' שערות עם שתי שערות, או שקשר ב' שערות בפני עצמן. ושערה אחת שנקשרה, חוללת והוא שיהא מקפדת עליה, אבל אם אינה מקפדת עליה עלתה לה טבילה עד שיהא רוב שערה קשור נימא נימא בפני עצמו.

ב' שערות קשורות

משנה מקוואות (פ"ט מ"א) "ר"י אומר חוטי שער אינן חוצצין". ובפרק במה אישה (נז). הודו לו חכמים. ובפרק תינוקת (יז). מתבאר, דשערה אחת הקשורה חוצצת, והיינו שקשורה בעצמה או

בחברתה, ומשום דמיהדקא, אבל ג' שערות אינן חוצצות. כב' שערות, פליגי ר' יוחנן ורבה בר בר חנה, דלר' יוחנן אינן חוצצות, ולרבה בר בר חנה חוצצות.

» **הרמב"ם והרא"ש** פסקו הלכה כר' יוחנן, דב' אינן חוצצות.

» **רשב"א ור"ן ור"י** ירוחם הלכה כרבה בר בר חנה דחוצצות.

כתב בית יוסף:

(א) שתיים קשורות בעצמן מקרי שתיים לכולי עלמא, ג' בעצמן וכל שכן ג' בג', הווי כג'. ב' עם א':

» **לרמב"ם** מקרי ג', וכל שכן ב' בב'.

» **לרשב"א** הווי כב', ומודה בב' הקשורות בג' דהווי כג'.

(ב) כל זה הוא במקפדת בעצמה, או שדרך הנשים להקפיד, וכגון שהן הרבה הקשורות כך.

» **רמ"א** אם אין רוב שיערה קשור אינו חוצץ, אלא אם מקפדת עליהן או מפניהן שאז אף במועט חוצץ, כגון שהם מוזהבים או מטונפים.

» **ט"ז** הכא דמיירי בשער דעלמא, בכל דהו נמי מקפדת.

להלכה:

בשלחן ערוך פסק, דחוטי שער אין חוצצין. ואחר כך כתב, דב' שערות או יותר שהיו קשורים כאחד קשר א' אינם חוצצין (כרמב"ם ורא"ש), ושערה אחת חוצצת אם מקפדת, או אם רוב שערה קשור נימא בנימא בפני עצמו (והיינו כשיטת הגאונים, שהשער נידון לעצמו. ובב"י שלא הצריך רוב, אלא הרבה עד שדרך הנשים להקפיד, היינו במיעוט השיער והיא אינה מקפדת. ועיין ש"ך).

חציצה ברוב השער ולא ברוב הגוף:

» **הגאונים ראב"ד רא"ש ור"י** ירוחם הוי חציצה.

» **ר"ן דאיכא תרי קראי** חד לגוף וחד לשיער, הלכך חשיב כל חד בפני עצמו. וכן פסק שלחן ערוך.

» **רמב"ם** אינו חוצץ, עד שיצטרף לחציצות הגוף ויהיו רוב.

סעיף ו

שיער שכנגד הלב ושבזקן הנדבק זה בזה מחמת זיעה, חוצץ. שבראש ושבבית השחי, אינו חוצץ. ושבאותו מקום, באיש אינו חוצץ, ובאשה, בנשואה חוצץ, בפנויה אינו חוצץ. ראה: ואותן שיש להן כמין קליעות שערות דזקות זו בזו, ונעשית כלילה על ידי שד וסכנה להסירם, לא חיילי.

חציצה בשערות

משנה מקוואות (פ"ט מ"ב) קלקי הלב והזקן חוצצין. והיינו שנקשר מחמת זיעה. ועוד שם (מ"ג) שבראש ובבית השחי אינו חוצץ. והיינו משום דאינו מקפיד. ועוד שם (מ"ב ג') קלקי בית הסתרים באיש אינו חוצץ ובאישה חוצץ. ובתוספתא חילקו בין נשואה לפנויה.

» **ביאר הבית יוסף** דפנויה שאינה מקפדת אינו חוצץ. והשמטת הטור ביאר הבית יוסף שלא היה צריך הטור לכתוב דין האיש והפנויה, דלדידן לא נפקא מינה.

» **ב"ח וט"ז** קא משמע לן, דאפילו נשואה דומיא דפנויה, דהיינו כגון שאין בעלה מקפיד, אפילו הכי חוצץ, דבתר רוב נשים אזלינן.

» **ר' עקיבא איגר** נפקא מינה לגרים.

בלבול השער על ידי שד:

המרדכי בשם ראב"ה נשים שנבלל שערן מחמת שד, וסכנה לגלח, לא חייצי, וכן פסק רמ"א.

בגליון מהרש"א ד' טעמים: א) אינה מקפדת. **ב)** הוי יותר מנימא אחת. **ג)** מהדק טובא, והוי כבית הסתרים. **ד)** דהוי כמו רביא, הואיל וסכנה לגלח.

פנים מאירות: א) היינו אפילו ברוב שער, דאי לאו הכי לא צריכינן לכל הני טעמי. **ב)** אם עשתה כן בעצמה על ידי סמים כתושים, כי כן אמרו לה הרופאים, ואם תדיח במים החמים אי אפשר לשערות להסתבך והחולי חוזר, אין להקל אלא כשלא נעשה ברוב השער, כי אפשר דאין הנך טעמי אלא לנעשה מאליו. וכל זה הוא ברוב, אך במיעוט סמכינן על הרופאים ואמרין דהיינו רבייה.

דיבוק על ידי שיעור:

כתב החתם סופר דיבוק על ידי שיעור, השעוה עצמה חוצצת (פת"ש סק"ה). והחמודי דניאל כתב שצריכה להשהות במים עד שייכנס בהם המים היטב (פת"ש סק"ו).

שמועות דיני תינוקת אי הם לטהרות או אף לבעלה

בפרק תינוקת גרסין י"א שמועות בעניין חציצה:

א) לא תעמוד על גבי כלי חרס ותטבול משום דבעיתא.

ב) לא תטבול בנמל.

ג) נתנה תבשיל לבנה לא עלתה לה טבילה.

ד) רבדי דכוסילתא מג' ימים ואילך חייצי.

ה) לפלוף שבעין חייץ משהתחיל לירק.

ו) כחול שעל גבי העין חוצץ.

ז) פתחה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה (בחר'ס נמ'ל, בש'ל רב'ד כחול בפת'ח). ואחר כך יש גורסים: ולית הלכתא ככל הני שמעתתא, אלא כי הא דאמר ריש לקיש אישה לא תטבול אלא בדרך גדילתה (סמ"ג בשם ר"ת, דהכי איתא ברס"ג ובה"ג). והראב"ד הוסיף בשם ה"ר יצחק (וכנראה דהיינו הרי"ף בשבועות ו'), ובתוספות נדה סו., כתבו שהיא נוסחת ר"ח), דלא איתמר כל הני אלא לטהרות, אבל לבעלה שפיר דמי, כי הא דאמר ריש לקיש וכו'. **ובעלי** הנוסחא הזו נחלקו אהי שמעתתא קאי, ובסך הכל יש בזה ו' שיטות:

- » **רש"י** לא גריס כלל, וסבירא ליה דאין חילוק בין לטהרות לבין לבעלה.
- » **בית יוסף בדעת ר' ירוחם** קאי אכחול בלבד, ותמה עליו.
- » **ראב"ד ובדעת הרי"ף, והש"ך אליבא דר' ירוחם** קאי אריבדא, לפלוף וכחול. אבל הך דפתחה עיניה ביותר וכו', אף לבעלה איתמר, והוא בכלל הך דריש לקיש. ולפי זה לפלוף שבעין אפילו יבש אינו חוצץ, וכן כחול אפילו על גבי העין, וכן ריבדא דכוסילתא אפילו אחר ג' ימים.
- » **רמב"ם ורשב"א** קאי אף אתבשיל.
- » **ר"ת** קאי גם על כלי חרס ונמל.
- » **סמ"ג בשם הערוך** קאי גם אהא דדרך גדילתה.
- » **המרדכי בשם רא"ם** אף למאן דגריס הכי, לכתחילה יש לחוש לכל הני (וכן כתב סמ"ג, וכן נראה מרמב"ם).
- » **רא"ש** יש לחוש לכתחילה לרש"י דלא גריס. וכתב הר"ן לכולי עלמא קרצה שפתותיה לא עלתה לה, דמיהדקא טפי.

להלכה:

- » **בשלחן ערוך** העתיק דיני לפלוף וכחול ודם יבש כצורתן, נראה שחשש לרש"י וכדעת הרא"ש.
- » **הש"ך** כתב להקל בלפלוף וכחול ודם המכה, היכא שכבר טבלה ולא אפשר לטבול שנית.

סעיף ז

לפלוף (פירוט זואת העין) שחוץ לעין, חוצץ אפילו הוא לה. ולפלוף שבעין אינו חוצץ, ואם היה יבש, חוצץ. והוא שהתחיל להוריק.

לפלוף שבעין

משנה מסכת מקוואות (פ"ט מ"ב) לפלוף שבעין אינו חוצץ, שחוץ לעין חוצץ. ובגמרא נדה (סו.) לפלוף לח אינו חוצץ יבש חוצץ. ואיזהו יבש משהתחיל לירק.

» **תוספות והרמב"ם** דמשנה מיירי בלח, ואף בלח חוץ לעין חוצץ. וכן תוך העין ביבש הוא חוצץ.

» **רא"ש** ביאר דתוך העין לעולם נחשב לח. וביאר בית יוסף כלומר אפילו נראה התייבש, אבל במקום דיבוקו הוא לח ואינו חוצץ (ועיין הגוה"ע טור מהדורת מכון י-ם תשמ"ט, שצ"ב למה לא ביאר כוונת הרא"ש דבתוך סתמו לח ומחוץ סתמו יבש).

» **סמ"ג** חוץ לעין סתמו יבש, תוך העין סתמו לח.

» **ש"ך** דעת הראב"ד והרשב"א והרמב"ם ור"ת וסיעתם, דחציצה זו ודלקמן סעיפים ח' וט', היינו דווקא לטהרות, אבל לבעלה לא חייצי. וכן נראה שהיא דעת ר' ירוחם, דלעולם אויל בשיטת הסמ"ג, אלא דסבירא ליה דבתוך העין הוא דווקא לטהרות, וחוץ לעין הוא לבעלה, דבזה לא מיירי בפרק תינוקת.

ואם כן יוצא לדינא שחוץ לעין יבש, חוצץ. תוך העין ולח, אינו חוצץ. תוך יבש חוץ ולח, **לרמב"ם** ותוספות חוצץ, וכן **פסק שלחן ערוך**. **לרא"ש** אינו חוצץ.

איזהו יבש:

» **רוב הראשונים** כתב משיירק, וכן פסק שלחן ערוך.

» **הטור בדעת רמב"ם** רק מאחר ג' ימים.

» **הב"ח** פסק להחמיר דבעינן תרומיהו.

» **ראב"ד** לבעלה בכל זה טהורה. ש"ך אם טבלה ואינה יכולה לחזור, טהורה.

להלכה:

» **פסק שלחן ערוך** כרמב"ם ור"ת, דחוץ לעין אפילו לח חוצץ, ואף בתוך העין יבש חוצץ. והיינו משהתחיל להוריק.

» **ב"ח** החמיר עוד, דאחר ג' ימים אפילו לא הוריק חוצץ.

» **ש"ך** פסק שלחן ערוך, אלא שהקל דאם אי אפשר לחזור ולטבול עלתה לה טבילה.

טבילת הגר:

» **לרמב"ם** כמו לטהרות.

» **ראב"ד** כמו לבעלה.

הביא הבית יוסף סיוע לרמב"ם מתוספתא דמקוואות (פ"ו מ"ה) כל החוצצין בכלים חוצצין בנדה ובגר בשעת טבילה, ובחולין אין חוצצין, משמע דגר כטהרות דהא טומא כלים היא לטהרות.

סעיף ח

בחול שבעין אינו חוצץ, ושחוץ לעין חוצץ. ואם הייתה פותחת ועוצמת עיניה תדיר, אף שחוץ לעין אינו חוצץ.

כחול שבעין

גמרא (יז). מימרא דשמואל, כחול בתוך העין אינו חוצץ, חוץ לעין חוצץ, אלא אם כן היו עיניה פורחות. מהו פורחת:

» **רש"י בלישנא קמא ובית יוסף בדעת הרמב"ם** שפותחת ועוצמת עיניה תדיר.

» **רש"י בלישנא בתרא** דומעות.

» **ט"ז בדעת הרמב"ם** פתחה עיניה בשעת טבילה. להלכה פסק מרן כפירוש קמא דרש"י.

הש"ך לעיל כתב דלהרבה ראשונים היינו דווקא לטהרות. לפיכך אם טבלה כך ואי אפשר לה לחזור ולטבול, טהורה. עוד כתב הש"ך לא תכחול ליופי ולא תסוך בשמן. דיעבד בתוך העין אינו חוצץ, חוץ לעין חוצץ, היו עיניה פורחות אינו חוצץ.

» **ש"ך** אם כבר טבלה ואי אפשר לחזור, טהורה. ואם עשתה לרפואה אינו חוצץ.

» **ש"ך בשם בה"ג** אפילו בתוך העין, אם כוונת הכחילה לרפואה חוצץ, ודווקא אם כוונתה להיראות עיניה פרועות אינו חוצץ. לפיכך לא תכחול ולא תשוף בשמן קודם טבילה.

סעיף ט

דם יבש שעל המכה, חוצץ. וריר שבתוכה, אינו חוצץ. יצא הריר מתוכה, כל תוך ג' ימים לח הוא ואינו חוצץ. לאחר מכאן, יבש הוא וחוצץ. לפיכך אישה בעלת חמטים צריכה לחוף במים עד שיתרכבו.

דם יבש ורירי המכה

דם יבש ורירי המכה אם חוצצין:

משנה (פ"ט מ"ב-ד') גלד שחוץ למכה חוצץ, שבמכה אינו חוצץ. ופירש ר"ש, דהיינו ריר.

» **רא"ש ושלחן ערוך** תוך ג' ימים אפילו חוץ למכה אינו חוצץ.

» **תוספתא** דם יבש שעל המכה חוצץ.

» **רמב"ם** דווקא המתפשט חוץ למכה, אבל המכוון כנגד פי המכה, אינו חוצץ. ש"ך וט"ז היינו עד ג' ימים דאחר ג' ימים אפילו בפי המכה חוצץ.

גמרא (יז). ריבדי דכוסילתא עד ג' יומי לא חייצי, מכאן ואילך חייצי.

» **רש"י** פירש מכות של הקזה שמעלות גלד, תוך ג' ימים גלדן רך ומחובר לגוף. וביאר מרדכי בשם ר"י עד ג' ימים הדם לח.

» **רמב"ם** הוא הדין לשאר שריטות.

» **ראב"ד** דווקא של הקזה, ששופעות דם כל ג' ימים, אבל שאר שריטות לאו בג' ימים תלי אלא ביובש הנראה לעיניים.

כתב החתם סופר ג' ימים היינו מעת לעת. והמקל לא הפסיד, כי מיעוט המקפיד אינו אלא מדרבנן (פת"ש סק"ז).

המנהג בזה:

מרדכי סמ"ג ותרומה אף על פי שמצטערת בהסרת הגלד, או שאין דעתה להסיר עתה, ומקרי אינו מקפיד, מכל מקום הרגילות להסיר הכל או להמתין עד שתתרפא ותוכל להסיר. **כתב הרא"ש** לפיכך בעלת חטטין תרחוץ במים עד שיתרככו. אבל מה שבתוך המכה לעולם הוא רך. ובסמ"ק **כתב** לפי זה אין לאסור מלטבול אישה שיש לה חטטין בראשה. דאין כאן אלא חומרא. **ט"ז בשם רש"ל** היו גדולי ישראל, שלא סמכו בזה על נשותיהם, מחמת הכאב, והיו בודקים בעצמם. **נודע ביהודה** כתב, היינו לאחר טבילה, דקודם לזה אסור להסתכל במקומות המכוסים (פת"ש סק"ח).

סעיף י

רטיה שעל המכה, חוצצת.

רטיה

משנה מקוואות (פ"ט מ"ב) "רטיה שעל המכה חוצצת".

סעיף יא

חץ או קוץ התחוב בבשר, אם נראה מבחוץ, חוצץ. ואם אינו נראה, אינו חוצץ.

חץ וקוץ התחובין

משנה מקוואות (פ"י מ"ח) "חץ שהוא תחוב באדם, נראה חוצץ, אינו נראה אינו חוצץ". ובתוספתא מקוואות (פ"ח ה"ד) "של עץ חוצץ, של מתכת לרבנן חוצץ, לרבי אינו חוצץ. ואם קרם העור לכולי עלמא אינו חוצץ".

» **וביאר בית יוסף** דאין לומר דהתוספתא מיירי לחומרא לאסור אפילו באינו נראה, ומשנה שהקלנו באינו נראה הוא אליבא דרבי במתכת, דבזה משנה היא כיחידאה. וכן ודאי שהתוספתא לא איירי בנראה ממש, דאם כן מ"ט דרבי. **אלא** או דמיירי בשקוע למטה מפני העור, ואפילו הכי לרבנן גורו הואיל ונראה, אטו חוץ לבשר שחוצץ, וכן משמע מהמרדכי. או דמיירי בשווה לבשר ונחלקו במציאות, לרבי אינו חוצץ, ולרבנן חוצץ משום דאי אפשר שלא יהיה מקצתו מעל הבשר, וכן משמע מטעמו של הרא"ש. **נפקא מינה** בין הפירושם לענין משוקע ונראה, דלפירוש א' יש לגזור אף בו אטו מקום שאינו משוקע, ולפירוש הב' לכולי עלמא לא שייך לומר כשהוא משוקע שהוא חוצץ עדיין.

» **מרדכי סמ"ג ספר התרומה טור** כתבו חילוק דין קרם העור שהבינו כפירושם אלו.
 » **הבית יוסף מסתימת הרמב"ם רא"ש ור' ירוחם** שלא הביאו כלל דברי התוספתא משמע
 שסברו שאסרו בתוספתא בלא נראה, ומשנה יחידאה ור"ש היא, ולפי זה לא סברו חילוק
 בין קרום העור או לא.

בדרכי משה והט"ז והש"ך (סקט"ז וסקי"ז) כתב להקשות על הבנת הבית יוסף, אמאי לא חילקו
 לפי זה להתיר בעץ בלבד, ומשום הכי סברו את דין נקדם הבשר.

כתב הרא"ש והטור קוץ כחץ. וכתב הרשב"א לפיכך אישה שנכנס לה קוץ, לא תטבול עד שתעקור
 אותו כדי שלא יראה ממנו בחוץ כלום, או שלא תרגיש בו ותקפיד עליו.

סעיף יב

לכלוכי צואה שעל הבשר מחמת זיעה, אינם חוצצין. נגלד כגלד, חוצץ.

לכלוכין מלמולין וטיט

משנה מקוואות (פ"ט מ"ד) "לכלוכי צואה שעל הבשר מחמת זיעה אינם חוצצין". ולעיל (מ"ב) שם
 תנן "גלדי צואה שעל בשרו חוצצין". וביארו הראשונים הסתירה כאן שנגלד כאן שלא נגלד.

סעיף יג

מלמולין שעל הבשר, חוצצין.

מלמולין שעל הבשר

משנה מקוואות (פ"ט מ"ב). ופירוש מלמולין כתב הטור כשאדם לש עיסה או מגבל טיט ומשפשף
 ידיו ונופל מהם כמין חוטין.

סעיף יד

טיט היון וטיט היוצרים וטיט דרכים הנמצא שם תמיד, אפילו בימות החמה, כל אלו
 חוצצין. ושאר כל הטיט, כשהוא לח אינו חוצץ שהרי הוא נמחה במים. וכשהוא יבש,
 חוצץ (רמב"ם וסמ"ג) (ומיהו אם היא מקפדת אפילו בדבר לח חוצץ) (רוקח ומרדכי הלכות נדה).

חציצה על ידי טיט

משנה מקוואות (פ"ט מ"ב) ג' טיטין חוצצין טיט היון טיט היוצרים וגץ היוני פירוש גץ הוא יתידות
 הדרכים.

» **טור** טיטין אלו חוצצין דווקא ביבשין, ושאר טיטין אפילו יבשין אינם חוצצים משום שעל ידי המים נימוחים.

» **רמב"ם** ביבש כל טיט חוצץ, וג' טיטין אפילו לחין חוצצין משום שמדובקים הם מאוד.

להלכה:

השלחן ערוך פסק כהרמב"ם.

עוד שנינו שם ר' יוסי מטהר בשל יוצרים ומטמא בשל מרקא, וביאר הערוך שהוא טיט מעורב בשער צאן או בלובן ביצה.

» **הרשב"א** לעניין נטילת ידיים, משום דלא פליג אלא אף תנא קמא מודה בזה.

» **בשלחן ערוך** השמיט דין טיט זה.

» **כתב** המרדכי אם מקפדת חוצץ אפילו שאר טיטין לחים, **וכן פסק רמ"א**.

סעיף טו

הדיו, החלב והדבש והדם, שרף התאנה ושרף התות ושרף החרוב ושרף השקמה (פיוט מין ממני התאנים), יבשים, חוצצין. לחים, אינם חוצצין. ושאר כל השרפים, אפילו לחים, חוצצין.

משקין שנתבשו

תוספתא הדיו החלב והדבש שרף התאנה והחרוב והשקמה, יבשים חוצצין לחים אין חוצצין. ובגירסת הרמב"ם סמ"ג ור' ירוחם נוסף שרף התות. ועוד שם בתוספתא, שאר השרפים בין לחים בין יבשים חוצצין מפני שהם שטף לכלוכי הפירות.

המרדכי אם מקפדת אפילו לח חוצץ. וכן פסק הש"ך (סקי"ט).

סעיף טז

דם שנסרך בבשר, אפילו לח, חוצץ.

דם שנדבק בבשר

כתב הרמב"ם חוצץ אפילו לח, וכן כתב הסמ"ג. אלא שהקשה על זה ממה שכתב בזבחים (לה). שבח לכהנים שמהלכים על דם, דקאמר התם דאינו חוצץ משום דהוי לח. ובש"ך (סק"כ) ביאר דנסרך היינו שמתחיל להימשך כמו חוט, ולפי זה תירץ הקושיא שהכהנים הילכו על דם לח לגמרי.

דם שנתבשל:

כתב בה"ג אפילו לח חוצץ. ובש"ך (שם) כתב דבריו דברי קבלה.

סעיף יז

צבע שצובעות הנשים על פניהן וידיהן ושער ראשן, אינו חוצץ. וכן מי שהוא צבע וידיו צבועות, אינו חוצץ. הגה: וכן מי שאומנתו להיות שוחט או קצב וידיו תמיד מלוכלכות בדם, אינו חוצץ, שרוב בני אומנות זו אינן מקפידים (כ"י בשם ר"י).

איפור

צבע שצובעות הנשים פניהן ושערן, הרשב"א הרא"ש ור' ירוחם אינו חוצץ, אפילו צבעה רוב השער או כולו. **הטעם** מפני שאין מקפידות ואדרבה מחדשות אותו, והרי הוא כאילו מגופו של שער. ועוד משום שאין בו ממשות, אלא מראה בלבד.

נשים שאומנותן לצבוע:

נשים שאומנותן לצבוע, כתב הראשונים רא"ש, רשב"א ור' ירוחם אין הצבע חוצץ, מפני שאין מקפידות על כך. **ועוד** מפני שאין שם ממשות אלא מראית בעלמא. **ציין** הבית יוסף אף על פי שרוב הנשים מקפידות על כך, אם היו בעצמן בעלות אומנות זו לא היו מקפידות. **הוסיף** רמ"א הוא הדין מי שאומנותו שוחט או קצב, וידיו תמיד מלוכלכות בדם, אינו חוצץ.

בט"ז (סקי"ז) כתב, אישה שנתפחמו ידיה בנוגעה בקירות המרחץ, לא הוי חציצה, כי אין זה ממשות.

סעיף יח

צואה שתחת הצפורן שלא כנגד הבשר, חוצץ. כנגד הבשר, אינו חוצץ. ובצק שתחת הצפורן, אפילו כנגד הבשר חוצץ. ואיזהו שלא כנגד הבשר, זה שהצפורן עורף על הבשר. ולפי שאינן יכולות לכוין מה נקרא כנגד הבשר או שלא כנגדו, נהגו הנשים ליטול צפרניהם בשעת טבילה.

צואה ובצק שתחת הצפורן

משנה מקוואות (פ"ט מ"ד) בצק חוצץ, צואה אינה חוצצת, ולא חילק בין כנגד הבשר בין שלא כנגד הבשר. **בתוספתא** אמר צואה שתחת הצפורן שלא כנגד הבשר חוצצת, ובצק אפילו כנגד הבשר חוצץ.

» ר"ש רא"ש רשב"א ור' ירוחם סברו בצק לעולם חוצץ, צואה כנגד הבשר אינה חוצצת, שלא כנגד הבשר חוצצת. וביאר בית יוסף דסבירא ליה דמשנה לפרושי אתא, וכן פסק בשלחן ערוך.

» הרמב"ם בצק חוצץ בין שלא כנגד הבשר בין כנגד הבשר, וצואה אינה חוצצת אפילו כנגד הבשר. ביאר הבית יוסף סבירא ליה משנה פליגא על התוספתא, ופסק הלכה כמשנה.

בצק או טיט מועט:

כתב סמ"ג אם הטיט או הבצק הוא מעט עד שאין דרך להקפיד, לא חיישינן.

האם דרך בני אדם להקפיד:

» טור כתב כיוון שאין דרך בני אדם להקפיד בזה, לפיכך מי שאינו מקפיד אינו חוצץ.

» בית יוסף הבין שהתיר הטור אף במרובה, וחלק עליו שכן דרך הנשים להקפיד על צואה לא כנגד הבשר, וכן על בצק אפילו כנגד הבשר, שלא תתגנה על בעלה, ולפיכך אפילו אינה מקפידה חוצץ, דבטלה דעתה.

» דרכי משה וט"ז ביארו שהטור מיירי במועט שאין דרך להקפיד ורק בזה התיר כדברי סמ"ג דלעיל, או דמיירי בלחה כדברי המרדכי.

מגן אברהם שלא כנגד הבשר, חוצץ בנטילת ידיים אפילו למי שאינו מקפיד, דכולי עלמא קפדי. כנגד הבשר אינו חוצץ, דאין מקפידין.

» מרדכי צואה שאינה חוצצת כנגד הבשר, היינו בלחה מה שאין כן יבשה חוצצת, כדין גלדי צואה דלעיל.

» סמ"ק בשם ר"ת צואה שלא כנגד הבשר שחוצצת, היינו נדבקת, דאילו אינה נדבקת אינה חוצצת כלכלוכי צואה דלעיל.

» רשב"א בחולין ובשם תוספות פסק שצואה אינה חוצצת כלל, לא לטבילה ולא לנטילת ידיים, כי אינה נדבקת. וקשה שבתורת הבית הלכות טבילה פסק שחוצצת.

◀ בית יוסף ביאר דבטבילה מקפדת, שלא תתגנה על בעלה שיאמר שהלכה למרחץ ומצואתה לא רוחצה, מה שאין כן בנטילה. ועדין קשה, שכיוון שכתב שהצואה אינה מהודקת, אם כן אינה חוצצת אף בנטילה וצריך עיון.

◀ ש"ך בדעת הרשב"א הרשב"א סובר כר"ת, דדווקא הנדבקת ומהודקת חוצצת, אבל שאינה נדבקת אינה חוצצת. אלא דדברי הרשב"א בטבילה, הם לומר שצריכה לגזוז צפורניה, מחשש שמא יש עליהן צואה הנדבקת, אבל בנטילה אי אפשר להחמיר לגזוז בכל פעם.

◀ ט"ז בטבילה אין להקל באינו נדבק, אלא כל צואה חוצצת, אבל בנטילת ידיים נהגו להקל.

מנהג לקצוץ צפרניים

כתבו הרשב"א והרא"ש נהגו לקצוץ הצפורניים, כי אין בקיאות מהו כנגד הבשר ומהו שלא כנגד (וכן כתב ר"ן ר' ירוחם סמ"ק ספר התרומה והמרדכי).

סעיף יט

אם יש לה נפח על מקום הצפורן ואינה יכולה לא לחתוך ולא לחטט, כד אם נפוחה כל כך שאין הטיט שתחת הצפורן נראה, אינו חוצץ.

נפיתות במקום הצפורן

כתב המרדכי אם נפוחה כל כך עד שאין הטיט נראה תחת הצפורן אינו חוצץ, ואם לאו חוצץ. ולמד זאת מדין חץ התחוב שאם אינו נראה אינו חוצץ. וכתב הש"ך (סקכ"ג) אפילו לא קרם עליה העור, רק שהבצק כל כך בעומק עד שאינו נראה, אינו חוצץ.

סעיף כ

דווקא בצק שתחת הצפורן חוצץ, אבל הצפורן עצמה אינה חוצצת. ואפילו אם הייתה גדולה ועומדת ליחתך ופורחת ועוברת מכנגד הבשר, אינה חוצצת. הגה: מיהו כל זה דווקא שאין טאה או צק תחתיו צעה שטבלה. ומאחר דכבר נהגו ליטול הצפרנים, אפילו אם פורן אחת נשאר בידה וטבלה, צריכה טבילה אחרת. וכן נוהגין.

דין צפורן

- » צפורן ארוכה כתב המרדכי בשם ראבי"ה בשם הגאונים שאינה חוצצת משום שהיא מגוף האדם כשיער. וכן בשלחן ערוך פסק שאינה חוששת לטבול עמה.
- » הגהות שערי דורא כתב לכתחילה תקצוץ שחוצצת מחשש טיט, ואם לא גזרה טוב שתחזור ותטבול.
- » רמ"א מאחר דכבר נהגו ליטול הצפרנים, אפילו אם צפורן אחת נשאר בידה וטבלה, צריכה טבילה אחרת. וכן נוהגין.

אינה יודעת אם היה טיט תחת ציפורניה:

- » רש"ל אם בדקה קודם טבילה לא צריך לשוב לטבול.
- » ראב"ן וב"ח כתבו אף כשבדקה ויודעת שלא היה שם לכלוך טוב שתטבול שנית (וכתב הש"ך שהיא דעת רמ"א).
- » ט"ז (סקכ"א) ציין דכל זה הוא רק אם לא לנה אצל בעלה.
- » מהר"ם לובלין כתב אפילו לא שמשה אלא רק לנה.
- » ש"ך (סקכ"ה) סבר היכא דאפשר תחזור ותטבול למחרת והיכא דאי אפשר אין צריך.

טבילה בחול המועד ובשבת

אירע בחול המועד:

- » **מרדכי** לכתחילה תגלח על ידי נכרית, דשבות במקום מצווה שרי, ובדיעבד שרי על ידי ניקור.
- » רי"ף התיר אף על ידי מספרים.

אירע לה בשבת ויום טוב:

- » ט"ז (סקכ"א) לא תגלח אפילו על ידי גויה, דאין זו מצווה גמורה, וגם יש לחוש שתסייע לנכרית בהטיית ידיה אליה, אלא תנקר היטב.
- » **נקודות הכסף א**) אין מסייע אלא בניקף, **ב**) אפילו תגלח בעצמה ובכלי אינו אסור מן התורה, **ג**) לפי הראב"ן היא מעכבת, אם כן הוי מצווה. לפיכך תאמר לנכרית לגלח בידיה או בשיניה.
- » **חכם צבי** הביא לאסור וביאר השבות יעקב שאסר בכלי והתיר ביד (פת"ש סקי"א).

צפורני הרגלים

כתב מהר"ר דניאל, א) אם נקיה אינה חוצצת **ב**) אינה יודעת אם היה נקי, אין צריך טבילה אחרת. **ג**) יודעת שהיה לא נקי אפשר אין צריך טבילה אחרת (פת"ש סקי"י. ועיין שבת הלוי, שמראב"ן משמע דלתחילה צריכה לגלח. ומכל מקום למעשה מקל באינה יודעת).

סעיף כא

צפורן המדולדלת שפירשה מיעוטה, חוצצת. פירשה רובה, אינה חוצצת.

צפורן מדולדלת שפירשה

משנה מקוואות (פ"ט מ"ד) "אלו חוצצין וכו' וצפורן שפירשה". בתוספתא "האבר והבשר המדולדלים באדם הרי אלו חוצצין. ר' יונתן בן יוסף אומר צפורן שפירשה רובה הרי זה אינה חוצצת".

- » **טור ומרדכי** פסקו כר' יונתן בן יוסף, וכתב דבמיעוט חוצצת, דסבירא ליה דרובה דווקא למעוטי מיעוטה, ור' יוסף לפרושי אתא (וכן הר"ש והרא"ש הביאו לשון התוספתא).
- » **רמב"ם** רק צפורן שפירשה אינה חוצצת, משמע דאף במיעוט אינה חוצצת. או משום שסבר דר' יונתן חלק על משנה וכוונתו להתיר אפילו כשפירשה רובה. או שר' יונתן התיר רק בארוכה, אך הבין דמשנה התירה בכהאי גוונא והלכה כמשנה.

הבית יוסף ביאר את שורש מחלוקתם:

(א) מדובר בצפורן גופה, דלרמב"ם אינה חוצצת, שהרי גם קודם שפירשה עומדת היא ליקצץ ואפילו הכי לא חייצא, אף משפרשה אינה חוצצת. ולהטור, דווקא ברובה אמרינן הכי, משום דרובה ככולה. אי נמי מפני שיכולה להסירה בקל, ומדאינה נוטלתה אלמא לא קפדא, ואינה חוצצת, אבל במיעוטה אמרינן דקפדא וחוצצת.

(ב) מדובר בטינוף שעל הצפורן, לרמב"ם אינו חוצץ, דמשפירשה עומדת ליקצץ, ואינה מן הגוף. אבל הטור סבירא ליה דהיינו דווקא בפירשה רובה, דחשיבא כמו שאינה מן הגוף, מה שאין כן פירשה מיעוטה, שעדין היא מן הגוף.

אף על פי שבבית יוסף נטה אחר פירוש זה, מלשונו בשלחן ערוך משמע דסבירא ליה דאינהו גופייהו חוצצין (ש"ך, ושכן כתב לבוש וב"ח)

החילוק בין צפורן שפירשה רובה לאבר ובשר המדולדלים:

- » **בית יוסף** צפורן יכולה להסיר בקלות, ואם אינה מסירה מראה שאינה מקפדת.
- » **ב"ח** מה שאין כן אבר ובשר צריכין אומן לחותכם.
- » **ט"ז** החציצה בצפורן היא משום החלק שפירש שלא מניח למים להיכנס באמצע, ולפיכך אם פירשה רובה, אין חציצה. מה שאין כן איבר ובשר שאפילו פירשו רובן, הדרך להדקן לגוף.

שערות הראש

כתב החתם סופר במקום שנהגו לגלח אחר בעילת מצווה, לא אומרים שחוצצות משום שעומדות לגלח, אין אומרים עומד ליקצץ כקצוץ, אלא שאין מעשה המבדיל, מה שאין כן הכא הבעילה מפסקת.

סעיף כב

אבר ובשר המדולדלים, חוצצים. (אכל יכלת או יתרת ואין מדולדליו, אינם חוצצים) (ב"י בשם סמ"ג סימן רמ"ח בשם ר"י).

אבר ובשר המדולדלים

- מובא בתוספתא לעיל**, האבר והבשר המדולדלים באדם הרי אלו אינם חוצצים.
- » **רוב הראשונים** רמב"ם ר"ש רא"ש טור ור' ירוחם גרסו חוצצין.
- » **סמ"ג** גרסו אינם חוצצין.
- » **הבית יוסף** כתב תחילה אינהו גופייהו חוצצין, דעומדים ליקצץ. ומסיק ריש לקיש שאם יש עליהם לכלוך חוצצין, דלא תימא כמו שאינם מן הגוף הם (עיין לעיל סכ"א).

להלכה:

פסק בשלחן ערוך חוצצין, מוכח מלשוננו של ריש לקיש אינהו גופייהו חוצצין.
יבלת או יתרת, אם אינן מדולדלין אינן חוצצין.

סעיף כג

השירים והנזמים והטבעות והקטלאות אם הם רפויים, אינם חוצצים. ואם הם מהודקים, חוצצים. וכן הדין באגד שעל המכה וקשקשים שעל השבר.

שירים נזמים וטבעות, אגד וקשקשים

תוספתא מקוואות (פ"ו ה"ד) "שאמרו חוצצין ושאמרו אין חוצצין, לא מטמאין ולא מיטמאין, חוץ מקרום שעל גבי המכה, והאגד שעל גבי המכה, והקשקשים שעל גבי השבר, והשירים והנזמים והקטלאות והטבעות אוצין חוצצין רפין אין חוצצין".

» **רמב"ם** (פירוש המשניות) "חוץ" קאי רק על קרום שעל גבי המכה, אבל אגד וקשקשים, אוצין חוצצין רפים אין חוצצין.

» **ר"ש רשב"א ר' ירוחם וכן משמע מהרא"ש** "חוץ" קאי גם על שבר וקשקשים, ואם כן רק שירים והנזמים והקטלאות והטבעות לא חוצצין כשרפויים.

» **טור** כתב דין רפויים ואוצין אף באגד וקשקשים. וביאר הבית יוסף אפילו נימא דסבירא ליה כר"ש, מכל מקום סבר שבכולם שייך לחלק בין רפוי לאוץ.

להלכה:

השלחן ערוך פסק גם אגד וקשקשים אוצין חוצצין, רפים אין חוצצין, וכן פסק מקום שמואל.
כתב ב"ח חוצצים משום דלא עיילי מיא שפיר, והביא הש"ך דבריו בשתיקה.

הדין בדיעבד:

» **שו"ת הב"ח** אבל בדיעבד חלילה לומר שלא עלתה לה טבילה, אלא אם כן בנזמי האוון שיש לקונסה הואיל וטריחא לה, שלא תבוא להקל לכתחילה.

» **בית הלל** אפילו בדיעבד תחזור ותטבול, אלא אם כן כבר שמשה.

» **רבנו דניאל** אפילו שמשה, אלא אם כן היה רפוי הרבה (פת"ש, סק"ג)

טבעת דחוקה

טבעת דחוקה, כתב הרשב"א והרא"ש מפני שמסירתה בשעת לישנה.

דינים בטבעת דחוקה:

מי שאין דרכה ללוש בעצמה, כתב גן המלך לפי זה אינה חוצצת. וכן כתב רש"ל באנשים אינו חוצץ בנטילת ידיים, אלא אם כן יש עליה אבן טובה. אבל אין להקל בזה, הואיל ובשלחן ערוך סתם, ואולי לא דמי לבני אומנות, ואפשר דבדיעבד ושמשה יש להקל (פת"ש סק"ד).

אשה שאסר לה הרופא להרטיב עיניה:

כתב השיבת ציון יש מי שאמר שתניח אגד רפוי, ואינו נכון, שיש לחוש שמא תהדק כדי להגן על עיניה, אם כן לא דמי לשירים ונזמים. אלא תרד חברתה עמה למים, ותדיח ידיה טופח להטפיח, ותניח ידיה על עיניה ברפיון קצת. אבל היא לא תניח בעצמה על עיניה, כי יהיו קמטים בידיה. ולעניין החפיפה, לא תחפוף, רק תעיין שאין לפלוף ולא דיבוק הריסים (פת"ש סקט"ו).

סעיף כד

צריכה לחצוץ שיניה שלא יהא בהם דבר חוצץ, שאם טבילה ונמצא שום דבר דבק בהם לא עלתה לה טבילה. ויש נוהגים שלא לאכול בשר ביום לכתן לבית הטבילה, מפני שהוא נכנס בין השיניים יותר ממאכל אחר. ואף על פי שבודקות וחוצצות השיניים, חוששת דילמא תשתייר מיניה ולא אדעתה, ומנהג יפה הוא. אגה: ואין לה לאכול בין הרחילה לטבילה (הרא"ש דה"ט). ואין לה לעסוק כל היום קודם הטבילה צנצק או צננות של שטות, שלא ידבק בה (פ"ד), וכן נהגו.

נקיון השיניים

גמרא (קידושין כד., נדה יו:): "מעשה בשפחה של בית רבי שעלתה מן הטבילה ונמצאה עצם בין שיניה, והצריכה רבי טבילה אחרת". ואף על גב דבית הסתרים אין צריך טבילה דכתיב "ורחץ את בשרו" דווקא הגלוי, בעינן שיהא ראוי לביאת מים. והוסיף סמ"ג עצם לאו דווקא אלא כל דבר החוצץ. והסתפק ר"ש במעשה שם האם כל עצם בשיני אישה מעכב, או דווקא בנשואה משום המקפידה טפי.

חובת חציצת שיניים:

- » **ראב"ד ורא"ש** צריכה לחצות שיניה קודם הטבילה שהרי עלולות לימצא בהן חציצה.
- » **הב"ח** אין חובה לחצות, אלא הוא לטובתה כדי שלא תצטרך לסתור טבילתה אם תמצא.
- » **ש"ך** (סק"ל) הוא חובה, כיוון שלא חייבת לבדוק שיניה לאחר הטבילה הצריכו שתבדוק לכל הפחות בתחילה. ואין לסמוך שתבדוק אחר כך, כי הואיל ואינה חייבת לבדוק אחר כך חיישינן לשכחה.

לקמן בסוף הסימן כתב הב"י תוספתא שדעת ר' יוסי בר' יהודה באספלנית ומלוגמא בבית הסתרים שאספלנית ומלוגמא לא בעו כניסת מים כלל.

אכילת בשר והתעסקות קודם טבילה

ר' ירוחם ורא"ש הביאו מנהג יפה שלא לאכול ביום הטבילה כי הוא נכנס יותר בין השנים, ואף על פי שמנקה ובודקת, שמא ישתיר, וכן פסק השלחן ערוך.

בשר בשבת ויום טוב:

כתב ט"ז (סקכ"ה) כל זה לכתחילה ואין לעכב הטבילה בשביל זה, בשבת ויום טוב נהגו לאכול בשר, ורק תנקר היטב אחר כך.

עיסוק בצק ביום טבילה:

כתבו הגהות שערי דורא הביאם הדרכי משה, אין לעסוק בצק ושעוה בכל יום הטבילה.

טעימה בין חפיפה לטבילה:

כתב הרא"ש מנהג יפה לא לטעום כלום בין חפיפה לטבילה, וכן פסק רמ"א.

סעיף כה

אם לא הדיחה בית הסתרים ובית הקמטים שלה ונמצא בהם דבר חוצץ, לא עלתה לה טבילה. ואם לא נמצא עליה דבר חוצץ, אף על פי שלא בדקה קודם טבילה עלתה לה טבילה. ואינו דומה לבדיקת הגוף וחפיפת הראש.

בית הסתרים

דייק הראב"ד ממעשה רבי, אם לא הייתה מוצאת עצם בין שניה הייתה עולה לה טבילה, אף על פי שלא חצצה שנייה קודם טבילה, שאין זה כעיון הגוף וחפיפת השיער, וכן פסק השלחן ערוך.

» **הלבוש ומעדני מלך**, הביאם הש"ך (סקל"ב), כתבו טעם הקולא היא הואיל ומקומות אלו נסתרים, אין לומר שנפלה החציצה שהייתה שם שאין לה להיכנס ליפול.

» **הש"ך** כתב אין צריך לזה, אלא יש חילוק בין צריך ביאת מים לצריך להיות רק ראוי לביאת מים, שבראוי מקילים ומצאא סברא זו בראב"ד בסעיף הבא.

טבעת בעומק הרחם

לעניין טבילה:

» **הנודע ביהודה** מקרי מקפידה, שהרי צריכה להסירה לצורך הפסק בטהרה, הואיל ומתלכלת תדיר בדם, ועוד אולי גם לצורך הבדיקות, ועוד בעת הלידה. אבל אם אומרת שהוא בעומק למעלה ממקום שהשמש דש, אין חוצץ, דאין זה בית הסתרים אלא מקום בלוע בגוף שאינו חוצץ.

» **החתם סופר** חלק עליו, (א) לא מקרי מקפידה, דאין מסירתו מפני הקפדתה, אלא לפנות מקום לולד, או לבדיקה. והוי כמו טבעת של איש שאינה חוצצת לנטילת ידיים, אף על פי

שמסירה לצורך הנחת תפילין. **ב**) אם אינה בטוחה אם מונחת בעומק כל כך, אף על פי שאפשר לברר על ידי אישה בקיאה, כיוון דהוי סכנה וחולשה רבה, אין צריך להסירה.

» **זכרון יוסף** הביא עוד סברות לקולא, **א**) גם בלאו הכי אפשר דעיילי מיא, והוי ספיקא דרבנן, וכמו שכתב שבות יעקב, דלגבי מיעוט המקפיד אמרינן ספק דרבנן לקולא. **ב**) הוי סכנת נפשות ליטלו, ורק בשעת לידה נוטלתו כדי שיצא הולד (וכן הסכימו להתיר מצד חציצה ר' עקיבא איגר והגאון מליסא).

לעניין בדיקות:

» **נודע ביהודה** בהפסק ובדיקת יום א', תכניס צמר גפן המטלית שיהיה עבה קצת כעובי הנקב של הטבעת, ותכניס מפי המקור, דרך נקב הטבעת ועד פי המקור. ושאר הימים תבדוק כפי יכולתה.

» **זכרון יוסף** תכניס מוך לאמצע פרוודור עד קרוב למקום שהשמש דש כל בין השמשות. וכן תבדוק שמאל רחמה, אף על פי שמקום הטבעת וצד ימין אין יכולה.

» **ר' עקיבא איגר** חולק, אין זו בדיקת חורים וסדקים. אלא תבדוק בהפסק טהרה על ידי שפופרת ומוך בתוכה חלקה רק בפי המקור מש ללא הצדדים, שבוה בדקה המקור עצמו ויצאה ידי חובה בדיקת חורים וסדקים על ידי בדיקה בכהאי גוונא (כל זה פת"ש סקט"ז).

סעיף כו

אם לא בדקה קודם טבילה בין שיניה ולא בית הסתרים שלה, ואחר טבילה נמי לא בדקה עד שנתעסקה בכתמים ובתבשילין, ואחר כך בדקה ומצאה עצם בין שיניה או דבר חוצץ בין סתריה, תלינן לקולא ואמרינן דבתר טבילה עיילי בה.

לא בדקה לפני ואחרי טבילה

» **ראב"ד** אם לא בדקה בית הסתרים והקמטים לפני הטבילה, ואחר כך התעסקה בכתמים ובתבשיל, ואחר כך מצאה דבר חוצץ, תולה במה שנתעסקה ואין צריך טבילה חוזרת. דתלינן לקולא שהרי אין צריך ביאת מים בפועל (וצריך עיון הבנת סברא זו), **וכן פסק השלחן ערוך**.

» **ש"ך** הביא דברי הרוקח שפוסל את הטבילה, דלא תלינן במה שנתעסקה, וסיים שיש להחמיר.

סעיף כז

נתנה שערה בפיה או קרצה שפתותיה או קפצה ידה בענין שלא באו המים בהם, לא עלתה לה טבילה.

לא באו המים לחלק מגופה

משנה מקוואות (ח' ה'), "נתנה שערה בפיה קפצה ידה קרצה שפתותיה, כאילו לא טבלה". ביאר הר"ש, א) צריכה לפתוח את פיה. ב) מותר לסגור, אבל לא להדק. וכן עיקר (וכן כתב הרא"ש) וכן פסק השלחן ערוך.

כתב החמודי דניאל אבל אם קרצה שיניה לא הוי חציצה (פת"ש סקי"ז).

טבילה עם מעות בפה:

עוד שם במשנה הביא דין טבילה עם מעות בפיה הרי זו טהורה, ופסקו הטור. והפוסקים השמיטוהו משום דפשוט. ומה שהביאה המשנה דין זה הוא משום סיפא שטמאה מגע רוקה במעות.

סעיף כח

לא תאחוז בה חברתה בידה בשעת טבילה לה אלא אם כן רפתה ידה, כדי שיבואו המים במקום אחיזת ידיה. ואם הדיחה ידיה במים תחלה, שרי, שמשקה לח מופת שעל ידיה חבור למי המקוה.

חציצה על ידי חברו

משנה מקוואות (פ"ח מ"ה) "האוחז באדם ובכלים ומטבילין טמאים, ואם הדיחן טהורים, רש"א ירפה".

- » רמב"ם סבר לתנא קמא לא מהני רפיון, גזירה שמא לא ירפה (וכ"ד הרמב"ן והרא"ה).
- » רשב"א סבר דר"ש ותנא קמא נחלקו על הדחה, וגם ר"ש מודה שהרפיה מהניא.

להלכה:

- » שלחן ערוך וט"ז פסקו הלכה כרשב"א כיוון דחציצות דרבנן.
- » ב"ח פסק הלכה כרמב"ם.

כיצד תעשה הדחה:

- » רמ"א (סימן ק"כ סעיף ב') וש"ך (סקל"ז), במי מקוה דווקא.
- » ט"ז (סקכ"ח) אפילו בתלושים.
- » ט"ז לקמן (סק"ל) תלה זאת במחלוקת הראשונים האם בדבר רטוב יש חציצה עדיין או לא, לרשב"א שחוצץ בעיני דווקא מי מקוה, ולרמב"ם לא.

כיצד תאחוז אחר שהדיחה ידיה:

כתב ט"ז כשהדיחה ידיה, לרשב"א לא תדחוק האחיזה בכוח על הבשר. לרמב"ם יכולה לדחוק ולא הוי חציצה, ופסק ט"ז כרשב"א.

הרוצה לטבול על ידי סיוע

אישה הרוצה לטבול על ידי סיוע חברותיה שיאחזו בידה:

- » **דרישה וט"ז** (סקכ"ז) התירו אם מדיחות ידיהם אף בלא שיפרידו ידיהם מעט כפשט השלחן ערוך (ואף שאוחזות מעט חזק שרי לכולי עלמא).
- » **מהר"י ברין** הביאו ש"ך (סקל"ו), אין לאחזו אפילו הדיחה ידיה שחושש שתאחז חזק.
- » **ש"ך ומשאת בנימין** סברו שלכתחילה לא תטבול על ידי סיוע כהאי גוונא. אשה שלא יכולה לעמוד על רגליה, כתב המשאת בנימין שיכולה בדיעבד להיעזר באחיות חברתה, רק שתדיח ידיה קודם.

סעיף כט

הטובל במקוה שאין בה אלא מ' סאה מצומצמין, אם אמר לחברו: כבוש ירך עלי במקוה, הרי זה מגונה.

מקוה של מ' סאה בדיוק

תוספתא האומר לחברו כבוש ירך עלי במקוה הרי זה מגונה.

- » **בית יוסף** מדובר שיש במקוה מ' סאה מכוונים, שמא קודם שיטבול יחסרו ביציאת יד חברו. וכן משמע במסכת דרך ארץ, **וכן פסק בשלחן ערוך**.
- » **ש"ך בשם ריב"ש** (סקל"ז) אפילו יש בו יותר מ' סאה הרי זה מגונה.

סעיף ל

אינה צריכה להגביה רגליה בשעת טבילתה אם אין שם טיט, אף על פי שדורסת על הרצפה אין כאן חציצה, מפני שהמים מקדמים לרגליה.

הגבהת רגליה

משנה מקואות (יז) "תחב רגלי המיטה בטיט, אם קדמו המים לטיט, טהורה".

כתבו הראב"ד והרשב"א במקוה שאין טיט, אין הטובלת צריכה להגביה רגליה בעת הטבילה ולשוט, שהרי המים הקדימו לרגליה, ולא עוד אלא שיש שם טופח להטפיח, שהוא מחבר לשאר המים. והביא הרא"ש ראייה ממשנה הנ"ל, **וכן פסק בשלחן ערוך**.

האם דווקא מי המקוה:

- » **מהטור** משמע כל מים העיקר שיהיו מלוחלחות, **שלחן ערוך** משמע דווקא מי המקוה, וביאר הט"ז (סק"ל) דהשלחן ערוך פסק **כהמרדכי** שהגוף הוי חציצה משום הכי צריך דווקא לחלוח

של מי מקוה. והטור פסק **כהרמב"ם** שגוף לא הוי חציצה ולכן סגי שיהיו שם מים כל שהם שיעשו חיבור עם מי המקוה.

» **בש"ך** (סק"מ) הקשה משמע שאם יש טיט צריכה להגביה, וקשה שלקמן סל"ג, מקוה עם טיט פסול לגמרי. וי"ל דהתם דווקא בטיט היום, והכא בסתם טיט.

סעיף לא

אין טובלין בכלים. לפיכך אם היה טיט במקום שטובלת, לא תעמוד על גבי כלי עץ שמקבלין טומאה מנגב, ולא על גבי נסרים שראויים למדרסות ולא על שום כלי הראוי למדרס ותטבול, משום גזירת מרחצאות של כלים. עברה וטבלה, לא עלתה לה טבילה. אבל נותנת היא חבילי זמורות תחת רגליה, מפני הטיט. וכן לא תעמוד על גבי כלי חרס ולא על גבי בקעת ותטבול. ואף על פי שאין כלי חרס מטמא מגבו ולא ראוי למדרס חשש חכמים הוא שמא תפחד שלא תפול ולא תטבול כראוי. עברה וטבלה על גבי אלו, עלתה לה טבילה. ולפי זה מקוה מה שיש בו שליבות (פי' מדלגות) של עץ, אם טבלה על גבי השליבות (אפילו אם הם מחוברים לכותלי המקוה) לא עלתה לה טבילה דפשוטי כלי עץ הם, וצריך לעשות במקומן מדרגה של אבנים ותהיה המדרגה רחבה ד', מקום הנחת הרגל, כדי שיהא בה שיעור מקום לבל תפחד ליפול ממנה.

עמידה על גבי כלי או חתיכת עץ

בגמרא (י:10) נדה "אמר רבא אישה לא תעמוד על גבי כלי חרס ותטבול. סבר רב כהנא למימר טעמא מאי משום גזירת מרחצאות (שבמרחצאות שלהם היו איצטבאות דומות לחרס, ואם נתיר להנח אצטבאות במקוה יבואו לטבול אף במרחץ), הא על גבי סילתא (בקעת עץ עבה) שפיר דמי (דלא דמי לאיצטבא). אמר ליה רב חנן מנהרדעא, התם טעמא מאי משום דבעיתא, סילתא נמי בעיתא וכו'... עבד להו אבוה שדמואל מפצי לבנתיה".

» **ראב"ד רשב"א ר"ן ור' ירוחם** אף למסקנא איכא גזירת מרחצאות. התם אין לפרש שהוא משום דבעיתא, דמיירי בטבילת כלים. וכן מוכח ממשנה מקוואות (פ"ה מ"ב) מעין שהעבירו על גבי כלים או על גבי ספסל הרי הוא כמו שהיה, דברי רבי יהודה. ר' יוסי אומר הרי הוא כמקוה. ובלבד שלא יטביל על גבי ספסל. אלא ודאי שהוא מטעם גזירת מרחצאות. ולכן לכתחילה לא תטבול על גבי שום כלי משום דבעיתא, ובדיעבד אם טבלה על גבי דבר המקבל טומאה לא עלתה לה טבילה, ודבר שאינו מקבל טומאה בדיעבד טבילה. ולפי זה דווקא על גבי כלי חרס מותר לטבול אי לאו משום דבעיתא, משום דאינו מקבל טומאה מגבו. ומפצי דעבד אבוה שדמואל הוא משום צניעותא, דאילו לטבול על גבן אסור, דמקבל טומאה מדרס. לפיכך אם יש טיט במקוה, תניח תחתיה חבילי זמורות.

» **הרמב"ם והרא"ש** לא הזכירו גזירת מרחצאות. **נראה** שסברו, אחר תשובת רב חנן, בטל טעמא דגזירת מרחצאות. והא דאסר ר' יוסי לטבול על גבי ספסל, פירש הרא"ש שהוא משום גזירה אחרת שמא יבואו לטבול בתוך כלי. **ולדעתם** החמירו יותר מהראב"ד, שאסרו כל כלי בכל עניין אף בדיעבד, ולדעת הראב"ד באחורי כלי חרס שרי בדיעבד. והביאו **יש מפרשים** האיסור משום דבעיתא, ודחו דבריו דהכא מיירי אפילו במטביל כלים. הטור שלא הביא דברי הרא"ש בבירור, הסתפק מה סבר הרא"ש בדיעבד.

» **ר"ש** ביאר טעמא שלא יטביל על גבי ספסל, דחיישינן שמא יניחם במקום מוצא המים ואין שם כשפופרת הנוד ואז כל מים שעוברים שם פסולים. **והיינו** נמי דסלקא דעתיה דרב חנן דטעמא דרבא דאמר לא תטבול על גבי כלי חרס הוא משום גזירת מרחצאות. אם לא כן תקשי, הא בפרק קמא דחגיגה (כב.) שרי למטביל כלי בתוך כלי, ולא גזרו בו. **אלא** על כרחך שאני התם משום דהוו כלים תלושים לא גזרו, מה שאין כן בקבועים.

» **הרא"ש** כתב על פירושו שאפשר להעמיד שהכלי מפסיק בין המעין לבין המקוה, ובכהאי גוונא טמא משום שמפסיק הכלי בין המעין למקוה ואפילו שאין בו כשפופרת הנוד. **רא"ש** אין לטבול בין בכלים תלושים בין במחוברים. ועל גבן, הלכה כר' יוסי דאסור.

» **בית יוסף** ולפי זה צריך לומר דמה שכתב רבא לא תעמוד על גבי כלי חרס, היינו במנוקב שאינו מקבל טומאה, דאילו מקבל טומאה בלאו הכי משנה היא. ואם כן הוא מחמיר יותר מהראב"ד, דלראב"ד על גב כלי חרס מותרת לטבול, הויל ואינו מקבל טומאת מדרס.

» **רמב"ם** הביא גזירת רבא, ולא חילק בין עץ לחרס. והביא למשנה דלא תטבול על גבי ספסל. וקשה, דאי אשמעינן רבא, הא ממשנה הוא דאסור לטבול על גבי כל הכלים. **ותירץ** בית יוסף: **(א)** משנה בשכל המים עוברים על גבי הכלי, ואילו היה לו בית קיבול, היו נפסלים אף המים הנמשכים ממנו. וגזרו באין לו בית קיבול אטו יש לו, שהנמשכים יהיו כאשבורן, ועל גביו לא יטבולו כלל. אבל רבא מיירי שקצת המים נמשכים מצדי הכלי, דאין המעיין נפסל כלל. **(ב)** משנה מיירי אף בכלי שאין לו בית קיבול, גזירה שמא יטביל בשיש לו בית קיבול. אבל רבא מיירי ביש לו בית קיבול ומטביל על גבו, דבכהאי גוונא לא גזרו, דכפייתו הוי היכרא ולא אתו למטעי להטביל בתוכן. ובהא קאמר רבא דמשום ביעתותא מיהא לא תעשה כן (ומכל מקום מים הנמשכים מהן פסולים בווחלין, הואיל ואינו מטביל על גבן אין לו היכר).

» **ראב"ד** טבלה על גבי דבר דבעיתא, בדיעבד עלתה לה טבילה, על גבי דבר שיש בו גזירת מרחצאות, לא עלתה לה. **ט"ז** ביאר דהיכא שהוא משום גזירה, חיישינן שמא יבואו לטבול במרחץ, מה שאין כן היכא שבעיתא דחיישינן רק שמא לא נתנה לבה לטבול כראוי, לפיכך אם אומרת על עצמה שנתנה לבה מהני בדיעבד.

טבילה על גבי שליבות הסולם:

רשב"א לשיטת הראב"ד אין לטבול עליהן, ואף על פי שקבועין בכותלי המקוה. אלא יעשו מדרגות אבן ותהיה המדרגה רחבה ד' מקום הנחת הרגל, משום דבעיתא.

סעיף לב

סילון של עין הקבוע בקרקעית הטבילה, אם אין לו לבזבז (פירש מסגרת שאז אין לו בית קבול), מותרת לעמוד עליו ולטבול.

סילון הקבוע

אין לו לבזבז:

סילון הקבוע בקרקע המקוה, אם אין לו לבזבז לכולי עלמא מותר לטבול על גביו, כיוון שאינו מקבל טומאה, וכן אין מעביר המים על ידו לתוך המקוה.

יש לו לבזבז:

» השלחן ערוך אסר, כיוון שהוא מקבל טומאה.
 » ש"ך (סקמ"ו) אליבא דהטור כתב שמותר. מה שמותר לשלחן ערוך הוא משום דאין שם כלי עליו, ולהטור הוא בעיקר מטעם דאין חשש שיקבענו במקום מוצא המים.

סעיף לג

לא תטבול במקוה שיש בקרקעיתו טיט, משום חציצה, אלא אם כן תתן עליו זמורות וכיוצא בהם, דבר שאינו מקבל שום טומאה. ואם טבילה, יש אומרים שלא עלתה לה טבילה.

טבילה בטיט

בגמרא (י: יז.) "אמר רב שמואל בר רב יצחק אישה לא תטבול בנמל. אף על גב דהשתא ליכא, אימר ברדינאי נפל" (פירוש כשהרימה רגליה נפל). "אבוה דשמואל עבד לבנתיה מקוואות ביומי ניסן, ומפצי ביומי תשרי".

» רש"י פירש האיסור לטבול בנמל משום דשכיח טיט, ושמא היה דבוק בעת טבילה, ובעלייתה נפל.

» ר"ת חלק עליו דהכא מיירי מצד צניעות, ודבריו יובאו לקמן. תמהו עליו הראשונים והטור בכללן מאי שנא מרגלי המיטה דתנן שמותר להטבילה.

» רא"ש יש שחילקו שהאדם כבד יותר מן הטיט, ודחה דבריהם שהרי טעם ההיתר הוא משום שמקדימים המים לרגלי המטה ומשום כך חלק על רש"י.

» ר"ן ראב"ד וט"ז (סקל"ד) ביארו שבאדם חיישינן שמא נדבק הטיט באצבעות הרגלים.

» ר' שמשון והש"ך (סקמ"ז) ביאר שמצוי שם טיט היום וכיוצא בזה שבו לא מועיל הקדמה. הר"ן הביא ביאור זה על אבוה דשמואל שעבד מפצי לבנותיו ביומי תשרי, וכתב שאין לומר שזהו טעם ר' שמואל דאם כן כל הנהרות אסורים ולא רק נמל.

להלכה:

» **פסק השלחן ערוך** שאין לטבול במקום טיט, אלא אם כן תתן שם זמורות וכיוצא בזה. וכל זה לכתחילה שיש להחמיר כדברי רש"י, אך בדיעבד עלתה לה טבילה כרוב הראשונים.

» **הש"ך** (סקמ"ז) כתב להתיר לטבול במקום שיש טיט. ואפשר שסומכים שאין שם טיט היות, וגם מפני שרוב הפוסקים מתירים לטבול בנמל. והדגיש **הדגול מרבבה** שצריכה להגביה רגליה (כמו שכתב הש"ך לעיל על סעיף ל'). כתב **הנודע ביהודה** לפיכך אם יש מקוה אחר, מוטב שלא לטבול במקוה עם טיט (פת"ש סק"כ).

סעיף לד

לא תטבול במקום שיש חשש שיראוה בני אדם, מפני שמתוך כך ממחרת לטבול ואינה מדקדקת בטבילה. ומיהו בדיעבד, עלתה לה טבילה.

טבילה במקום שרואים

הגמרא לעיל לגבי איסור לטבול בנמל ביארו ר"ח ור"ת שהאיסור הוא משום צניעות בושח מן העוברים, וממחרת לטבול, ואינה מדקדקת בטבילתה (לא גרסו אימור ברדיוני נפל. ולא כפירש רש"י שהוא על טבילה בטיט).

טבילה במקום על ידי גדר:

אם עשתה גדר רשאית לטבול, וכך פירש ר"ת את מעשה אבואה דשמואל דעביד מפצי לבנתיה ביומי תשרי. כתבו **הרשב"א** ו**הטור** לפי זה בדיעבד אם אומרת שדקדקה עלתה לה טבילה, וכן **פסק השלחן ערוך**.

כתב ר' ירוחם יש למחות בטובלות במקום שיראות שיעברו שם גוים מטעם דלעיל. והעיר עליו הבית יוסף מדוע דווקא גוים הרי צניעות היא אפילו בפני ישראל. וכתב בדרכי משה שכונתו היא כשיראה מגוים.

סעיף לה

לא תטבול בקומה זקופה, מפני שיש מקומות שמסתתרים בה. ואל תשחה הרבה עד שידבקו סתריה זה בזה, אלא שוחה מעט עד שיהיו סתרי בית הערווה נראים כדרך שנראית בשעה שהיא עורכת. ויהיה תחת דדיה נראה כדרך שנראה בשעה שמניקה את בנה. ויהיה תחת בית השחי נראה כדרך שנראה כשאורגת בעומדין, ואינה צריכה להרחיק ירכותיה זו מזו יותר מדאי וגם לא להרחיק זרועותיה מהגוף יותר מדאי, אלא כדרך שהם בעת הילוכה. ואם שינתה, כגון ששחתה ביותר או זקפה ביותר, עלתה לה טבילה. ויש מי שאומר שלא עלתה.

אופן העמידה בטבילה

בגמרא (יט.) "אמר ריש לקיש אישה לא תטבול אלא כדרך גדילתה. כדתנן אישה נראית כאורגת וכמניקה את בנה, האיש נראה כעודר וכמוסק זיתים". ובתורת כהנים נוסף "והאשה כעורכת וכמניקה". ובמשנה נגעים (פ"ב מ"ד) "והאשה כעורכת וכמניקה את בנה, כאורגת בעומדין לשחי ליד הימנית, ר' יהודה אומר אף כטווה פשתן לשמאלית".

הרא"ש וטור ביארו כדרך גדילתה, שלא צריכה להרחיב ירכותיה או שאר גופה יותר מהרגיל בשעת הטבילה, אלא תרחיב ירכותיה וזרועותיה כדרך שרגילה בשעת הליכתה. וכן פסק השלחן ערוך. ואף על גב דכתבו הרחקות תחת בית שחיה כדלקמן, כתב בית יוסף שהוא רק שיעור שלא יהיה צמוד אך לא הגבהה טפי.

בפירוש אורגת ומניקה נחלקו הראשונים:

» רש"י פירש אורגת לעניין בית השחי, ומניקה לבית הערוה שמתכופפת מעט.
 » תוספות ר"ש רא"ש סמ"ג רשב"א הר"ן והטור פירשו כמניקה לדד. אלא שתוספות סמ"ג והר"ן הוסיפו כעורכת בצק לערוה. והרמב"ם והרשב"א השמיטו עורכת דסבירא ליה דריש לקיש לפלוגי אתא, והניחם הבית יוסף בצריך עיון למה לא הזכירו עורכת מסברא.

להלכה:

שלחן ערוך פסק כרוב הראשונים לעניין מניקה את בנה, והוסיף עורכת לערוה כדעת תוספות.

דיני בית השחי

בדיני בית השחי, נחלקו הראשונים בשחי יד השמאלית האם גם בה מודדים כטווה פשתן כדברי ר"י בתורת ככנים:

» ר"ש כתב שמודדים כטווה פשתן ביד השמאלית כדברי ר"ש, דסבר דלא לפלוגי אתא.
 » ר"ן ורמב"ם השמיטו יד שמאלית ומשמע שאין צריך הגבהה בשעת טבילה. ביאר הבית יוסף שסברו תנא קמא דמשנה דנגעים פליג אר"י, וסברת תנא קמא שאין להחשיב ב' מלאכות שאי אפשר לעשותם בבת אחת, והעדיף להחשיב מלאכת אריגה שהיא יותר מצויה ממלאכת טווית פשתן.

» טור צריכה לגלות שני בית שחיה כמוסק זיתים. וביאר הבית יוסף הבין שתנא קמא דנגעים מחמיר טפי מר"י, ולדעתו בב' השחיין השיעור הוא כמו שחי יד ימין כשאורגת, ור"י סבר שדי בשמאל כטווה פשתן. ומה שהזכיר הטור כמוסק זיתים הוא משום ששווה שיעור מסיקת זיתים לשיעור אריגה, והעדיף להזכיר מסיקה משום שהוא שייך בשתי ידיה (עוד נחלקו מהו מוסק, רש"י סבר שהוא מלקט מן הרצפה, ומושיט ידיו כלפי מטה. ור"ש והרא"ש סברו שהוא מלקט מן העץ, ומושיט ידיו כלפי מעלה. וכתב הב"י שהטור סבר כר"ש והרא"ש שדיבר בגילוי שחי שהוא בהושטה כלפי מעלה).

» הר"ן הזכיר שאורגת הוא כשעומדת ואורגת, וכתב הבית יוסף שאף שאר הראשונים מסכימים עמו אלא שכתב כלשון ריש לקיש שלא חש לפרש עומדת אלא סמך על משנה.

» **הערוך** סבר לית הלכתא ככל הני שמעתתא. דכל זה לעניין טהרות, אבל לבעלה אין צריך דרך גדילתה.

להלכה:

השלחן ערוך פסק כהר"ן והרמב"ם דדי באורגת, וכדברי הר"ן שעומדת.

ישבה וטבלה

הרמב"ם כתב שאם ישבה וטבלה בודקים אותה ואם הגיעו אליה המים בכהאי גוונא סגי.

שחתה ביותר או זקפה ביותר בדיעבד:

בדיעבד ששחתה ביותר או זקפה ביותר פסק השלחן ערוך בסתם שעלתה לה טבילה, וביש מי שאומר שלא עלתה. וכתב הש"ך (סקל"ח) משמע שפוסק כמאן דגריס ולית הלכתא וכו', ולכן עלתה לה. וקשה דגבי כחול ודם שבמכה פסק שחוצצין, והיינו כמאן דלא גריס.

להכניס עד צווארה במים תחילה

» **בט"ז** (סקמ"ז) הקשה למה לא עלתה לה כששחתה או זקפה הרי הקדימו המים. ויש לומר דחיישינן שמא נדבקו לפני שנכנסה. ולפי זה אם הכניסה עצמה עד צווארה במים תחילה, עלתה לה טבילה אפילו שחתה אחר כך, לפיכך ראוי לעשות כן.

» **נקודות הכסף** כתב אפילו הקדימה לא מהני, כי המים שבקמטים לא יהיו מחוברים למקוה.

סעיף לו

צריך שיהיה המקוה גבוה ממעל לטיבורה זרת, לפחות.

גובה מי המקוה

משנה (מקוואות פ"ז מ"ז) "מקוה שמימיו מרודדין כובשין באבנים וחבילי זמורות, כדי שיתפחו מימיו".

כתב הרשב"א ללמוד משם שהטבילה הנכונה היא בעמידה כשהמים מגיעים לפחות עד חצי מהחזה, ואם אין המקוה גבוה לפחות עד חצי חזה אין טובלין בו. אלא אם כן שוטח כל גופו בקרקע שבוה לא יהיו לו קמטים, והואיל ואין דרך להשתטח, אמרו שכובשין כדי שיתפחו.

מקוה של ותיקין:

במקום ותיקין (הכוונה שטובלים בו בקביעות), אף בדיעבד אין לטבול במקוה שאין מימיו גבוהים לפחות זרת מטבורה (הוא שיעור חצי חזה דלעיל), שמא לא תטבול יפה. וביארו ר' ירוחם ור"ן שלא אמרו דרך גדילתה אלא לעניין שלא תקפל עצמה קצתה על קצתה אך לא לפסול טבילה בשכיבה.

וכן פסק בשלחן ערוך, שיהיה המקוה גבוה ממעל לטבורה זרת לפחות. ויש מי שאומר שאם אין בגובה לעלות כל גופה אלא אם כן פניה וגופה כבושין בקרקע, שפיר דמי.

שיעור זרת:

» באר הגולה חצי אמה שהוא י"ב גודלין.
 » לבושי שרד אין ברור שיעור זה כל כך לפיכך יש לתקן מתחילה חצי אמה, ושאפילו כשיתמעטו המים, לא יפחתו מי' גודלים.

כתב הלבושי שרד ראוי לכל מורה להשגיח על זה כיוון שלש"ך אם לא טבלה כדרך גדילתה יש צד שבדיעבד לא יצאה ידי חובה. ולכן ראוי שיהיה לאחראית על הטבילה מדה של י' גודלים למדוד בכל פעם. ואם לא יהיה די, שתשתטח. והמורה יזהיר תמיד לאחראית, ולא יסמוך שהזהיר פעם אחת (פת"ש סקכ"א).

סעיף לז

יש מי שאומר שאף על פי שאין בגובה מי המקוה לעלות בהם כל גופה אלא אם כן פניה וגופה כבושים בקרקע, שפיר דמי.

מקוה נמוך טבילה בשכיבה

דין השלחן ערוך הוא דברי הרשב"א ר' ירוחם ור"ן בסעיף הקודם.

סעיף לח

אינה צריכה לפתוח פיה כדי שיכנסו בה המים, ולא תקפוץ אותה יותר מדאי. ואם קפצה, לא עלתה לה טבילה, אלא תשיק שפתותיה זו לזו דיבוק בינוני.

תנוחת השפתים והעיניים

כתב הרא"ש תשיק שפתותיה בדבוק בינוני, ואין צריך לפתוח פיה, ולא תקפצנו בכוח, ולא תעצום עיניה בחזקה ולא תפקח בחזקה. כתב בית יוסף לגורסים "ולית הלכתא וכו'" על כל השמועות הכי נמי מתירים, והוסיף אף המתירים היינו בדיעבד.

בשלחן ערוך פסק לכתחילה צריכה, ובדיעבד אם עצמה או פקחה ביותר לא עלתה לה. ביאר הש"ך לא דמי להך דקרצה שפתותיה לעיל סעיף כ"ז, שלא עלתה לה, דעניה לא מעכבי כולי האי.

סעיף לט

לא תעצים עיניה ביותר ואל תפתחם ביותר, ואם עשתה כן יש אומרים שלא עלתה לה טבילה.

העצמת עיניה

דברי הרא"ש לעיל, ופסק השלחן ערוך בדיעבד אינו מעכב.

סעיף מ

צריך לעמוד על גבה יהודית גדולה יותר מ"ב שנה ויום אחד בשעה שהיא טובלת שترאה שלא ישאר משער ראשה צף על פני המים. ואם אין לה מי שתעמוד על גבה, או שהוא בלילה, תכרוך שעה על ראשה בחוטי צמר או ברצועה שבראשה, ובלבד שתרכס או בשרשרות של חומים חלולות או קושרת בגד רפוי על שערותיה.

שתהיה חברתה עומדת על גבה

כתב הרא"ש צריך שתעמוד חברתה על גבה לראות שלא ישאר משער ראשה צף על פני המים, וכן פסק השלחן ערוך.

כתבו הכל בו והאגור בשם הר' מאיר צריכה להוליך עמה יהודית בת י"ב שנה ויום או את בעלה לראות אם טבלה כדין, אבל לא גויה הואיל ואתחזק איסורא לא נאמנת הגויה על זה.

פסק הראב"ד להתיר אם כרכה שער ראשה בדבר שאינו חוצץ, כגון בחוטי שער עלתה לה.

הוסיף הרשב"א בלילה אם אין חברתה יכולה לראות אם נכנסו שערותיה גם מועיל קשירה. ביאר הבית יוסף שאינם חולקים, אלא הראב"ד כתב תקנה למי שאין חברתה עומדת על גבה, פסק בשלחן ערוך את שתי התקנות.

כתב ר' עקיבא איגר אם לא עשתה את התקנות האלו לא עלתה לה טבילה אף בדיעבד (פת"ש סקכ"ב).

סעיף מא

המפשלת בנה לאחוריה כשהיא ערומה, וטבילה, לא עלתה לה טבילה שמא היה טיט ברגלי התינוק או בידיו ונדבק באמו וחצץ בשעת טבילה ואחר שעלתה נפל.

בנה מופשל עליה

גרסת ר"ח בגמרא (יט.) "מפשלת את בנה וטובלת לא עלתה לה טבילה, ואף על גב דחזינן לה השתא דליכא מידי עלה, חיישינן דלמא ברדיוני נפל". כתבו תוספות לאו דווקא תוך כדי הטבילה, אלא הוא הדין בסמוך לה.

» רמב"ם והרא"ש פסקו כגירסא זו.

» תוספות לא גרסו כן.

להלכה:

» שלחן ערוך פסק שלא עלתה לה טבילה. ביאר הבית יוסף אף על גב שבנתנה תבשיל לבנה עלתה לה טבילה, התם משום דאמרינן דיודעת שעשוי לידבק ונוהרת.

» ב"ח פסק שעלתה לה טבילה.

סעיף מב

נכנסו צרורות וקסמים בסדקי רגליה מלמטה, חוצצים.

חציצה מקיסמים

תוספתא מקוואות (פ"ח ה"ד) נכנסו צרורות וקסמין בסדקי רגליה מלמטה, ר' עקיבא אומר אינו חוצץ מפני שהוא כבית הסתרים. ופסק הרמב"ם דלא כר' עקיבא שחוצץ. ביאר הבית יוסף שהבין דפליגי רבנן עליה דאנן קימא לן בית הסתרים להיות ראוי לביאת מים, כמו שכתב בתינוקת (ס:).

סעיף מג

אספלנית, מלוגמא ורטיה שעל בית הסתרים, חוצצין. אף על פי שאינם צריכים שיכנסו בהם המים, צריכים שיהיו ראויים ולא יהא בהם דבר חוצץ. הגה: יס אומרים שהאשה כריכה להטיל מים קודם טבילה אם היא כריכה לכך. גם כריכה לצדוק עצמה בגדולים ובקטנים שלא תהא כריכה לעצור עצמה ולא יהיו ראויים לביאת מים. גם כריכה להסיר אונאת החוטם.

דיני תחבושת בטבילה

בתוספתא (פ"ח ה"ט) אספלנית מלוגמא ורטיה שעל בית הסתרים, לרבי חוצץ, ולר"י כרבי יהודה אינו חוצץ. פסק הרמב"ם שחוצץ. ביאר הבית יוסף דר"י בן ר' יהודה סבירא ליה שבית הסתרים אין צריך ראוי לביאת מים, ואנן קימא לן דבעינן ראוי, כמו שכתבו בפרק תינוקת (ס:), וכן פסק השלחן ערוך.

בדיקת צרכים קודם טבילה

כתב שערי דורא תבדוק עצמה בגדולים וקטנים, שלא תצטרך לעצור עצמה, ולא יהיו ראויים לביאת מים. גם צריכה להסיר צואת החוטם, וכן פסק רמ"א. כתב הש"ך (סקנ"א) בדיעבד אנו מעכב.

סעיף מד

הייתה בה שיערה אחת או שתיים חוץ למכת ראשה מודבק למכה, או שהיו שתי שערות ראשה מודבקות במיט או בצואה, או שהיו שתי שערות בריסי עיניה מלמטה ונקבו והוציאתן בריסי עיניה מלמעלה וכן אם היו ב' שערות ריסי עיניה של מטה מודבקות בריסי עיניה שלמעלה, הרי אלו חוצצים.

חציצות בעיניים

בתוספתא מובא (פ"ח ה"ט) "שערות שנדבקו ראשיהן למכה, או זו בזו על ידי צואה או מיט, או שניקבו ריסיים את העפעפיים, חוצצין". הוסיף הכל בו וכן אם נדבקו ריסיים תחתונים לעליונים, וכן פסק שלחן ערוך.

סעיף מה

לא תטבול באבק של רגליה. ואם טבלה, יש מי שאומר שאינו חוצץ ויש מי שאומר שחוצץ, אלא אם כן שפשפה או שטבלה בחמין.

טבילה באבק שברגליה

משנה (מקוואות פ"ט מ"ב) "לא יטבול באבק שעל רגליו". בתוספתא היו רגליו מלאות אבק וטבל, טהור.

- » **רמב"ם** פסק לכתחילה טוב שידחם ובדיעבד עלתה הטבילה.
- » **ר"ש** גורס דטמא אף בדיעבד, אלא אם כן שפשף או שטבל בחמין.

להלכה:

בשלחן ערוך הביא ב' הדעות, יש מי שאומר שחוצץ ויש מי שאומר שאינו חוצץ.

כתב הפני אריה מי שיש לו אבקה לגוי (פודרה) על שעריו, אין חוצצת בתפילין של ראש. אבל לטבילה חוצצת, כי בכניסה למים אויל ליה הנז. וגרע מאבק שעל הרגלים, ולפיכך הכא אפילו לרמב"ם חוצץ (פת"ש סקכ"ג).

סעיף מז

נדה שטבלה בבגדיה מותרת לבעלה.

טבילה בבגדים

גמרא ביצה (יח.) "נדה מערמת וטובלת בבגדיה", וכן פסקו הרמב"ם והרא"ש, שאם טבל בבגדיו עלתה לו, וכן פס שלחן ערוך.

הוסיף הש"ך (סקנ"ו) דווקא בבגדים רפויים, מה שאין כן בצרים ודבוקים לבשר לא עלתה לה, וכן כתב ראב"ן.

סעיף מז

מין כנים שדבוקים בבשר ונושכים בעור במקום שיער ונדבקים בחוזק בבשר, צריך להסירן על ידי המין ולגורדן בצפורן. ואם אינו יכול להסירן, אינו חוצץ.

חציצת כינים

כתב הרוקח שיש להסיר הכנים בחמין ולגרור בצפורן. ואם אינו יכול להסירן, חשיב כאינו מקפיד, וכן פסק שלחן ערוך.

כתב הש"ך (סקנ"ח) אם יכולה להסיר ולא הסירה צריכה לחזור ולטבול. ובחמודי דניאל כתב גם כנים מתות צריך להסיר, דהוי חציצה (פת"ש סקכ"ה).

סעיף מח

נדה שטבלה בלא כוונה, כגון שנפלה לתוך המים או שירדה להקר, הרי זו מותרת לבעלה. הגה: ויש מחמירין ומאריךין אותה טבילה אחרת. ויש להחמיר לכתחלה. יש שכתבו שיש לאשה להיות אנועה כליל טבילה, וכן נהגו הנשים להסתיר ליל טבילתן שלא לילך במהומה או בפני הבירות, שלא ירגישו בהן בני אדם. ומי שאינה עושה כן, נאמר עליה: ארור שוכב עם בהמה. ויש לנשים ליזהר כשיוצאות מן הטבילה שיפגע בה חזרתה, שלא יפגע בה תחילה דבר טמא או גוי. ואם פגעו בה דברים אלו, אם היא יראת שמים תחזור ותטבול. ועיין לקמן סוף סימן ר"א אם מותר להטיל חמין למקוה או אם מותר לחוץ אחר הטבילה.

כונה בטבילה

בגמרא חולין (לא.) "נדה שנאנסה וטבלה, אמר ר' יהודה אמר ר' טהורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה, ור' יוחנן אמר טמאה אף לביתה". מפרש ר' נחמן טעמא דרב, דחולין לא בעו כונה.

» רמב"ם סמ"ג ר"ח ור"ן הלכה כרב (וכן פסק).

» רשב"א אשירי רוקח ור' ירוחם הלכה כר' יוחנן.

להלכה:

- » **שלחן ערוך** פסק בדיעבד מותרת.
 » **רמ"א** כתב להחמיר לכתחילה לטבול שוב, וכתב הש"ך (סקנ"ט), מכל מקום לא תברך.

חברתה הטבילה:

כתבו עוד הב"ח ט"ז וש"ך אם אנסתה חברתה, לכולי עלמא עלתה לה טבילה, כי כוונת חברתה מהניא לה. הוסיף החמודי דניאל דדווקא אישה, אבל איש לא מהני (פת"ש סקכ"ח).

נכנסה להקדש ואחר כך התכוונה:

לבושי שרד כתב נכנסה להקדש, ואחר כך התכוונה לטבילה ולא הגביהה רגליה בשעת טבילה, יש להסתפק אי מהני, ויש להקל (פת"ש סקכ"ח).

טבלה בכוונה שלא לשם תשמיש:

עוד כתב החמודי דניאל היה בעלה חולה וספרה וטבלה רק כדי לסיעו ולא לעניין תשמיש, מהני אף לתשמיש (פת"ש סקכ"ו).

מנהג להסתיר ליל טבילה

כתב השערי דורא נהגו הנשים להסתיר ליל טבילתן, שלא לילך במהומה או בפני הבריות, שלא ירגישו בהן בני אדם, וכן **כתב רמ"א**.

זהירות בעליה מהטבילה

כתב השערי דורא (הובא בש"ך סקס"א) כשיוצאת מן הטבילה, תיזהר שתפגע בה חברתה תחילה, ולא דבר טמא ככלב חמור או גוי. ואם פגשה דברים אלו, אם היא יראת שמים תחזור ותטבול. ובפגע בה סוס:

- » **שערי דורא** כתב שתחזור ותטבול.
 » **רוקח וכל בו** כתבו אדרבא הוא סימן טוב עומדין בדיבורן ושומעים ומבינים ולא משכחים.
 הוסיף הבאר היטב הוא הדין מצורע ועם הארץ, כתב חמודי דניאל שאינו יודע אפילו לקרות קריאת שמע (פת"ש סקכ"ט).

פגע באשה העולה מטבילה

בגמרא בערבי פסחים (קיא.) "האי מאן דפגע באיתתא בעידנא דסלקא מטבילת מצווה אי איהו קדים ומשמש אחדא ליה לדידיה רוח זנונים. אי איהי קדמה ומשמשה אחדא לה לדידה רוח זנונים. מאי תקנתיה לימא הכי (תהילים פרק ק"ז פס' מ') שופך בוז על נדיבים ויתעם בתוהו לא דרך".

- » **רוקח** יאמר פסוק זה, שופך בוז על נדיבים ויתעם בתוהו לא דרך.

- » תולדות אהרון כתב יאמר פסוק "שופך בוז על נדיבים ומזיח אפיקים רפה" (איוב י"ב).
- » הש"ך (סקס"א) שיאמר שניהם.

סימן קצט – שצריכה האשה לבדוק בית הסתרים ודיני חפיפה בשבת וחול

סעיף א

צריכה להדיח בית השחי ובית הסתרים שלה במים (ולא בשאר מקוון), ולסרוק שיער ראשה יפה במסרק שלא תהיינה שערותיה נדבקות זו בזו. וכן צריכה האשה לעיין בעצמה ובבשרה ובדקת כל גופה סמוך לטבילתה, שלא יהא עליה שום דבר מיאוס שחוצץ. ותחוף כל גופה ותשטוף במים חמין בשעת חפיפת גופה ושערה.

דיני החפיפה והכנות לטבילה

ברייטא בבא קמא (פב.) מנו י' תקנות שתיקן עזרא ואחת מהם אישה חופפת וטובלת, ומקשי עליה מדאורייתא בעינן שלא תהא חציצה בגוף ובשער שנאמר "ורחץ את בשרו במים", ומתריך מדאורייתא סגי בעינן בלבד על מנת שלא יחשב חציצה ועזרא תיקן שיצטרכו אף חפיפה. ועוד בפרק תינוקת (גדה סו:) "אמר רבא לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא אישה מדיחה בית קמטיה במים".

נחלקו הראשונים על מה צריך חפיפה:

» **ר"ת** הביאווהו הראשונים ותוספות שם דתקנת עזרא היא לחוף ראשה בלבד, כיוון שמצוי בו קשרים. **הרא"ש** הביא ראייה לדבריו ממה שהזכיר רבא רחיצת בית הסתרים משמע דקודם דברי רבא לא היה חובה לרחוץ גופו. **הר"ן** הביא ראייה לדבריו דתנן גבי נזיר "נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק", משמע דחפיפה היא דווקא בשיער. **ועוד** ממה שהקשה על הברייטא מדין חציצה וטרח להזכיר שגם שער נכלל בדיון חציצה משמע שהתקנה הייתה על שער בלבד.

» **הר' שמעיה** בשם רש"י סבר, דחפיפה היא רחיצת כל הגוף.

» **הראשונים כולם** הסכימו לדעת ר"ת, אך החמירו משום מנהג הנשים לרווחא דמלתא לרחוץ כל הגוף במים חמים קודם הטבילה, וכן הביא הטור בשם הרא"ש. החפיפה בעינן שתעשה במסרק בשערה או על ידי פספוס בידיה.

הדחת קמטים

בדין הדחת קמטים כתב מהרי"ק תדיח דווקא במים, ביאר הבית יוסף כיוון ששאר משקים יכולים להדבק ולא לצאת מבית הסתרים, דייק מזה החמודי דניאל (פת"ש סק"א) בשאר הגוף סגי להדיח אפילו בשאר משקים.

האם צריך עיון אחר הרחיצה:

הט"ז (סק"ד) הדגיש דלא בעינן עיון נוסף על הרחיצה כיוון שעל ידי הרחיצה היטב איכא משמוש. ובדעת השלחן ערוך ביאר שהצריך עיון בכל מקרה אך סגי בעיון תוך כדי הרחיצה.

כתב הדרכי משה שצריכה להשתין קודם טבילתה וכן תקנח הצואה ממקומות המועדים בגופה. וראב"ן סבר כל שלא השתינה קודם לא עלתה לה טבילה. והדרכי משה חלק עליו.

אשה המסופקת אם עיינה או סירקה:

אשה שנסתפקה אם עיינה צריכה לחזור ולטבול כיוון שהוא ספק דאורייתא. ובנסתפקה אם סרקה הסתפקו בדינה (נודע ביהודה, פת"ש סק"ב).

סעיף ב

חפיפה שבמקום שיער לא תהיה במים קרים לפי שמסבכין את השיער אלא במים חמים. ומיהו אפילו בחמי חמה סגי. ולא תחוף בנתר הנקרא בערבי טפל ובלע"ז גריד"א, לפי שמחתך השיער וחזור ומסתבך, ולא באהל, לפי שמסבך השיער, ולא בכל דברים המסבכים השיער. הגה: וכל זה לכתחלה, אבל אם חפפה בנתר וכיוצא בו וראתה צעזמה שאין שערות שלה קשורין ומסובכין, שרי. ואשה שאזו אותה הרופאים שלא תחוף ראשה במים, רק ביון, יא לשאול לרופאים אם היין מסבך השערות, ואם אומרים שאינו מסבך יא לסמוך עליהן. ואם אין הרופאים בקיאים בדבר, יא לאשה לנסות עצמה תחילה אם היין אינו מסבך השערות.

דיני חפיפה

חפיפה במים חמים:

נדה (יט:) "אמר אמימר משמיה דרבא אישה לא תחוף אלא בחמין אבל לא בצונן ואפילו בחמי חמה, צונן מאי טעמא לא משום דקרירי ומשרו מיזיא". וטעמו משום שהוא מקשה השיער ואין לכלוכו עובר.

לחוף בחמי חמה:

» רש"י הרמב"ם והרשב"א שיכולה לחוף בחמי חמה.

» ר"ח סבר שאינה יכולה לחוף בחמי חמה.

איסור נתר ואהל:

נדה (שם) "אמר רבא אישה לא תחוף לא בנתר ולא באהל, בנתר משום דמקטף ובאהל משום דמסרך". פירש רש"י שנתר נותק השיער ואהל מדביק השיער. כתב מהרי"ק בדיעבד אם חפפה בהם או שחפפה בצונן ועיינה אינה חוששת.

- » **הלבוש** התיר על ידי בדיקה ב' או ג' פעמים לחוף אפילו בנתר ואהל.
 » **מהרי"ק ורמ"א** התירו על ידי בדיקה ג' פעמים רק בשאר דברים המסבכים.
 » **הטור ושלחן ערוך** משמע שאין חילוק בין שאר דברים לנתר ואהל ובכולם לא מועיל בדיקה.
 » **הוסיף הש"ך** (סק"ד) אינה יכולה לעשות כן לכתחילה אף שראתה שלא הסתבכו שערותיה, ודלא **כהלבוש** שהתיר לעשות כן אף להבא.
 » **רמ"א** התיר על ידי בדיקה ג' פעמים כל אישה לגופה.

שאר משקים המסבכים השיער

- » **טור** אפילו שאר דברים המסבכים השיער אסורים ברחיצה, וכן פסק השלחן ערוך.
 » **מהרי"ק ורמ"א** רשאת להשתמש בשאר משקים על ידי בדיקה ג' פעמים כיוון שלא הוזכרו אלא אלו. וכן יכולה לסמוך על דברי רופאים גוים שאומרים לה שלא צריכה לחשוש, ואין להקיש מאשה לאשה בדברים אלו כיוון שהטבע שונה (ש"ך סק"ה).
 » **מהרי"ק ורמ"א** רשאת להשתמש בשאר משקים על ידי בדיקה ג' פעמים כיוון שלא הוזכרו אלא אלו. וכן יכולה לסמוך על דברי רופאים גוים שאומרים לה שלא צריכה לחשוש, ואין להקיש מאשה לאשה בדברים אלו כיוון שהטבע שונה (ש"ך סק"ה).

סעיף ג

חפיפה צריכה להיות לכתחילה סמוך לטבילתה. והמנהג הכשר שתתחיל לחוף מבעוד יום ועוסקת בחפיפה עד שתחשך ואז תטבול. וכן מנהג כשר שאף על פי שחפפה, תשא עמה מסרק לבית הטבילה ותסרוק שם. הגה: ונשעת הדחק שצריכה לחוף ביום, או שאי אפשר לה לחוף ביום וצריכה לחוף בלילה, יכולה לעשות, ובלבד שלא תמהר לביתה ותחוף כלאו.

זמן החפיפה בשבת ויום טוב

בגמרא נדה (פס.) "שלח רבין באגרתיה אישה לא תחוף בערב שבת ותטבול במוצאי שבת, ותמה על עצמך היאך אישה חופפת ביום וטובלת בלילה, הא בעינן תיכף לחפיפה טבילה וליכא. והלכתא אישה חופפת ביום וטובלת בלילה, והלכתא אישה לא תחוף אלא בלילה. קשיא הלכתא אהלכתא, לא קשיא הא דאפשר הא דלא אפשר".

נחלקו בזמן החפיפה:

- » **רש"י** שזמן החפיפה לכתחילה הוא ביום כיוון שבלילה מהומה לביתה חיישינן שלא תחוף היטב, אך בדיעבד חפיפה בלילה מועילה. ובטבילה במוצאי שבת תחוף בלילה. ופירש שהשאלה ותמה על עצמך היאך אישה חופפת ביום וטובלת בלילה, היא אם תחוף בליל טבילתה או ביום הסמוך לו, ונפסק שאם היום הסמוך הוא יום חול תחוף בו ואם הוא שבת תחוף בליל טבילתה.
 » **בשאלות** פירש שזמן החפיפה הוא בערב דבעינן סמוך לטבילה וכן סברו הרשב"א והרמב"ם. ונפסק שאם ליל הטבילה הוא יום חול תחוף בו, ואם הוא שבת תחוף ביום הסמוך.

- » **הרא"ש** כתב טוב שתתחיל החפיפה ביום ותסיים בלילה שתצא ידי כולם ואפילו שסיימה החפיפה עצמה קודם הלילה והמשיכה בהתעסקות בטבילה עד הלילה יצאה אף לדעת השאילתות.
- » **ר"ת** סבר שאין הקפדה בין חפיפה ביום הסמוך או בליל הטבילה, אלא הנידון בגמרא הוא אם יכולה להרחיק חפיפתה מן הטבילה ליום הקודם בטבילה במוצאי שבת וכדו', ונפסק שאם הטבילה היא במוצאי שבת שהוא יום טוב שאי אפשר לא ביום הסמוך ולא בלילה תחוף מערב שבת.
- » **הרמב"ם** סבר עיקר חפיפה הוא בלילה והנידון הוא האם מותר להרחיק החפיפה ליום קודם, ונפסק שבמקום הצורך כגון טבילה במוצאי שבת גנבים ועכו"ם יכולה להרחיק יום קודם בלבד (כהשאילתות, אלא שפירש "הא דלא אפשר" בעניין אחר).

להלכה:

- » **השלחן ערוך** פסק כהשאילתות ולכתחילה תעשה כדעת הרא"ש, והוסיף הרמ"א דבשעת הדחק מועיל אף לחוף ביום.
- » **הש"ך** (סק"ו) פסק כרש"י, אך בזמנינו הביא דברי מהרש"ל דיש לחוף בלילה מחשש שמא תטבול ביום וכן משום צניעות לצאת ביום.

סעיף ד

חל טבילתה במוצאי שבת שאי אפשר לחוף מבעוד יום, תחוף בליל טבילתה. הגה: ומכל מקום מנהג יפה הוא שתרצה היטב בערב שבת, ובמוצאי שבת תחזור ותחוף ותסרוק מעט.

חל טבילה במוצאי שבת

- דין השלחן ערוך**, מחלוקת רש"י והשאילתות הנ"ל ופסק השלחן ערוך כהשאילתות שעיקר טבילתה הוא בלילה, וקא משמע לן הכא דאף לרש"י סגי בהכי, שכך פירש את דברי הגמרא הא דאפשר הא דלא אפשר.
- » **הטור** לדעת רש"י טוב שגם תחוף בערב שבת וגם בליל טבילתה.
- » **בית יוסף** הקשה, למה שתחוף בערב שבת הרי הדין לרחוץ ביום הוא רק חומרא ובמקום שלא יכולה אינה צריכה.

סעיף ה

נודמנה לה טבילה בליל שבת, תחוף ביום.

חפיפה בטבילה בליל שבת

מחלוקת רש"י והשאלות הנ"ל ופסק השלחן ערוך כהשאלות דעיקר טבילתה בלילה, וקא משמע לן הכא דאף לדברי השאלות מועיל טבילה ביום כשלא אפשר, שכך פירש את דברי הגמרא הא דאפשר הא דלא אפשר.

סעיף ו

הל ליל טבילתה במוצאי שבת והוא יום טוב שאי אפשר לחוף, אז תחוף בערב שבת. וכן אם חלו ב' ימים טובים ביום חמישי וששי, וחל ליל טבילתה בליל שבת, תחוף ביום רביעי בשבת ותקשור שערו תיה כדי שלא יתבלבלו. הגה: גם תזהר צימים שצנן החפיפה לטבילה מכל טיפופה, ואלא ידבק זה קום דבר. גם מנגיעת תשילין, או מנחיתן לצניה הקטנים תיזהר, אם אפשר לה לזהר, אם הם דברים הגדקים. ואם אי אפשר לה לזהר, כגון שאין לה מי שיעשה במקומה או שצריכה ליגע בהן בשעת אכילה, אין לחוש, ומכל מקום תרחוק ידיה כל פעם שלא תצא לילי חליה. ובשעת טבילה תעיין ותבדוק היטב כל גופה ושערות ראשה, שלא יהא דבר חוצץ, ותדיח בית הסתרים במים המים שהוחמו, אפילו ביום טוב, וכן תחצוץ שיניה בטוב בשעת הטבילה שלא ישאר פירורין ולא בשר ולא עצם.

הל ליל טבילתה במוצאי שבת

בגמרא נדה (יט:) "אמר רב הונא אישה חופפת באחד בשבת וטובלת בשלישי בשבת, שכן אישה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שבת. אישה חופפת באחד בשבת וטובלת ברביעי בשבת, שכן אישה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי יום טוב שחל להיות אחר השבת. אישה חופפת באחד בשבת וטובלת בחמישי בשבת, שכן אישה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שני ימים טובים של ראש השנה שחל להיות אחר השבת. ורב חסדא אמר כולהו אמרינן שכן לא אמרינן היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר. ורב יימר אמר אפילו שכן נמי אמרינן לבר מאשה חופפת באחד בשבת וטובלת בחמישי בשבת, דלמוצאי שני ימים טובים של ראש השנה שלאחר השבת ליתא דאפשר דחופפת בלילה וטובלת בלילה. דרש מרימר הלכתא כרב חסדא וכדמתרץ רב יימר". להלכה אין למדים אפשר משאי אפשר ואין מקדימים חפיפה בד' ימים.

מוכח מסוגיא זו שבמקום שלא יכולה לטבול ביום הסמוך טבול ביום שקודם. וזה אינו לא לרש"י ולא לשאלות, דבין לרש"י ובין לשאלות חופפת בליל הטבילה כשלא יכולה לחפוף ביום הסמוך.

נחלקו הראשונים מה הדין בליל טבילה שחל במוצאי שבת:

» תוספות כדי שלא לסתור סוגיא זו, שנלמד ממנה דין הרחקת חפיפה למקום שלא יכולה לחפוף לא בליל הטבילה ולא ביום הסמוך, כגון ליל טבילה שחל במוצאי שבת שהוא ליל יום טוב, שתחוף בערב שבת בין לרש"י ובין לשאלות. הוסיפו על זה רשב"א ורי"ף הוא

- הדין בהרחקת ג' ימים, דזיל בתר טעמא כדי שלא יסתור הסוגיא והסוגיא דיברה גם על הרחקת חפיפה בג' ימים.
- » **רא"ש** למד בדעת רש"י שלא יהא לה היתר להקדים החפיפה וסוגיא זו אינה להלכה לדעתו, ובמקום שיחול ליל טבילה במוצאי שבת ידחה ליל טבילה.
- » **ר"ת** הבאנו (לעיל סעיף ג') שלמד דין זה כבר מסוגיא דלעיל, שיכולה להרחיק חפיפתה בכהאי גוונא שאין יכולה לחוף בלילה. ודעת הרמב"ם שיכולה להרחיק בכל צורך של אונס שיהיה.

זהירות מחציצות בין חפיפה לטבילה

- » **רא"ש** מנהג הנשים כשמרחיקה חפיפתה תיזהר בינתיים ליתן תבשיל לבנה ומכל מיני חציצות ותקשור שערותיה שלא יסתבכו ויתלכלכו.
- » **בית יוסף** הצריך שתעניין שוב ואין צריכה להזהר, כיוון שאותם שהיו נזהרות מתבשיל ולא מעינות שוב או משום שסברו שעיון הוא לא מדאורייתא (הכונה בגוף והרא"ש לשיטתו שמדאורייתא שיער לבד חוצץ), או שחששו שישכחו מלעניין, או שחששו שאם ישובו לבדוק יכשלו בחפיפה, אך לדין שמעניינת שוב לא צריכה להזהר בזה, **וכן פסק שלחן ערוך**.
- » **רמ"א** הצריך לכתחילה שתזהר, וטעמו כתב הש"ך (סק"י) כיוון שסוף סוף לא חופפת שוב.
- » **הכל בו** רצה לדחות טבילה שחלה בליל שבת ויום טוב כיוון שסוחטת השיער. אך **הבית יוסף** חלק שאין סחיטה בשיער.

רחיצת גופה בחמין:

- » **טור והשלחן ערוך** נקטו דבין בשבת ובין ביום טוב רשאית לרחוץ כל אבריה בחמין רק שבשבת תכין המים מערב שבת וביום טוב רשאית אף להחם.
- » **משאת בנימין** (הובא בש"ך סקי"ב) כתב כשהוחמו ביום טוב מותרת רק ברחיצת פניה ידיה ורגליה (ועוד כתב על רחיצת הפסק טהרה בשבת ובט' באב והובא בסיכום על סימן קצ"ו סעיף ג').

סעיף ז

- במקום שיראות לטבול בלילה, אין להתיר לחוף מערב שבת ולטבול ביום שבת, דתרי קולי בהרדי לא מקילינן. קולא דסרך בתה, וקולא דהרחקת חפיפה מטבילה.

אשה היראה לטבול בלילה

- » **רבינו משולם** הביאו תוספות ורא"ש, התיר בעירו לחפוף בערב שבת ולטבול ביום של שבת משום יראת הנשים לטבול בלילה.
- » **ר"ת** אסר כיוון שהם ב' קולות.

סעיף ח

בימי חול (וכל שכן יום טוב), אם חפפה ועיינה עצמה היום וטבלה בליל יום אחר, עלתה לה טבילה בדיעבד, אף על פי שלא היו חפיפה ובדיקה סמוך לטבילה. אבל אם לא חפפה כלל, לא עלתה לה טבילה אף על פי שעיינה בעצמה בגופה, ואפילו חפפה מיד אחר הטבילה וסרקה במסרק ולא מצאה שום נימא קשור, לא עלתה לה טבילה. ואין צריך לומר אם חפפה במקום שיער, ולא עיינה בשאר גופה, שלא עלתה לה טבילה, שעיון הגוף הוא דבר תורה.

לא חפפה כלל או שלא בסמוך

בגמרא נדה (ס:): "אמר רבא טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול, ואם לאו צריכה לחוף ולטבול. איכא דאמרי אם באותו יום שחפפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול, ואם לאו צריכה לחוף ולטבול. מאי בינייהו, איכא בינייהו למסמך לחפיפה טבילה, למיחף ביממא ולמטבל בליליא".

פירש רש"י נפקא מינה כשחפפה באותו יום אך לא בסמוך לטבילה, הוסיף הבית יוסף נפקא מינה כשחפפה בסמוך אך לא באותו יום (וזה לא מחמת אונס אלא רק מחמת עצלות).

הביא הר"ן (שבועות ו:): ב' גרסאות, האם גורסים "איכא בינייהו למסמך חפיפה לטבילה", או שגורסים "איכא בינייהו למיחף ביממא ולמטבל בליליא", וביאר ההבדל בין הגרסאות, כשלא נמצא חציצה האם בזה מועיל לכולי עלמא מה שלא היה בסמוך, וכן הוא לגרסה הראשונה, או שאף בזה מחלוקת ולמאן דאמר סמוך בעינן סמוך בדווקא, וזהו לגרסה השנייה (ואין מחזור התלייה בגרסאות וכן מצאתי בהגהות שם). נחלקו הראשונים:

» **רשב"א ור"ן** פסקו כגירסא קמא דבדיעבד מועיל חפיפה שלא בסמוך, והוסיף הרשב"א אפילו עיון שלא בסמוך מועיל בדיעבד.

» **טור** פסק שחפיפה מועיל בדיעבד שלא בסמוך אלא אפילו בהפרש יום, והשמיט כשלא עינה משום שהוא מדא'.

להלכה:

השלחן ערוך פסק כהטור, והוסיף אף כשלא עיינה.

סעיף ט

במה דברים אמורים, בשאר כל הגוף, אבל בבית הסתרים כיוון שאין צריכים לביאת מים, אם לא עיינה אותם קודם לכן ואחר כך עיינה אותם ולא מצאה בהם שום דבר, עלתה לה טבילה.

דיעבד שלא עיינה

דין השלחן ערוך הוא דברי הראב"ד הובאו בבית יוסף לעיל (סימן קצ"ח), דייק ממעשה בשפחתו של רבי שטבלה ונמצא קיסם בין שיניה והצריכה רבי טבילה, משמע שאין צריכה בדיקה בבית הסתרים לכתחילה, וכן שאם לאחר מכן בדקה ולא מצאה אינה צריכה לחשוש אפילו שלא בדקה קודם.

הטעם כתב הראב"ד משום שלא צריכים ביאת מים ממש. אך ה"ט"ז (סקי"ב) כתב משום שאין דרך שיהא שם דבר החוצץ.

סעיף י

חפפה ועיינה וטבלה, ובעלייתה נמצא עליה דבר חוצץ, אם בתוך עונה שחפפה טבלה, אינה צריכה טבילה אחרת. ואם לאו, צריכה טבילה אחרת. הגה: אף על פי שהייתה החפיפה סמוך לטבילה, כגון שחפפה כיום סמוך לערב וטבלה בתחילת הלילה, הואיל והיה בשתי עונות. ולהרמב"ם, בין כך ובין כך צריכה טבילה אחרת, אלא שזו אינה צריכה לחזור לחוף וזו צריכה.

נמצא עליה דבר החוצץ לאחר שטבלה

מבואר בגמרא לעיל (סעיף ח') בדין בנמצא עליה דבר חוצץ לאחר הטבילה, וכן פסק השלחן ערוך דבעינן סמוך כלישנא בתרא לפי גירסת הר"ן, פירש הרשב"א שסמוך הוא דווקא באותה עונה.

חפפה ועיינה בסמוך ונמצא עליה חוצץ:

דברי הרמ"א הם למאן דאמר סמוך על פי מה שכתב הבית יוסף נפקא מינה נוספת כשטבלה בסמוך אך לא באותו יום, וצריך לומר שהרמ"א החמיר כב' הדעות שהרי הצריך גם סמוך וגם באותו יום. **בש"ך** (סקי"ד) כתב בפירוש להחמיר כב' הדעות.

» **דעת הרמב"ם** (הלכות טבילה פ"ב הי"ז) כשטבלה ונמצא עליה דבר החוצץ שצריכה טבילה נוספת, אך לא צריכה לחזור ולחוף קודם אותה טבילה. **וטעמו** משום דתניא (חולין י'): "טבל ועלה אם נמצא עליו דבר החוצץ לא עלתה לו טבילה עד שלא יאמר ברי לי שלא היה עלי קודם לכן". ולא מפליג בין אם היה סמוך לחפיפה או לא לעולם צריכה טבילה נוספת ודברי רבא הם רק שיכולה לסמוך על חפיפתה, וגרס בלישנא בתרא "אם באותו יום שחפפה וכו' אינה צריכה לחוף ולטבול", דהינו אינה צריכה תרתי גם לחוף וגם לטבול אך לטבול שוב צריכה (ושאר הראשונים תירצו שהברייתא לא מיירי כשטבלה בסמוך לחפיפה).

» **הראב"ד** גרס איפכא ללישנא קמא ביום שחפפה וללישנא בתרא סמוך, והלכה כלישנא בתרא. וחילק בדעות דלישנא דביום שחפפה הצריך לחזור ולטבול כהבנת הרמב"ם, ולישנא בתרא לא הצריך לא לטבול ולא לחוף.

סעיף יא

במה דברים אמורים, כשלא נתעסקה באותו המין אחר טבילה, אבל אם נתעסקה בו בין טבילה לבדיקה אינה צריכה טבילה אחרת, שאני תולה אותו במין שנתעסקה בו. אבל אם לא חפפה קודם טבילה, אין תולין בו אף על פי שנתעסקה בו אחר טבילה.

מצאה אחר טבילה דבר שנתעסקה בו

ברייטא (חולין י:) "טבל ועלה אם נמצא עליו דבר החוצץ אף על פי שנתעסק באותו המין כל היום כולו, לא עלתה לו טבילה עד שלא יאמר ברי לי שלא היה עליה קודם לכן". ביארו הראשונים וכן פסק **השלחן ערוך** שזה דווקא אם לא חפף בסמוך לטבילה. והדגיש הט"ז (סק"ב) דמיירי שכן חפפה אך בהפרש עונה אחת מטבילתה.

הרמב"ם וכן פסק **הב"ח** והש"ך (סקט"ז) הנ"ל סבר שאף בחפפה בסמוך צריכה לחזור ולטבול רק שלא חוזרת וחופפת, וגם בזה מועיל אם תאמר ברי לי שלא נתעסקתי.

סעיף יב

במה דברים אמורים, בשאר כל הגוף, אבל בית הסתרים, אם לא עיינה אותם קודם טבילה ואחר טבילה גם כן לא עיינה עד שנתעסקה בדבר החוצץ, ואחר כך נמצא בהם מאותו המין, תולין להקל.

מצאה בבית הסתרים

דין השלחן ערוך כמובא בראב"ד והסברא בזה היא כיוון שבדיעבד אין צריכין עיון. והרוקח חולק בזה.

סעיף יג

חפפה קודם טבילה, ובין חפיפה לטבילה נתעסקה בדברים החוצצין, או שנתנה לבנה תבשיל הראוי לידבק בה, לא עלתה לה טבילה אפילו אם בדקה מיד אחר טבילה ולא מצאה עליה שום דבר חוצץ, שאני אומר בעלייתה מהמים נפל ממנה, וצריכה טבילה אחרת. הגה: מיהו אם נדקה עצמה קודם טבילה וראתה שלא נדבק בה שום דבר, אין צריך טבילה אחרת. אבל מותרת ללבוש בגדיה בין חפיפה לטבילה, ולא תקח תנוק אצלה.

התעסקה בין חפיפה לטבילה

בגמרא נדה (י:) "אמר רב גידל אמר רב, נתנה תבשיל לבנה וטבלה ועלתה, לא עלתה לה טבילה. אף על גב דהשתא ליכא, אימר ברדיוני נפל".

» **הרשב"א** נקט שדווקא בתבשיל הנדבק כגון גריסים של פול, ובזה אסורה אף לבעלה.
» **הרמב"ם** נקט שבכל תבשיל או רבב אסורה דווקא לטהרות. וכתב הבית יוסף דלא פליגי
והכריח זאת בדעת הרמב"ם.

החזיקה בנה מלוכלך בין חפיפה לטבילה:

הש"ך (סק"כ) כתב בשם הב"ח החזיקה את בנה לאחר החפיפה ערומה והיה בידו תבשיל או שהיה
מלוכלך וטבלה לאחר מכן בלא עיון צריכה לחזור ולטבול.

לבישת בגדים בין חפיפה לטבילה:

טעם דברי הרמ"א שמותר ללבוש הבגדים כיוון שהם רפויים ואין רגילות להיות בהם דבר לח.

סימן ר – אימתי תעשה ברכת הטבילה

סעיף א

כשפושטת מלבושיה כשעומדת בחלוקה, תברך: אשר קדשנו במצותיו וצונו על הטבילה, ותפשוט חלוקה ותטבול. ואם לא ברכה אז, תברך לאחר שתכנס עד צוארה במים. ואם הם צלולים, עוכרתן ברגליה ומברכת. הגה: ויש אומרים שלא תצדק עד אחר הטבילה, וכן נוהגים שלאחר הטבילה בעולה עומדת תוך המים, מכסית עצמה בצנדה או בחלוקה ומברכת.

זמן ברכת הטבילה

בגמרא פסחים (:) תניא "כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן, אמר ר' חסדא חוץ מן הטבילה, משום דאכתי גברא לא חזי". פירוש, גר לא ראוי לברך קודם הטבילה.

» **בה"ג ורש"י** סברו שהתכון לכל הטבילות, ואף אישה מברכת על טבילתה לאחר שתטבול אטו טבילת גר. ויש שכתבו הטעם, שקודם שהורידו בגדים חיישינן שמא לא יטבולו, ולאחר שהורידו אסורים לברך דליבם רואה את הערווה, ודחה זאת הבית יוסף שאין זה משמעות הלשון גברא לא חזי.

» **ראב"ד ר"ן ותוספות** סברו דשאר טבילות מברך קודם, ומכל מקום הנוסח תמיד הוא "על הטבילה" דמשמע על טבילה בעלמא, ולא "לטבול" אטו גר שמברך אחר הטבילה. ועדיף שתברך בחלוק, ואם היא במים עוכרתן ברגליה ומברכת.

» **ר"י מעיקר הדין** כהר"ן ותוספות אך אין למחות ביד הנוהגים כבה"ג ורש"י.

להלכה:

השלחן ערוך פסק כהראב"ד ורמ"א כבה"ג.

כיצד להימנע שלא יהיה ליבו רואה הערווה:

» **הדרישה** הביא מנהג הנשים לברך במים על ידי חיבוק הידים, שאין זה מועיל משום שהם ערומות עדיין וצריכה לעכור המים, ועוד כתב בשם האורחות חיים שאין עניין בחיבוק שהרי אין ליבה רואה את הערווה בכל מקרה.

» **הט"ז והש"ך** כתבו שהמים נחשב כיסוי ואין נחשב שליבה רואה ערותה, אך לכתחילה עדיף חיבוק ידיים.

סימן קפג – אישה שרואה טיפת דם צריכה לישב ז' נקיים

דיני הרואה דם מדאורייתא ומדרבנן \ תנאים לטומאת אשה \ זמן טבילה מהתורה \ חישוב ימי נדה וזבה \ זמן הטבילה \ איסור חכמים לטבול ביום \ ראתה יום י"א של ימי זיבה \ ראתה יום י' של ימי זיבה \ הדין בזמנינו \ שלב ראשון \ שלב שני \ שלב שלישי \ הרבותא בטיפה כחדל \ גרסת הטור \ כתמים בחומרת בנות ישראל \ איסור נדה בפנויות \ דיני הרגשות \ מציאת דם אחר תשמיש בדיקה והשתנה \ יציאה מבית החיצון לחוץ

סימן קפד – שצריך לפרוש מן האשה עונה קודם לוסתה

בדיקות בשעת תשמיש ובסתם \ בדיקה אחר תשמיש \ אשה שאין לה וסת בתוך ל' יום ראשונים לראייתה \ דיני פרישת האשה \ מקור לדין פרישה \ האם פרישה דאורייתא או דרבנן \ עברו ושמשו ביום הפרישה \ להקל בפרישה או בהמתנת הימים שקודם ההפסק בחשש עיגון \ שיעור זמן הפרישה \ פרישה עונה לפני עונה הסמוכה \ אורך עונת הפרישה \ ממה צריכה לפרוש \ ימים הסמוכים לראיה \ דברי רמ"א באשה שמשנית וסתה \ פרישה לאשה שרגילה בוסת הגוף \ דין פרישה בקטנה \ ראתה ג' פעמים אך לא קבעה עדין \ מסופקת אימתי ראתה \ ראייה הנמשכת על פני ב' עונות \ וסת הנמשך על כמה ימים \ החילוק בין ראייה ארוכה לראיה קצרה \ מעוברת והייתה במחבא \ חודש העיבור \ הייתה נחבית במחבא \ הייתה במחבא והגיע וסתה האם צריכה בדיקה \ עבר שעת וסתה ולא ראתה \ עבר וסתה ולא בדקה האם צריכה לבדוק \ עד מתי מועילה בדיקה \ בדקה ונאבד העד או הטילה מי רגלים בשעת וסתה \ עקירת וקביעת וסתות בעונת וסתה \ וסת הגוף הקבועה \ פקידה ביוצא לדרך \ ביאור דעת רמ"א לעניין פקידה ביוצא לדרך \ יציאה לדבר מצווה \ ליל טבילה שחל בזמן פרישה \ שיעור הדרך שיוצא \ המתנה לליל טבילה \ היתר ביאה כשעבר זמן וסתה \ שוכבת אצלו בשעת וסתה \ היה לה וסת לימים ולוסת מוסתות הגוף

סימן קפה – דין אישה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני

הניחה בחזקת טמאה \ אשה החשודה על איסור נדה \ הוחזקה נדה בשכנותיה \ אמתלא \ אמתלא מועילה ושאיינה מועילה \ פרטי דינים באמתלא \ החזקה נדה בשכנותיה \ טעם שלא מועיל אמתלא כשהוחזקה בשכנותיה \ אמתלא להסתיר עיבורה \ אמתלא שלא ידעה שהוא דם מכה \ שכבה אצלו אחר שידוע מהאמתלא \ נאמנות החכם לטמא האשה \ היה משמש ואמרה לו נטמאתי \ כפרה למשמש עם הנדה \ הכפרה לפורש בשוגג

כשהייתה נדה \ כפרה לאשה \ מתי צריכים כפרה \ מצאה אחרי תשמיש אם צריכה כפרה \ נתברר למפרע שהייתה נדה \ הרגישה הרגשת וסת \ הרגישה פחד רגעי \ הכפרה לאשה שלא גילתה לבעלה שפרסה נדה

סימן קפו – דיני בדיקת אישה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש

בדיקה קודם ולאחר תשמיש באשה שיש לה וסת \ בדיקה קודם ולאחר תשמיש באשה שיש לה וסת \ מחלוקת בבאור דעת הרי"ף \ צורת בדיקה בבדיקות ראשונות \ נשים שאינם צריכות בדיקות ראשונות \ בדיקה באותו עד כמה פעמים בלילה אחד \ וסת קבוע למינימום ימים \ נאמנות האשה על עד שלו \ דין רואה מחמת תשמיש המוכב בגמרא

סימן קפז – דיני אישה הרואה דם מחמת תשמיש

דין רואה מחמת תשמיש \ תליה בבתולים \ רואה מחמת תשמיש לאחר זמן \ שיעור הזמן שנחשבת רואה מחמת תשמיש \ בדקה ולא ראתה ואחר זמן ראתה \ טעם ההיתר להמתין ג' פעמים בג' בעלים \ הטעם שמותר ג' בעלים \ טעם שמותר בעל שלישי ג' פעמים \ כמה פעמים תראה להיחשב רואה מחמת תשמיש \ לדעת מי מונים ג' פעמים בג' בעלים \ האם ראיית פעם ראשונה מהמניין \ מניין ראייה ראשונה בוקנה \ ג' ראיות צריכות להיות רצופים \ רואה מחמת תשמיש הוא מדין וסת או חולי \ רואה מחמת תשמיש שהתעברה \ ראתה מחמת תשמיש ג' פעמים בעיבור \ האם נאמנת לומר ראיתי מחמת תשמיש \ ראיית כתמים מחמת תשמיש \ ראתה מחמת תשמיש והזקינה \ תשמיש בימי טוהר לרואה מחמת תשמיש \ דיני הבדיקה לרואה מחמת תשמיש \ במה בודקת \ צורת הבדיקה \ שיעור ההכנסה \ בדיקת שפופרת בזמנינו \ בדקה ומצאה מה תקנתה \ תפיל חררת דם \ עברה ושמשה \ בדקה ונמצאה נקיה וחזרה וראתה מחמת תשמיש \ שבעה נקיים אל ראייה זו \ בדיקה בימי עיבור והנקה \ בדיקות נוספות \ בדיקה בשפופרת של עץ \ בדיקה במכחול לבד \ בדיקה על ידי מוכין \ מתי מועיל הבדיקה \ מצאה בבדיקתה ושוב בדקה ולא מצאה \ שמשה סמוך לוסתה וראתה מחמת תשמיש \ ראייה סמוך לוסת אינה מצטרפת לעוד ראיות \ כיצד מצוי תשמיש סמוך לוסת \ תלייה במכה \ באיזה מקומות תהיה המכה \ ראייה בשעת וסתה בבדיקת שפופרת \ לפרוש באבר מת \ דם מכה באיבר פנימי היוצא דרך המקור \ האם צריכה לדעת שמוציאה דם \ חילוקי רמ"א \ יש לה וסת וראתה שלא בשעת וסתה \ אין לה וסת, ומרגישה שהדם מן המקור \ אין לה וסת, וספק אם הדם מן המקור או מן הצדדים \ הסימנים למכה המוציאה דם \ תלייה בחולי עורק הזהב \ כשתולה במכה האם צריכה ז' נקיים \ דם שרואה בשעת תשמיש \

תלייה בימי טומאה לעניין שבעה נקיים \ תלייה באשה בימי הנקה \ בשעת וסתה או בבינונית \ כשעבר וסתה \ האם צריך להשוות הדם \ תליית כתמים במכה \ נאמנות אישה על מכתה \ האומרת ברי שאין דם זה מן המקור \ נאמנות אדם אחר לומר שיש מכה \ רגלים לדבר שיש לה מכה \ מתי מועיל רפואות ועל ידי איזה רופאים \ רופא גוי שהוחזקה רפואתו \ הרגישה כאב בשעת תשמיש \ הפילה חררת דם \ לסמוך על בדיקת חררת דם \ בהלה ושפע דם מרובה \ דיני הוסת ברואה מחמת תשמיש \ וסת רואה מחמת תשמיש בליל טבילה \ וסת רואה מחמת תשמיש בתשמיש ראשון \ בדיקת שפופרת בליל טבילה \ רואה מחמת תשמיש בימים קבועים \ קולא בזקנה לעניין הפרישה הראשונה \ רואה אחר לידה \ רואה מחמת תשמיש אחר לידה בימי טוהר \ ראתה מחמת קרירות המים \ חשש וסת לרואה מחמת תשמיש \ כיצד עוקרת \ רואה מלילה ג' או ד' אחר תשמיש \ האיסור להשהות רואה מחמת תשמיש \ נפרדו אין צריך עדים \ לכפות האיש להוציא אשה הרואה מחמת תשמיש \ רואה מחמת תשמיש בבתולה \ פסקה לראות דם בתולים ואומרת שלא הייתה ביאה גמורה \ בתולה שלא פסקה אם צריכה לישב ז' נקיים \ נאמנות אישה לתלות ראייה בבתולים \ רואה מחמת תשמיש בבתולים בהרגשה \ אשה העלולה לראייה מחמת תשמיש

סימן קפח – דיני מראות הדם

מראות טמאים וטהורים \ כחול ומראה הערמונים וקפה \ סיכום סוגי המראות \ הרגישה פתיחה ובדקה ומצאה מראה טהור \ רחצה ולאחר כמה שעות ראתה מראה לבן לאחר מכן \ הוראה במראה לח \ כתם שנשתנה בין היום ללילה \ רוצה להחמיר על חשבון אשתו \ הרגישה מראה טהור ובו כתם אדום פחות מגריס \ נאמנות אישה על מראות \ טעם הנאמנות \ לסמוך היא על עצמה או על חברתה \ לראות דמי אשתו ולפסוק בטבילתה \ ראייה בשפופרת \ ראייה בחתיכה טהורה \ היתר אשה שנעקר מקורה \ דם שיצא בתוך החתיכות \ רואה החתיכות בשעת וסתה \ מפלת חתיכה גדולה, פתיחת הקבר \ נפל שלא נגמרה צורתו \ דם יבש כקליפות ויבחושין \ צורת הבדיקה \ משך זמן השרייה \ חום המים \ אבדו החתיכות \ מראה לובן עיקר ומעט יבחושין \ חתיכות יבשות שיש עימם דם \ החילוק בין ראיית דם בחתיכה לראתה דם עם יבחושין \ בדקה ג' פעמים ולא נימוחו החתיכות \ מפלת חתיכת דם

סימן קפט – דין אישה שיש לה וסת ושאיין לה וסת

דין עונה בינונית ווסת קבוע \ עונה בינונית למי שיש לה וסת קבוע \ חשש לווסת שאינו קבוע תיאור וסת הפלגות \ וסת לאחר מקרים \ עבר וסתה ולא בדקה \ וסת הפלגה בדילוג \ הפלגות בדילוג יותר מיום אחד \ הפלגה בסדר יורד \ וסת ימי השבוע \ וסת ימי החודש \ אין חילוק בין חודשים מלאים או חסרים \ כיצד מסתכלים על מניין ימי החודש \ וסת ימי החודש בדילוג \ כמה צריכה לראות כאשר משנה מוסת קבוע \ וסת קבוע לדילוג חלילה \ וסת הדילוג בב' חודשים \ סירוג בוסת הדילוג \ אין חוששים לווסת הדילוג בפעם ראשונה \ ראיית וסת הסירוג \ חשש לווסת הסירוג \ אם וסת קצרה עוקרת ארוכה \ ראתה באמצע הפלגה הראשונה \ ראתה בהפלגת עשרים, ממתי חוששת לעונה בינונית \ האם אפשר לקבוע וסת בתוך וסת \ מהי עונה בינונית \ עקירת וסת הפלגה \ הייתה קבועה לכ', וראתה ל' ל' ל"ב, ושוב ראתה כ' \ חזרת וסת ההפלגות שנעקרה \ וסת קבוע שנעקר ג' פעמים ולא קבעה וסת אחר \ חזרת וסת החודש שנעקרה \ קפצה וראתה ג' פעמים \ קפצה בא' בשבת וראתה וכו' \ ראתה יום לאחר הקפיצה \ וסת המורכב בקפיצות \ וסת הקפיצות המורכב \ וסת מקרי הגוף \ וסת הגוף דווקא שהופיעה הרבה \ חשש הוא רק אחר ג' פעמים \ וסת מוגלה ואחר כך דם \ האם וסת הגוף דווקא בהרכבה עם ימים \ קבעה למקרים בימים מכוונים \ וסת המורכב שהוברר \ וסת שאינו קבוע למקרי הגוף \ האיסור לשמש עד שתבדוק \ חשש לווסת הגוף בימים \ צירוף מקרי הגוף \ וסת אכילת חריפים \ עקירת וסת דבר חריף \ חזקה של כמה דברים חריפים \ וסת הגוף נקבע לשעות \ ראייתה נמשכת עוד אף אחרי וסתה \ פרישה בוסת הגוף שהוקבע ג' פעמים לזמן ידוע \ החילוק בין מי שקבעה לשעות לווסת הגוף \ וסת הגוף כוסת הימים \ חשש לווסת הגוף \ עקירת וסת הגוף \ ממתי החשש לווסת הגוף \ כיצד הקטנה קובעת \ קביעת וסת לקטנה \ חשש וסת שאינו קבוע \ פסקה ג' עונות \ חילוקים בראייה בין קטנה לגדולה \ קטנה בעונות קצרות \ קטנה שקבעה לתשעים יום \ חשש לווסת בזקנה \ חשש לווסת ישנה \ הגדרת זקנה \ זקנה שחזרה לראות \ זקנה שחזרה לראות \ קביעת וסת בימי נידות וזיבות, וסת בתוך וסת \ קביעת וסת בימי נידות וזיבות \ קביעת וסת בתוך וסת בזמננו \ וסת בתוך וסת \ המקרים של קביעות וסת בתוך וסת \ וסת בתוך ימי עיבור והנקה \ האם קובעת וסת בזמן עיבורה \ חשש לווסתה בזמן עיבור והנקה \ חשש לווסת שהיה קודם ימי עיבור והנקה

סימן קצ – דיני כתמים ובדיקת האישה

טומאת כתמים \ מדוע אין לטהר כתם מספק ספיקא \ הפסק ושבעה נקים בראיית כתם \ ראתה בהרגשה טיפות דמים על ידי ליחה לבנה מרובה \ כתם על בגד האיש \ הרגישה ולא מצאה \ חלמה שהרגישה \ מעוברת ומניקה שהרגישה \ תוך כמה זמן בדקה \ הרגישה ומצאה מראה טהור \ מהי הרגשה בענייננו \ במה בדקה \ דין כתמים בקטנה \ מאיזה זמן נטמאת מחמת כתם \ סימני שערות בקטנה \ תינוקות שראתה כמה פעמים \ קטנה בזמן הזה \ קטנה שראתה בודאי מגופה \ שלוש ראיות לעניין טומאת כתם בקטנה \ תינוקות שראתה ג' עונות ופסקה \ גודל כתם ותלייה במאכולת \ שיעור גריס עצמו \ צורת הכתם \ גודל הגריס \ הדין כיום שאין מאכולות גדולות \ לסמוך על שיעור כתמים היום \ כתם שחור האם תולים במאכולת \ האם בבשרה תולים במאכולת \ נמצא על בשרה ועל חלוקה \ תלייה בפשפש עד תורמוס \ ראתה טיפות בשיעור כתם אם טמאה \ האם צורת הכתם קובעת \ כתם הנמצא על מקום הקמטים \ כתם על דבר שאינו מקבל טומאה וצבעוני \ מקור לכתם על דבר המקבל טומאה \ כתם שנמצא על בנין המחובר \ כתם הנמצא על נייר \ מצאה על דבר שאינו מקבל טומאה אחר תשישי \ מקור לבגד צבוע \ בגד מנומר \ תקנה ללבוש בגדי צבעונין \ מקומות הטמאים בגוף ובחלוק עברה בשוק של טבחים ונזדקרה \ מקומות על בשרה \ נמצא על ראש גודלה \ נמצא על אצבעותיה \ אומרת שידועת שלא נגעה \ נזדקרה ועברה בשוק של טבחים בחלוקה ובבשרה \ נמצא על בשרה \ נמצא על חלוקה \ נמצא על חלוקה ועל בשרה \ בהרחבה \ על בשרה ועברה בשוק טבחים \ תלייה בבשרה \ בגד שלנו אם שייך שיתקפל \ נזדקרה ונמצא על חלוקה של מעלה לבד \ נמצא על בשרה ועל חלוקה \ יש לה מכה \ נמצא על מקום אחר בגופה \ נמצא על בית יד של חלוקה \ דיני כיסוי ראש \ שתי נשים שכיסו ראשן בחלוק אחד \ תליה במכה בצווארה \ נמצא על החלוק למעלה ולמטה \ עברה בשוק של טבחים ומצאה למעלה על החלוק ולמטה \ תלייה במכה בבנה ובעלה ובשוק של טבחים \ תלייה בבנה ובעלה \ היה לבנה או לבעלה מכה שיכולה להתגלע \ עוד מיני תליות \ תלייה בבעל שרגיל לצאת מאמתו דם \ ספק אם עברה בשוק טבחים \ תלייה בצבעים שונים \ נתעסקה בתרנגולת \ תלייה בהתעסקות \ התעסקה בגריס ונמצא עליה יותר \ נתעסקה בפחות מגריס ונמצא כגריס \ נתעסקה בפחות מכגריס ומצאה ב' גריסין \ התעסקה ואינה יודעת בכמה \ מצאה שני גריסין וכינה מעוכה \ הרגה פשפש תולה כתורמוס \ אין צריך להשוות כדי לתלות \ העברת הסממנים \ מצאה תוך כדי מלאכתה \ בדקה עצמה בעד, ומצאה עליו כתם לאחר זמן \ בדקה עצמה בעד הבדוק והניחה תחת הכר \ רגילה להוציא דם מבית הרעי \ בדקה והניחה תחת כר וכסת, ומצאה

בג' ימים ראשונים \ בדקה עצמה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה \ בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה \ בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה וטחתו בירכה \ עד בדוק בינוני ומלוכלך \ דיני החלוק ומשאלת לחברתה \ השאילה חלוקה \ מדוע צריך שבדקה עצמה הראשונה \ השאילה חלוקה לנכרית או לנדה \ אם השאילה בתוך ז' נקיים \ תלייה ביושבת על דם בתולים \ תלייה ביושבת על דם טוהר בזמן הזה \ תלייה בנטהרת \ תלייה בספרה ולא טבלה \ תלייה בקטנה \ תליה ביושבת על דם טוהר \ תלייה בשומרת יום כנגד יום או ז' נקיים \ תלייה באשה לאחר שבעה נקיים שעדיין לא טבלה \ תליה בפנויה גדולה \ השאילה חלוקה לבעלת הכתם \ לא בדקה הראשונה לפני ההשאלה \ תליה בחלוק מימי טומאה \ תלייה בחלוק מימי טומאה בג' ימים ראשונים \ תליית כתם בחלוק שלבשה בזמן העיבור וההנקה \ תלייה בכתם ישן לפני הכביסה \ אם הבגד לפנינו \ לבשה חלוק וכיבסו והשאילו לחברתה ונמצא כתם \ אין יכולים לעמוד על בירור הדבר ואם הבגד אבד \ שתי נשים שלבשו חלוק אחד בדוק ונמצא בו כתם \ שלוש נשים שלבשו חלוק אחד או ישבו בספסל אחד ונמצא עליו כתם \ שלוש נשים שישנות במיטה אחת \ נמצא דם על הסדין \ חשש שמא השתלבו רגליהן תוך כדי השינה \ דם במיטה של אשה אחת \ דין אותן ג' נשים כשבודקות עצמן \ ההבדל בין מיטה לחלוק \ תליה בנשים שראויות יותר לראות \ תליית מסולקת דמים בשאינה מסולקת דמים \ אחת הגיעה ווסתה וחברתה לא הגיעה ווסתה \ מסולקת דמים התולדה כתם בזמן שלא היתה מסולקת דמים \ היו כולן שוות \ שוכבות ערות \ חילוקים נוספים בדינים אלו \ התעסקו יחד ונמצא כתם \ תליה באחת שנתעסקה בדמים \ קביעת ווסת על פי ראיית כתם \ כתמי אשה מוכת שחין \ כתם בצבע טוהר המוקף בצבע טמא

סימן קצא – אישה שמצאה דם בהשתנה

אישה המוצאת דם במי רגלים \ הרואה דם במי רגלים \ בדקה אחר ההשתנה ומצאה דם \ בדיקת מהרי"ל והמסתעף \ רגילה לחוש כאב, ומוצאת בבדיקה לאחר ההשתנה \ אם בדיקת מהרי"ל היא בדיקה ודאית \ בדקה כמהרי"ל \ אם מותרת מעתה בלא בדיקה \ מצאה מי רגלים בימי ליבונה \ בדיקת נודע ביהודה \ נמצא חצץ אדום עם מי רגלים בתוך הספל ועל שפתו \ הרואה קרטין כמין חול דיהה \ המוצאת קרטין שלא בשעת וסתה ויש לה כאב בבטנה \ מוצאת דם בספל שמטיל גם בעלה \ דווקא בנמצא בתוך הספל \ זקנה הרואה במי רגלים

סימן קצב – דיני כלה הנכנסת לחופה

דם חימוד \ בדקה עצמה לאחר תביעה ופיוס ולא מצאה \ לשאול הכלה אם המתנה שבע נקיים \ המתנה במסולקת וזקנה \ אם צריכה הפסק וכדיקות מחשש דם חימוד \ מדוע תמר ורות לא ישבו שבעה נקיים דתביעה ופיוס \ ממתי ועד מתי צריכה ז' נקיים וכדיקות \ כאשר החתונה אחר זמן משעת תביעה \ תבעוה לינשא אחר זמן מהקידושין \ אזהרת השל"ה על שהיית הבעילה \ בעילת מצווה כיום \ המתנה מחדש אם דחו הנישואים \ בדקה בימים שבינתיים \ ביטלו זמן החופה וקבעו מיד זמן חדש \ פרטי דינים לדחיית נישואים ודינם \ נתפרדו וחזרו באותו יום \ נדחה רק מצד אחד \ נתחלף החתן \ התעכב החתן בדרך \ יבמה שישבה ז' נקיים טרם נתפייס היבם לחלוץ \ שוטה שישבה ז' נקיים והחלימה \ נתפייסה קודם שראתה החתן וישבה, ואחר כך ראתהו \ דין חופת נדה \ מקור בגמרא לחופת נדה \ השוואת דין כנסה תוך ימי הנקיים לחופת נדה \ אחר שבעל בעילה ראשונה \ שהה כמה לילות מלבעול ופירסה \ כמה שמירות צריך \ ייחוד לאחר בעילת בתולה \ האם חופת נדה קונה \ תלמיד חכם אם מותר לכנוס ולהתייחד בחופת נדה \ המחזיר גרושתו \ המגרש רק לקיים שבועתו \ מחזיר גרושתו בתוך שבעה ימים \ אמר החתן שאפשר שיקדים הנישואין \ ביקשה מאבי החתן להקדים הנישואין ואמר שישאל לאשתו

סימן קצג – דין דם בתולים

דיני דם בתולים \ טעם שהחמירו בדם בתולים \ באיזו כלה נאמרה גזירת דם בתולים \ בוגרת שכלו בתוליה \ מה תעשה כדי להיטהר מטומאת דם בתולים \ מאימתי מונה \ בדקה ולא מצאה דם \ קולות מיוחדות בטומאה מדם בתולים \ לגמור ביאתו \ לפרוש באבר חי \ מנהג הרחקות

סימן קצד – דיני יולדת ומפלת

דין יולדת פעם והיום \ מעין אחד או שנים \ איסור ליל מ"א ופ"א \ יולדת בזוב מתי סופרת נקיים \ ילדה נקבה וספרה ז' נקיים בשבוע א' ושוב ראתה בשבוע ב' \ יולדת בזוב שספרה ז' נקיים וראתה דם טוהר קודם שטבלה \ דם טוהר בימינו \ הנוהגים איסור בימי טוהר אפילו לא ראתה \ לבטל המנהג \ מפלת קודם מ' יום \ ממתי מונים המ"א ימים \ הפילה פחות ממ"א אם טמאה נדה \ פתיחת המקור על ידי דבר אחר \ מפלת חוששת לולד \ המפלת דגים ושרצים \ המפלת בהמה חיה ועוף \ המפלת נחש אם טמאה \ הדינים בזה להלכה \ המפלת חתיכה לבנה או שאר מראות \ המפלת גוף אטום \ המפלת

יד חתוכה או שאינה חתוכה \ ושטו נקוב או אטום \ עין אחת וירך אחד \ כמין אפקותא דדיקלא \ פניו ממוסמסות וטוחות \ להלכה בב' גבין ובפניו טוחות \ דיני שפיר \ דיני שלי \ לגרום הפלה לעובר משונה \ חתיכה בלא עצם \ פרישה ביום פ"א ומ"א \ דיני שלי \ שלי לאחור ולד קיימא \ שלי לאחור ולד לא קיימא \ שלי שיצאה תחילה \ יצאה שלי בב' ימים \ מפלת דמות חיה ועוף \ יולדת טומטום ואנדרוגינוס \ הרגישה שהפילה \ שלבי הטומאה ביציאת הולד \ הוציא איבר אחד \ פתיחת הקבר לעניין ז' נקיים \ הוציא העובר ידו \ שמעה קולו מהפרוזדור \ יולדת תאומים \ יוצא דופן

סימן קצה – דברים האסורים בזמן נדותה

מקור ודין הפרישה \ בשמים של אשתו נדה \ פרישה מנגיעה והושטה \ לסייע בטבילתה \ הדלקת נר \ לקבל תינוק מידה \ הסרת נוצה בניפוח \ זריקה כלפי מעלה \ אכילה באותו שולחן \ היכר על ידי אכילה בשתי קערות \ היכר לאכילה בשלחן אחד \ הסתפקות מצלחת מרכזית \ אכילה מקערה כשיש עוד מסובים \ שיירי משקה \ להוסיף על כוס שלה מלא וריקן \ שיירי מאכל \ שיירי טבק \ ישיבה על מיטתה, ספספל המתנדנד, וטיול \ ישיבה על כרים \ ישיבה יחד על ספסל \ יציאה לטיול \ שינה בקירוב המיטות \ שתי מיטות הנוגעות \ פרטי דינים באיסור מיטות \ לשמוע זמר של אשתו נדה \ הסתכלות במקומות המכוסים \ יחוד בגדים לימי נדותה \ קישוט בימי נדתה, מלאכות האסורות \ שינוי בהושטה \ מזיגה שלא בפניו \ להביא קערה המיוחדת לו \ הצעת המיטה \ יציקת מים \ נתינת קיתון מים לפניו \ מזיגת הבעל ושיגור כוס \ מזיגת כוס \ שיגור כוס \ חילוק בין ימי נדה לימי ליבונה \ אכילה בימי ליבונה שתתרצה לטבול \ השמרות מקדושות בימי נדתה \ לסייע לבעל חולה \ לסייע לאשה חולה \ למשש דופק אשתו

סימן קצו – דיני לבישת הליבון ובדיקתה

דיני הפסק טהרה \ מקור לכך שאין מונים את יום ההפסק \ מקור לשעת הבדיקה \ התפללה ערבית או קיבלו שבת \ ראייה אחר ברכו \ ראתה יום אחד בלבד ופסקה \ הכנות לבדיקה \ הסחת דעת מהספירה \ רחיצה בשבת ויום טוב יום כיפורים וט' באב \ הבדיקות בז' נקיים \ מקור בדיקת ז' נקיים \ בדקה פעם א' בשבעה נקיים \ כמה צריך לבדוק בכל יום \ בדיקה ביום \ מניין הז' נקיים בפה \ דם שלא בהרגשה בשבעה נקיים \ הפסק במכה שידועת שמוציאה דם \ שינתה ימי הבדיקות \ חייב הפסק קודם שבעה נקיים \ סוג העד \ מקום הבדיקה \ עומק הבדיקה \ דיני סומא חרשת ושוטה בבדיקות \

בדיקות חרשת \ להרבות בבדיקה \ רציפות השבעה נקיים \ חומרא בשלושה ימים ראשונים \ מכה שמוציאה דם בג' ימים ראשונים \ יושבת מדרבנן אם ישנה בחומרת ג' ימים \ למנות ג' ימים מבדיקה שלא נעשתה לשם הפסק \ ספק אם הכתם מג' ימים ראשונים \ דינים בחומרא דג' ימים \ ספק אם הכתם מימי נידתה ונמצא בג' ימים \ דין פולטת שכבת זרע \ משך הזמן ששכבת זרע מטמאת \ כמה עונות תמתין למעשה \ אין בעלה בעיר ולא שמשו \ המתנה בכלה \ אשה שהתחילה ראייתה קודם הלילה \ ספירת כלה קודם נישואיה \ מקרה שאם תמתין ה' ימים תהא טבילתה בליל שבת שאחר יום טוב \ המתנה משום ראית כתם \ ראתה אחר טבילתה קודם ששמשה \ טענה במניין \ כששמשה באיסור אם צריכה להמתין להבחין אם נתעברה \ מסופקת אם טענה במנין הימים או שחברתה מכחישתה \ האם מועיל להפליט הזרע

סימן קצו – דין שלא תטבול האשה ביום

טבילת נדה \ טבילה בזמנה מצווה \ המשמעות אם טבילה בזמנה מצווה \ טבילה בשבת \ מקום שנהגו להקל \ אשה שבאה לטבול בשבת \ עברה וטבלה בשבת ויום טוב \ מתי נקרא זמנה לדעת רמ"א והאחרונים \ לא היה בעלה בעיר \ התעכבה אחר לידה מלטבול מפני חולשה \ החוזרת וטובלת שוב משום חציצה ומשום חומרא \ נתאחרה מלעשות הפסק טהרה \ הייתה חולה או היה מזיק לה המים \ היתר ביוצא לדרך \ כלה בתולה שליל טבילתה בשבת \ אשת אבל הקם בשבת בבוקר \ איסור חפיפה במוצאי שבת \ אלמנה שנשאת וטבילתה בשבת \ חפיפה לכלה בליל טבילה \ טבילה במים חמים בליל שבת \ זמני טבילה \ זמני טבילה בנדה וזבה \ בדיעבד אם טבלה ביום השביעי \ גזירת סרך ביתה \ טבילת כלה ביום \ קולא בביטול עונה וכשבית הטבילה רחוק \ נשים שהתירו להם לטבול בלילה \ להסתיר הטבילה \ עברה וטבלה ביום \ טבלה בין השמשות או מסופקת

סימן קצח – דיני טבילה וחציצתה

טבילה בבת אחת \ לכתחילה אין לטבול \ מה נחשב מקפיד \ מקפידה תדיר \ סרטים לשיער \ חוטים כרוכים בצווארה \ חוטים עשויים מעשה רשת \ חוטי שיער \ טבילה בספוג שבאזנה \ ב' שערות קשורות \ חציצה ברוב השער ולא ברוב הגוף \ חציצה בשערות \ בלבול השער על ידי שד \ דיבוק על ידי שעווה \ שמועות דיני תינוקות אי הם לטהרות או אף לבעלה \ לפלוף שבעין \ איזהו יבש \ טבילת הגר \ כחול שבעין \ דם יבש ורירי המכה \ דם יבש וריר המכה אם חוצצין \ המנהג בזה \ רטיה \ חץ וקוץ התחובין

\ לכלוכין מלמולין וטיט \ מלמולין שעל הבשר \ חציצה על ידי טיט \ משקין שנתיבשו \ דם שנדבק בבשר \ דם שנתבשל \ איפור \ נשים שאומנותן לצבוע \ צואה ובצק שתחת הצפורן \ בצק או טיט מועט \ האם דרך בני אדם להקפיד \ מנהג לקצוץ צפרניים \ נפיחות במקום הצפורן \ דין צפורן \ אינה יודעת אם היה טיט תחת ציפורניה \ טבילה בחול המועד ובשבת \ אירע בחול המועד \ אירע לה בשבת ויום טוב \ צפורני הרגלים \ צפורן מדודלת שפירשה \ החילוק בין צפורן שפירשה רובה לאבר ובשר המדולדלים \ שערות הראש \ אבר ובשר המדולדלים \ שירים נזמים וטבעות, אגד וקשקשים \ הדין בדיעבד \ טבעת דחוקה \ דינים בטבעת דחוקה \ אשה שאסר לה הרופא להרטיב עיניה \ נקיון השיניים \ חובת חציצת שיניים \ אכילת בשר והתעסקות קודם טבילה \ בשר בשבת ויום טוב \ עיסוק בצק ביום טבילה \ טעימה בין חפיפה לטבילה \ בית הסתרים \ טבעת בעומק הרחם \ לעניין טבילה \ לעניין בדיקות \ לא בדקה לפני ואחרי טבילה \ לא באו המים לחלק מגופה \ טבילה עם מעות בפה \ חציצה על ידי חברו \ כיצד תעשה הדחה \ כיצד תאחוז אחר שהדיחה ידיה \ הרוצה לטבול על ידי סיוע \ מקוה של מ' סאה בדיוק \ הגבהת רגליה \ האם דווקא מי המקוה \ עמידה על גבי כלי או חתיכת עץ \ טבילה על גבי שליבות הסולם \ סילון הקבוע \ אין לו לבזבז \ יש לו לבזבז \ טבילה בטיט \ טבילה במקום שרואים \ טבילה במקום על ידי גדר \ אופן העמידה בטבילה \ דיני בית השחי \ ישבה וטבלה \ שחתה ביותר או זקפה ביותר בדיעבד \ להכניס עד צווארה במים תחילה \ גובה מי המקוה \ מקווה של ותיקין \ שיעור זרת \ מקוה נמוך טבילה בשכיבה \ תנוחת השפתים והעיניים \ העצמת עיניה \ שתהיה חברתה עומדת על גבה \ בנה מופשל עליה \ חציצה מקיסמים \ דיני תחבושת בטבילה \ בדיקת צרכים קודם טבילה \ חציצות בעיניים \ טבילה באבק שברגליה \ טבילה בכגדים \ חציצת כינים \ כונה בטבילה \ חברתה הטבילתה \ נכנסה להקר ואחר כך התכוונה \ טבלה בכוונה שלא לשם תשמיש \ מנהג להסתיר ליל טבילה \ זהירות בעליה מהטבילה \ פגע באשה העולה מטבילה

סימן קצט – שצריכה האשה לבדוק בית הסתרים ודיני חפיפה בשבת וחול

דיני החפיפה והכנות לטבילה \ הדחת קמטים \ האם צריך עיון אחר הרחיצה \ אשה המסופקת אם עיינה או סירקה \ דיני חפיפה \ חפיפה במים חמים \ איסור נתר ואהל \ שאר משקים המסבכים השיער \ זמן החפיפה בשבת ויום טוב \ חל טבילה במוצאי שבת \ חפיפה בטבילה בליל שבת \ חל ליל טבילתה במוצאי שבת \ זהירות מחציצות בין חפיפה לטבילה \ רחיצת גופה בחמין \ אשה היראה לטבול בלילה \ לא חפפה כלל או

שלא בסמוך \ דיעבד שלא עיינה \ נמצא עליה דבר החוצץ לאחר שטבלה \ חפפה ועיינה
בסמוך ונמצא עליה חוצץ \ מצאה אחר טבילה דבר שנתעסקה בו \ מצאה בבית הסתרים
\ התעסקה בין חפיפה לטבילה \ החזיקה בנה מלוכלך בין חפיפה לטבילה \ לבישת
בגדים בין חפיפה לטבילה

סימן ר – אימתי תעשה ברכת הטבילה

זמן ברכת הטבילה \ כיצד להימנע שלא יהיה ליבו רואה הערווה